

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ
В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Монографія

УДК 005.591.6 : 658.14/17
У67

Рецензенти:

д-р екон. наук, проф. Пилипенко А. А.,
д-р екон. наук, проф. Краснокутська Н. С.,
д-р екон. наук, проф. Легенчук С. Ф.

Рекомендовано до друку вченою радою ДБТУ,
протокол № 3 від 25 листопада 2021 р.

Авторський колектив:

О.О. Нестеренко, О.М. Єгорова, О.П. Близнюк, О.М. Іванюта

У67 Управління інвестиційною діяльністю в системі фінансового забезпечення інноваційного розвитку торговельних підприємств: монографія / О. О. Нестеренко, О. М. Єгорова, О. П. Близнюк та інші. –Харків : Видавець Іванченко І. С., 2021. – 236 с.

ISBN 978-617-8059-24-8.

У монографії розвинено понятійно-категоріальний апарат теорії інвестицій та інвестиційної діяльності в системі фінансового забезпечення інноваційного розвитку торговельних підприємств. Обґрунтовано концептуальну модель управління інвестиційною діяльністю підприємств торгівлі на засадах системного, процесно-функціонального та операційного підходів. Розроблено науково-методичний підхід до експрес-аналізу інвестиційної привабливості торговельних підприємств за групами цільових критеріїв. Надано комплексну оцінку інвестиційної привабливості підприємств торгівлі за допомогою аналізу конкурентних переваг та недоліків інвестиційної діяльності в розрізі реальних і фінансових інвестицій. Обґрунтовано методику інтегральної оцінки рівня потенціалу інвестиційно-інноваційного розвитку, запропоновано науково-методичний підхід до формування моделі стратегічного управління потенціалом інвестиційно-інноваційного розвитку та коригування вектору інвестиційної траєкторії в системі інноваційного розвитку торговельних підприємств. Розроблено матрицю вибору стратегій управління інвестиційними ризиками з метою їх нейтралізації та мінімізації в процесі управління портфелями реальних і фінансових інвестицій торговельного підприємства.

Для науковців, викладачів, керівників і фахівців торговельних підприємств, аспірантів, студентів економічних спеціальностей закладів вищої освіти.

УДК 005.591.6 : 658.14/17

© Нестеренко О.О., Єгорова О.М.,
Близнюк О.П., Іванюта О.М., 2021.

ISBN 978-617-8059-24-8

© Державний біотехнологічний університет, 2021.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	9
1.1. Теоретичні підходи до обґрунтування сутності інвестицій та інвестиційної діяльності торговельних підприємств.....	9
1.2. Обґрунтування критеріїв класифікації інвестицій в системі управління інвестиційною діяльністю підприємств торгівлі.....	27
1.3. Модель управління інвестиційною діяльністю торговельного підприємства на засадах системного та процесно-функціонального підходів.....	37
РОЗДІЛ 2 ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ.....	51
2.1. Стан та тенденції розвитку інвестиційної діяльності підприємств оптової та роздрібною торгівлі України та Дніпропетровської області.....	51
2.2. Оцінка ефективності управління інвестиційною діяльністю торговельних підприємств	66
2.3. Експрес-аналіз інвестиційної привабливості та конкурентних переваг підприємств торгівлі в процесі управління реальними і фінансовими інвестиціями.....	101
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ.....	132
3.1. Формування моделі стратегічного управління потенціалом інвестиційно-інноваційного розвитку та коригування вектору інвестиційної траєкторії підприємства торгівлі.....	132
3.2. Оцінка та мінімізація інвестиційних ризиків в процесі управління інвестиційним портфелем торговельного підприємства.....	161
ВИСНОВКИ	179
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	183
ДОДАТКИ	206

ВСТУП

Успішність євроінтеграції України в світову економіку, прискорення науково-технічного прогресу, підвищення рівня соціально-економічного розвитку країни залежать від активізації інноваційно-інвестиційних процесів, які є детермінантами зростання ефективності фінансово-господарської діяльності, підвищення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості підприємницьких структур.

Особливості функціонування підприємств оптової та роздрібною торгівлі вимагають підвищеної уваги науковців і практиків до розбудови ефективної системи управління інвестиційною діяльністю, як з точки зору залучення інвестицій, так і з позиції здійснення власних вкладень в перспективні інвестиційні об'єкти та проекти, що є підґрунтям зростання економіко-інноваційного потенціалу та ключовим чинником успішного функціонування й активного подальшого розвитку торговельних підприємств. Ефективність управління інвестиціями та власна інвестиційна привабливість для внутрішніх і зовнішніх інвесторів є чутливими індикаторами рівня потенціалу інвестиційно-інноваційного розвитку торговельних підприємств, що є важливими передумовами обґрунтування перспективної моделі стратегічного управління інвестиційною діяльністю та прогнозування вектору інвестиційної траєкторії, які дозволяють визначати напрями вдосконалення поточної та довгострокової фінансово-господарської та інвестиційної діяльності, виявляти внутрішні резерви зростання фінансових результатів, капіталізації та ринкової вартості, а в підсумку – зростання інвестиційної привабливості торговельних підприємств.

Формування довгострокової стратегії інноваційного розвитку підприємств торгівлі потребує системного й комплексного аналізу тенденцій інвестиційної діяльності в динамічних ринкових умовах, ефективного використання та подальшого вдосконалення соціально-економічного, інвестиційного, інноваційного та організаційно-управлінського механізмів, об'єктивної оцінки наявних і резервних інвестиційних можливостей.

Тому особливої значущості та актуальності набуває дослідження та наукове обґрунтування теоретико-методичних засад управління інвестиційною діяльністю торговельних підприємств в системі фінансового забезпечення їхнього інноваційного розвитку, що є ключовим чинником їх успішного функціонування та сталого розвитку.

У розвиток теорії управління інвестиціями в системі фінансового менеджменту підприємств вагомий внесок зробили зарубіжні дослідники: Г. Дж. Александер, Р. Аллен, Дж. В. Бейлі, Е. Берг, Ю. Бригхем, С. Брю, Л. Дж. Гітман, М. Джонк, П. Друкер, М. Ерхардт, Дж. М. Кейнс, Р. Коуз, К. Макконелл, М. Міллер, Ф. Модільяні, Дж. Стиглиць, Д. Тобін, У. Шарп та ін.

Науково-методичні підходи до управління інвестиційною діяльністю підприємств висвітлено в наукових працях вітчизняних вчених-економістів, серед яких І.А. Бланк, М.І. Бондар, Л.М. Борщ, Н.М. Гайдис, В.М. Гриньова, Т.В. Дорошенко, І.Ю. Єпіфанов, Л.Д. Забродська, А.Г. Загородній, О.А. Кириченко, Т.Д. Косова, Н.С. Краснокутська, В.І. Любимов, Т.В. Майорова, І.П. Мойсеєнко, С.В. Мочерний, Л.О. Омелянович, П.Г. Перерва, А.А. Пересада, О.М. Петухова, Т.С. Пічугіна, О.П. Полтініна, Ю.М. Правик, О.В. Ситник, О.О. Удалих, В.Г. Федоренко, О.В. Феєр, Н.А. Хрущ, Д.М. Черваньов, А.В. Череп, М.В. Чорна, В.Я. Шевчук, А. В. Яблонська, О.М. Ястремська та ін.

Попри існуючі наукові розробки, не повною мірою розв'язано питання управління інвестиційною діяльністю підприємств торгівлі, з урахуванням специфіки даного виду діяльності; потребують поглибленого обґрунтування класифікації інвестицій та моделі управління інвестиційною діяльністю на засадах системного та процесно-функціонального підходів. Існує об'єктивна необхідність удосконалення методичного інструментарію експрес-аналізу та комплексної оцінки рівня інвестиційної привабливості й потенціалу інвестиційного розвитку в системі фінансового забезпечення інноваційного розвитку підприємств торгівлі. Недостатньо вирішеними є питання оцінки й управління інвестиційними ризиками з метою їх нейтралізації та мінімізації.

Важливість і необхідність удосконалення теоретичних та науково-методичних аспектів управління інвестиційною діяльністю торговельних підприємств в системі фінансового забезпечення їхнього інноваційного розвитку обумовили актуальність даного дослідження, його мету та завдання.

Монографію присвячено обґрунтуванню та розвитку теоретичних положень, розробці методичних і практичних рекомендацій щодо удосконалення управління інвестиційною діяльністю торговельних підприємств в системі забезпечення стимулювання інноваційного розвитку.

Реалізація поставленої мети зумовила необхідність вирішення таких завдань:

- узагальнити теоретичні положення та уточнити сутність інвестицій, інвестиційної діяльності, інвестиційного циклу, інвестиційного потенціалу, виходячи із потреб управління стратегічним розвитком підприємств торгівлі;

- систематизувати критерії та доповнити класифікацію інвестицій з позиції стратегічних цілей, принципів, завдань та етапів процесу управління інвестиційною діяльністю;

- обґрунтувати концептуальну модель управління інвестиційною діяльністю підприємства торгівлі на засадах системного та процесно-функціонального підходів;

- проаналізувати стан та визначити тенденції розвитку інвестиційної діяльності підприємств оптової та роздрібною торгівлі в Україні та Дніпропетровській області;

- надати оцінку та провести стохастичне дослідження зв'язку між результативними та факторними показниками ефективності управління інвестиційною діяльністю торговельних підприємств;

- обґрунтувати систему показників та удосконалити науково-методичний підхід до експрес-аналізу інвестиційної привабливості та конкурентних переваг підприємств торгівлі в процесі управління реальними і фінансовими інвестиціями;

– удосконалити науково-методичний підхід до формування моделі стратегічного управління потенціалом інвестиційного розвитку та коригування вектору інвестиційної траєкторії підприємств торгівлі;

– удосконалити науково-методичний підхід до оцінки та мінімізації інвестиційних ризиків в процесі управління портфелями реальних та фінансових інвестицій торговельного підприємства.

Об'єктом дослідження є процес управління інвестиційною діяльністю підприємств. Предметом дослідження є теоретико-методичні засади та практичний інструментарій управління інвестиційною діяльністю підприємств торгівлі в системі фінансового забезпечення їхнього інноваційного розвитку.

Теоретичною та методологічною основою дослідження стали фундаментальні положення економічної теорії, монографії, наукові статті вітчизняних і зарубіжних учених із проблематики інвестиційного менеджменту. У монографії використано як загальнонаукові, так і спеціальні методи досліджень: діалектичний, наукової абстракції, дедукції, аналізу та синтезу, систематизації та узагальнення. Прикладні аспекти вивчалися із застосуванням методів емпіричних економіко-статистичних досліджень (статистичного спостереження, групування, динамічного, порівняльного та структурного аналізу); коефіцієнтного, факторного, комплексного аналізу; композиції та декомпозиції, системного та ієрархічного підходів; економіко-математичних методів: кореляційно-регресійного аналізу та оптимізаційних моделей; графічного методу.

Інформаційну базу дослідження склали: законодавчі та інші нормативно-правові акти, що регулюють діяльність суб'єктів підприємництва в Україні, спеціальна література, офіційна інформація Державної служби статистики України, Головного управління статистики у Дніпропетровській та Харківській областях; дані фінансової звітності торговельних підприємств м. Кривий Ріг; матеріали періодичних наукових видань; ресурси мережі Інтернет; власні аналітичні розрахунки.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні положення монографії доведено до рівня методичних узагальнень і прикладного інструментарію, що дає можливість керівництву торговельних підприємств приймати обґрунтовані управлінські рішення, спрямовані на підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю.

Зокрема, практичне значення мають такі розробки: концептуальна та робоча моделі управління інвестиціями на засадах системного, процесно-функціонального та операційного підходів; методичний інструментарій комплексної оцінки інвестиційної привабливості та визначення конкурентних переваг і недоліків інвестиційної діяльності в розрізі реальних і фінансових інвестицій; методичні рекомендації щодо оцінки рівня локального та сукупного інвестиційного ризику на різних стадіях інвестиційного проекту, залежно від ймовірності реалізації потенційного сценарію; методичні рекомендації щодо експрес-аналізу інвестиційної привабливості підприємств торгівлі за сукупністю цільових критеріїв з використанням векторної матриці для визначення конкурентного сегменту; науково-методичний підхід до комплексної оцінки потенціалу інвестиційного розвитку, коригування вектору інвестиційної траєкторії відповідно до прогнозованої інвестиційної стратегії; методичний інструментарій оцінки ймовірного рівня інвестиційного ризику з використанням формалізованих та неформалізованих методів; методичні рекомендації з нейтралізації та мінімізації інвестиційних ризиків за запропонованою матрицею вибору стратегій управління інвестиційними ризиками; модель стратегічного управління інвестиційно-інноваційним розвитком та формування вектору інвестиційної траєкторії на основі інтегральної оцінки індексу інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємства торгівлі.

Результати дослідження впроваджено в навчальний процес та діяльність торговельних підприємств Дніпропетровської та Харківської областей.

Автори сподіваються, що монографія зацікавить науковців, викладачів, керівників і фахівців торговельних підприємств, аспірантів, студентів економічних спеціальностей закладів вищої освіти.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Теоретичні підходи до обґрунтування сутності інвестицій та інвестиційної діяльності торговельних підприємств

Найважливішим пріоритетом соціально-економічного розвитку України на сучасному історичному етапі її розбудови як незалежної демократичної держави є підвищення рівня її інвестиційної привабливості у світі, активізація темпів інвестиційної діяльності на ключових напрямках, зростання обсягів залучення зовнішніх інвестиційних ресурсів та пошук стабільних внутрішніх джерел інвестицій.

Інвестиції є визначальною детермінантою інноваційного, соціально-економічного, інфраструктурного, екологічного, інформаційного розвитку сучасного суспільства, є ключовим чинником і важелем економічного зростання в країні, тому дослідження процесів та специфіки інвестування в реальні, фінансові, інноваційні, інтелектуальні та інші об'єкти, методологічні засади управління інвестиційною діяльністю, зокрема, в торговельній сфері, залишаються актуальними і дискусійними серед науковців і практиків.

Вагомий внесок у розвиток теорії інвестицій, інвестиційної діяльності держави та суб'єктів підприємництва зробили в своїх фундаментальних працях зарубіжні науковці Г. Дж. Александер, Р. Аллен, Дж. В. Бейлі, Е. Берг, Ю. Бригхем, С. Брю, Л. Дж. Гітман, М. Джонк, П. Друкер, М. Ерхардт, Дж. М. Кейнс, Р. Коуз, К. Макконелл, М. Міллер, Ф. Модільяні, Дж. Стиглиць, Д. Тобін, У. Шарп та ін.

Теоретико-методологічні засади управління різними видами та формами інвестицій (реальними, фінансовими, інтелектуальними, «інвестиціями в людину» тощо), методичні аспекти оцінки ефективності та інвестиційної

привабливості об'єктів, проектів, регіонів, механізм оптимізації інвестиційних процесів стали предметом наукового дослідження багатьох вітчизняних вчених-економістів, серед яких І.А. Бланк, Г.Л. Вознюк, М.І. Бондар, В.М. Геєць, Т.В. Дорошенко, І.Ю. Єпіфанов, Я.А. Жаліло, Л.Д. Забродська, А.Г. Загородній, В.В. Ковалев, Г.П. Лайко, В.І. Любімов, Т.В. Майорова, Т.В. Момот, С.В. Мочерний, А.С. Музиченько, Л.О. Омелянович, Г.О. Партин, П.Г. Перерва, А.А. Пересада, О.М. Петухова, Т.С. Пічугіна, Ю.М. Правик, Т.С. Смовженко, О.О. Удалих, Р.А. Фатхутдінов, В.Г. Федоренко, Д.М. Черваньов, М.Г. Чумаченко, В.Я. Шевчук, О.М. Ястремська та ін.

Євроінтеграційні та інноваційні процеси, структурні зрушення на мікро- та макрорівнях, що відбуваються в соціально-економічному розвитку України, вимагають дослідження та систематизації теоретичних та методологічних підходів до визначення сутності понять «інвестиції», «інвестиційна діяльність», «інвестиційний процес», уточнення основних характеристик інвестицій як економічної категорії, обґрунтування взаємозв'язку економічних властивостей та функцій інвестицій, виявлення специфіки здійснення інвестиційної діяльності підприємствами торгівлі тощо.

Критичний аналіз наукових джерел та інформаційних ресурсів дає підстави зробити висновок, що трактування економічної сутності інвестицій та інвестиційної діяльності свідчить про різноманітність наукових підходів до розкриття змістовних характеристик даних категорій, дискусійність та незавершеність досліджень з даного наукового напрямку.

Основні наукові підходи до трактування економічної сутності інвестицій, які узагальнено в додатку А, включають в себе широке коло поглядів дослідників та свідчать про варіативний характер дефініції «інвестицій» у наукових джерелах: «майнові та інтелектуальні цінності, що вкладаються в об'єкти економічної діяльності», «система економічних відносин перетворення інвестиційних ресурсів в дохідні реальні, фінансові та людські активи», «довгострокове вкладення капіталу з метою максимізації прибутку», «видатки на створення, розширення, оновлення основного та оборотного капіталу» тощо.

Загальновідомо, що термін «інвестиція» походить від латинського «invest», що означає «вкладати» з метою отримання доходу в майбутньому.

В Закон України «Про інвестиційну діяльність», який було прийнято 18.09.1991 р. протягом наступних років (поточна редакція від 20.10.2019 р.) законодавцями було внесено значну кількість змін та доповнень, пов'язаних з трактуванням інвестицій, інвестиційної діяльності, об'єктами та суб'єктами інвестиційної діяльності, їх правами та обов'язками, відносинами, джерелами фінансування, цілями та формами державного регулювання, надано більш широку класифікацію інвестицій та об'єктів інвестиційних вкладень тощо.

Сучасна економіко-правова інтерпретація «інвестицій» в Законі України має на увазі під ними «всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект. Такими цінностями можуть бути: кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери (крім векселів); рухоме та нерухоме майно (будинки, споруди, устаткування та інші матеріальні цінності); майнові права інтелектуальної власності; сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навиків та досвіду, необхідних для організації виробництва, але не запатентованих («ноу-хау»); права користування землею, водою, ресурсами, будинками, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права» [165].

Однак, в даній дефініції на наш погляд, не зовсім чітко розкривається фінансовий механізм акумуляції інвестиційних ресурсів з диверсифікованих власних та позикових джерел, не простежується процес їхньої трансформації в інвестиційний капітал, що потім спрямовується в інвестиційні об'єкти (активи) у вигляді витрат (вкладень) з метою отримання інвестиційної віддачі (ефекту) у різних формах відповідно до стратегічної мети інвестора.

В Енциклопедії сучасної України простежується соціально-економічний підхід до визначення інвестицій як економічної категорії, що відображає систему економічних відносин, спрямованих на перетворення інвестиційних

ресурсів суб'єктів господарювання у нові доходні активи (фінансові, реальні та людські) [62, с. 364].

Великий юридичний словник трактує інвестиції як грошові кошти, цільові банківські вклади, паї, акції, інші цінні папери, технології, машини, устаткування, ліцензії, в тому числі й на товарні знаки, кредити, будь-яке інше майно чи майнові права, інтелектуальні цінності, що вкладаються в об'єкти підприємництва чи інших видів діяльності з метою отримання прибутку (доходу) та досягнення позитивного соціального ефекту [21].

Зарубіжні економісти, зокрема, У. Шарп, Г. Александер, Дж. Бэйли розглядають інвестиції та процес інвестування з позиції вкладення капіталу з метою його очікуваного майбутнього приросту: «розлучення з грішми сьогодні з тим, щоб отримати їх більшу суму в майбутньому» [224]. Дж. М. Розенберг характеризує інвестиції як «використання коштів для отримання ще більших коштів, для отримання доходу або для досягнення приросту капіталу, або для того й іншого» [171]. Л.Дж. Гитман, М.Д. Джонк відзначають, що «інвестиція – це спосіб розміщення капіталу, який має забезпечити збереження або зростання суми капіталу» [43].

Вітчизняні дослідники розвивають теорію капіталізації інвестицій та додають в якості основних цілей інвестування отримання економічних, соціальних, екологічних та інших диверсифікованих ефектів, а також запланованих фінансових результатів від здійснення реальних та фінансових вкладень капіталу (див. додаток А).

Так, на думку І.О. Бланка «інвестиції – це вкладення капіталу з метою отримання наступного його збільшення, види майнових та інтелектуальних цінностей, вкладених в об'єкти економічної діяльності з метою отримання прибутку або соціального ефекту» [17, с. 398]. В.С. Бондар вважає, що «вкладення капіталу та інтелектуальних цінностей в об'єкти підприємницької діяльності здійснюються з метою забезпечення максимальної результативності в майбутньому, відтворення на розширеній основі або забезпечення виконання інших соціально-економічних цілей» [22, с. 25].

Ю.М. Правик визначає інвестиції як «вкладення різних ресурсів з метою отримання економічного ефекту або іншого запланованого результату (соціального, економічного, політичного та ін.)» [163, с. 15]. Т.В. Дорошенко розглядає інвестиції як всі види грошових, майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в реальні та фінансові активи з метою отримання прибутку (доходу), які потрібно відрізнити від інших напрямів вкладень власних та залучених коштів [57].

Низка авторів підкреслюють довгостроковий, стратегічний характер капіталовкладень та спрямованість інвестицій на соціально-економічний розвиток і підвищення суспільного добробуту в країні. Так, В.І. Любімов відзначає, що «вигідне для інвестора довгострокове вкладання фінансових, матеріальних та інтелектуальних ресурсів здійснюється з метою одержання економічного прибутку та підвищення суспільного добробуту в країні [127, с. 8-11]. А.А. Пересада акцентує увагу на «довгострокових вкладеннях капіталу в різні галузі та сфери економіки, інфраструктуру, соціальні програми, охорону довкілля з метою розвитку виробництва, соціальної сфери, підприємництва, отримання прибутку» [153, с. 137]. С.В. Мочерний визначає інвестиції як «довготермінові вкладення капіталу в різні сфери та галузі народного господарства всередині країни та за її межами з метою зростання та привласнення прибутку [60, с. 271]. А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Г.О. Партин характеризують інвестиції як «грошові, майнові, інтелектуальні цінності, що їх вкладають в об'єкти підприємницької та інші види діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту; капітальні вкладення в розвиток виробництва чи невиробничу сферу економіки» [87, с. 195].

Деякі автори пропонують розрізняти фінансовий та економічний підходи до визначення інвестицій. Так, В.Я. Шевчук, П.С. Рогожин вважають, що за «фінансовим визначенням, інвестиції – це всі види активів (коштів), що вкладаються в господарчу діяльність із метою отримання доходу; за економічним визначенням, інвестиції – це видатки на створення, розширення, реконструкцію та технічне переозброєння основного капіталу, а також на

пов'язані з цим зміни оборотного капіталу, оскільки зміни у товарно-матеріальних запасах здебільшого залежать від руху видатків на основний капітал» [226, с. 123].

Цікавою є точка зору Н.О. Татаренко, А.М. Поручника, які відносять до інвестицій «всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності для отримання прибутку або досягнення певних соціальних ефектів. У першому випадку інвестиції розглядаються як засіб збільшення капіталу, у другому – як засіб надання соціальних послуг, які у кінцевому рахунку сприятимуть соціально-економічному розвитку суспільства [186]. Л.І. Катан, К.С. Хорішко розглядають інвестиції як «грошові (еквіваленти) кошти (капітал), які потенційний інвестор (власник фінансових засобів) планує вкласти в реальний проект, з метою покращення розвитку будь-якої сфери діяльності даного проекту, отримання прибутку (доходу) або задля досягнення соціального ефекту» [104].

Заслужують на увагу визначення інвестицій з позиції очікувань учасників інвестиційної діяльності у зовнішньому та внутрішньому середовищах. На думку О.М. Ястремської та Н.Л. Яблонської-Агу, «інвестиції – це майнові, фінансові, інтелектуальні цінності, використання яких спрямоване на функціонування і розвиток суб'єктів господарювання, що супроводжується досягненням очікуваного ефекту за певний період часу у внутрішньому середовищі та/або зовнішньому оточенні, що відповідає об'єктивним умовам й суб'єктивним очікуванням учасників інвестиційної діяльності [233, с. 116].

Таким чином, аналіз інформаційних джерел показав, що переважна більшість науковців-економістів розуміють під «інвестиціями» саме: «вкладення капіталу», «розміщення капіталу», «вкладення фінансових, матеріальних та інтелектуальних ресурсів», «видатки на створення, розширення, оновлення основного та зміну оборотного капіталу», але бачать при цьому різний цільовий напрямок, кінцеву мету інвестування: «використання коштів для отримання ще більших коштів», «отримання доходу, прибутку», «соціального, екологічного та інших ефектів», «забезпечення

максимальної результативності», «привласнення прибутку», «зростання капіталізації та ринкової вартості підприємства», «збільшення в майбутньому доброботу інвесторів в результаті тимчасової відмови від споживання наявних ресурсів» та інші стратегічні й тактичні цілі [17, 22, 57, 60, 147, 153].

Характеристика сутнісної природи та визначення змісту поняття «інвестиції» в наукових джерелах є достатньо дискусійними і варіативними, що розглядається у таких аспектах:

- як система економічних відносин, пов'язаних з рухом вартості, авансованої в основний капітал від моменту мобілізації коштів до моменту їхнього відшкодування;

- як процес, що відбиває рух вартості в ході кругообороту та відтворення основного капіталу на розширеній основі;

- як фінансово-інвестиційний ресурс, за рахунок якого можливе здійснення самого процесу інвестиційної діяльності;

- як капітал, що інвестується в реальні, фінансові, інтелектуальні та інші перспективні активи на середньо- та довгостроковий період з метою зростання їхньої ринкової вартості в майбутньому;

- як грошові, майнові та інтелектуальні цінності, що вкладаються об'єкти (активи) підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку (доходу), або досягнення соціального, екологічного та інших ефектів;

- як капітальні вкладення (видатки) на створення, розширення, реконструкцію та технічне оновлення основного капіталу, а також на пов'язані з цим зміни оборотного капіталу підприємств тощо.

Узагальнюючи наукові підходи багатьох дослідників, можна зробити висновок, що «інвестиції» – це різноаспектне поняття та багатовекторний за кінцевою метою процес, який реалізується різними суб'єктами у різних об'єктах, формах, видах, напрямках і характеризується притаманними даній економічній категорії особливостями.

Виділимо основні сутнісні характеристики інвестицій, які об'єктивно обґрунтовують та розкривають їх як економічну категорію, підкреслюють їх

багатогранність та варіативність, конкретизують внутрішній зміст та визначають як об'єкт управління (рис. 1.1).

Інвестиції як економічна категорія – це:

- носії економічних інтересів усіх учасників інвестиційного процесу; об'єкти економічного управління на макро- та мікрорівнях, ринкових відносин та підприємницької діяльності на інвестиційному ринку; носії прав власності та розпорядження;

- джерело генерування ефекту підприємницької діяльності, що визначається потенційною спроможністю генерувати дохід (прибуток) для суб'єктів інвестиційної діяльності і власників об'єктів інвестування;

- каталізатори економічного зростання та євроінтеграційного розвитку суб'єктів підприємництва за умови фінансової безпеки інвестиційної діяльності;

- об'єкти переваг можливостей майбутнього зростання замість поточного споживання;

- джерело отримання доходу (прибутку), економічних, соціальних, екологічних, інноваційних, інфраструктурних, інформаційних, маркетингових позитивних ефектів;

- носії інвестиційних систематичних та несистематичних видів ризиків, які притаманні усім формам і видам інвестицій;

- активні форми акумуляції тимчасово вільних заощаджень та нагромаджень різних суб'єктів ринку, інструменти їх трансформації в інвестиційний капітал;

- фінансові інструменти диверсифікації джерел ресурсів в процесі формування інвестиційного капіталу;

- інструменти трансформації ресурсів в різні види активів – економічні, соціальні, екологічні, інтелектуальні, інноваційні тощо;

- інструменти збереження реальної вартості активів, здійснення нагромаджень, використання накопиченого капіталу в усіх альтернативних формах тощо.

Рис. 1.1. Основні характеристики інвестицій як економічної категорії
(розроблено авторами)

Конкретизуємо економічні властивості інвестицій, що є ключовими передумовами формування їх макро- та мікроекономічних функцій, які є органічним продовженням виявлення та розкриття економічної сутності будь-якої економічної категорії (рис. 1.2):

- ринковість – здатність інвестицій бути на ринку об'єктами майнових цінностей, відносин власності, капіталотворення, позики, гарантій тощо;

- цінність – властивість інвестицій мати ринкову ціну, яка формується під впливом кон'юнктури ринку та визначається диференційовано на власний і позиковий інвестиційний капітал, залежить від рівня ймовірного ризику та його впливу майбутню дохідність вкладень;

- дохідність – здатність інвестицій генерувати в процесі інвестиційного циклу додану вартість (дохід, прибуток) та співвідносити обсяг інвестиційних витрат з очікуваним чистим грошовим потоком, що надходить за інвестиційним проектом;

- рентабельність – можливість оцінки доцільності інвестування коштів шляхом аналізу величини прибутку, отриманого на кожну грошову одиницю інвестиційних витрат на реалізацію проекту;

- окупність – здатність визначення терміну, який вимірюється в місяцях або роках, упродовж якого чистий грошовий потік, одержаний інвестором у процесі експлуатації проекту, зрівняється із сумою інвестиції;

- відтворюваність – здатність вкладених в проекти інвестиційних ресурсів в процесі інвестиційного циклу відтворюватися на розширеній основі;

- оборотність – здатність інвестиційного капіталу, вкладеного в різні об'єкти (активи), обертатися за один або декілька циклів в процесі здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства та трансформуватися в інші види ресурсів;

- ліквідність – властивість інвестиційних ресурсів, акумульованих з власних та позикових джерел та інвестованих в необоротні та оборотні активи підприємства, з різною швидкістю перетворюватися в грошові кошти та їх еквіваленти в процесі реалізації та експлуатації інвестиційних проектів;

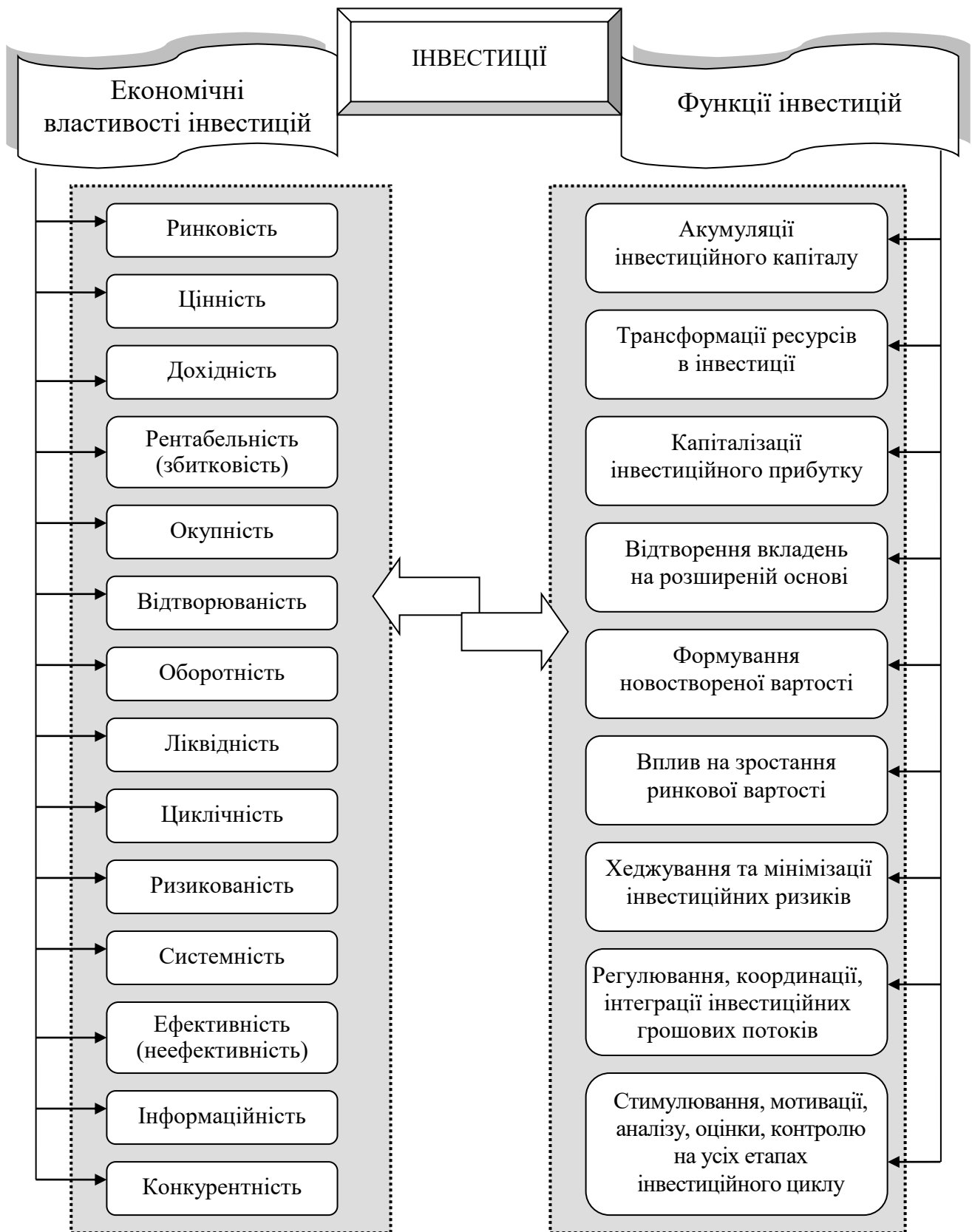

Рис. 1.2. Взаємозв'язок економічних властивостей та функцій інвестицій
(розроблено авторами)

– циклічність – участь в інвестиційному циклі, який являє період процесу акумуляції, вкладання, функціонування, окупності, відтворення на розширеній основі та нового реінвестування інвестиційного капіталу;

– ризикованість – здатність інвестицій бути носіями інвестиційних систематичних та несистематичних видів ризиків, на рівень яких суттєво впливають зовнішні та внутрішні чинники;

– системність – інтегрованість процесу управління інвестиціями діяльністю в загальну систему управління підприємством в межах обраної фінансової та корпоративної стратегії підприємства;

– ефективність (неефективність) – результативність інвестиційних вкладень на основі оцінки швидкості повернення інвестору вкладених коштів через грошові потоки, що їх генерують ці вкладення, узгодженість отриманих фінансових результатів від інвестицій та реальних витрат на їх досягнення;

– інформаційність – здатність інвестицій бути джерелом інформації для стейкхолдерів про стан та результати інвестиційної діяльності на кожному етапі інвестиційного процесу та стадіях життєвого циклу інвестиційного проекту;

– конкурентність – здатність до аналізу, обґрунтування та порівняння конкурентних переваг реальних і фінансових інвестиційних проектів та оцінки їх інвестиційної привабливості.

На нашу думку, в наукових джерелах не дістали належного висвітлення функції інвестицій, які є органічним продовженням розкриття економічної сутності даної економічної категорії (див. рис. 1.2).

Виходячи з місця та ролі інвестицій в системі розширеного відтворення та їх участі в процесі кругообороту суспільного та індивідуального капіталів в інвестиційному циклі можна виділити такі ключові функції інвестицій:

1) формуюча або акумуляційна – полягає в здатності інвестицій акумулювати в оптимальний термін необхідний обсяг інвестиційних ресурсів для запланованого інвестиційного проекту з різних фінансових джерел – власних, позикових, залучених тощо;

2) трансформаційна – полягає в перетворенні (трансформації) акумульованих інвестиційних ресурсів в інвестиційний капітал, що потім спрямовується (витрачається) в інвестиційні об'єкти;

3) капіталотворча – полягає в можливості капіталізації отриманого інвестиційного доходу (прибутку), нового реінвестування інвестиційного капіталу з метою зростання ринкової вартості підприємства-інвестора;

4) відтворювальна – участь інвестицій у циклічному процесі кругообороту суспільного та індивідуального капіталів та відтворення інвестиційних вкладень на розширеній основі;

5) вартісно-ринкова – вплив інвестицій в експлуатаційній фазі проекту на формування новоствореної доданої вартості початкових вкладень та її поступового збільшення з метою впливу на зростання ринкової вартості інвестиційного проекту;

6) хеджування та мінімізація інвестиційних ризиків – обґрунтування ймовірності, оцінка та мінімізація рівня систематичних та несистематичних ризиків, що пов'язані з підготовкою, реалізацією та експлуатацією інвестиційного проекту;

7) регулююча, координуюча та інтеграційна – регулювання та координація інвестиційних грошових потоків на усіх етапах інвестиційного циклу, їх інтеграція з усіма економічними процесами, що відбуваються в системі управління підприємством;

8) стимулююча та мотивуюча – вплив рівня ефективності реалізації інвестицій на показники фінансового стану, фінансових результатів, ділової активності, ринкової вартості, конкурентоспроможності підприємства-інвестора;

9) аналітична, оціночна, індикативна – показники обсягу, швидкості окупності, рентабельності, соціально-економічної ефективності інвестицій є інструментами оцінки ринкової активності, критеріями та індикаторами інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності підприємства;

10) контрольна – на основі сформованої системи аналітичних та оціночних показників-індикаторів, здійснюється контроль за ефективністю інвестиційного процесу на усіх етапах руху та трансформації інвестиційного капіталу в інвестиційному циклі, що створює підґрунтя для прийняття інвестором обґрунтованих управлінських рішень.

З'ясувавши сутнісні характеристики інвестицій, їх економічні властивості та функції, які всебічно розкривають їх як економічну категорію та конкретизують внутрішній зміст, треба визначити роль та місце інвестування в складному та багатоаспектному процесі інвестиційної діяльності суб'єкта підприємництва, де інвестиції ми розглядаємо як послідовний складовий етап даної діяльності та невід'ємний елемент інвестиційного циклу в системі економічного управління підприємством.

Як засвідчив аналіз наукових джерел, дефініція «інвестиційна діяльність» може розглядатися у вузькому та широкому значеннях. У розширеному, нормативно-законодавчому полі – це «сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій, яка забезпечується шляхом реалізації інвестиційних проектів і проведення операцій з корпоративними правами та іншими видами майнових та інтелектуальних цінностей» [165].

Даної позиції також дотримуються автори Харук В.А. [213], Момот Т.В. та ін., які додають уточнення – «комплекс заходів і дій фізичних та юридичних осіб, які вкладають кошти (у матеріальній, фінансовій, або іншій майновій формі) з метою отримання прибутку [209, с. 228].

Майорова Т.В. зазначає, що «головна мета при здійсненні інвестиційної діяльності – це реалізація інвестицій без конкретики кінцевого результату інвестиційного процесу» [130, с. 10-15].

У вузькому значенні інвестиційна діяльність розглядається як процес перетворення інвестиційних ресурсів у вкладення (інвестиційні об'єкти).

До такого трактування схиляються науковці Правдюк Н.Л., Спільник І.В., Шупа Л.З., додаючи, що окрім пошуку необхідних інвестиційних ресурсів

необхідно мати ефективні об'єкти інвестування та відповідну прибуткову та збалансовану за обраними параметрами інвестиційну програму для забезпечення ефективної її реалізації [162, с. 196; 182, с. 375].

Томашевська А.М. характеризує інвестиційну діяльність, як «економічні відносини, які складаються між фізичними, юридичними особами, державою з приводу мобілізації інвестиційних ресурсів та їх трансформації в інвестиційні вкладення з метою приросту інвестованого капіталу у формі доходу і збільшення капіталізованої вартості підприємства» [191, с. 25].

Наведемо декілька поширених серед науковців трактувань економічної сутності «інвестиційної діяльності» (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Підходи до визначення економічної сутності інвестиційної діяльності

Автор, джерело	Дефініції «інвестиційної діяльності»
Закон України «Про інвестиційну діяльність» [165]	Сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій, яка забезпечується шляхом реалізації інвестиційних проектів і проведення операцій з корпоративними правами та іншими видами майнових та інтелектуальних цінностей
Харук В.А. [213, с. 115-117].	Сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави, спрямованих на реалізацію інвестиційних програм з метою отримання доходу або прибутку
Момот Т.В. [209, с. 228]	Комплекс заходів і дій фізичних та юридичних осіб, які вкладають кошти (у матеріальній, фінансовій, або іншій майновій формі) з метою отримання прибутку
Майорова Т.В. [130, с. 10-15]	Сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб та держави щодо реалізації інвестицій. Головна мета інвестиційної діяльності – це реалізація інвестицій, без конкретики кінцевого результату інвестиційного процесу
Правдюк Н.Л. [162, с. 196]	Цілеспрямований процес пошуку необхідних інвестиційних ресурсів, вибору ефективних об'єктів інвестування, збалансованої за обраними параметрами інвестиційної програми та забезпечення ефективної її реалізації
Спільник І.В., Шупа Л.З [182, с. 375]	Цілеспрямовано здійснюваний процес пошуку необхідних інвестиційних ресурсів, вибору ефективних об'єктів (інструментів) інвестування, формування збалансованої за обраними параметрами інвестиційної програми (інвестиційного портфеля) і забезпечення її реалізації
Томашевська А.М. [191, с. 25]	Економічні відносини, які складаються між фізичними, юридичними особами, державою та іноземними державами, як на короткостроковий період, так і довгостроковий з приводу мобілізації інвестиційних ресурсів і їх трансформації в інвестиційні вкладення з метою приросту інвестованого капіталу у формі доходу і збільшення капіталізованої вартості підприємства

Таким чином, визначення «інвестиційної діяльності» в наукових джерелах надаються переважно у таких аспектах:

– як сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій, інвестиційних програм з метою отримання доходу або прибутку;

– як цілеспрямований процес пошуку необхідних інвестиційних ресурсів, вибору ефективних об'єктів інвестування, збалансованої інвестиційної програми та забезпечення ефективної їх реалізації;

– як економічні відносини, які складаються між фізичними, юридичними особами, державою з приводу мобілізації інвестиційних ресурсів, їх трансформації в інвестиції з метою приросту інвестованого капіталу у формі доходу і зростання капіталізованої вартості підприємства.

Погоджуючись з наведеним спектром думок щодо трактувань таких понять як «інвестиційна діяльність», «інвестиції», «інвестиційні вкладення», можемо констатувати варіативність наукових підходів до розкриття змістовних характеристик даних економічних категорій, що підтверджує дискусійність та незавершеність досліджень з даного наукового напрямку.

Враховуючи вищевикладене, потребують уточнення сутність, зміст та взаємозв'язок таких понять як «інвестиції», «інвестиційна діяльність», «інвестиційний цикл». Також, на нашу думку, в запропонованих дефініціях треба урахувати специфіку здійснення інвестицій та проведення інвестиційної діяльності в підприємствах торгівлі [64, 69].

Вважаємо за необхідне виділити та конкретизувати етапи інвестиційної діяльності, джерела та види інвестиційних ресурсів (цінностей), розширити перелік інвестиційних об'єктів (вкладень), уточнити види і форми потенційної інвестиційної віддачі у вигляді отриманих ефектів відповідно до стратегічної мети підприємства, що об'єднуються в загальному інвестиційному циклі.

На рис. 1.3. наведено авторське бачення взаємозв'язку понять «інвестиційна діяльність», «інвестиції», «інвестиційний цикл», які об'єднані процесом руху (кругообороту) інвестиційного капіталу на розширеній основі.

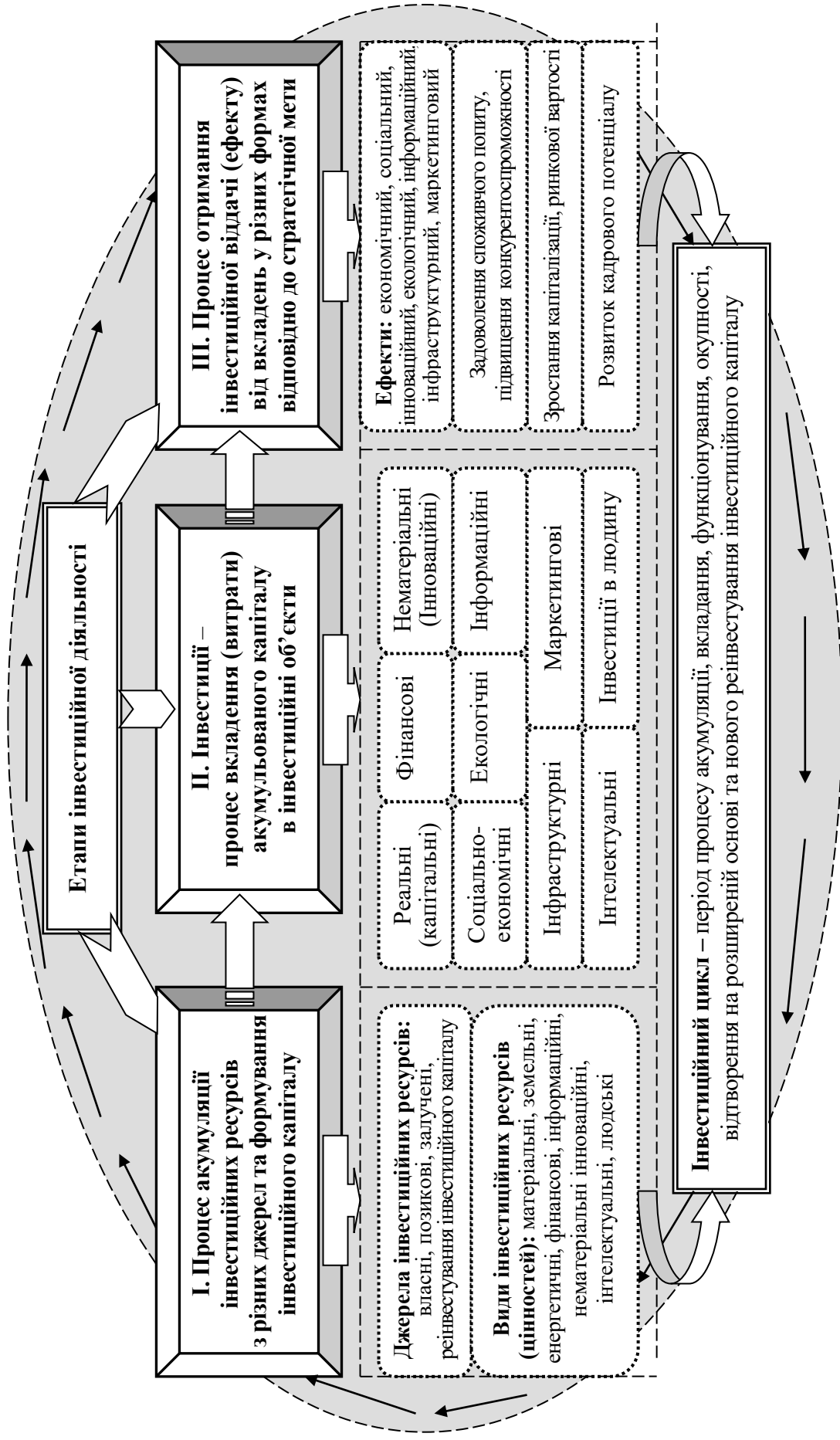

Рис. 1.3. Взаємозв'язок понять «інвестиційна діяльність», «інвестиції», «інвестиційний цикл» в процесі руху (кругообороту) інвестиційного капіталу на розширеній основі (розроблено авторами)

Пропонуємо дефініції «інвестиційна діяльність», «інвестиції», «інвестиційний цикл», враховуючи специфіку торговельної діяльності, в наступному трактуванні.

Інвестиційна діяльність підприємства торгівлі – це динамічний циклічний процес, який пов'язаний із формуванням інвестиційних ресурсів з власних, позикових, залучених джерел, їх вкладанням (інвестуванням) в об'єкти у вигляді матеріальних, нематеріальних, фінансових активів, інноваційних соціально-економічних, екологічних, інфраструктурних проектів, інформаційних, інтелектуальних людських ресурсів з метою одержання інноваційного, соціально-економічного, євроінтеграційного, екологічного, інфраструктурного, інформаційного, маркетингового ефектів, задоволення споживчого попиту відповідно до асортиментного позиціонування на ринку, підвищення конкурентоспроможності та клієнтоорієнтованості, розвитку інтелектуального кадрового потенціалу, зростання капіталізації та ринкової вартості відповідно до стратегічної мети підприємства торгівлі.

Інвестиції – це ключовий центральний етап інвестиційної діяльності, який пов'язаний з трансформацією акумульованих ресурсів (цінностей) в інвестиційний капітал та вкладенням (витрачанням) його в диверсифіковані інвестиційні об'єкти: реальні і фінансові стратегічні та/або портфельні різнотермінові активи, інноваційні, соціально-економічні, екологічні, інформаційні, інфраструктурні, маркетингові проекти, розвиток інтелектуального кадрового потенціалу в системі безперервного інвестиційного циклу підприємства торгівлі.

Інвестиційний цикл – це певний період часу, протягом якого відбувається рух (кругооборот) інвестиційного капіталу через послідовні етапи: акумуляцію інвестиційних ресурсів з різних джерел, їх вкладання (витрачання) в диверсифіковані інвестиційні об'єкти, відтворення (відшкодування) вкладених коштів у вигляді чистих грошових потоків на розширеній основі, реінвестування інвестиційного капіталу в нові об'єкти та проекти підприємницької діяльності з метою розширення діючих та завоювання

нових каналів збуту товарів, впровадження нових інноваційних клієнтоорієнтованих технологій, посилення конкурентної позиції на ринку, зростання капіталізації та ринкової вартості, підвищення соціально-економічного, екологічного, інфраструктурного, інформаційного, маркетингового та інвестиційного потенціалу підприємств торгівлі.

1.2. Обґрунтування критеріїв класифікації інвестицій в системі управління інвестиційною діяльністю підприємств торгівлі

З огляду на посилення ролі та розширення кола функцій інвестицій та інвестиційної діяльності, активну євроінтеграцію держави та підвищення інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств, у тому числі, торговельних, потребує подальшої розробки та удосконалення система критеріїв класифікації інвестицій та інвестиційної діяльності з метою підвищення наукового рівня обґрунтування такої класифікації на макро- і на мікрорівнях, що сприятиме поліпшенню інформативності, системності та ефективності управлінських рішень в інвестиційній сфері.

Серед учених-економістів, які активно досліджували питання розвитку та удосконалення класифікаційних ознак інвестицій та інвестиційної діяльності, слід виділити таких: І.О. Бланка, А.А. Мазаракі, Я.Д. Крупку, Ю.М. Правика, Л.О. Омелянович, Н.С. Кириченко, Ю.М. Скляріву, Г.В. Даценко, А.Є. Громову, А.Г. Семенова, В.О. Васильєва, Л.О. Коваленко, Л.М. Ремньову, О.М. Петухова, Н.П. Шморгун, І.В. Головка, Т.В. Майорову, Г.О. Крамаренко, В.О. Подольську, О.В. Яріш, А.В. Череп та ін.

Проте і дотепер відсутній узгоджений підхід до кількості та переліку критеріїв, покладених основу класифікації інвестицій, які б вичерпно систематизували форми, види, суб'єкти, об'єкти, джерела фінансування, цільове спрямування та інші ключові ознаки інвестицій.

Нами систематизовано найбільш поширені в інформаційних джерелах наукові підходи до переліку класифікаційних критеріїв інвестицій (табл. 1.2).

Систематизація наукових підходів до класифікації інвестицій
за основними критеріями (розроблено авторами)

Класифікаційні критерії інвестицій	Автори, джерела												
	Л.О. Омелянович [147]	Ю.М. Правик [163]	Н.С. Сириченко [176]	Ю.М. Склярова [180]	Г.В. Даценко, А.Є. Громова [53]	А.Г. Семенов, В.О. Васильєв [174]	Л.О. Коваленко, Л.М. Ремньова [108]	О.М. Петухова [154]	Н.П. Шморгун, І.В. Головка [230]	Т.В. Майорова [130]	Г.О. Крамаренко [115]	В.О. Подольська, О.В. Яріш [156]	А.В. Черел [219]
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1. За об'єктами вкладення коштів	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
2. За характером участі в процесі інвестування	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+
3. За періодом інвестування	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
4. За формами власності інвесторів	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+
5. За регіональною ознакою	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
6. За формою одержання доходу	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-
7. За напрямом використання	-	+	+	-	+	-	+	+	-	-	-	-	-
8. За рівнем інвестиційного ризику	-	-	-	+	+	+	+	+	-	-	+	+	+
9. За відношенням до зростання прибутковості	-	+	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-
10. За обсягом	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
11. За характером управління	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
12. За джерелами фінансування	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
13. За напрямом інвестування в інновації	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-
14. За ступенем надійності	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
15. За функціональною спрямованістю	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
16. За сумісністю здійснення	-	-	+		+	-	-		-	-	-	-	
17. За тривалістю експлуатації інвестиційних об'єктів	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
18. За рівнем доходності	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+
19. За рівнем ліквідності	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
20. За ступенем залежності від доходів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
21. За відношенням до інвестора	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
22. За відтворювальною спрямованістю	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+
23. За галузевою спрямованістю	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
24. За мірою очікуваних ризиків	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
25. За способом обліку засобів	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Так на думку Л.О. Омелянович для цілей планування, обліку, аналізу, оцінки ефективності інвестицій достатньо їх класифікувати за шістьма ключовими ознаками: 1) об'єктами (формами) вкладання коштів (реальні та фінансові); 2) характером участі в процесі інвестування (прямі та непрямі); 3) періодом (коротко-, середньо-, довгострокові); 4) формами власності інвесторів (приватні, державні, змішані); 5) регіональною ознакою (внутрішні та закордонні); 6) формою одержання доходу та отримання іншого ефекту (спрямування інвестицій на отримання матеріальної винагороди або досягнення соціального ефекту) [147, с. 12–14].

Ю.М. Правик більш детально зупиняється на конкретних критеріях виокремлення класифікаційних ознак і пропонує поділяти інвестиції за такими напрямками: 1) метою вкладення ресурсів, 2) характером участі у діяльності підприємства; 3) тривалістю інвестиційного процесу; 4) формами власності інвестиційних ресурсів; 5) напрямками використання інвестиційного капіталу; 6) за відношенням до стимулювання зростання прибутковості (пасивні й активні, інноваційні та інтелектуальні) [163, с. 29–31].

Слід відзначити, що основні види та форми інвестицій, до яких відносяться реальні, фінансові, інтелектуальні та інноваційні інвестиції сучасні дослідники зараховують до таких класифікаційних ознак: за об'єктами інвестиційної діяльності [176, с. 265; 180, с. 28], за об'єктами вкладання засобів [130], за видами активів, що входять у інвестиційний портфель [53, с. 95], за об'єктами вкладання інвестицій [174, с. 47], залежно від напрямку вкладень [108, с. 315], за сферою вкладання [154, с. 15] тощо.

А.А. Мазаракі за ключовою класифікаційною ознакою інвестицій «напрями вкладання коштів», поділяє інвестиції на реальні, які характеризує як «прямі, економічні», та на інші форми – «фінансові й інноваційні» [129, с. 601–605].

В останніх наукових дослідженнях все частіше отримують розвиток нові форми інвестицій, що входять до складу реальних – це інноваційні, що вкладаються в передові науково-технічні розробки, прогресивні види техніки і технології, запровадження ефективних заходів протидії конкурентам на товарних ринках, а також нематеріальні інтелектуальні – вкладення в авторські, винахідницькі, патентні права (intellectual investment) [53, с. 95; 163, с. 31], купівля ліцензій, ноу-хау, технічної документації, інвестиції в «людський капітал», підготовку та перепідготовку персоналу, вкладення коштів у науково-дослідну діяльність та реалізацію довгострокових науково-технічних програм, фінансування фундаментальних досліджень тощо [230, с. 142].

Вкладення в нові відкриття, проекти, наукові розробки, які є найбільш ризикованими, здійснюються спеціалізованими венчурними фірмами саме через механізм інноваційних інвестицій [108, с. 315].

За класифікаційною ознакою, яку деякі автори називають «за характером участі у справах підприємства» [130, с. 12; 163, с. 29] або «за характером участі в процесі інвестування» [108; 115; 147; 156; 219; 230] інвестиції поділяють на прямі й непрямі (портфельні) інвестиції.

На думку Л.О. Коваленко та Л.М. Ремньової необхідно додати до переліку класифікаційних ознак інвестицій «цілі відтворювального процесу, за якими виділяти нетто-інвестиції, бруто-інвестиції, реінвестиції, дезінвестиції»,

а також враховувати «рівень ризику інвестицій – неризикові, низько-, середньо- та високоризикові інвестиції» [108, с. 318].

Сучасні підходи до класифікації інвестицій, їх форм, видів, напрямів, суб'єктів, об'єктів, результатів, ефектів від інвестиційних вкладень розкриваються через нові класифікаційні ознаки. Так, за ступенем сумісності здійснення автори [53; 176; 219] поділяють інвестиції на «незалежні», які вкладаються в об'єкти інвестування і можуть бути реалізовані як автономні; «взаємозалежні», які враховують черговість реалізації та експлуатації інших інвестиційних об'єктів; «взаємовиключні» інвестиції, що мають аналоговий характер за цілями здійснення, технологічним процесом, номенклатурою продукції, іншими параметрами, що потребують альтернативного вибору [154, с. 18].

Деякі дослідники пропонують поділяти інвестиції за функціональною спрямованістю [53] або за відтворювальною спроможністю на валові, чисті та реноваційні інвестиції; залежно від статусу інвестора виокремлюють індивідуальні інвестиції, що вкладаються фізичною особою; інституціональні інвестиції, що здійснюються юридичною особою [154; с. 15].

Таким чином, під впливом економіко-правових змін в регулюванні інвестицій та інвестиційної діяльності, розвивається їх класифікація, що еволюціонує шляхом введення нових економічних ознак та функціональних критеріїв. Розмаїття думок та підходів авторів до систематизації, групування та виокремлення класифікаційних ознак інвестицій лише підкреслює багатоаспектність та різноспрямованість даної економічної категорії.

Так, в останніх наукових дослідженнях отримали розвиток нові класифікаційні критерії, які пов'язані із змінами та доповненнями Закону України «Про інвестиційну діяльність» (поточна редакція від 20.10.2019 р.) в частині розширення трактування інвестицій, інвестиційної діяльності, переліку об'єктів та суб'єктів інвестиційної діяльності, їх прав та обов'язків, відносин, джерел фінансування, цілей та форм державного регулювання, мети інвестиційної діяльності, в «результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект» [165].

З урахуванням проведеного критичного аналізу інформаційних джерел, систематизації наукових підходів та співставлення широкого кола думок авторів щодо оптимальної кількості класифікаційних критеріїв інвестицій, нами розроблено класифікацію видів та форм інвестицій з позиції вимог дієвості та ефективності управління інвестиційною діяльністю, що інтегрована в загальну систему економічного управління підприємством торгівлі (рис. 1.4).

В запропонованій класифікації нами додано нові критерії класифікації, що враховують специфіку торговельної діяльності, зокрема, спрямованість інвестицій за видами збутових стратегій (проникнення на ринок, утримання, стабілізації, розширення ринку, посилення конкурентної позиції, розвиток онлайн торгівлі); інвестування в розвиток та підтримку безпекової стратегії залежно від мети (виживання, захисту, адаптації, існування, обмеженого та прискореного зростання), що підвищує ефективність розробки та реалізації антикризових заходів на окремих стадіях життєвого циклу підприємства торгівлі.

Також в наведеній класифікації інвестицій збільшено кількість ознак за вже відомими критеріями та уточнено їх зміст. Зокрема, це стосується об'єктів інвестування, до яких ми окрім реальних, фінансових, нематеріальних, інноваційних, інтелектуальних, людських, додаємо наступні об'єкти інвестиційних вкладень: соціальні, екологічні (відповідно до Закону [165]), а також інфраструктурні, інформаційні, маркетингові, безпекові, що відображають багатовекторність інвестиційної діяльності торговельних та інших підприємств.

Наслідком збільшення переліку об'єктів інвестування стало розширення спектру отримуваних ефектів від здійснення інвестицій, до яких ми відносимо окрім поширених серед науковців і законодавців – економічного, соціального, екологічного, також інноваційний, євроінтеграційний, інформаційний, інфраструктурний, маркетинговий, підвищення професійного та інтелектуального рівня персоналу, задоволення асортиментного споживчого попиту у визначеному сегменті товарного ринку, підвищення конкурентоспроможності та клієнтоорієнтованості, зростання капіталізації та ринкової вартості відповідно до стратегічної мети підприємства торгівлі тощо.

Рис. 1.4. Класифікація інвестицій як об'єкта управління в підприємствах торгівлі (розроблено авторами)

На сучасному етапі розвитку національної економіки інвестиційна активність багатьох підприємств України з різних сферах економічної діяльності залежить від інтенсивності євроінтеграційних процесів між державами, відповідно до цього пропонується класифікувати інвестиції за ознакою регіональної належності на внутрішні, зовнішні, регіональні, місцеві та євроінтеграційні, що підтверджує їх значення для забезпечення ефективності інвестиційної діяльності господарюючих суб'єктів в євроінтеграційному просторі. Сучасна адаптація економічної діяльності підприємницьких структур до євростандартів вимагає нових підходів до класифікації інвестицій, що вплине на якість прийняття виважених та ефективних управлінських рішень на етапах розробки, реалізації та експлуатації інвестиційних проектів.

З цією метою нами запропоновано структурно-класифікаційну модель інвестиційної діяльності підприємства торгівлі, яка демонструє взаємозв'язок та інтеграцію ключових елементів системи стратегічного управління підприємством в частині формування та реалізації політики інвестиційної діяльності, яка передбачає структурування та деталізацію таких складових змістовних груп: основних форм та видів інвестицій, відповідних напрямів можливих інвестиційних стратегій, що розробляються у діалектичному підпорядкованому взаємозв'язку з визначенням цілей і завдань, дотриманням принципів інвестиційної діяльності (рис. 1.5).

Для домінуючої в економіці України форми реальних інвестицій актуальними залишаються такі її види як нове будівництво, реконструкція, модернізація, оновлення устаткування, розширення основного капіталу, інновації в нематеріальні активи, інвестування в зростання обсягу оборотних активів зокрема, запасів. Дані види інвестування можуть бути підпорядковані та інтегровані в процес розробки й реалізації таких інвестиційних стратегій: активної (агресивної); поміркованої; пасивної (консервативної); різновиди маркетингових та закупівельно-збутових стратегій; кінцевою метою яких є виконання можливих завдань: максимізація прибутку і капіталу; отримання регулярного стабільного доходу; забезпечення фінансової безпеки; розширення ринків збуту; посилення конкурентної позиції; мінімізація інвестиційних витрат; зростання капіталізації та ринкової вартості підприємства тощо (див. рис. 1.5).

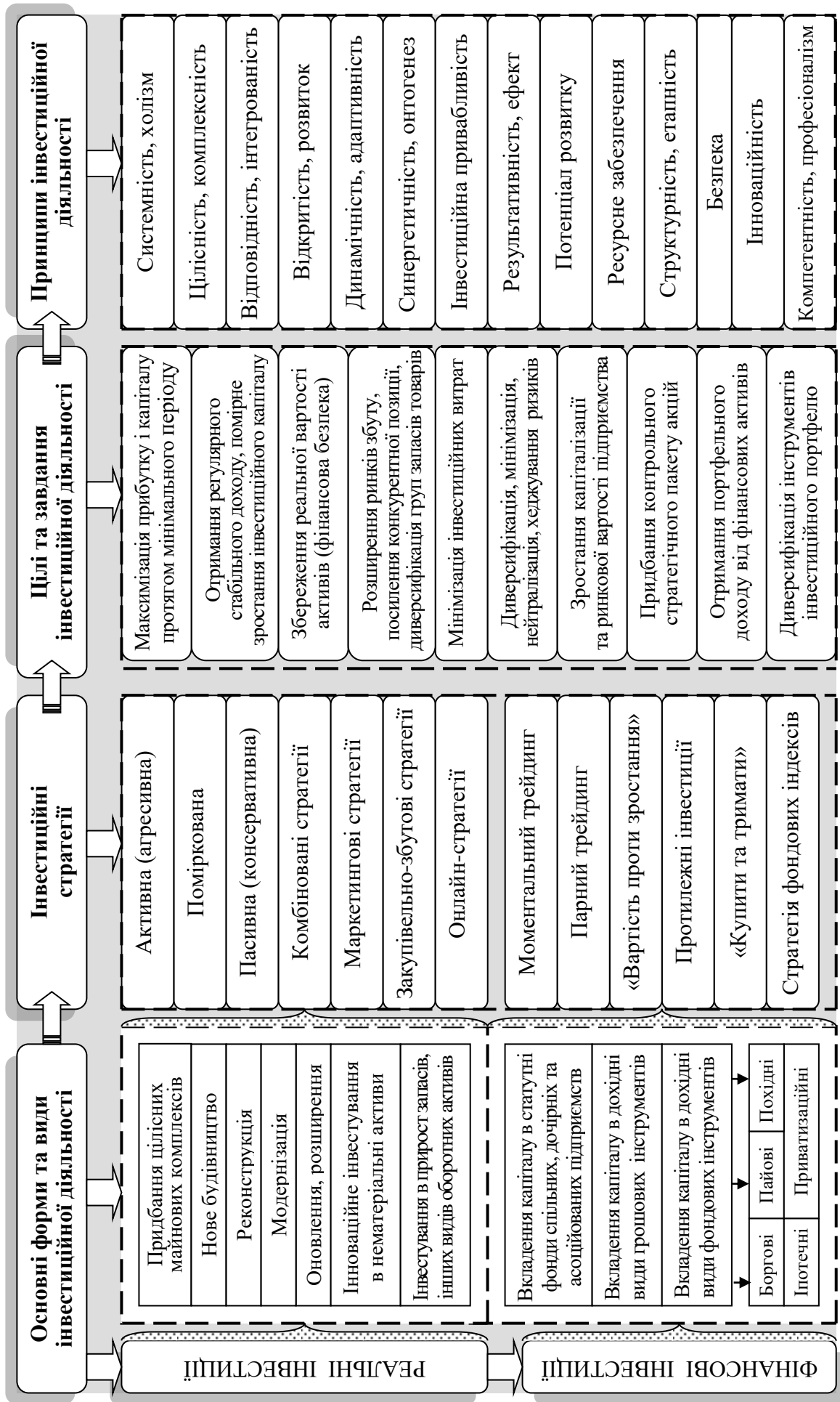

Рис. 1.5. Структурно-класифікаційна модель інвестиційної діяльності підприємства торгівлі (розроблено авторами)

Фінансові інвестиції спрямовуються в статутні фонди спільних, дочірніх та асоційованих підприємств, в дохідні види грошових та фондкових фінансових інструментів (активів): боргові (державні та корпоративні), пайові (прості та привілейовані), похідні, іпотечні, приватизаційні. Фінансове інвестування підпорядковане таким розповсюдженим стратегіям інвесторів фондового ринку: «моментальний» або «парний трейдинг»; «вартість проти зростання»; «протилежні інвестиції»; «купити та тримати»; «стратегії фондкових індексів», які реалізують різновекторні цілі і завдання: диверсифікацію, мінімізацію, нейтралізацію, хеджування інвестиційних ризиків; придбання контрольного стратегічного пакету акцій (стратегічні інвестиції); отримання портфельного доходу від фінансових активів (портфельні інвестиції); диверсифікація інструментів інвестиційного портфелю (з метою зниження несистематичного портфельного ризику) тощо (див. рис. 1.5).

Усі форми та види інвестицій з визначеними цілями і завданнями інвестиційних стратегій повинні реалізовуватися з дотриманням ключових принципів інвестиційної діяльності: системності, холізму (пріоритетності стратегічної мети по відношенню до окремих цілей), цілісності, комплексності, відповідності, інтегрованості, відкритості, динамічного розвитку, адаптивності, синергії (виникнення нового сукупного ефекту), онтогенезу (врахування послідовності стадій життєвого та інвестиційного циклу підприємства), інвестиційної привабливості проєктів, потенціалу розвитку, результативності, ефективності, достатнього ресурсного забезпечення, структурності, етапності інвестиційного процесу, забезпечення фінансової та інших видів безпеки, інноваційності, компетентності, професіоналізму персоналу.

Отже, усі варіативні різновиди інвестицій є взаємопов'язаними і взаємообумовленими, їм притаманні як спільні, так і відмінні риси. Тому систематизовані класифікаційні критерії та ознаки інвестицій мають багатоаспектне трактування та різновекторне спрямування через складну економічну природу інвестицій, яка залежить від багатьох зовнішніх та внутрішніх чинників впливу на інвестиційну діяльність підприємства.

Така структуризація та деталізація внутрішніх елементів системи управління інвестиційною діяльністю сприяє обґрунтуванню та вдосконаленню класифікаційної моделі інвестицій, є методичним підґрунтям для планування прогностичних показників, моніторингу процесу фактичної реалізації інвестицій на різних етапах, фундаментального аналізу та комплексної оцінки ефективності інвестицій та інвестиційної привабливості підприємств торгівлі.

Таким чином, економічно обґрунтована класифікація інвестицій є важливою передумовою успішної організації інвестиційної діяльності підприємства, у тому числі, торговельного. Будь-яка класифікація має бути теоретично обґрунтованою, базуватися на науковій основі, давати можливість її легкого використання науковцями, аналітиками, практиками. Від цього залежить здатність менеджменту підприємства своєчасно і чітко керувати інвестиціями, оперативно втручатися в хід інвестиційного процесу, підвищувати якість і обґрунтованість управлінських рішень, що мають призвести до виконання поставлених цілей та досягнення стратегічної мети, а також забезпечити фінансову безпеку в поточному та довгостроковому періодах.

1.3. Модель управління інвестиційною діяльністю торговельного підприємства на засадах системного та процесно-функціонального підходів

Будь-яке торговельне підприємство, що здійснює інвестиційну та інші види фінансово-господарської діяльності, зацікавлене в створенні ефективної та налагодженої внутрішньогосподарської організації системи управління, де усі складові елементи такої системи діють як одне ціле, у взаємозв'язку і взаємозалежності згідно із стратегічними напрямками соціально-економічного розвитку підприємства, мають особливу єдність і зворотні зв'язки із зовнішнім середовищем, у сукупності створюючи синергетичний ефект.

Системна методологія та системний підхід до управління в сучасних нестабільних умовах фінансово-господарської діяльності підприємств є найбільш затребуваними і доцільними під час обґрунтування та прийняття

управлінських рішень в різних сферах економіки. Він становить надійну основу управління складними процесами інвестиційної діяльності підприємств торгівлі, дозволяє планувати, аналізувати, оцінювати ефективність інвестиційної діяльності на різних етапах її реалізації, послідовно вибудовувати та поєднувати складові компоненти системи управління з метою утворення цілісної сукупності елементів внутрішньогосподарського управління із суб'єктами та об'єктами зовнішнього економічного середовища.

Значний внесок в дослідження використання системного підходу як методології управління підприємствами зробили зарубіжні вчені: Р. Акофф, Н. Андерсон, Ч. Барнард, Л. фон Берталанфі, Н. Вінер, Я. Гордон, У. Гослінг, Д. Джобберт, Р. Джонсон, Д. Діксон, В. Кінг, Ф. Котлер, Е. Кунц, Ланге, Е. Ласло, Т. Левін, М. Міллер, У. Рос, Р. Саймон, К. Уотт, А. Холл, С. Янг та ін.

Питання закономірностей функціонування систем на макро- та мікрорівнях, системного аналізу та системно-інноваційного підходу до управління суб'єктами підприємництва отримали розвиток в наукових працях О.І. Амоші, В.Г. Афанасьєва, А.І. Берга, І.В. Блауберга, В.І. Блонської, О.О. Богданова, В.Н. Волкової, Н.В. Замятіної, В.В. Ковальова, О.В. Кустовської, І.В. Новикова, Л.О. Омелянович, Ф.Е. Темнікова, В.С. Тюхтіна, А.І. Уємова, Р.А. Фатхутдінова, С.Л. Чернишова, М.Г. Чумаченько, Е.Г. Юдіна та ін.

Серед вітчизняних дослідників, що вивчали теорію і практику застосування системного підходу до управління інвестиційною діяльністю підприємств, зокрема, торговельних, варто виділити наукові праці Н.О. Власової, В.А. Гросул, І.Ю. Єпіфанова, Л.Д. Забродської, Л.О. Лігоненко, А.А. Мазаракі, Т.В. Майорової, В.І. Міщенко, П.Г. Перерви, А.А. Пересади, О.М. Петухової, Т.С. Пічугіної, Ю.М. Правика, О.О. Удалих, Н.М. Ушакової, В.Г. Федоренка, О.В. Феєр, О.І. Чайкової, З.Є. Шершньової, О.М. Ястремської, та ін.

Під «системою» зарубіжні та вітчизняні науковці переважно розуміють множинність різнорідних елементів, які знаходяться у взаємозв'язку і взаємозалежності один від одного, утворюючи певну цілісність та єдність із внутрішнім та зовнішнім середовищем.

Наведемо декілька розповсюджених в наукових колах трактувань таких понять як «система» та «системний підхід до управління».

Так, Л. фон Берталанфі, який започаткував розробку загальної теорії систем, визначає систему як «комплекс елементів, що перебувають у взаємодії на принципах цілісності, організації, еквіфінальності (досягнення системою цільового кінцевого стану за різних початкових умов) та ізоморфізму (властивості, що виражає однаковість та взаємну однозначність будови сукупностей елементів, незалежно від їх природи)» [121, с. 17; 236].

В працях К. Уотта система розглядається як «взаємодіючий інформаційний механізм економічної діяльності підприємства, що характеризується багатьма причинно-наслідковими взаємодіями» [261, 215, с. 48–49]. Р. Акофф вважає, що «система є будь-якою суттю, яка складається з взаємопов'язаних частин» [1; 234]; У. Гослінг під системою розуміє «сукупність простих частин» [240]; А. Холл характеризує систему як «множину об'єктів разом з відносинами між об'єктами і між їх атрибутами» [241].

Н. Вінер вперше розглянув формування системного підходу як кібернетичного, розвинув такі системні уявлення як типізація моделей систем, виявлення особливого значення зворотних зв'язків для функціонування системи, виокремлення принципу оптимальності в управлінні та синтезі систем, усвідомлення значення інформації та можливостей її кількісного опису, розвиток методології моделювання [262].

На думку О.О. Богданова «усі явища є безперервними процесами організації та дезорганізації, а рівень організації тим вищий, чим сильніше властивості цілого відрізняються від простої суми його частин» (емерджентності) [121, с. 16].

Цікавою є думка О.В. Кустовської, яка досліджує систему як «об'єктивну єдність закономірно пов'язаних один з одним предметів, явищ, а також як сукупність усіх необхідних знань про природу і суспільство, інформації, матеріальних засобів і способів їх використання, організації діяльності людей, що спрямована на розв'язання проблеми». На її думку, «системний підхід – це

система, утворена із сукупності логічних прийомів, методичних правил і принципів теоретичного дослідження, що виконує таким чином евристичну функцію в загальній системі наукового пізнання» [121, с. 7–19].

Популярним в науковій літературі є бачення системи та визначення системного підходу до управління Р.А. Фатхутдінова, який характеризує систему як «цілісний комплекс взаємозалежних компонентів, що має особливу єдність із зовнішнім середовищем і є підсистемою системи більш високого порядку (глобальної). Система складається із двох складових: 1) зовнішнє оточення, що включає вхід, вихід системи, зв'язок із зовнішнім середовищем, зворотний зв'язок; 2) внутрішня структура – сукупність взаємозалежних компонентів, що забезпечують процес впливу суб'єкта управління на об'єкт, переробку входу у вихід і досягнення цілей системи» [198; 199, с. 134].

Визначальними принципами системного підходу на думку багатьох дослідників є: науковість, цілісність, ієрархічність, взаємозалежність системи і зовнішнього середовища, множинність описів кожної системи, динамічність, збалансованість, адаптивність, структурність, стійкість, пропорційність, безперервність, комплексність, ефективність, інтегрованість, онтогенез, синергетичність, емерджентність, холізм, конструктивність, етапність, безпечність, інформаційність тощо [55; 199; 216; 220–221].

Управління інвестиційною діяльністю, на думку вчених-економістів, виступає важливою підсистемою загальної системи управління підприємством, яка спрямована на створення передумов та важелів підвищення ефективності інвестиційних процесів та всієї господарсько-фінансової діяльності суб'єктів підприємництва, є чинником їх стабільного соціально-економічного розвитку.

Так, І.Ю. Спіфанова розглядає переваги системного підходу до управління інвестиційною діяльністю підприємства та поняття «комплексного інвестиційного управління», як «системно інтегрований процес управління сукупністю інвестиційних проектів, що підпорядковані єдиній стратегічній місії підприємства, орієнтованій на успішну реалізацію інвестиційної програми підприємства» [84, с. 287–288].

О.О. Удалих відзначає, що «система управління інвестиційною діяльністю підприємства являє собою взаємозалежну сукупність окремих елементів, що беруть участь в управлінні інвестиціями» [195]. Під «системою управління інвестиційною діяльністю» Т.В. Майорова розуміє систему принципів та методів розроблення та реалізації управлінських рішень, пов'язаних із здійсненням різних аспектів інвестиційної діяльності» [130, с. 25], а В.Г. Федоренко трактує її як «процес управління усіма аспектами інвестиційної діяльності суб'єкта підприємництва [201, с. 10].

З погляду А.А. Мазаракі, Т.С. Пічугіної, Л.Д. Забродської та інших авторів, управління торговельним підприємством передбачає створення єдиної, раціональної, чітко та безперервно функціонуючої системи з певними цільовими установками та взаємопов'язаними елементами. Управління інвестиційною діяльністю слід розглядати як найважливішу складову загальної системи управління підприємством [129, 155].

Викладені вище думки науковців є яскравим свідченням необхідності застосування системного підходу до управління усіма різноаспектними видами господарської діяльності торговельних підприємств (операційною, інвестиційною, фінансовою), сукупність яких ми розглядаємо у якості складових елементів загальноекономічної системи управління підприємством, що інтегровані в динамічні взаємопов'язані процеси, які підпорядковані стратегічній меті підприємства, мають визначені цілі, завдання, закономірності, принципи, функції, методи, критерії, інструменти управління, що потребують подальшого теоретико-методологічного розвитку [63; 67; 81].

На рис. 1.6 наведено запропоновану нами концептуальну модель управління інвестиційною діяльністю підприємства торгівлі, що ґрунтується на засадах системного підходу і своїм складом, змістом та зв'язками структурних елементів, їх цілями, завданнями, принципами, підходами, функціями, методами, інструментами інтегрована в загальну систему економічного управління підприємством, що сприяє ефективності прийняття управлінських рішень та їх реалізації на послідовних етапах інвестиційного процесу.

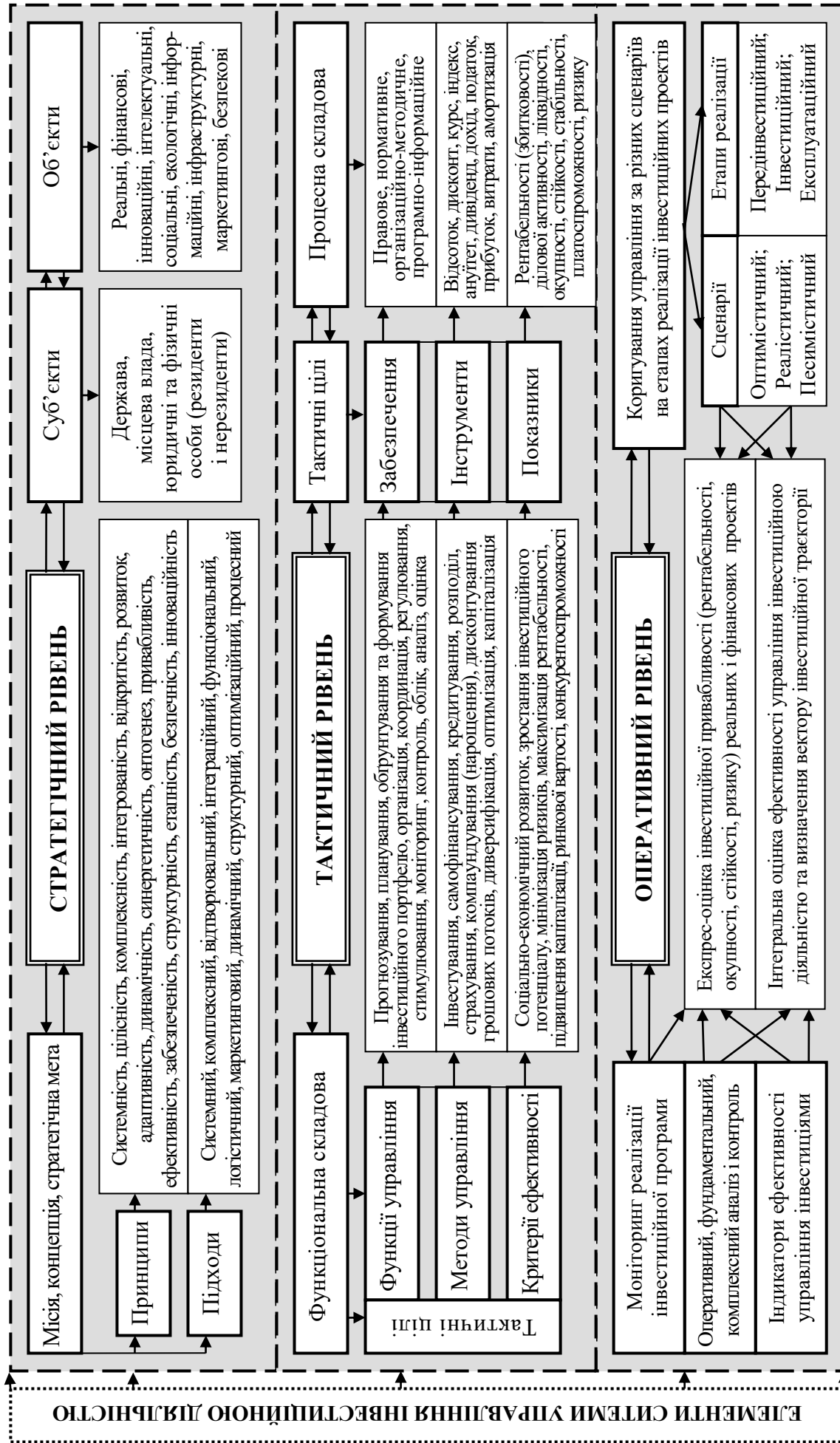

Рис. 1.6. Концептуальна модель управління інвестиційною діяльністю підприємства торгівлі на засадах системного підходу (розроблено авторами)

Розроблена концептуальна модель управління інвестиційною діяльністю підприємства торгівлі ґрунтується на взаємозалежній сукупності системних елементів, що беруть участь в управлінні підприємством, їх багатовекторних та різноаспектних зв'язках із зовнішнім середовищем та внутрішніми об'єктами управління, базується на ієрархії рівнів управління, декомпозиції стратегій (корпоративній, конкурентній, функціональній, операційній), які підпорядковано єдиній стратегічній місії підприємства.

Структуризацію та систематизацію сукупності елементів системи управління інвестиційною діяльністю підприємства торгівлі, на нашу думку, доцільно розглядати у ланцюгу взаємозалежних причинно-наслідкових зв'язків між множинними об'єктами на ієрархічних щаблях управління (див. рис. 1.6):

1) стратегічному рівні, на якому відбувається усвідомлення місії, концепції, стратегічної мети, визначення ключових суб'єктів інвестиційної діяльності (держави, місцевої влади, юридичних та фізичних осіб (резидентів і нерезидентів); інвестиційних об'єктів (реальних, фінансових, інноваційних, інтелектуальних, соціальних, екологічних, інформаційних, інфраструктурних, маркетингових, безпекових); загальносистемних та специфічних принципів і підходів до управління інвестиційною діяльністю підприємства торгівлі;

2) тактичному рівні, який характеризується виокремленням функціональної і процесної складових, обґрунтуванням тактичних цілей та визначенням функцій управління (прогнозування, планування, обґрунтування формування інвестиційного портфелю, організація, координація, регулювання, стимулювання, моніторинг, контроль, облік, аналіз, оцінка); методів управління (інвестування, самофінансування, кредитування, розподіл, страхування, компаундування (нарощення), дисконтування грошових потоків, диверсифікація, оптимізація, капіталізація); інструментів управління (відсоток, дисконт, курс, індекс, ануїтет, дивіденд, дохід, податок, прибуток, витрати, амортизація); елементів забезпечення процесу управління (правового, нормативного, організаційно-методичного, програмно-інформаційного тощо); систематизацією критеріїв та індикаторів ефективності управління (соціально-економічний розвиток, зростання інвестиційного потенціалу, мінімізація ризиків, максимізація рентабельності,

підвищення капіталізації, ринкової вартості, конкурентоспроможності тощо); визначенням показників оцінки ефективності управління (дохідності, рентабельності (збитковості), ділової активності, ліквідності, окупності, стійкості, стабільності, платоспроможності, рівня інвестиційних ризиків тощо);

3) оперативному рівні, на якому відбувається моніторинг реалізації інвестиційної програми; оперативний, фундаментальний та комплексний аналіз і контроль; експрес- та інтегральна оцінка інвестиційної привабливості окремих реальних і фінансових проєктів, ефективності управління інвестиційною діяльністю підприємства торгівлі в цілому; коригування вектору інвестиційної траєкторії за різних можливих сценаріїв (оптимістичного, реалістичного, песимістичного) на послідовних етапах реалізації інвестиційних проєктів (передінвестиційному; інвестиційному; експлуатаційному).

Така комплексна концептуальна модель дозволяє менеджерам сформувати цілісне бачення складної системи і динамічного процесу управління інвестиційною діяльністю підприємства торгівлі, забезпечує прийняття обґрунтованих стратегічних, тактичних і оперативних управлінських рішень, дозволяє своєчасно реагувати на виклики внутрішнього та зовнішнього середовищ, нейтралізувати або мінімізувати ризики інвестиційної діяльності в поточному та довгостроковому періодах.

Необхідність застосування системного підходу на макро- та мікрорівнях управління спричинена ускладненням процесів, що відбуваються у зовнішньому середовищі та внутрішній структурі об'єктів управління, це викликано також чинниками посилення конкурентної боротьби, швидким темпом зростання обсягу інформації, необхідністю забезпечення фінансово-економічної безпеки, політичними, соціально-економічними, екологічними, інфраструктурними та іншими проблемами суспільства. Кардинальні зміни в підходах до управління інвестиційною діяльністю також обумовлені євроінтеграційними напрямками розвитку національної економіки, глобалізацією світової торгівлі, необхідністю підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств торгівлі у зв'язку з їх виходом на міжнародні ринки.

Внутрішніми складовими компонентами загальної системи управління інвестиційною діяльністю підприємства торгівлі є бізнес-процеси, управлінські функції та послідовні операції, через механізм дії яких безпосередньо досягається стратегічна мета та реалізуються підпорядковані їй цілі й завдання, створюються важливі соціально-економічні інвестиційні об'єкти, які можна вважати завершеними з точки зору етапності інвестиційного процесу, терміну виконання робіт, досягнення цільового ефекту, що значною мірою визначає результативність та ефективність управлінської діяльності. Іншими словами, процесно-функціональний та операційний підходи становлять основу розробки й реалізації корпоративної, функціональної та операційної стратегій в частині управління інвестиційною діяльністю підприємства торгівлі.

Таким чином, в розвиток концептуальної моделі, що ґрунтується на засадах системного підходу, доцільно, на нашу думку, сформувати робочу модель управління інвестиційною діяльністю підприємства торгівлі, яка базується на засадах процесно-функціонального та операційного підходів, що враховують етапність інвестиційного циклу і послідовність стадій руху інвестиційного капіталу, починаючи з процесів формування інвестиційних ресурсів з різних джерел, їх трансформації в інвестиційний капітал, його вкладення в інвестиційні об'єкти, закінчуючи процесами отримання інвестиційного ефекту від вкладень у різних формах, відповідно до стратегічної мети та реінвестування відтвореного інвестиційного капіталу в нові інвестиційні активи на розширеній основі в процесі безперервного інвестиційного циклу підприємства торгівлі.

На кожному етапі здійснення інвестиційної діяльності торговельного підприємства задіяні класичні та специфічні функції управління, такі як прогнозування, планування, організація процесів, регулювання, координація робіт, бюджетування, адміністрування, мотивування, стимулювання, моніторинг, облік, контроль, аналіз, оцінка, які є інтегрованими в інвестиційний процес важелями впливу на економічний механізм управління підприємством і безпосередньо пов'язані з комунікативними процесами спілкування, обміну інформацією та прийняттям рішень.

Розроблена робоча модель являє цілісну сукупність взаємопов'язаних та взаємозалежних системних елементів у вигляді управлінських процесів і операцій, які мають зв'язок із зовнішнім середовищем, вхід (мету) і вихід (результат), що спрямовані на досягнення стратегічних цілей і тактичних завдань в розрізі окремих етапів інвестиційного процесу, а також управлінських функцій, які забезпечують процес управління інвестиційною діяльністю підприємства торгівлі на стратегічному, тактичному, оперативному рівнях та послідовних стадіях інвестиційного циклу (рис. 1.7).

До складу ключових етапів процесу управління інвестиційною діяльністю торговельного підприємства, що розглядаються з позиції процесно-функціонального та операційного підходів ми відносимо такі:

1) управління процесом акумуляції інвестиційних ресурсів з внутрішніх, зовнішніх, власних і позикових джерел з урахуванням ринкової кон'юнктури та трансформацією їх в інвестиційний капітал; управління підпорядкованими процесами: формування власних інвестиційних ресурсів, залучення позикових коштів; оптимізації структури фінансових джерел інвестиційного капіталу за критеріями: мінімізації середньозваженої вартості власних і позикових коштів та рівня інвестиційного ризику, підвищення рівня фінансової стійкості, оптимізації ціни і термінів залучення позикових коштів;

2) управління процесом вкладення інвестиційного капіталу підприємства торгівлі в інвестиційні об'єкти (активи): реальні (капітальні), фінансові, інноваційні, інтелектуальні, людські, соціальні, екологічні, інфраструктурні, маркетингові, інформаційні тощо; управління підпорядкованими процесами: надання порівняльної оцінки потенційної інвестиційної привабливості конкурентних інвестиційних об'єктів; оптимізації структури фінансування інвестиційних об'єктів за критеріями: формування оптимальної вертикальної та горизонтальної структури балансу (активів і капіталу); мінімізації рівня інвестиційних ризиків; забезпечення відповідних рівнів дохідності, рентабельності, фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності, кредитоспроможності, фінансово-економічної безпеки тощо;

Рис. 1.7. Модель управління інвестиційною діяльністю підприємства торгівлі з позиції процесно-функціонального підходу (розроблено авторами)

3) управління процесом отримання інвестиційної віддачі (ефектів) від вкладень у варіативні інвестиційні цільові об'єкти відповідно до стратегічної мети та тактичних цілей і завдань підприємства торгівлі; управління процесами отримання прибутку (доходу) від інвестицій, зростання капіталізації та ринкової вартості підприємства торгівлі; управління процесами підвищення конкурентоспроможності підприємства торгівлі, задоволення споживчого попиту на визначеному сегменті товарного ринку; управління процесами отримання ефектів від здійснення інвестицій: економічного, соціального, інноваційного, інтелектуального, екологічного, інформаційного, інфраструктурного, маркетингового тощо; управління процесом підвищення компетентності та професіоналізму менеджменту та персоналу торговельного підприємства

4) управління процесом реінвестування відтвореного інвестиційного капіталу у вигляді чистих грошових потоків в нові інвестиційні об'єкти на розширеній основі в процесі здійснення перманентного інвестиційного циклу та загального обороту капіталу підприємства торгівлі.

Основними завданнями ефективної системи управління інвестиційною діяльністю торговельних підприємств є обрання конкурентоспроможних на сучасному ринку реальних, фінансових, інноваційних, інтелектуальних та інших інвестиційних проектів та об'єктів на підставі проведення комплексної оцінки їх інвестиційного потенціалу на усіх стадіях реалізації (планування, інвестування, експлуатації), прогнозування тенденцій соціально-економічного розвитку, забезпечення приросту капіталу, максимізації ринкової вартості та покращення добробуту власників підприємств торгівлі в поточному та перспективному періодах.

Система управління інвестиційною діяльністю підприємства торгівлі реалізує свою стратегічну мету й основні завдання через виконання певних класичних та специфічних функцій управління, які ми розглядаємо у якості керуючої підсистеми та складової частини різних процесів управління підприємством. Нами проведено систематизацію та модифікацію ключових груп функцій управління інвестиційною діяльністю торговельних підприємств, деталізовано їх економічний зміст та цільову спрямованість на окремих стадіях здійснення інвестиційного процесу (табл. 1.3).

Модифіковані функції управління інвестиційною діяльністю
підприємства торгівлі (розроблено авторами)

Функції управління інвестиційною діяльністю	Зміст та цільова спрямованість функцій управління інвестиційною діяльністю
1	2
I. Прогнозування і планування інвестиційної діяльності підприємства	
1.1. Дослідження макроекономічних умов здійснення інвестиційної діяльності та прогнозування розвитку інвестиційного ринку у визначеному регіоні	Дослідження та аналіз інвестиційного ринку держави, регіону, галузі та оцінка впливу цих чинників на інвестиційну діяльність підприємства торгівлі. Вивчення законодавчо-правових умов інвестиційної діяльності та попередня оцінка можливих форм та об'єктів здійснення інвестицій. Прогнозування розвитку інвестиційного ринку в цілому та можливої діяльності на визначених його секторах на підставі аналізу стратегічної мети, тактичних цілей і завдань підприємства торгівлі
1.2. Обґрунтування стратегічних планів інвестиційної діяльності, формування інвестиційних цілей і завдань на підставі визначення вектору соціально-економічного розвитку торговельного підприємства	Формування системи цілей і завдань інвестиційної діяльності виходячи із загальної стратегії та цільових напрямків соціально-економічного розвитку підприємства торгівлі та його інвестиційних можливостей (наявності достатнього обсягу внутрішніх і можливість залучення зовнішніх інвестиційних ресурсів); визначення найбільш пріоритетних завдань та прогноз кон'юнктури інвестиційного ринку: оцінка можливості участі в інвестиційних проектах і цільових інвестиційних програмах держави, галузі, регіону в поточному та довгостроковому періодах
1.3. Розробка напряму фінансово-інвестиційної політики формування та використання інвестиційних ресурсів в межах інвестиційної стратегії торговельного підприємства	Визначення загальної потреби в інвестиційних ресурсах, необхідних для реалізації інвестиційної стратегії підприємства. Оцінка усіх можливих джерел ресурсів: власних, залучених і позикових. Визначення доцільності залучення позикових коштів, оптимізація фінансової структури джерел інвестиційних ресурсів, забезпечення ефективності їх використання за умови дотримання відповідних показників фінансової стійкості, ліквідності і платоспроможності підприємства торгівлі
1.4. Оцінка рівня інвестиційної безпеки підприємства	Розробка системи заходів, спрямованих на недопущення шкоди після ухвалення інвестиційних рішень, запобігання фінансових та інших загроз, нейтралізація та мінімізація інвестиційних ризиків, що впливають на реалізацію інвестиційного проекту
II. Формування диверсифікованого інвестиційного портфелю підприємства торгівлі	
2.1. Аналіз інвестиційної привабливості реальних проектів та оцінка інвестиційних якостей фінансових інструментів, вибір найбільш дохідних та ефективних інновацій	Формування системи цільових показників та методичного інструментарію фінансової оцінки інвестиційної привабливості конкурентних інвестиційних проектів і об'єктів, які найбільш відповідають інвестиційній стратегії підприємства торгівлі; проведення їх ретельної експертизи, розрахунок показників соціально-економічної ефективності кожного інвестиційного проекту та об'єкту та їх відбір за певними критеріями
2.2. Оцінка можливості формування необхідного обсягу інвестиційних ресурсів відповідно до розробленої стратегії інвестиційної діяльності	Оцінка реальних та потенційних джерел фінансових ресурсів з метою їх інвестування в стратегічні активи та інші інвестиційні проекти і об'єкти, що здатні у визначені терміни забезпечити підприємству соціально-економічні та інші ефекти від інвестицій та підвищити конкурентоспроможність на ринку; визначення критеріїв та методів оцінки потенційних об'єктів інвестування

1	2
2.3. Формування диверсифікованого інвестиційного портфелю реальних, фінансових, інноваційних та інших активів, оцінка його ефективності за критеріями дохідності, ризику, ліквідності тощо	Оцінка та відбір до портфелю інвестицій підприємства торгівлі найбільш дохідних, надійних та безпечних реальних, фінансових, нематеріальних та інших об'єктів інвестування з урахуванням можливості залучення необхідного обсягу інвестиційних ресурсів; розрахованих показників майбутньої дохідності та рівня ризику за кожним інвестиційним проектом і фінансовим інструментом; оптимізації пропорцій між реальними та фінансовими інвестиціями в цілому; визначення у розрізі кожної з форм інвестицій найбільш ефективних (на підставі співвідношення показників дохідності та ризику); оцінки оптимальності, ліквідності, рівня систематичного та несистематичного ризику та інших статистичних характеристик диверсифікованого портфелю інвестицій підприємства торгівлі
2.4. Оцінка інвестиційної привабливості окремих фондових інструментів та відбір найбільш ефективних з них до портфелю фінансових інвестицій	Управління портфелем цінних паперів за допомогою певних методів, які дозволяють зберегти вартість інвестованих коштів, досягти максимального рівня доходів, забезпечити інвестиційну керованість портфеля. Основними принципами формування портфеля фондових інструментів є: безпечність, дохідність, ліквідність, зростання капіталу. В процесі формування портфелю фінансових інвестицій необхідно враховувати такі чинники: тип цінного папера, потенційну дохідність (інвестиційну віддачу), термін вкладання коштів, ступінь ризику тощо.
III. Реалізація інвестиційних програм розвитку підприємства торгівлі	
3.1. Обґрунтування термінів інвестування, стимулювання та оперативне управління інвестиційними проектами	Розробка календарних планів реалізації окремих інвестиційних проектів, об'єктів та їх бюджетів. Поточне планування та управління інвестиційними програмами і проектами. Забезпечення ефективного оперативного управління сформованим портфелем реальних та фінансових інвестицій
3.2. Моніторинг реалізації інвестиційних програм і проектів на підставі визначеної системи показників та аналізу їх змін	Формування системи аналітичних та оціночних показників, пов'язаних з реалізацією окремих інвестиційних програм та проектів; визначення періодичності збирання, обробки та аналізу інформації про хід виконання робіт; виявлення основних чинників, що впливають на затримку або відхилення від затвердженого плану, що дає змогу оперативного реагування на кожному етапі реалізації інвестиційних програм і проектів
3.3. Розробка та прийняття управлінських рішень щодо досягнення євроінтеграційних цілей на міжнародних інвестиційних ринках	Аналіз показників інвестиційної активності підприємств торгівлі, що свідчать про рівень їх адаптації до європейських стандартів та форм звітності, з метою надання адекватної оцінки інвестиційного потенціалу підприємства та його готовності до умов вільної торгівлі з країнами ЄС (стандарти, технічні регламенти, модернізація) та залучення іноземних інвестицій
3.4. Обґрунтування критеріїв екологічної безпеки інвестиційної діяльності	Обґрунтування критеріїв, вимог, параметрів здійснення інвестиційної діяльності з урахуванням гарантування необхідного рівня екологічної безпеки навколишнього середовища
3.5. Своєчасне припинення неефективних інвестиційних проектів, продаж окремих фінансових інструментів та реінвестування капіталу	Прийняття рішень про вихід з неефективних інвестиційних проектів та визначення форм такого виходу, реалізація окремих фондових інструментів внаслідок зміни кон'юнктури фінансового ринку, суттєвого впливу чинників зовнішнього та внутрішнього середовищ, коли фактична віддача та ефективність інвестиційних проектів є набагато нижчими від очікуваних показників.

РОЗДІЛ 2

ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

2.1. Стан та тенденції розвитку інвестиційної діяльності підприємств оптової та роздрібною торгівлі України та Дніпропетровської області

Успішність євроінтеграції України в світову економіку, прискорення науково-технічного прогресу, підвищення рівня соціально-економічного розвитку країни залежить від багатьох чинників, одним із яких є активізація інвестиційних та інноваційних процесів в економіці. Без здійснення інвестиційної діяльності неможливе впровадження сучасних інноваційних технологій на підприємствах, зростання конкурентоспроможності продукції та підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності, що забезпечується, зокрема, за рахунок залучення вітчизняних та іноземних інвестицій. На сьогоднішній день від фінансування капітальних інвестицій залежить рівень технічної оснащеності та модернізація основних засобів вітчизняних підприємств різних видів економічної діяльності, можливості структурної перебудови національної економіки, рішення соціальних і екологічних проблем тощо.

Невід'ємним елементом модернізації національної економіки є інноваційно-інвестиційний розвиток підприємств усіх видів діяльності, який повинен мати законодавчу підтримку та стимулюватися державою. Особливості функціонування підприємств оптової та роздрібною торгівлі України та стратегічні напрями їх інноваційного розвитку потребують системного й комплексного аналізу тенденцій інвестиційно-інноваційної діяльності, удосконалення та ефективного використання економічного, інвестиційного та організаційно-управлінського механізмів.

Потребують подальшого дослідження питання, пов'язані з пошуком резервів підвищення ефективності реальних інвестицій в національну економіку, обґрунтування методичних підходів до оптимізації структури інвестицій в основний капітал підприємств торгівлі України як головного чинника забезпечення інноваційного розвитку, визначення та реалізація правових, економічних та організаційних засад державного регулювання інвестиційної та інноваційної діяльності підприємств згідно із Законом України «Про інноваційну діяльність» (редакція від 05.12.2012 р.) [166].

Управління інвестиційно-інноваційним розвитком торговельних підприємств в сучасних кризових економічних умовах повинно бути спрямоване на удосконалення внутрішньогосподарського фінансово-інвестиційного механізму, систем формування та розподілу фінансових результатів, методів, інструментів, процедур та технологій інвестування, що є важливою умовою інтенсифікації інвестиційно-інноваційного розвитку, сприятиме зростанню фінансово-економічних показників торговельної діяльності, підвищенню ефективності та конкурентоспроможності торговельних підприємств, що, в свою чергу, стимулюватиме платоспроможний попит та покращення добробуту населення [18].

В процесі наукового дослідження інвестиційних процесів важливе значення набуває оцінка ключових тенденцій, що відбуваються у динаміці та структурі джерел фінансування капітальних інвестицій підприємств України за основними видами економічної діяльності, виявлення особливостей здійснення реального та фінансового інвестування в підприємствах оптової та роздрібною торгівлі України за тривалий період, обґрунтування основних напрямів удосконалення інвестиційної діяльності як визначального чинника підвищення ефективності та інноваційного розвитку підприємств торгівлі України.

Аналіз офіційної інформації Державної служби статистики України щодо здійснення капітальних інвестицій підприємствами України за основними видами економічної діяльності та зокрема, за видом діяльності – оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, дозволяє

виявити ключові тенденції в динаміці та структурі реального інвестування в економіку України за період 2010-2019 років (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та за 2014-2019 роки без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях) [100].

Капітальні інвестиції в Україні протягом досліджуваного періоду здійснювалися нерівномірно як за роками, так і в розрізі окремих видів економічної діяльності. Протягом 2010-2012 років в Україні спостерігалось поступове зростання обсягів та індексів капітальних інвестицій за усіма видами економічної діяльності [97]. Так, найвищий індекс до відповідного періоду попереднього року зафіксовано у 2011 році за усіма видами економічної діяльності – 133,6%, зокрема, промисловість – 142,1%, сільське, лісове та рибне господарство – 148,8%, оптова та роздрібна торгівля – 129,7%, транспорт, складське господарство – 132%, (рис. 2.1-2.2).

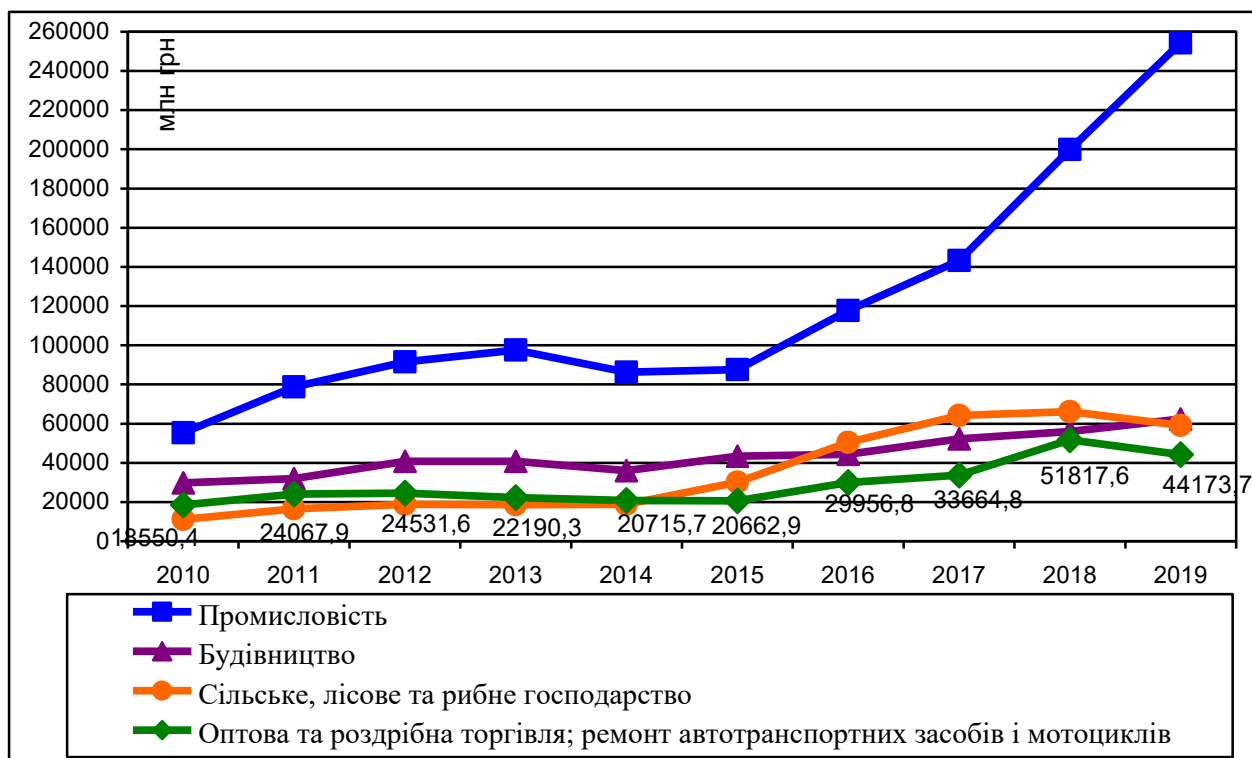

Рис. 2.1. Динаміка обсягу капітальних інвестицій підприємств України за основними видами економічної діяльності за період 2010-2019 рр., (млн грн) (розроблено авторами за даними [100])

Рис. 2.2. Індеси капітальних інвестицій підприємств України за всіма видами економічної діяльності та торговельних підприємств (у % до попереднього року) за період 2010-2019 рр.
(розроблено авторами за даними [97])

У період 2013-2014 років відбулося суттєве зниження активності інвестиційної діяльності в цілому в економіці України та за основними видами економічної діяльності, що пов'язано з кризовими явищами в економічному та політичному житті суспільства того періоду. У 2013 році індекс капітальних інвестицій підприємств України за всіма видами економічної діяльності до відповідного періоду попереднього року склав 88,9% (-11,1%), у 2014 році – 75,9% (-24,1%). Різке падіння реальних інвестицій спостерігалось протягом зазначеного періоду також в підприємствах оптової та роздрібної торгівлі – індекси капітальних інвестицій до попереднього року склали: 2013 р. – 92,8% (-7,2%); 2014 р. – 73,9% (-26,1%) [97], (див. рис. 2.2).

Такі негативні явища у динаміці капітальних інвестицій можна пояснити суттєвим впливом зовнішніх та внутрішніх політичних та фінансово-економічних чинників на економіку України, починаючи з 2014 року. Також

треба враховувати ту обставину, що статистичні дані надаються Державною службою статистики, починаючи з 2014 року без урахування тимчасово окупованої території АР Крим, м. Севастополя та без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Починаючи з 2015 року спостерігається підвищена динаміка реального інвестування в цілому в Україні та за окремими видами економічної діяльності. Так, індекс зростання капітальних інвестицій за усіма видами економічної діяльності у 2016 році порівняно з 2015 роком склав 118,0%, у 2017 році порівняно з 2016 роком – 122,1%. У 2018-2019 роках спостерігаємо стабілізацію темпів капітальних інвестицій на рівні 116,4-115,5% відповідно.

Якщо проаналізувати тенденції здійснення реальних інвестицій за видом діяльності – оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, то ми побачимо різке зростання індексу капітальних інвестицій у 2016 році – 125,0%, а найвищі темпи зростання капіталовкладень у 2018 році – 149,1% (див. рис. 2.2).

Структура капітальних інвестицій в Україні за джерелами фінансування у 2010-2019 роках [102] свідчить про те, що основним джерелом фінансово-інвестиційних ресурсів для економічних суб'єктів є власні кошти підприємств і організацій, питома вага яких залишається високо стабільною протягом тривалого періоду і становить 60-70% у загальному обсязі реального інвестування. На частку коштів державного та місцевих бюджетів припадає 5-10%, питома вага кредитів банків та інших позикових інвестиційних ресурсів становить біля 10%, частка іноземних інвестицій є вкрай низькою і становить 1-3% (рис. 2.3).

Внутрішня структура капітальних інвестицій підприємств торгівлі України свідчить про високу частку фінансових ресурсів, інвестованих в оптову торгівлю – 50,8% від загальної суми інвестицій в торговельну сферу у 2019 році. Питома вага реальних інвестицій у роздрібну торгівлю становить 41,4%. Капітальні інвестиції в торгівлю автотранспортними засобами та мотоциклами, їх ремонт складають 7,9% в їх загальній структурі [100, 102], (рис. 2.4).

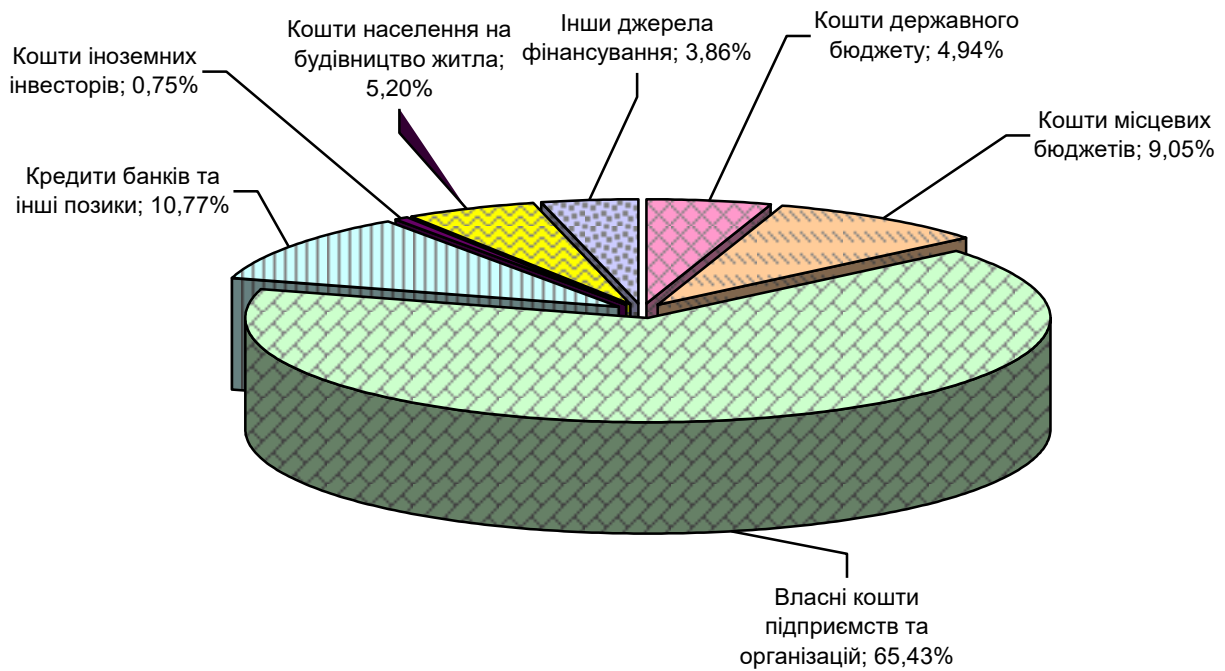

Рис. 2.3. Структура джерел фінансування капітальних інвестицій в Україні у 2019 р., %
(розроблено авторами за даними [102])

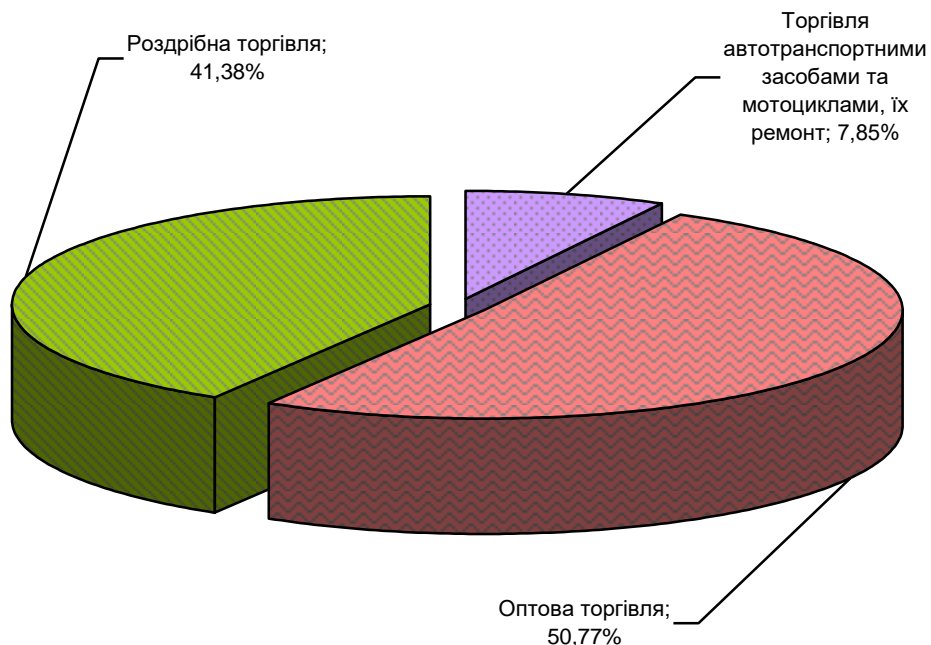

Рис. 2.4. Внутрішня структура капітальних інвестицій підприємств України за видом економічної діяльності: Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів у 2019 р.
(розроблено авторами за даними [100, 102])

Слід визнати, що нестабільність політичної ситуації в Україні, хронічні кризові явища в розвитку національної економіки на макро- та мікрорівнях, висока ціна кредитних ресурсів на фінансових ринках, загрозливі інфляційні ризики поки що не дають можливості підприємствам і організаціям різних видів економічної діяльності розширювати інвестиційно-ресурсну базу за рахунок коштів фінансово-кредитних установ та не сприяють більш активному залученню внутрішніх та іноземних інвестицій.

Існує нагальна потреба створення дієвої та узгодженої з усіма складовими елементами ефективної системи управління торговельними підприємствами і, зокрема, її важливої підсистеми – управління інвестиційною та інноваційною діяльністю, де фінансуванню та ефективній реалізації капітальних інвестицій відводиться вирішальна роль.

Спрямованість соціально-економічного розвитку України до більш тісних євроінтеграційних зв'язків з державами, що мають розвинену економіку, вимагає проведення активної регіональної політики, зокрема, впровадження ефективної системи управління інвестиційною діяльністю на макро- та мікрорівнях. Тому важливу роль в процесі розробки та обґрунтування загальнокорпоративної та інвестиційної стратегій торговельних підприємств відіграє прогнозування інвестиційної привабливості регіону з точки зору ємності сировинно-товарних ринків, динаміки платоспроможного попиту населення, конкурентноздатності в процесі освоєння нових сегментів ринку, потенціалу залучення внутрішніх та іноземних інвестицій тощо.

Об'єктивні можливості залучення іноземних і внутрішніх інвестицій у той чи інший регіон України обумовлені сукупністю політичних, правових, економічних, екологічних та соціальних умов, що впливають на інвестиційний потенціал та інвестиційну привабливість територій, яку оцінюють групою показників: рівень загальноекономічного розвитку; рівень розвитку інвестиційної інфраструктури; демографічна характеристика регіону; рівень розвитку ринкових відносин та комерційної інфраструктури регіону; рівень криміногенних, екологічних та інших ризиків [49, с.71].

З урахуванням важливості оцінки інвестиційного потенціалу кожного регіону, проаналізуємо інвестиційну привабливість підприємств торгівлі Дніпропетровської області, яка є провідним самодостатнім регіоном України з потужним науковим та промислово-торговельним потенціалом, розвинутим сільськогосподарським виробництвом, високим рівнем розвитку транспорту і зв'язку, який займає 5,3% загальної території України з часткою населення 7,6%, має вигідне географічне положення. Дніпропетровська область багата на природні ресурси, де знаходиться біля 50% загальнодержавних запасів корисних копалин. Внесок Дніпропетровського регіону у ВВП України становить майже 11% і значною мірою впливає на загальну соціально-економічну ситуацію в країні [47, 56].

Проведемо дослідження тенденцій розвитку інвестиційної діяльності, зокрема, динаміки та структури капітальних інвестицій в підприємствах оптової та роздрібною торгівлі Дніпропетровського регіону, що склалися за період 2014-2019 років, з метою розробки методичних рекомендацій та надання пропозицій щодо підвищення інвестиційної привабливості торговельних підприємств, створення сприятливих умов для залучення іноземних та внутрішніх інвестицій, що сприятиме стабільному та ефективному інноваційному розвитку підприємств торгівлі та інших видів економічної діяльності [68].

Згідно із статистичними даними Державної служби статистики України та Головного управління статистики у Дніпропетровській області, даний регіон знаходиться на першому місці за обсягом обороту підприємств роздрібною торгівлі з часткою 9,41% від загального в Україні, а також за питомою вагою залучення капітальних інвестицій в економіку регіону, яка складає 10,6% [169].

Наведені показники економічного розвитку підтверджують інвестиційну привабливість Дніпропетровської області, адже це становить перевагу даного регіону в створенні нових робочих місць, розвитку та обміну новітніми технологіями, підвищенні конкурентоспроможності торговельних підприємств, досягненні соціально-економічного ефекту від їх діяльності, задоволенні споживчого попиту населення.

В розрізі основних видів економічної діяльності лідерами в структурі капітальних інвестицій Дніпропетровського регіону, як і по всій Україні, є підприємства промисловості, питома вага яких становила в різні періоди від 51% до 62,5%. Частка підприємств оптової та роздрібної торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів у структурі реального інвестування економічного сектору Дніпропетровської області залишалася приблизно стабільною і становила в різні роки 6,0-7,7% [99], (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка та структура капітальних інвестицій підприємств
Дніпропетровської області за основними видами економічної
діяльності у 2014-2019 роках (тис. грн, %), (укладено авторами за даними [99])

Показники	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Усього	20356546	25919884	33169056	42908537	60288615	66951109
Темп змін у % до попереднього року	100	127,3	128,0	129,4	140,5	111,1
Сільське, лісове, рибне господарство	1327682	1703392	3606422	3867685	3162449	2620195
Питома вага, %	6,52	6,57	10,87	9,01	5,25	3,91
Темп змін у % до попереднього року	100,00	128,30	211,72	107,24	81,77	82,85
Промисловість	12715481	15053786	16789879	24455954	35585026	41863720
Питома вага, %	62,46	58,08	50,62	57,00	59,02	62,53
Темп змін у % до попереднього року	100,00	118,39	111,53	145,66	145,51	117,64
Будівництво	940208	1286113	1276523	1102176	1067393	1125893
Питома вага, %	4,62	4,96	3,85	2,57	1,77	1,68
Темп змін у % до попереднього року	100,00	136,79	99,25	86,34	96,84	105,48
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	1327776	1991661	2297747	2584809	3765841	4934051
Питома вага, %	6,52	7,68	6,93	6,02	6,25	7,37
Темп змін у % до попереднього року	100,00	150,00	115,37	112,49	145,69	131,02
Транспорт	1126681	650670	736533	1554011	2220483	2626316
Питома вага, %	5,53	2,51	2,22	3,62	3,68	3,92
Темп змін у % до попереднього року	100,00	57,75	113,20	210,99	142,89	118,28
Інші види діяльності	2918718	5234262	8461952	9343902	14487423	13780934
Питома вага, %	14,34	20,19	25,51	21,78	24,03	20,58
Темп змін у % до попереднього року	100,00	179,33	161,66	110,42	155,05	95,12

Динаміку розвитку капітальних інвестицій в підприємствах оптової та роздрібною торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів в Дніпропетровській області за період 2014-2019 рр. наведено на діаграмі (рис. 2.5), яку побудовано на основі даних офіційної інформації Головного управління статистики у Дніпропетровській області [99].

Протягом досліджуваного періоду спостерігалось стабільне щорічне зростання капіталовкладень в торговельні підприємства Дніпропетровського регіону порівняно з попередніми роками: найвищі обсяги та індекси зростання реальних інвестицій зафіксовано у 2018 році – 3765,8 млн грн, що в темпах становить 145,7% до минулого року; у 2019 році – 4934,1 млн грн, індекс зростання капітальних інвестицій складає 131,0% до попереднього 2018 року.

Динаміку внутрішньої структури капітальних інвестицій в підприємства оптової та роздрібною торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів в Дніпропетровській області за 2014-2019 рр. наведено на діаграмі (рис. 2.6), з якої видно, що до 2017 року, включно, інвестиції в підприємства оптової торгівлі розвивалися більш прискореними темпами, ніж в роздрібну торгівлю. Починаючи з 2018 року, а особливо, у 2019 році відбулося стрімке зростання капітальних інвестицій в підприємствах роздрібною торгівлі Дніпропетровської області: так, у 2018 році обсяг інвестування становив 1828,4 млн грн., індекс капітальних інвестицій склав 156,6% до попереднього року; а у 2019 році обсяг реального інвестування вже становив 3404,0 млн грн., індекс зростання капітальних інвестицій склав 186,2% до попереднього 2018 року [96].

Тобто роздрібна торгівля поступово стає лідером на товарному ринку та своєрідним двигуном розвитку всієї економіки Дніпропетровській області, що також пов'язано із зростанням доходів і купівельної спроможності населення, а це, в свою чергу, підвищує інвестиційну привабливість більшості підприємств роздрібною торгівлі, так і Дніпропетровського регіону в цілому.

В підприємствах, пов'язаних з торгівлею автотранспортними засобами та мотоциклами, їх ремонтом спостерігалися невисокі, але стабільні щорічні індекси збільшення обсягу капітальних інвестицій (див. рис. 2.6).

Рис. 2.5. Динаміка обсягу капітальних інвестицій підприємствах оптової та роздрібною торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів в Дніпропетровській області у 2014-2019 рр.
(розроблено авторами за даними [96, 99])

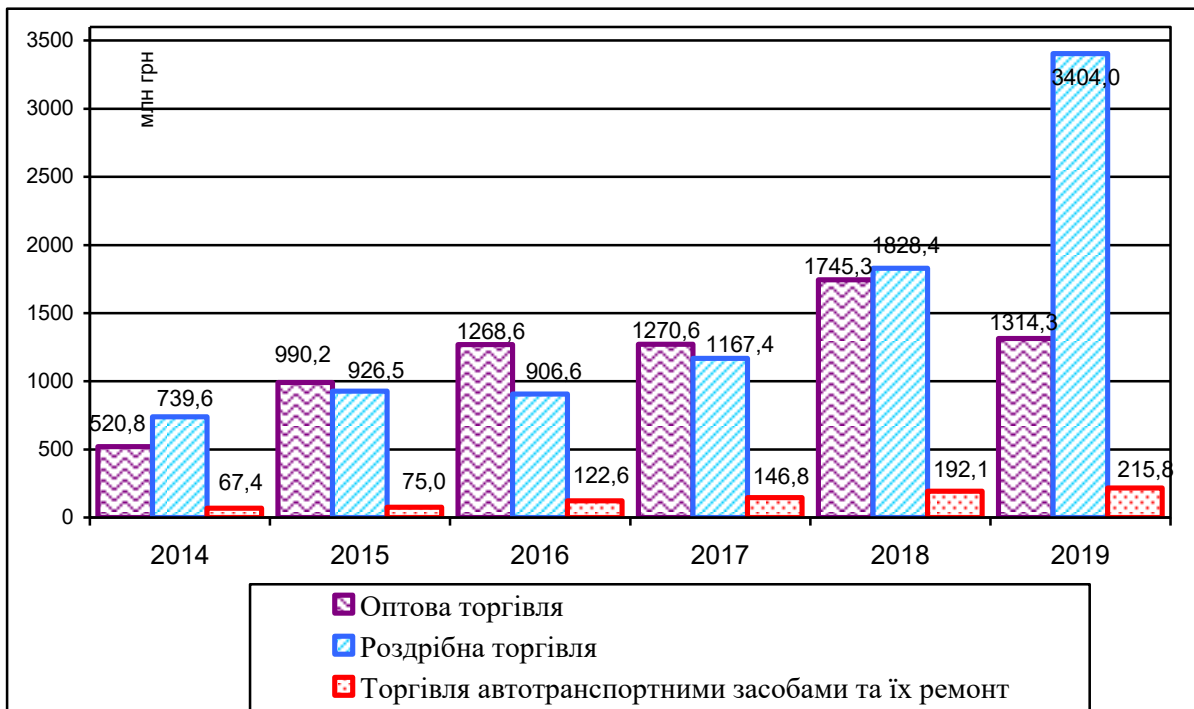

Рис. 2.6. Динаміка внутрішньої структури капітальних інвестицій в підприємствах оптової та роздрібною торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів в Дніпропетровській області за 2014-2019 рр.
(розроблено авторами за даними [96, 99])

Структура капітальних інвестицій у Дніпропетровському регіоні за джерелами фінансування у 2014-2019 роках (табл. 2.2, додаток) свідчить про те, що головним фінансовим джерелом формування інвестиційних ресурсів для економічних суб'єктів залишаються власні кошти підприємств і організацій, питома вага яких є стабільно високою протягом тривалого періоду і становить 83-89% у загальній структурі джерел фінансування капітальних інвестицій. Протягом досліджуваного періоду спостерігалось невелике зниження питомої ваги власних коштів підприємств і організацій з 89% у 2014 році, до 83 у 2019 році, що пояснюється зростанням питомої ваги інших альтернативних інвестиційних джерел, зокрема, коштів державного і місцевих бюджетів [101].

Частка коштів державного бюджету, що спрямовуються в реальні інвестиції, збільшилася з 0,27% у 2014 році до 3,01% у 2019 році, питома вага коштів місцевих бюджетів на капіталовкладення зросла з 1,7% у 2014 році до 10,75% у 2018 та 9,94% у 2019 роках. Це яскраво характеризує позитивний вплив процесів децентралізації, що відбуваються в Україні, які передбачають активізацію та зростання ролі механізмів державного та, особливо, місцевого бюджетного фінансування соціально-економічного та інвестиційного розвитку регіонів.

Питома вага кредитів банків та інших позикових інвестиційних ресурсів у 2019 році порівняно з 2014 роком знизилася удвічі – з 6,51% до 3,24%, що є свідченням невисокої участі банківських та інших фінансово-кредитних установ в кредитуванні інвестиційних процесів в реальному секторі економіки та небажання в отриманні довгострокових інвестиційних позик за високими ставками з боку підприємницьких структур. Зниження темпів інфляції та відсоткових ставок за кредитами, сприятливі умови та спеціальні лояльні програми кредитування можуть зробити позикові інвестиційні ресурси більш доступними і бажаними для внутрішніх інвесторів [101].

Негативним явищем є також дуже низький відсоток залучення іноземних інвестицій в загальній структурі джерел фінансування, який протягом останніх 6 років не перевищував 0,3% у 2014 році, а у 2015-2019 роках цей показник знизився у 10 разів – до 0,02-0,04% (див. табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Структура капітальних інвестицій Дніпропетровської області
за джерелами фінансування у 2014-2019 роках (тис. грн, %),
(укладено авторами за даними [101])

Показники	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Усього	20356546	25919884	33169056	42908537	55761489	65778372
у т.ч. за рахунок:						
Коштів державного бюджету	54784	218834	307086	320742	842962	1977838
Питома вага, %	0,27	0,84	0,93	0,75	1,51	3,01
Коштів місцевих бюджетів	346802	1344058	2332269	4002843	5991850	6537302
Питома вага, %	1,70	5,19	7,03	9,33	10,75	9,94
Власних коштів підприємств та організацій	18101994	23030451	28991163	36754619	47362407	54570103
Питома вага, %	88,92	88,85	87,40	85,66	84,94	82,96
Кредитів банків та інших позик	1324497	273143	710393	1063262	1133837	2134389
Питома вага, %	6,51	1,05	2,14	2,48	2,03	3,24
Коштів іноземних інвесторів	60850	9134	6634	12873	16728	26311
Питома вага, %	0,30	0,04	0,02	0,03	0,03	0,04
Коштів населення на будівництво житла	413199	948850	807117	675345	379323	399026
Питома вага, %	2,03	3,66	2,43	1,57	0,68	0,61
Інших джерел фінансування	54420	95414	14394	78853	34382	133403
Питома вага, %	0,27	0,37	0,04	0,18	0,06	0,2

Такий незначний відсоток іноземних інвестицій в реальний сектор економіки характеризує інвестиційний та діловий клімат як несприятливий для іноземних інвесторів не тільки в Дніпропетровському регіоні, а й в Україні в цілому, через високу ймовірність інвестиційних та бізнесових ризиків, корупцію, недосконалу правову систему, негативний вплив зовнішніх і внутрішніх політичних, соціально-економічних, фінансових, демографічних та інших чинників. У зв'язку з цим, важливе значення набуває розробка ефективної регіональної інвестиційної політики, сприяння місцевої влади поліпшенню інвестиційного клімату через реалізацію перспективних інвестиційних проектів, які підвищують інвестиційну привабливість регіону та активізують приток внутрішніх і зовнішніх інвестицій.

За результатами проведеного дослідження та аналізу макроекономічних тенденцій, що проявилися в розвитку інвестиційної діяльності підприємств в Україні та Дніпропетровській області за період 2010-2019 років, можна зробити висновок, що від інтенсивного залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій залежить ефективність проведення національних та регіональних соціально-економічних реформ в напрямку євроінтеграційного розвитку, інноваційне оновлення ринкової та соціальної інфраструктури, підвищення конкурентоспроможності підприємницьких структур. Головними завданнями органів законодавчої та виконавчої влади на державному та місцевому рівнях в процесі розробки та реалізації ефективної інвестиційної політики з метою поліпшення інвестиційного клімату в країні повинні стати [63, 68, 79-80]:

- розробка концептуальних нормативно-правових актів, що визначають правові засади регулювання усіх видів та форм інвестиційної діяльності;
- удосконалення інвестиційного та іншого економічного законодавства та його адаптація до європейських стандартів;
- вдосконалення податкового законодавства та податкової системи з метою зниження податкового тиску на суб'єктів підприємництва, які здійснюють інвестиційно-інноваційну діяльність;
- контроль за недопущенням адміністративного та іншого тиску на підприємців-інвесторів, запровадження антикорупційних заходів, забезпечення захисту прав інвесторів з рівними вимогами;
- стимулювання інвестиційної діяльності підприємств завдяки комплексному забезпеченню й гарантуванню сприятливих умов інвестування;
- створення нових робочих місць в регіонах шляхом залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій в науково-технічну, інноваційну, соціальну, екологічну, інфраструктурну, інформаційну діяльність підприємств;
- проведення конкурсів між економічними суб'єктами за різними видами економічної діяльності, розробка стартапів інвестиційних проєктів для визначення бізнес-моделей, що дозволять швидко вийти на ринок та масштабувати новостворені продукти або послуги.

Проведений аналіз динаміки та структури здійснення реальних інвестицій підприємствами Дніпропетровської області за основними видами економічної діяльності, які визначають темпи економічного розвитку, рівень інвестиційної привабливості та характеризують інвестиційний і діловий клімат в регіоні, показав, що залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій є пріоритетним напрямом соціально-економічного розвитку Дніпропетровського регіону.

На основі проведеного аналізу сформулюємо ключові вимоги, які треба враховувати в процесі розробки та реалізації інвестиційно-інноваційної стратегії вітчизняних підприємств торгівлі [63, 68, 73, 77]:

- формування поточної та довгострокової політики інноваційного розвитку з урахуванням інвестиційної кон'юнктури та впливу соціально-економічних чинників внутрішнього та зовнішнього середовищ;
- пошук та залучення позиково-інвестиційних ресурсів на фінансових ринках з урахуванням їх мінімальної вартості та невисокого рівня ризику;
- досягнення пропорційності у вертикальній та горизонтальній структурі активів і капіталу, власних і позикових джерел інвестування;
- прискорене зростання частки власних коштів у структурі інвестиційних джерел та підвищення ефективності вкладень у реальні та фінансові інвестиції;
- підвищення рентабельності використання власних та позикових інвестиційних ресурсів з дотриманням загальносистемних та специфічних принципів і підходів до управління інвестиційною діяльністю.

В наступних підрозділах дисертаційного дослідження буде проведений ґрунтовний аналіз ефективності інвестиційної діяльності та надано оцінку інвестиційної привабливості торговельних підприємств на прикладі вибіркової сукупності підприємств торгівлі Дніпропетровської області з різною товарною спеціалізацією, що в подальшому стане підґрунтям для розробки науково-методичних підходів до управління інвестиційною діяльністю торговельних підприємств, критичного аналізу заходів регіональної інвестиційної політики, визначення їх конкурентних переваг і недоліків, що вплине, на нашу думку, на підвищення інвестиційної привабливості Дніпропетровського регіону в цілому.

2.2 Оцінка ефективності управління інвестиційною діяльністю торговельних підприємств

З метою проведення ретельного та обґрунтованого аналізу стану управління інвестиційною діяльністю підприємств торгівлі, задля можливості надання комплексної оцінки ефективності такого управління, нами обстежено вибірккову сукупність із 118 підприємств оптової та роздрібної торгівлі продовольчими та непродовольчими товарами, що розташовані в Дніпропетровському регіоні.

Для подальшого аналізу було відібрано 24 підприємства торгівлі продовольчими та непродовольчими товарами, які відносяться до великих та середніх виробничо-торговельних комплексів, що спеціалізуються на оптовій та роздрібній торгівлі непродовольчими товарами промислової групи (12 підприємств); торговельних мереж національного і регіонального рівнів, середніх та малих підприємств роздрібної торгівлі продовольчими товарами (12 підприємств), які ведуть торговельно-господарську та інвестиційну діяльність в м. Кривий Ріг та Дніпропетровській області (додаток Б).

Вибіркову сукупність підприємств торгівлі сформовано відповідно до математичної теорії та основних принципів вибіркових статистичних спостережень, що надають об'єктивну гарантію репрезентативності отриманої вибіркової сукупності: випадковість вибірки, сформованої із генеральної сукупності; відносна однорідність вибіркової сукупності; достатність об'єктів спостереження; наявність у вибірковій сукупності, побудованій за формальною ознакою, економічних суб'єктів, що відрізняються між собою низкою інших ознак, а саме: товарною спеціалізацією, розміром торговельної площі, обсягом фінансових ресурсів, місцем розташування тощо [6, 42, 120, 126].

Дотримуючись встановлених вимог принципу достатності, нами відібрано для подальшого дослідження 24 підприємства торгівлі Дніпропетровського регіону, фінансово-господарську та інвестиційну діяльність яких проаналізовано протягом визначеного періоду дослідження (2015 –2019 рр.).

В дисертаційній роботі застосовано метод групувань, який дозволяє виділити окремі групи та підгрупи торговельних підприємств, що є подібними та внутрішньо однорідними у певному суттєвому відношенні, що дозволить виявити закономірності та тенденції їх розвитку [6, 42, 120, 126].

З огляду на викладене вище, всі підприємства вибіркової сукупності згруповано в 2 групи та 5 підгруп, залежно від товарної спеціалізації та розміру торговельної площі, який в сучасних економічних умовах є найбільш об'єктивним та стабільним кількісним показником, на відміну від вартісних показників, що піддані впливу інфляційних процесів (див. додаток Б):

I група складається з 12 великих та середніх виробничо-торговельних комплексів, які спеціалізуються на оптовій та роздрібній торгівлі непродовольчими промисловими товарами, де додатково виділено 2 підгрупи:

1.1) підгрупа з 6 великих виробничо-торговельних комплексів оптово-роздрібною торгівлі з торговельною площею понад 1500 м²;

1.2) підгрупа з 6 середніх виробничо-торговельних підприємств оптово-роздрібною торгівлі з торговельною площею від 700 до 1400 м²;

II групу вибіркової сукупності склали 12 підприємств, які відносяться до торговельних мереж національного і регіонального рівнів, середніх та малих підприємств роздрібною торгівлі продовольчими товарами, серед яких нами додатково виділено 3 підгрупи:

2.1) підгрупа з 3 великих торговельних мереж національного рівня з торговельною площею понад 800 м²;

2.2) підгрупа з 6 середніх торговельних мереж та підприємств роздрібною торгівлі з торговельною площею від 300 до 700 м²;

2.3) підгрупа з 3 малих підприємств торгівлі з торговельною площею до 200 м².

Розраховані показники варіації за основною ознакою групування (розмір торгової площі) свідчать про достатню однорідність сформованої вибіркової сукупності підприємств торгівлі всередині їх конкурентних груп та підгруп, де коефіцієнт варіації не перевищує 33% (табл. 2.3).

Оцінка однорідності вибіркової сукупності за групами та підгрупами досліджуваних підприємств торгівлі Дніпропетровського регіону

Групи та підгрупи підприємств торгівлі	Розмір торговельної площі, м ²	Кількість підприємств	Середня величина торгової площі, м ² \bar{x}	Середньо-квадратичне відхилення, м ² , σ	Коефіцієнт варіації в підгрупі, V, %
1	2	3	4	5	6
Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)					
1.1. Великі	понад 1500	6	2361,3	666,7	28,23
1.2. Середні	700-1400	6	1051,2	245,5	23,36
Група II. Торговельні мережі (ТМ) та підприємства (ТП) (продовольчі товари)					
2.1. Великі ТМ	понад 800	3	1138,7	248,9	21,86
2.2. Середні ТМ	300-700	6	521,3	132,3	25,38
2.3. Малі ТП	до 200	3	97,3	25,4	26,12
За вибіркою		24			

Отже, розраховані у ході подальшого аналізу загальні та середні абсолютні та відносні економічні показники можна вважати типовими для кожної групи та підгрупи підприємств торгівлі вибіркової сукупності [126, с. 102].

Розробка та реалізація ефективної інвестиційної діяльності підприємств торгівлі неможлива без наявності в них достатнього обсягу власних та залучених інвестиційних ресурсів, що протягом тривалого періоду вкладаються в різноманітні форми та види інвестицій, фінансують заплановані інвестиційні об'єкти та проекти. Тому в процесі аналізу здійснення інвестиційної діяльності торговельними підприємствами важлива увага повинна приділятися динаміці обсягу загального і власного інвестиційного капіталу, змінам, що відбуваються у структурі фінансових джерел (власних та позикових) його формування.

В табл. 2.4 наведено динаміку обсягу загального інвестиційного капіталу підприємств торгівлі вибіркової сукупності в розрізі груп та підгруп за період 31.12.2015–31.12.2019 рр., розраховано ланцюгові темпи змін (в порівнюваному вигляді) середньорічної величини інвестиційного капіталу (додаток В, табл. В.1).

Таблиця 2.4

Динаміка обсягу загального інвестиційного капіталу торговельних підприємств вибіркової сукупності за період 31.12.2015 – 31.12.2019 рр.

Групи та підгрупи підприємств торгівлі	на 31.12. 2015 р.	на 31.12. 2016 р.	на 31.12. 2017 р.	на 31.12. 2018 р.	на 31.12. 2019 р.	Середнє значення
1	2	3	4	5	6	7
Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)						
1.1. Великі, тис. грн	19871435,3	22822198	26456455,7	32542927,2	33394809,7	27017565
Темпи змін, %	100,0	114,8	115,9	123,0	102,6	111,3
1.2. Середні, тис. грн	1658174,8	2083322,7	2144809,0	1888078,1	2246610,0	2004198,9
Темпи змін, %	100,0	125,6	102,9	88,0	118,9	107,1
За групою I, тис. грн.	10764805	12452760	14300632	17215503	17820709	14510882
Темпи змін, %	100,0	115,7	114,8	120,4	103,5	110,9
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)						
2.1. Великі торговельні мережі, тис. грн	861105,7	1162999,1	949683,2	1437795,7	2028565,1	1288029,7
Темпи змін, %	100,0	135,1	81,7	151,4	141,1	121,8
2.2. Середні торговельні мережі, тис. грн	1437,1	1622,4	1825,3	1969,4	2925,0	1955,8
Темпи змін, %	100,0	112,9	112,5	107,9	148,5	116,4
2.3. Малі торговельні підприємства, тис. грн	455,3	643,6	620,4	708,3	734,4	632,4
Темпи змін, %	100,0	141,3	96,4	114,2	103,7	111,1
За групою II, тис. грн.	216108,8	291721,9	238488,5	360610,7	508787,4	323143,4
Темпи змін, %	100,0	135,0	81,7	151,3	141,1	121,8
За вибіркою, тис. грн	5490456,9	6372241,1	7269560,4	8788056,7	9164748,6	7417012,7
Темпи змін, %	100,0	116,1	114,1	120,9	104,3	111,1

Аналіз наведених в табл. 2.4 показників динаміки розвитку загального обсягу фінансових джерел формування інвестиційного капіталу підприємств торгівлі Дніпропетровській області засвідчив наступні основні тенденції.

За I групою виробничо-торговельних підприємств вибіркової сукупності, що спеціалізуються на оптовій та роздрібній торгівлі непродовольчими товарами промислової групи, спостерігалось поступове щорічне збільшення абсолютного розміру загальної величини інвестиційного капіталу, що характеризувалося нерівномірною динамікою ланцюгових темпів змін по відношенню до попереднього періоду. Середньорічний темп зростання загальної величини інвестиційного капіталу в I групі підприємств торгівлі склав 110,9%. Більш високими темпами обсяг фінансування інвестицій збільшувався в підгрупі великих підприємств, де середньорічний темп склав 111,3%, в підгрупі середніх підприємств трохи нижчий – 107,1%.

За II групою підприємств торгівлі вибіркової сукупності, куди відносяться торговельні мережі національного і регіонального рівнів, середні та малі підприємства роздрібною торгівлі продовольчими товарами, яка в свою чергу, включає 3 підгрупи, бачимо наступну картину (див. табл. 2.4).

Зростання загального обсягу інвестиційного капіталу в даній групі протягом досліджуваного періоду на кінець року (31.12.2015–31.12.2019 рр.) відбувалося більш високими темпами, ніж в I групі виробничо-торговельних підприємств – середній темп зростання за 5 років склав в цілому по групі 121,8%. Найвищий середньорічний темп збільшення інвестиційного капіталу зафіксовано в підгрупі великих торговельних мереж – 121,8%, в підгрупі середніх торговельних мереж та підприємств він становив 116,4%, в малих торговельних підприємствах – 111,1%.

Але найважливішим залишається той факт, що в усіх конкурентних групах та підгрупах підприємств торгівлі вибіркової сукупності в більшості періодів зафіксовано зростання середньорічних темпів загального обсягу інвестиційних ресурсів (з урахуванням індексів інфляції), за винятком окремих років, що є важливим вектором розвитку та фінансовою основою потенціалу подальшого розвитку інвестиційної діяльності торговельних підприємств Дніпропетровського регіону.

В табл. 2.5 представлено динаміку обсягу та темпів розвитку власного інвестиційного капіталу підприємств торгівлі вибіркової сукупності в розрізі груп та підгруп за період 31.12.2015–31.12.2019 рр. (додаток В, табл. В.2).

Наявність достатнього обсягу та питомої ваги власного капіталу у загальній структурі фінансових джерел інвестицій має важливе значення, тому що він характеризується більш високою здатністю генерувати прибуток, впливає на рівень фінансової стійкості розвитку підприємства а отже, на зниження ризику банкрутства, на зростання капіталізації та ринкової вартості, збереження повного управління і контролю з боку власників-інвесторів тощо.

Аналіз показав, що власні інвестиційні ресурси зростали більш високими темпами в II групі торговельних мереж та підприємств торгівлі продовольчими товарами, де середньорічний темп склав 121,9%, який практично дорівнює темпам розвитку загального інвестиційного капіталу в даній вибірковій групі.

Таблиця 2.5

Динаміка обсягу власного інвестиційного капіталу торговельних підприємств вибіркової сукупності за період 31.12.2015 – 31.12.2019 рр.

Групи та підгрупи підприємств торгівлі	на 31.12. 2015 р.	на 31.12. 2016 р.	на 31.12. 2017 р.	на 31.12. 2018 р.	на 31.12. 2019 р.	Середнє значення
1	2	3	4	5	6	7
Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)						
1.1. Великі, тис. грн	11831258,5	13612595,3	15752334,8	16891325,8	14484491,2	14514401
Темпи змін, %	100,0	115,1	115,7	107,2	85,8	104,8
1.2. Середні, тис. грн	1230037,8	1250696,6	1375658,1	1421046,6	1674505,5	1390389
Темпи змін, %	100,0	101,7	110,0	103,3	117,8	106,6
За групою I, тис. грн.	6530648,1	7431646,0	8563996,5	9156186,2	8079498,3	7952395
Темпи змін, %	100	113,8	115,2	106,9	88,2	104,8
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)						
2.1. Великі торговельні мережі, тис. грн	389717,1	503665,5	467001,0	790889,8	935076,4	617270
Темпи змін, %	100,0	129,2	92,7	169,4	118,2	121,9
2.2. Середні торговельні мережі, тис. грн	694,9	869,5	794,3	887,0	1550,2	959,1
Темпи змін, %	100,0	125,1	91,3	111,7	174,8	120,6
2.3. Малі торговельні підприємства, тис. грн	294,4	283,4	292,8	406,6	365,8	328,6
Темпи змін, %	100,0	96,3	103,3	138,9	90,0	105,7
За групою II, тис. грн.	97850,3	126422,0	117220,6	198267,6	234635,6	154879
Темпи змін, %	100,0	129,2	92,7	169,1	118,3	121,9
За вибіркою, тис. грн	3314249,2	3779034,0	4340608,5	4677226,9	4157067	4053637
Темпи змін, %	100	114,0	114,9	107,8	88,9	105,1

В I групі виробничо-торговельних підприємств, що спеціалізуються на торгівлі промисловими товарами, за досліджуваний період в цілому також спостерігалася позитивна динаміка збільшення власного інвестиційного капіталу (окрім 2019 року, де у великих виробничо-торговельних підприємств відбулося різке падіння порівняно з 2018 роком – 85,8%), але трохи меншими темпами в середньорічному обчисленні (104,8%), ніж в II групі, та порівняно з із динамікою зростання загального обсягу інвестиційного капіталу (110,9%).

На рис. 2.7 наочно представлено порівняльну динаміку щорічних темпів змін загальних і власних фінансово-інвестиційних ресурсів в розрізі двох основних груп підприємств торгівлі за період 31.12.2015 – 31.12.2019 рр., що надає узагальнене уявлення про ключові тенденції, що склалися у розвитку загального та власного інвестиційного капіталу за конкурентними групами підприємств торгівлі вибіркової сукупності.

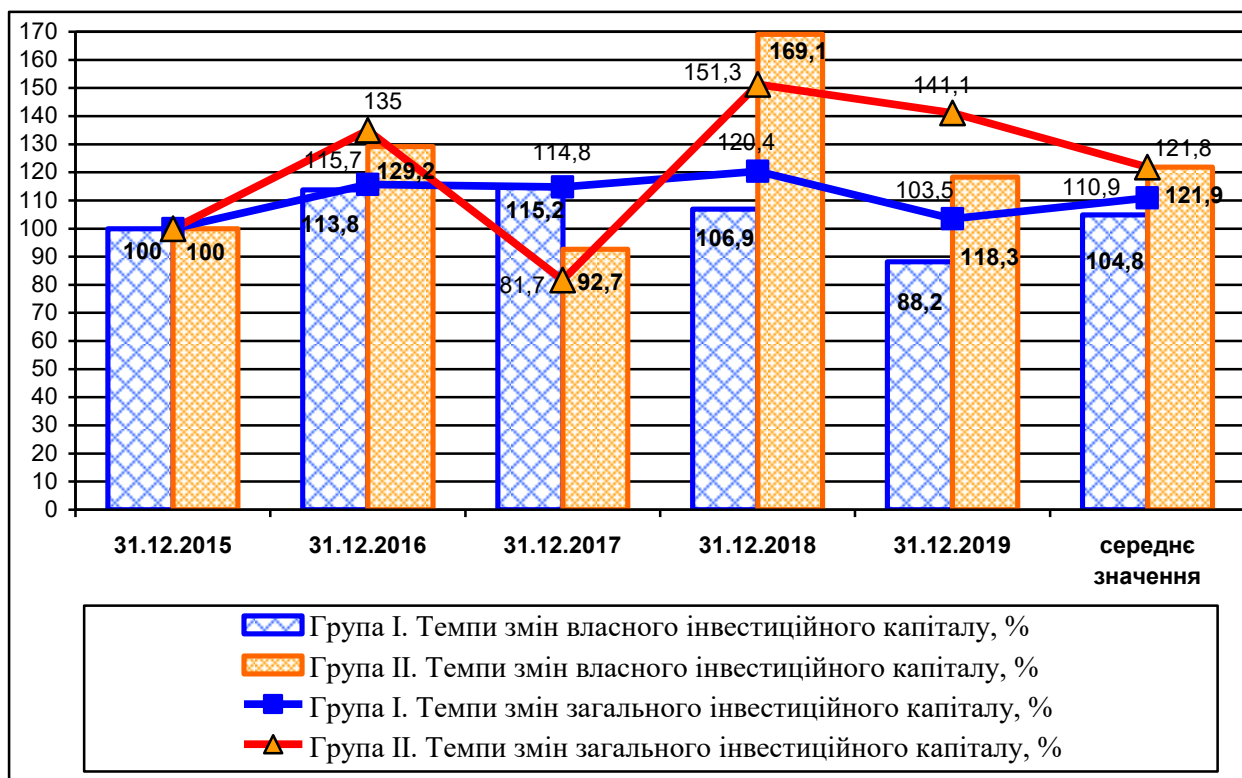

Рис. 2.7. Динаміка щорічних темпів змін загальних і власних фінансових джерел формування інвестиційного капіталу в розрізі двох основних груп підприємств торгівлі за період 31.12.2015 – 31.12.2019 рр., (%)

Аналіз структури власних і позикових фінансових джерел інвестиційного капіталу підприємств торгівлі вибіркової сукупності за досліджуваний період (табл. 2.6, рис. 2.8, додаток В, табл. В.3–В.4) показав наступні тенденції:

- питома вага власних коштів у фінансуванні інвестицій торговельно-виробничих комплексів та підприємств I групи поступово знижувалася з 60,7% (на кінець 2015 року) до 45,3% (на кінець 2019 року); середнє значення частки власного інвестиційного капіталу за досліджуваний період склало 55,8%; в підгрупі середніх підприємств даної групи питома вага власного капіталу для інвестування протягом 31.12.2015–31.12.2019 рр. була найвищою – 60-75%;

- в II групі торговельних мереж та підприємств торгівлі продовольчими товарами середнє значення частки власного інвестиційного капіталу за досліджуваний період склалося на рівні 47,8%, що є нижчим показником за питому вагу позикових інвестиційних коштів, яка становила в середньому 52,2%; щорічні коливання частки власного капіталу в підприємствах II групи протягом п'яти років відбувалися в межах значень 43-55%;

Таблиця 2.6

Агрегована структура власних та позикових (довго- та короткострокових) фінансових джерел інвестицій підприємств торгівлі вибіркової сукупності станом на 31.12.2015 – 31.12.2019 рр., %

Групи та підгрупи підприємств торгівлі	на 31.12. 2015 р.	на 31.12. 2016 р.	на 31.12. 2017 р.	на 31.12. 2018 р.	на 31.12. 2019 р.	Середнє значення	
1	2	3	4	5	6	7	
Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)							
1.1. Великі	Власний	59,54	59,65	59,54	51,90	43,37	54,80
	Позиковий	40,46	40,35	40,46	48,10	56,63	45,20
1.2. Середні	Власний	74,18	60,03	64,14	75,26	74,53	69,63
	Позиковий	25,82	39,97	35,86	24,74	25,47	30,37
За групою I	Власний	60,67	59,68	59,89	53,19	45,34	55,75
	Позиковий	39,33	40,32	40,11	46,81	54,66	44,25
	у т.ч.: ДПК	7,67	4,38	3,84	4,55	4,62	5,01
	КПК	31,67	35,94	36,27	42,26	50,04	39,24
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)							
2.1. Великі мережі	Власний	45,26	43,31	49,17	55,01	46,10	47,77
	Позиковий	54,74	56,69	50,83	44,99	53,90	52,23
2.2. Середні мережі	Власний	48,35	53,59	43,51	45,04	53,00	48,70
	Позиковий	51,65	46,41	56,49	54,96	47,00	51,30
2.3. Малі підприємства	Власний	64,65	44,03	47,20	57,41	49,81	52,62
	Позиковий	35,35	55,97	52,80	42,59	50,19	47,38
За групою II	Власний	45,28	43,34	49,15	54,98	46,12	47,77
	Позиковий	54,72	56,66	50,85	45,02	53,88	52,23
	у т.ч.: ДПК	4,51	5,04	5,11	4,88	6,18	5,14
	КПК	50,21	51,63	45,74	40,14	47,70	47,08
За вибіркою в цілому	Власний	60,36	59,30	59,71	53,22	45,36	55,59
	Позиковий	39,64	40,70	40,29	46,78	54,64	44,41
	у т.ч.: ДПК	7,61	4,40	3,86	4,56	4,67	5,02
	КПК	32,03	36,30	36,43	42,22	49,97	39,39

– в структурі позикових джерел інвестиційного капіталу довгострокові кредити банків, інших фінансово-кредитних установ, кошти, що залучені на фінансовому ринку складають в середньому не більше 5% за обома групами торговельних підприємств, що свідчить про вкрай низьку участь у фінансуванні тривалих інвестиційних проектів довгострокових позикових ресурсів, і на це впливають чинники макроекономічного характеру (нестабільність економічної кон'юнктури, політичні та економічні кризи, інфляція, валютні ризики тощо); середній рівень залучення короткострокового позикового капіталу у джерела інвестування склався на рівні 39,2% – в I групі, 47,1% – в II групі (рис. 2.8).

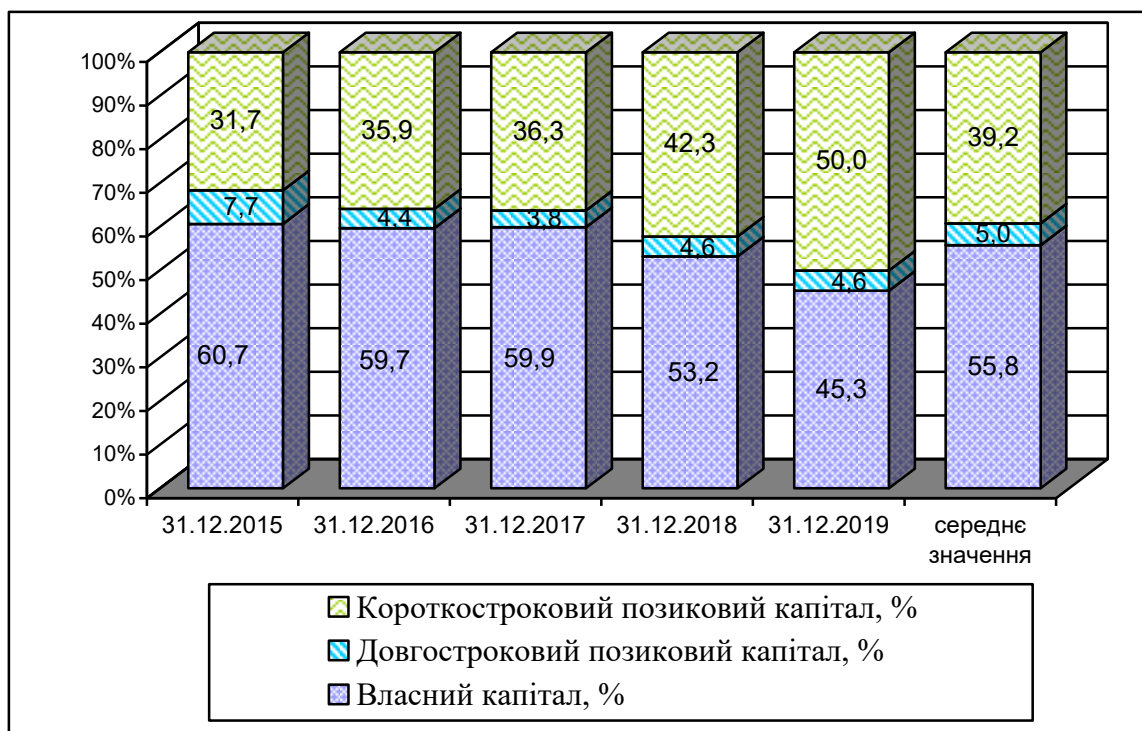

Рис. 2.8. Структура власних та позикових (довго- та короткострокових) фінансових джерел інвестицій в підприємствах торгівлі I групи (непродовольчими товарами) за період 31.12.2015 – 31.12.2019 рр.

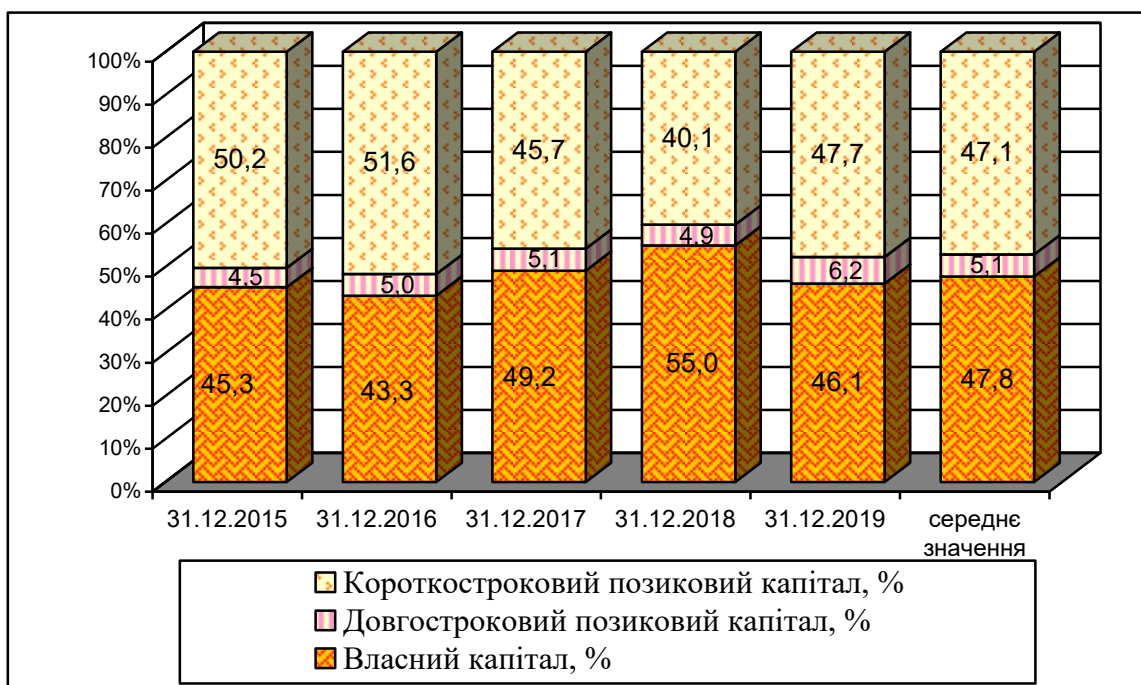

Рис. 2.9. Структура власних та позикових (довго- та короткострокових) фінансових джерел інвестицій в підприємствах торгівлі II групи (продовольчими товарами) за період 31.12.2015 – 31.12.2019 рр.

Ефективність інвестиційної діяльності та безперервність інвестиційного циклу торговельних підприємств залежать не тільки від проведення виваженої довгострокової політики формування достатнього обсягу інвестиційних ресурсів, оптимізації їх фінансової структури за визначеними цільовими критеріями, але й від паралельного циклічного процесу вкладання акумульованого інвестиційного капіталу у диверсифіковані види активів (інвестиційні об'єкти та проекти) у відповідності з розробленими корпоративною, конкурентною та функціональною стратегіями соціально-економічного та фінансово-інвестиційного розвитку підприємства торгівлі.

До основних інвестиційних об'єктів підприємств торгівлі, враховуючи класифікацію активів за основними ознаками та залежно від характеру їх участі у фінансово-торговельному та інвестиційному циклах, ми відносимо: необоротні та оборотні активи, нематеріальні (інтелектуальні та інноваційні), реальні (капітальні), фінансові (стратегічні та портфельні), операційні (товарні запаси, поточні фінансові інвестиції, гроші та їх еквіваленти), валові та чисті, мобільні та іммобілізовані активи з різними термінами обертання та ступенем ліквідності (швидкості реалізації та здатності конвертуватися в грошову форму).

В табл. 2.7 (додаток Д, табл. Д.1–Д.3) наведено структуру активів підприємств торгівлі вибіркової сукупності, що склалася за період 31.12.2015 – 31.12.2019 рр., яка характеризує співвідношення між необоротними та оборотними активами та визначає структуру й обсяги здійснення реального і фінансового інвестування. Взагалі, формування збалансованої вертикальної та горизонтальної структури активів і капіталу впливає на показники фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності торговельних підприємств.

В I групі виробничо-торговельних комплексів та підприємств, що спеціалізуються на торгівлі непродовольчими товарами, протягом досліджуваного періоду, виходячи із середніх значень показників, склалася така структура активів: частка необоротних активів становить 44,7%, оборотних – 55,3%; В II групі торговельних мереж та підприємств торгівлі продовольчими товарами, в середньому за період, співвідношення наступне: питома вага необоротних активів складає 41,7%, оборотних – 58,3% (див. табл. 2.7)

Таблиця 2.7

Агрегована структура активів (необоротні / оборотні) підприємств торгівлі вибіркової сукупності, що склалася за період 31.12.2015 – 31.12.2019 рр., %

Групи та підгрупи підприємств торгівлі		на 31.12. 2015 р.	на 31.12. 2016 р.	на 31.12. 2017 р.	на 31.12. 2018 р.	на 31.12. 2019 р.	Середнє значення
1		2	3	4	5	6	7
Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)							
1.1. Великі	Необоротні	56,60	49,18	48,82	38,92	32,94	45,29
	Оборотні	43,40	50,82	51,18	61,08	67,06	54,71
1.2. Середні	Необоротні	40,82	36,20	34,11	43,80	38,36	38,66
	Оборотні	59,18	63,80	65,89	56,20	61,64	61,34
За групою I	Необоротні	55,38	48,09	47,72	39,19	33,28	44,73
	Оборотні	44,62	51,91	52,28	60,81	66,72	55,27
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)							
2.1. Великі мережі	Необоротні	50,49	41,60	37,08	43,22	36,84	41,85
	Оборотні	49,51	58,40	62,92	56,78	63,16	58,15
2.2. Середні мережі	Необоротні	10,75	11,25	10,50	9,95	7,94	10,08
	Оборотні	89,25	88,75	89,50	90,05	92,06	89,92
2.3. Малі підприємства	Необоротні	8,10	5,39	5,53	5,56	5,20	5,96
	Оборотні	91,90	94,61	94,47	94,44	94,80	94,04
За групою II	Необоротні	50,34	41,49	36,96	43,11	36,74	41,73
	Оборотні	49,66	58,51	63,04	56,89	63,26	58,27
За вибіркою в цілому	Необоротні	55,28	47,94	47,54	39,27	33,38	44,68
	Оборотні	44,7	52,1	52,5	60,7	66,6	55,32

Цікаво порівняти структуру активів не тільки всередині основних конкурентних груп, але й в розрізі виділених нами підгруп підприємств торгівлі за розміром торгової площі. Так, за допомогою діаграми (рис. 2.10) візуально продемонстровано співвідношення між необоротними та оборотними активами в даних підгрупах, що склалося в середньому за досліджуваний період.

Найвищу питому вагу необоротних активів мають середні та малі підприємства торгівлі продовольчими товарами – біля 90% та 94%, відповідно, частка необоротних активів становить біля 10% і 6%, відповідно. В інших підгрупах підприємств спостерігаємо більш виважену вертикальну структуру активів, де середнє співвідношення між необоротними та оборотними активами наступне: великі непродовольчі торговельно-промислові комплекси (45,3% до 54,7%); середні виробничо-торговельні підприємства (38,7% до 61,3%), великі продовольчі торговельні мережі (41,9% до 58,2%).

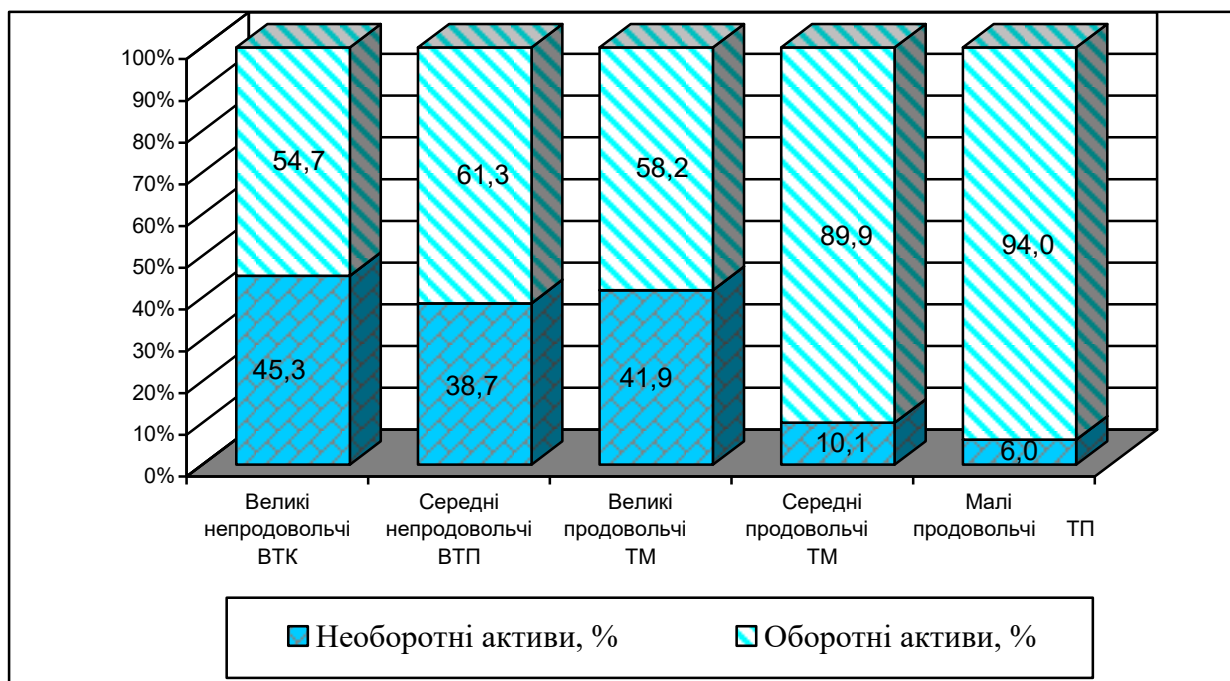

Рис. 2.10. Структура активів (необоротні / оборотні) в розрізі виокремлених підгруп підприємств торгівлі вибіркової сукупності, що склалася в середньому за період 31.12.2015 – 31.12.2019 рр.

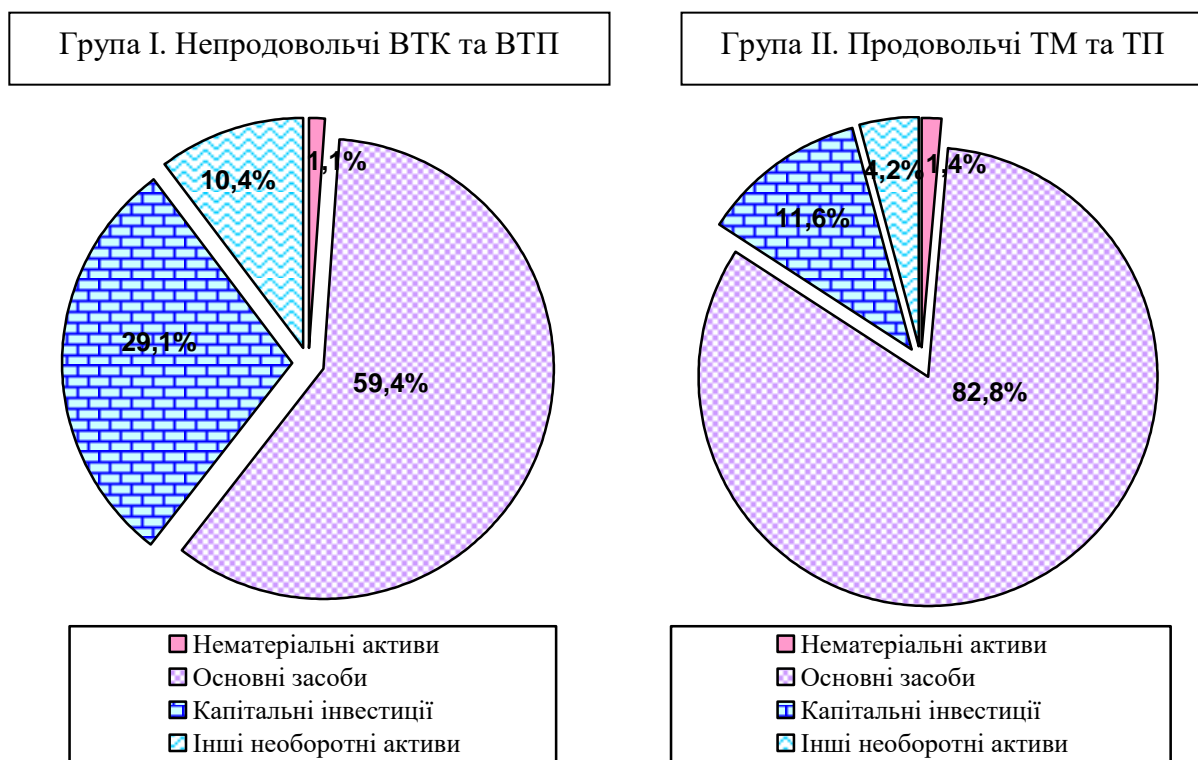

Рис. 2.11. Агрегована структура необоротних активів в I та II групах підприємств торгівлі вибіркової сукупності за період 31.12.2015 – 31.12.2019 рр. (середні значення)

Проаналізуємо внутрішню структуру необоротних та оборотних активів підприємств торгівлі вибіркової сукупності в розрізі основних груп та підгруп, тому що це надає інформацію про пріоритетні напрямки інвестування (реального, фінансового, нематеріального, інноваційного), яким віддавали перевагу підприємства торгівлі протягом досліджуваного періоду.

На рис. 2.11 (додаток Д, табл. Д.4) проілюстровано агреговану структуру необоротних активів, що склалася в I та II групах підприємств торгівлі вибіркової сукупності, в середньому за період 31.12.2015 – 31.12.2019 рр.

Так, в I групі виробничо-торговельних комплексів та підприємств, що спеціалізуються на торгівлі непродовольчими товарами, ми бачимо перевагу інвестицій в основні засоби, частка яких в необоротних активах становить 59,4%, питома вага капітальних інвестицій складає 29,1%, інвестицій в нематеріальні активи – 1,1%, інших необоротних активів – 10,4%.

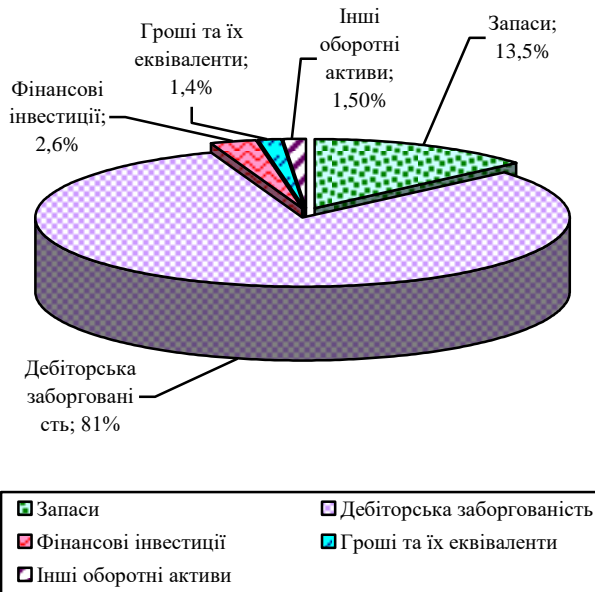
Порівняно з I групою, в II групі торговельних мереж та підприємств торгівлі продовольчими товарами питома вага основних засобів в необоротних активах є домінуючою – 82,8%, на частку капітальних інвестицій припадає 11,6%, нематеріальних активів – 1,4%, інших необоротних активів – 4,2%.

Але слід зважати на те, що сама частка необоротних активів в II групі торговельних підприємств, особливо, в середніх і малих, є дуже низькою (біля 10% і 6%, як показав попередній аналіз), і тому виникає потреба проаналізувати внутрішню структуру оборотних активів в розрізі основних груп та підгруп підприємств торгівлі вибіркової сукупності.

На рис. 2.12 представлено агреговану структуру оборотних активів в I та II групах торговельних підприємств, а також додатково, на рис. 2.13 – в розрізі виокремлених підгруп підприємств торгівлі вибіркової сукупності, що склалася в середньому, за період 31.12.2015 – 31.12.2019 рр. (додаток Д, табл. Д.5).

За допомогою побудованих діаграм можна побачити, що в структурі оборотних активів суттєво переважають кошти у вигляді дебіторської заборгованості: її частка в I групі виробничо-торговельних комплексів та підприємств торгівлі непродовольчими товарами становить 81%; в II групі торговельних мереж та підприємств торгівлі продовольчими товарами – 37,8%.

Група I. Непродовольчі ВТК та ВТП

Група II. Продовольчі ТМ та ТП

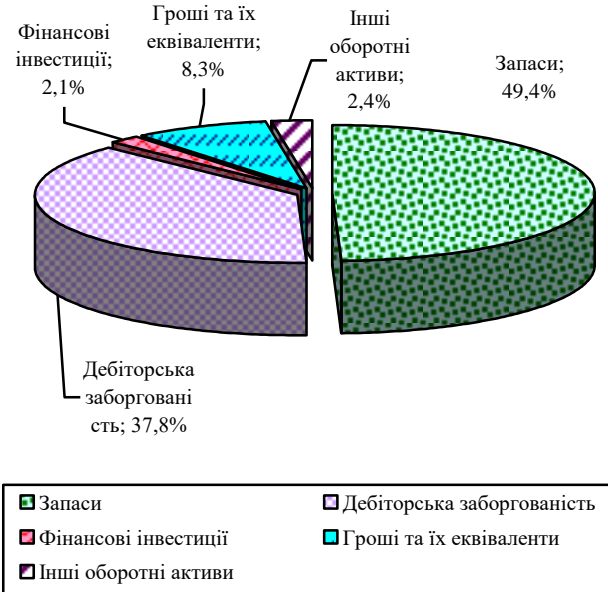

Рис. 2.12. Агрегована структура оборотних активів в I та II групах підприємств торгівлі вибіркової сукупності за період 31.12.2015 – 31.12.2019 рр. (середні значення)

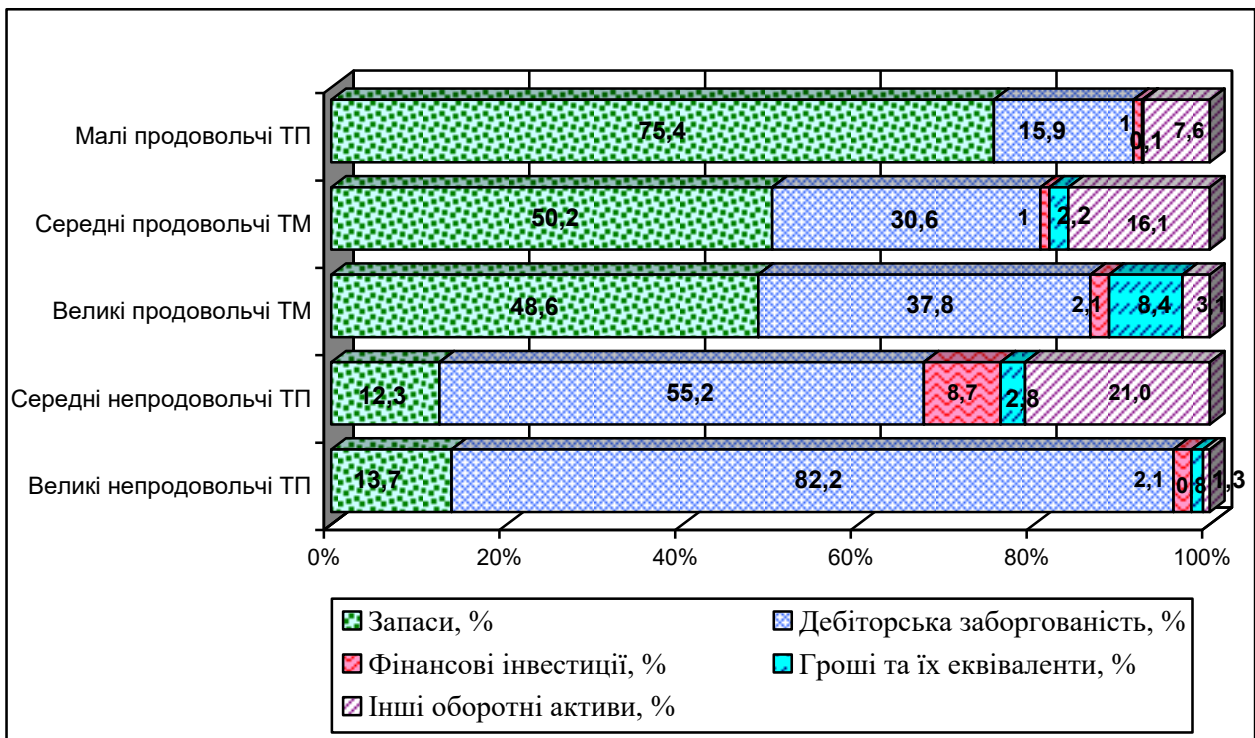

Рис. 2.13. Порівняльна агрегована структура оборотних активів в розрізі підгруп підприємств торгівлі за період 31.12.2015 – 31.12.2019 рр. (середні значення)

Якщо проаналізувати питому вагу інших складових елементів оборотних активів, то на частку поточних інвестицій в товарні запаси в I групі промислових виробничо-торговельних комплексів припадає 13,5%; в II групі, яку складають продовольчі торговельні мережі і підприємства – 49,4%. Поточні фінансові інвестиції становлять невисоку питому вагу в обох групах торговельних підприємств – 2,6% в I групі, 2,1% – в II групі; гроші та їх еквіваленти займають в структурі оборотних активів I групи – 1,4%, в II групі підприємств торгівлі – 8,3% (див. рис. 2.12).

Порівняльний аналіз внутрішньої структури оборотних активів в розрізі виділених підгруп підприємств торгівлі вибіркової сукупності, наведений на рис. 2.13, яскраво висвітлює диспропорції, що склалися у структурі оборотних активів даних підприємств протягом досліджуваного періоду 31.12.2015 – 31.12.2019 рр. Так, в підгрупі великих непродовольчих виробничо-торговельних комплексів в структурі оборотних активів суттєво переважає дебіторська заборгованість – 82,2%, а частка запасів товарно-матеріальних цінностей становить усього 13,7%; в підгрупі середніх підприємств торгівлі непродовольчими товарами частка дебіторської заборгованості становить 55,2%, питома вага коштів, інвестованих в запаси – 12,3%.

Іншу картину у формуванні структури оборотних активів ми спостерігаємо в групі підприємств торгівлі продовольчими товарами: в підгрупі малих підприємств питома вага товарних запасів становить 75,4%, дебіторська заборгованість – 15,9%; в підгрупі великих та середніх торговельних мереж частка товарних запасів становить 48,6% та 50,2%, відповідно; дебіторська заборгованість – 37,8% та 30,6%, відповідно. Частка поточних фінансових інвестицій в більшості підгруп торговельних підприємств є незначною (1-2%), окрім середніх промислово-торговельних підприємств, де вона становить 8,7%.

На діаграмах (рис. 2.14–2.15) наведено динаміку щорічних темпів змін та структуру інвестицій, в розрізі двох основних їх форм (реальних і фінансових), що надає більш чітке уявлення про тенденції у формуванні активів та здійсненні інвестиційної діяльності в конкурентних групах торговельних підприємств вибіркової сукупності за період 31.12.2015 – 31.12.2019 рр.

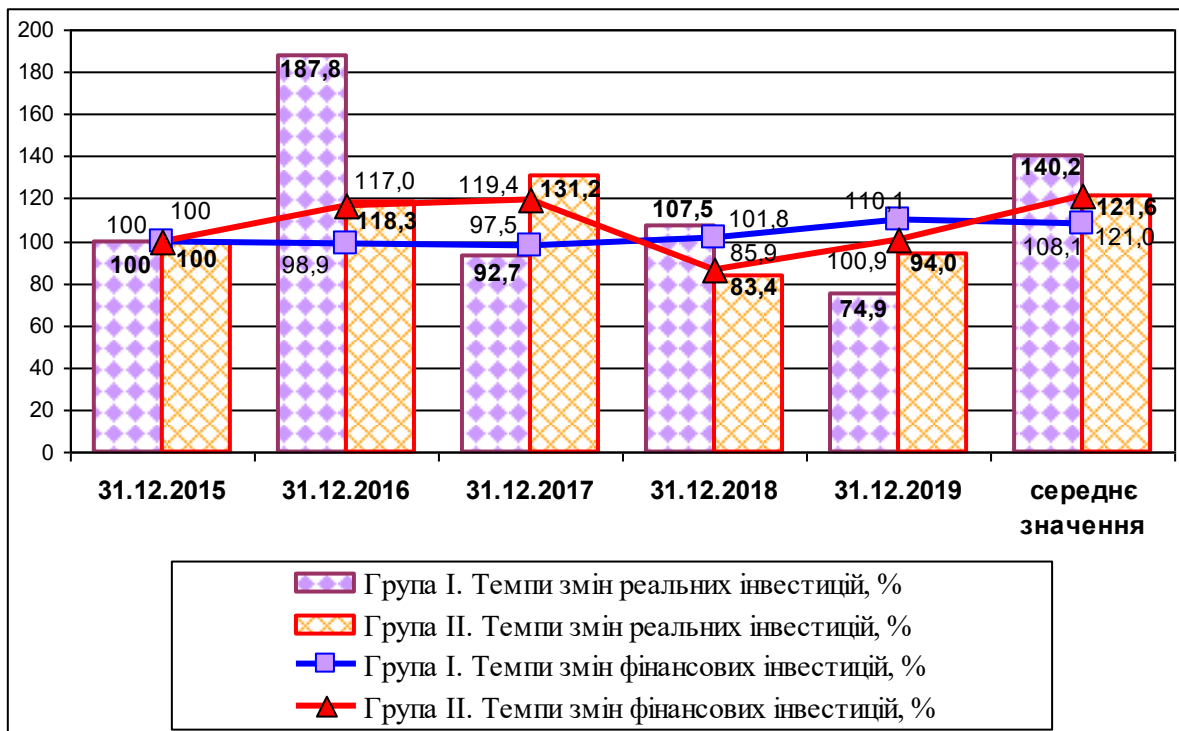

Рис. 2.14. Динаміка темпів здійснення реальних та фінансових інвестицій в розрізі двох основних груп підприємств торгівлі вибіркової сукупності за період 31.12.2015 – 31.12.2019 рр., (%)

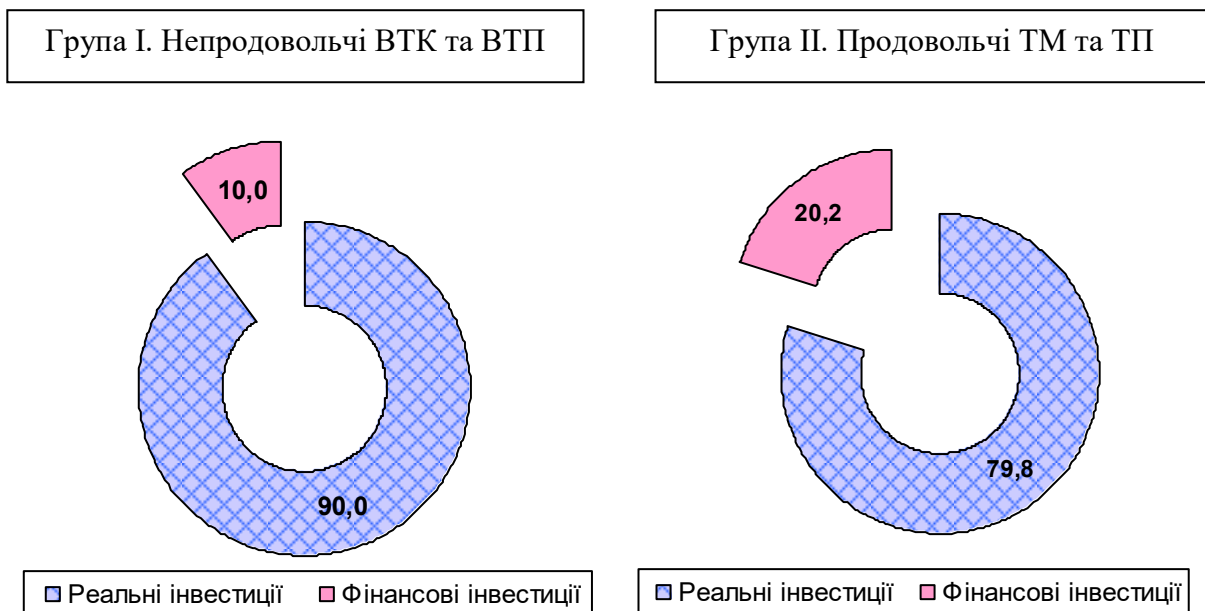

Рис. 2.15. Питома вага реальних і фінансових інвестицій, що склалась в групах підприємств торгівлі вибіркової сукупності, в середньому за період 31.12.2015 – 31.12.2019 рр., (%)

Аналіз динаміки щорічних темпів змін в обсягах реального та фінансового інвестування протягом досліджуваного періоду (рис. 2.14) показав нестабільність в здійсненні інвестиційної діяльності в обох групах торговельних підприємств вибіркової сукупності, але, якщо подивитися в середньорічному вимірі, ми спостерігаємо деяку активізацію інвестиційної діяльності в обох групах підприємств торгівлі. Про це свідчать середньорічні темпи зростання обсягу реальних інвестицій – до 140,2% в підприємствах, що відносяться до I групи виробничо-торговельних комплексів та підприємств, які спеціалізуються на торгівлі непродовольчими товарами; середньорічний темп зростання обсягу фінансових інвестицій в даній групі склав 108,0%. В II групі торговельних мереж та підприємств торгівлі продовольчими товарами середньорічний темп зростання обсягу здійснення реальних інвестицій склав 121,6%, фінансових інвестицій – 121,0%.

Якщо порівняти внутрішню структуру інвестування в розрізі здійснення реальних і фінансових інвестицій за двома основними групами торговельних підприємств (рис. 2.15), то побачимо, що питома вага реальних інвестицій в I групі підприємств торгівлі непродовольчими товарами становить домінуючу частку – 90%, частка фінансових інвестицій – 10%. В підприємствах торгівлі продовольчими товарами, що відносяться до II конкурентної групи, реальні інвестиції в структурі складають в середньому 79,8%, фінансові – 20,2%.

Тобто, реальні інвестиції в усіх групах та підгрупах підприємств торгівлі вибіркової сукупності становлять основу їх інвестиційної діяльності, тому, в процесі подальшого дослідження треба приділити ретельну увагу питанням якості управління інвестиційною діяльністю в частинах здійснення підприємствами як реального, так і фінансового інвестування, оцінки ефективності управління інвестиціями та розробки науково-методичних підходів та практичних заходів щодо його удосконалення [63, 66, 80].

Оцінку стану, тенденцій та ефективності управління інвестиційною діяльністю торговельних підприємств вибіркової сукупності проведемо за допомогою аналізу комплексу динамічних та структурних показників фінансових результатів, рентабельності, оборотності, окупності загального та власного інвестованого капіталу тощо (табл. 2.8, рис. 2.16–2.21, додаток Е).

Таблиця 2.8

Динаміка основних фінансових результатів (чистого доходу від реалізації товарів, валового, операційного та чистого прибутку (збитку), показників рентабельності) підприємств торгівлі за період 2015 – 2019 рр.

Групи та підгрупи підприємств торгівлі	2015	2016	2017	2018	2019	Середнє значення
1	2	3	4	5	6	7
Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)						
1. Чистий дохід від реалізації товарів, тис. грн	5855810	6860236	7707984	11137706	11224241	8557196
2. Темпи змін чистого доходу від реалізації, %	100,0	117,2	112,4	144,5	100,8	115,0
3. Валовий прибуток (збиток), тис. грн	1989493	2096281	2535774	4188224	4476605	3057275
4. Валова рентабельність реалізації товарів, %	33,97	30,56	32,90	37,60	39,88	34,98
5. Прибуток від операційної діяльності, тис. грн	878847	505646	1382681	2904452	2912356	1716796
6. Операційна рентабельність реалізації, %	15,01	7,37	17,94	26,08	25,95	18,47
7. Чистий прибуток (збиток), тис. грн	728474,1	420611,9	505220,4	1107685,4	2401379,6	1032674,3
8. Темпи змін чистого прибутку, %	100,0	57,7	120,1	219,2	216,8	142,8
9. Чиста рентабельність реалізації товарів, %	12,44	6,13	6,55	9,95	21,39	11,29
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)						
1. Чистий дохід від реалізації товарів, тис. грн	316534,1	373451,1	485689,0	598560,1	867418,3	528330,5
2. Темпи змін чистого доходу від реалізації, %	100,0	118,0	130,1	123,2	144,9	123,2
3. Валовий прибуток (збиток), тис. грн	81048,4	64164,3	150404,9	143257,3	209641,2	129703,2
4. Валова рентабельність реалізації товарів, %	25,60	17,18	30,97	23,93	24,17	24,37
5. Прибуток від операційної діяльності, тис. грн	26551,3	26525,1	59440,3	78670,9	130631,9	64363,9
6. Операційна рентабельність реалізації, %	8,39	7,10	12,24	13,14	15,06	11,19
7. Чистий прибуток (збиток), тис. грн	12573,7	12048,8	19206,2	22679,4	30971,2	19495,8
8. Темпи змін чистого прибутку, %	100,0	95,8	159,4	118,1	136,6	122,0
9. Чиста рентабельність реалізації товарів, %	3,97	3,23	3,95	3,79	3,57	3,70

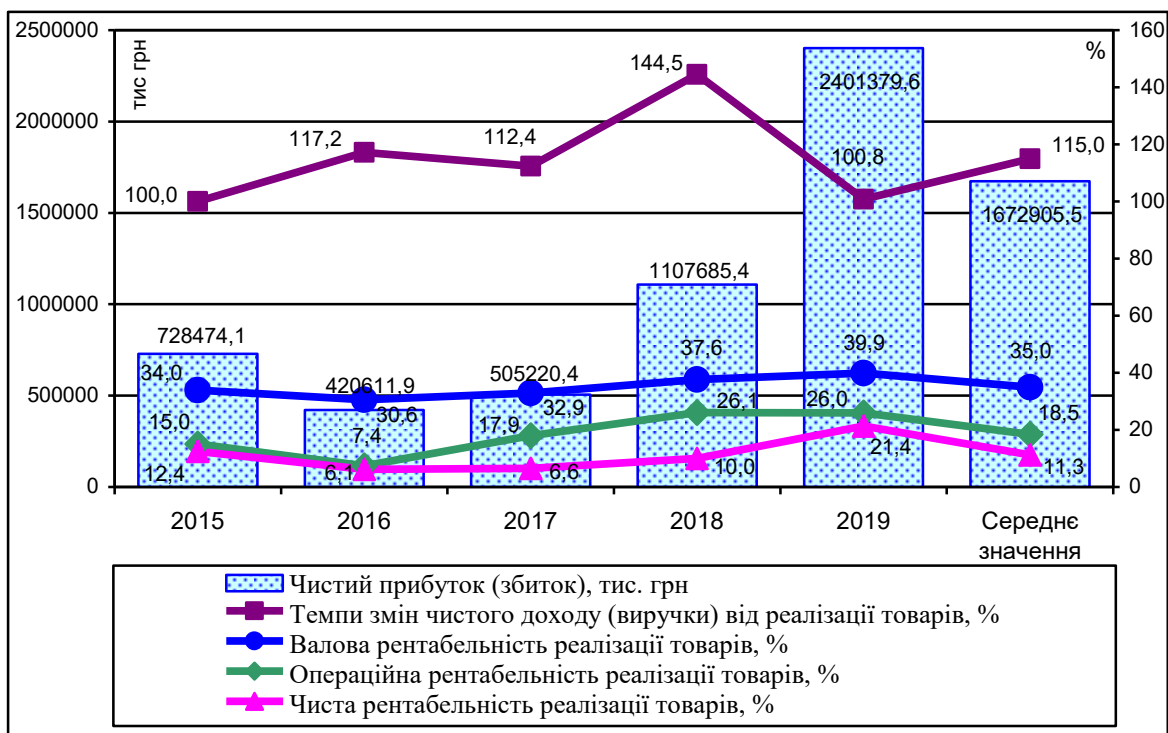

Рис. 2.16. Динаміка чистого доходу (виручки) від реалізації товарів, чистого прибутку (збитку), показників рентабельності підприємств торгівлі I групи (непродовольчими товарами) за період 2015–2019 рр.

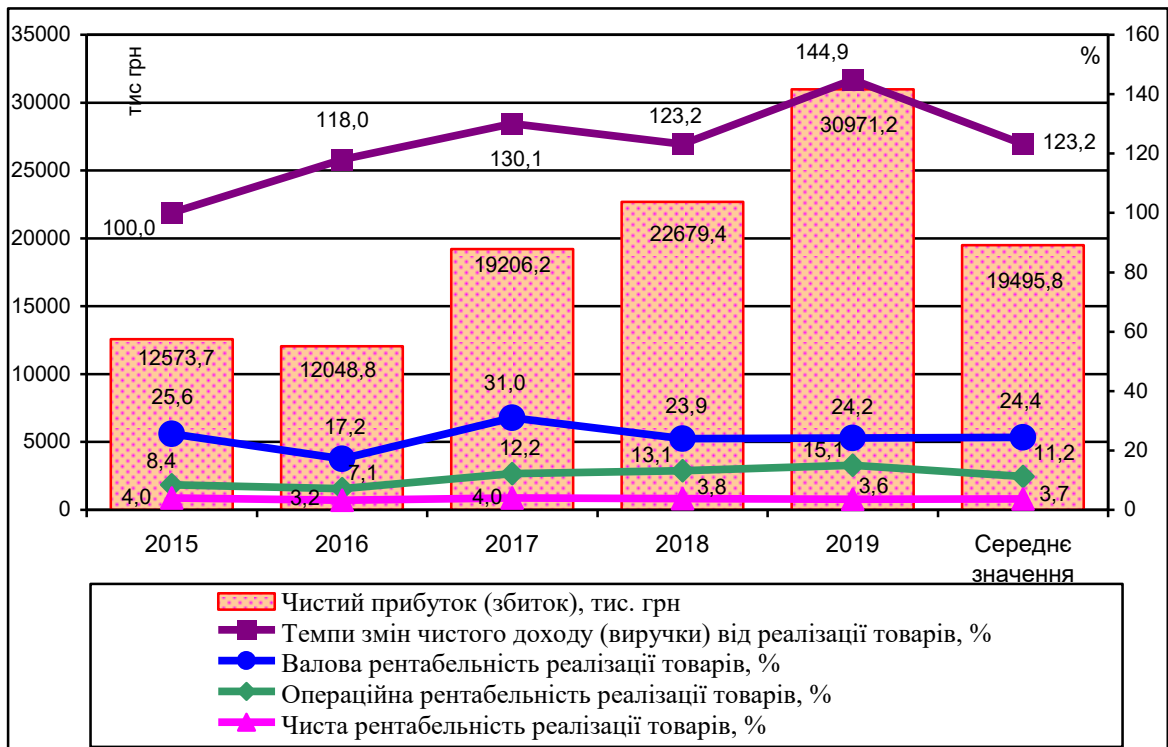

Рис. 2.17. Динаміка чистого доходу (виручки) від реалізації товарів, чистого прибутку (збитку), показників рентабельності підприємств торгівлі II групи (продовольчими товарами) за період 2015–2019 рр.

Результати проведеного аналізу динаміки та структури головних фінансових результатів діяльності підприємств торгівлі, зокрема, чистого доходу від реалізації товарів, отриманого валового, операційного та чистого прибутку (збитку), показників валової, операційної та чистої рентабельності, які представлено в табл. 2.8 та на рис. 2.16-2.17, дають наочне уявлення про ключові тенденції, що проявилися в розвитку зазначених показників в розрізі конкурентних груп підприємств торгівлі вибіркової сукупності протягом досліджуваного періоду (2015–2019 рр.), (додаток Е, табл. Е.1–Е.7).

Аналіз показав, що чистий дохід від реалізації товарів зростав більш високими темпами в II групі підприємств торгівлі продовольчими товарами, де середньорічний темп склав 123,2%, ніж в I групі торговельно-промислових підприємств, де середньорічний темп зростання чистого доходу від реалізації становив 115%, і це пояснюється більш високим та стабільним попитом з боку населення на товари продовольчої групи, особливо в кризові періоди.

Однак, якщо порівняти динаміку отриманого підприємствами торгівлі валового, операційного та чистого прибутку та пов'язані з ними показники рентабельності, то вони є більш значущими в I групі виробничо-торговельних підприємств: темпи зростання чистого прибутку в середньорічному вимірі склали 142,8%, що позначилося на коефіцієнтах рентабельності: валової – 35%, операційної – 18,5%, чистої – 11,3%. На відміну від підприємств торгівлі непродовольчими товарами, підприємства II групи, що спеціалізуються на торгівлі продовольчими товарами, отримали такі фінансові результати: середньорічний темп зростання чистого прибутку становив 122,%. Рівень рентабельності в II групі підприємств торгівлі є також набагато нижчим, порівняно з I групою: валової – 24,4%, операційної – 11,2%, чистої – 3,7%.

Таку різницю можна пояснити більш високим рівнем торговельних надбавок, що встановлюються на промислові непродовольчі товари, ніж на продовольчі, які впливають потім на оптові та роздрібні ціни реалізації, і як наслідок, формують показники валової, операційної та чистої рентабельності від реалізації товарів підприємствами торгівлі.

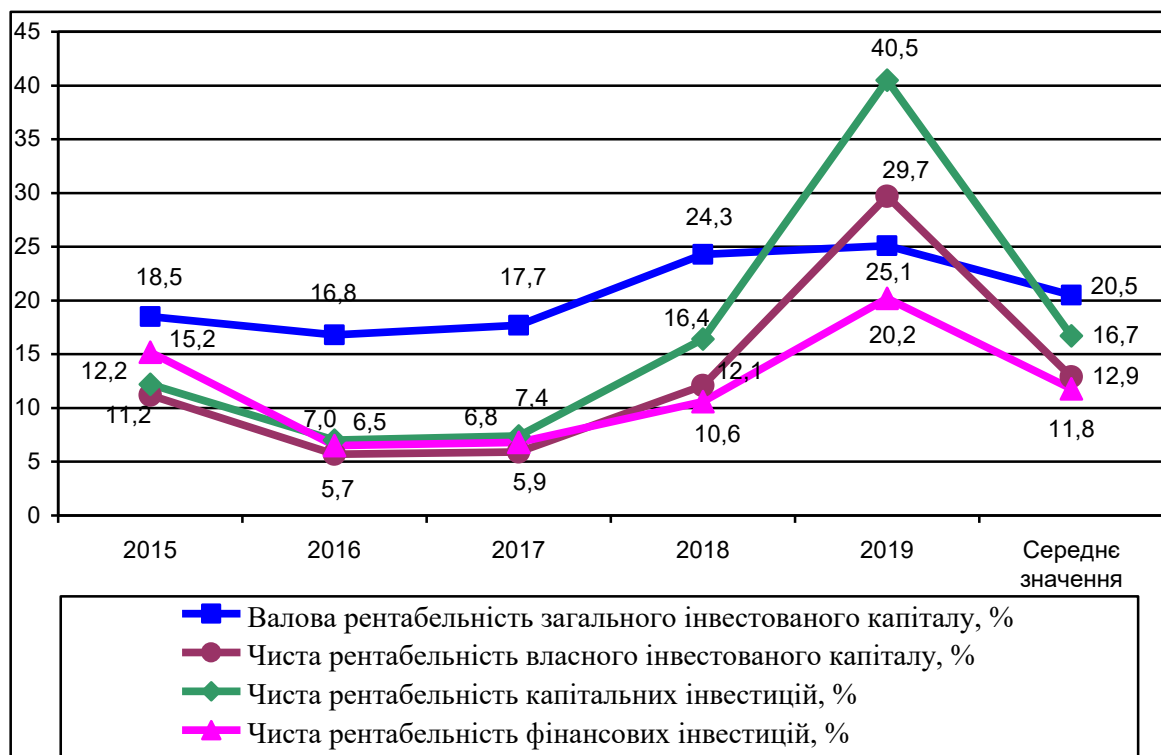

Рис. 2.18. Динаміка показників рентабельності інвестицій підприємств торгівлі I групи (непродовольчими товарами) за період 2015–2019 рр.

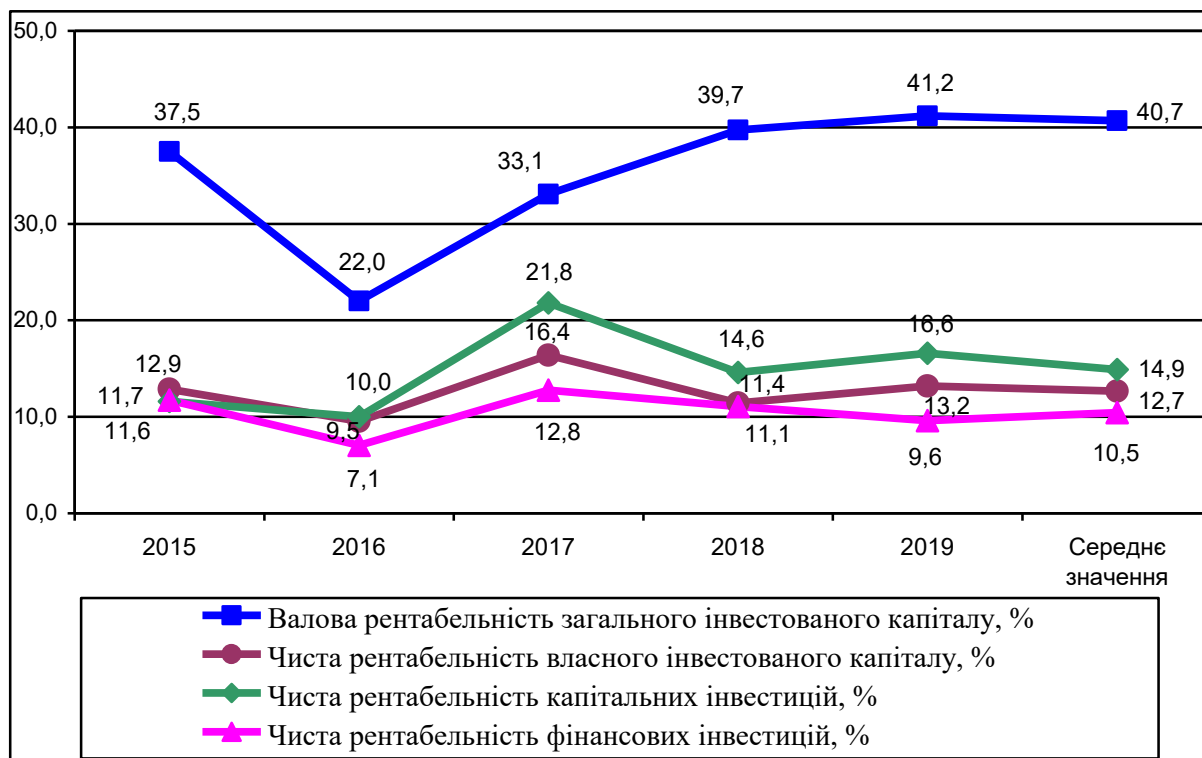

Рис. 2.19. Динаміка показників рентабельності інвестицій підприємств торгівлі II групи (продовольчими товарами) за 2015–2019 рр.

Аналіз в динаміці індексів рівня рентабельності капітальних і фінансових інвестицій підприємств торгівлі (див. рис. 2.18–2.19, додаток Е, табл. Е.7), показників швидкості окупності та оборотності загального і власного інвестованого капіталу, надав можливість оцінити ефективність управління інвестиційною діяльністю підприємств торгівлі за конкурентними групами вибіркової сукупності (див. рис. 2.20–2.21, додаток Ж, табл. Ж.1–Ж.2):

– рівень валової рентабельності загального інвестованого капіталу підприємств I вибіркової групи, куди відносяться виробничо-торговельні комплекси з продажу товарів промислового призначення, протягом досліджуваного періоду (2015–2019 рр.) мав позитивну динаміку, і в середньому становив 20,5%; рівень чистої рентабельності використання власного інвестиційного капіталу в даній групі торговельних підприємств був значно нижчим, але отримав різке зростання у 2019 році – 29,7%; середній індекс рівня рентабельності власного інвестиційного капіталу в I вибіркової групі підприємств торгівлі за досліджуваний період склав 12,9%;

– якщо порівняти динаміку показників рентабельності вкладень загального капіталу в два основні напрями інвестицій (реальні та фінансові), то в підприємствах торгівлі I групи вона мала приблизно подібний характер з точки зору вектору та індексів до 2018 року, включно, але в 2019 році спостерігаємо різке зростання рівня рентабельності капітальних інвестицій в даній групі підприємств – 40,5%; індекс рентабельності вкладень капіталу у фінансові інвестиції становив у той же період 20,2%; в середньому за 5 років рівень рентабельності реального інвестування в I групі підприємств торгівлі вибіркової сукупності склав 16,7%, фінансового – 11,8% (див. рис. 2.18);

– в II групі підприємств торгівлі продовольчими товарами спостерігаємо високий рівень валової рентабельності загального інвестованого капіталу, де середнє значення за 2015–2019 рр. склало 40,7%; рентабельність власного інвестованого капіталу за той же період – 12,7%; середня за 5 років рентабельність капітальних і фінансових інвестицій в II групі торговельних підприємств була невисокою – 14,9% та 10,5% відповідно (див. рис. 2.19).

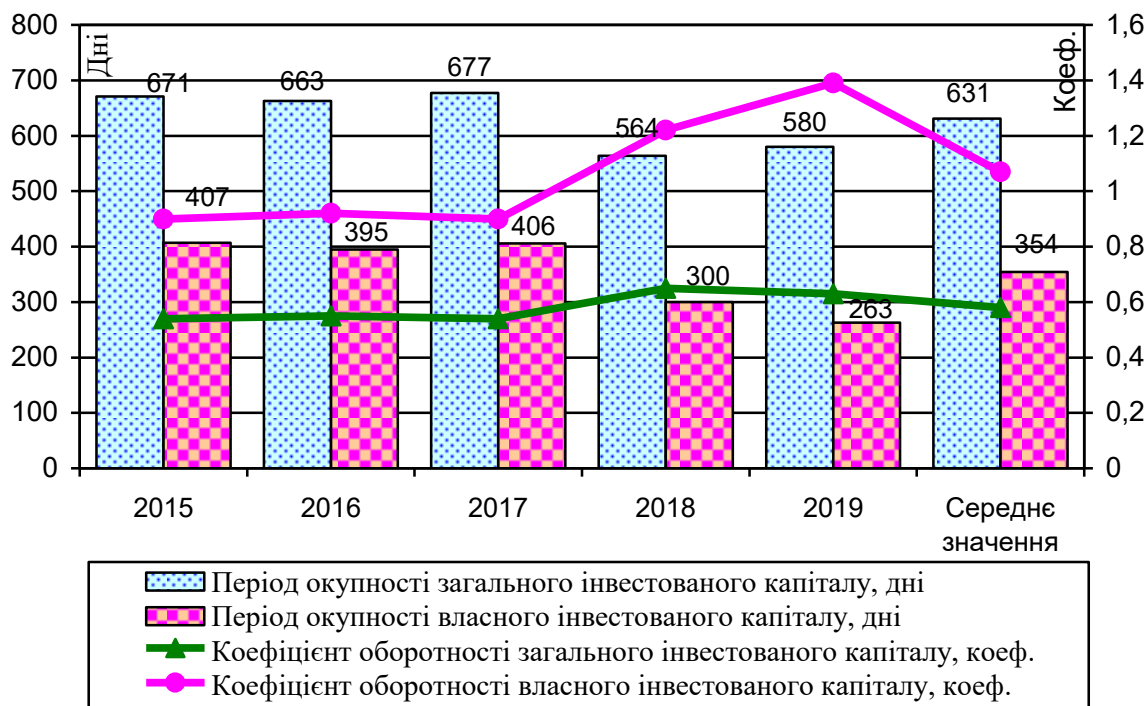

Рис. 2.20. Динаміка показників окупності та оборотності загального та власного інвестиційного капіталу підприємств торгівлі I групи (непродовольчими товарами) за період 2015–2019 рр.

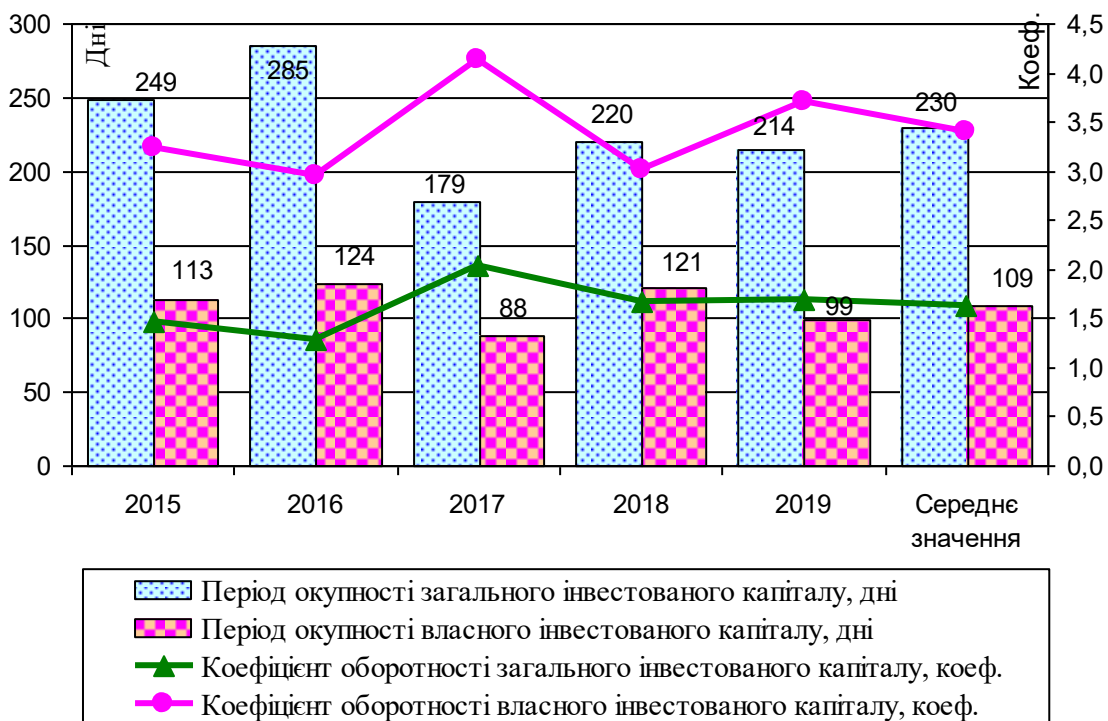

Рис. 2.21. Динаміка показників окупності та оборотності загального та власного інвестиційного капіталу підприємств торгівлі II групи (продовольчими товарами) за період 2015–2019 рр.

Аналіз показників, що характеризують тривалість строків окупності загального і власного інвестованого капіталу, швидкість їх обертання за рік та інший визначений період, дає можливість оцінити ефективність та інтенсивність здійснення інвестиційної діяльності, порівняти рівень ділової активності в двох конкурентних групах торговельних підприємств вибіркової сукупності за період 2015–2019 рр. (рис. 2.20-2.21, додаток Ж, табл. Ж.1–Ж.2):

– в I групі виробничо-торговельних підприємств непродовольчими товарами період окупності загального інвестованого капіталу становив в середньому за досліджуваний період 631 день, власного інвестованого капіталу – 354 дня; середній коефіцієнт оборотності загального інвестованого капіталу за 5 років склав приблизно 0,6 обороту на рік, середнє значення коефіцієнту оборотності власного капіталу за досліджуваний період – 1,1 оборотів на рік;

– іншу інтенсивність ділової активності спостерігаємо в II групі торговельних мереж та підприємств торгівлі продовольчими товарами, де період окупності загального інвестованого капіталу був приблизно у три рази коротшим і склав в середньому за період 230 днів, термін окупності власного інвестованого капіталу – 109 днів; середнє значення коефіцієнту оборотності загального інвестованого капіталу за 5 років становило приблизно 1,6 обороту на рік, власного інвестованого капіталу – 3,4 оборотів на рік.

Таку суттєву відмінність (майже у 3 рази) в коефіцієнтах оборотності та термінах окупності загального і власного інвестиційного капіталу в розрізі двох конкурентних груп торговельних підприємств вибіркової сукупності, можна пояснити значною різницею в обсягах інвестованого в активи капіталу, кількістю та масштабами реалізованих інвестиційних проектів та об'єктів.

Об'єктивною є ситуація, коли в промислово-торговельних комплексах та підприємствах I групи із вибіркової сукупності, що спеціалізуються на торгівлі непродовольчими товарами, інвестиційні вкладення значно домінують за масштабами проектів та обсягами інвестованих в них коштів, особливо, в капітальні інвестиції, ніж це відбувається в інвестиційній діяльності торговельних мереж та підприємств із II вибіркової групи, що спеціалізуються на реалізації продовольчих товарів.

В процесі аналізу інвестиційної діяльності постає завдання оцінити ступінь впливу багатьох різноспрямованих чинників на ефективність (рентабельність) реальних (капітальних) та фінансових інвестицій підприємств торгівлі вибіркової сукупності, що виконується за допомогою використання методів економіко-математичного моделювання, зокрема, багатофакторного кореляційно-регресійного аналізу, який дозволяє оцінити комплексний вплив системи взаємопов'язаних факторних показників на результативну ознаку, та дає змогу оцінити міру впливу на досліджуваний результативний показник кожного із введених у модель чинників. Важливою умовою при цьому є відсутність функціонального зв'язку між ними.

Математично завдання зводиться до знаходження економетричної моделі, яка виступає як функція або система функцій, що описує кореляційно-регресійний зв'язок між факторними (вхідними, незалежними) ознаками та результативною (залежною) ознакою [31, 125, 139]:

$$\hat{Y} = f(X_1, X_2, X_3, \dots, X_n, u), \quad (2.1)$$

де \hat{Y} – залежна змінна (результативна ознака);

X_i – незалежні змінні (факторні ознаки) ($i = \overline{1, n}$);

u – стохастична складова (залишки).

Побудова економетричної моделі здійснюється як послідовність певних етапів: 1) постановка задачі; 2) специфікація моделі; 3) формування вхідної інформації; 4) оцінка параметрів моделі; 5) аналіз залишків; 6) оцінка достовірності та значущості моделі.

Рівняння множинної регресії можна виразити у лінійній формі, яка найбільш поширена в економетричному моделюванні [31, 125, 139]:

$$\hat{Y} = a_0 + a_1X_1 + a_2X_2 + \dots + a_nX_n, \quad (2.2)$$

де a_i – параметри моделі ($i = \overline{0, n}$).

Щільність зв'язку між залежною змінною Y та незалежною змінною X оцінюють за допомогою таких характеристик: коефіцієнту детермінації та коефіцієнту кореляції (індексу кореляції). За допомогою цих коефіцієнтів перевіряється відповідність побудованої регресійної моделі (теоретичної) фактичним даним.

Коефіцієнт детермінації (R^2) показує, якою мірою варіація залежної змінної (результативного показника) Y визначається варіацією незалежної змінної (вхідного показника) X [31, 125, 139]:

$$R^2 = \frac{\sum_{i=1}^n (\hat{y}_i - \bar{y})^2}{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}, \quad (2.3)$$

де \hat{y}_i – теоретичне значення залежної змінної на підставі побудованої регресійної моделі;

\bar{y} – загальна середня фактичних даних результативного показника;

y_i – фактичні індивідуальні значення результативного показника.

Коефіцієнт кореляції (R), або індекс кореляції, показує, наскільки значним є вплив змінної X_i на Y_i і розраховується так [31, 125, 139]:

$$R = \sqrt{R^2} = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (\hat{y}_i - \bar{y})^2}{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}}, \quad (2.4)$$

Чим ближче коефіцієнт кореляції до одиниці, тим тісніше зв'язок між незалежною X та залежною Y змінними.

Якісну характеристику щільності кореляційного зв'язку надають за шкалою Чеддока [31, 125, 139] (табл. 3.3).

Характеристика щільності кореляційного зв'язку за шкалою Чеддока

Значення коефіцієнту (індексу) кореляції, R	Характеристика щільності зв'язку між Y та X_n
0-0,1	Відсутня
0,11-0,3	Слабка
0,31-0,5	Помірна
0,51-0,7	Помітна
0,71-0,9	Висока
0,91-0,99	Дуже висока
0,991-1	Функціональна

В дисертаційній роботі нами проведене стохастичне дослідження зв'язку між результативними показниками ефективності інвестиційної діяльності, зокрема, в частині здійснення реальних ($Y_{ЕРІ}$) та фінансових ($Y_{ЕФІ}$) інвестицій в розрізі двох конкурентних груп підприємств торгівлі та чинниками, які на них вплинули протягом аналізованого періоду (2015–2019 рр.), що надало можливість оцінити форму, напрям і щільність кореляційного зв'язку.

В якості чинників впливу на рівень ефективності здійснення реальних (капітальних) інвестицій ($Y_{ЕРІ}$) нами обрано найбільш значимі, на нашу думку, абсолютні та відносні показники, які було систематизовано та згруповано в чотири цільові групи: 1) показники інтенсивності відтворення чистого грошового потоку від капітальних вкладень та рентабельності використання інвестованого капіталу; 2) показники співвідношення внутрішньої норми рентабельності інвестицій та середньозваженої вартості (ціни залучення) інвестованого капіталу; 3) коефіцієнти фінансового ризику вертикальної та горизонтальної структури сформованого в підприємствах інвестиційного капіталу; 4) коефіцієнти інвестиційної активності (оборотності) інвестованого капіталу та тривалість періодів окупності вкладених в інвестиції коштів, що дозволить оцінити комплексний та локальний вплив зазначених чинників на ефективність капітальних інвестицій, нейтралізувати негативний прояв деяких з них на різних етапах інвестиційного циклу, а також допоможе створити якісне інформаційне підґрунтя для прийняття обґрунтованих управлінських рішень в інвестиційній діяльності підприємств торгівлі (табл. 2.10).

Вихідну інформацію та результати проведення багатофакторного кореляційно-регресійного аналізу наведено в таблицях додатка ІІ.

Таблиця 2.10

Результативні та факторні показники, обрані для багатофакторного кореляційно-регресійного аналізу ефективності реальних інвестицій в групах підприємств торгівлі вибіркової сукупності за період 2015–2019 рр.

I. Результативний показник (Y_n)		Група I підприємств в торгівлі	Група II підприємств в торгівлі
Ефективність реальних (капітальних) інвестицій, U_{EPI}		$U_{I гр} (EPI)$	$U_{II гр} (EPI)$
II. Факторні показники (X_n)		Коефіцієнти кореляції, R між U_{EPI} та ($X_1 - X_{18}$)	
<i>2.1. Показники інтенсивності відтворення чистого грошового потоку від капітальних вкладень та рентабельності використання інвестованого капіталу</i>			
X1	Чистий приведений грошовий дохід від інвестицій (приведена вартість інвестицій), ЧПГД, тис. грн	-0,3254	-0,0847
X2	Сума інвестиційних витрат (собівартості), ІВ, тис. грн	-0,3279	-0,0820
X3	Індекс доходності реальних інвестицій, ІДРІ, %	0,3741	-0,1434
X4	Індекс валової рентабельності реалізації товарів, ІВР, %	0,3158	-0,2006
X5	Індекс валової рентабельності загального інвестованого капіталу, ІВРЗІК, %	0,7401	0,1669
X6	Індекс чистої рентабельності власного інвестованого капіталу, ІЧРВІК, %	0,2512	0,1837
<i>2.2. Показники співвідношення середньозваженої вартості (ціни залучення) інвестованого капіталу та внутрішньої норми рентабельності інвестицій</i>			
X7	Середньозважена вартість загального інвестованого капіталу, СЗВЗІК, %	0,4963	0,3807
X8	Внутрішня норма рентабельності реальних (капітальних) інвестицій, ВНРІ, %	0,4798	0,3881
<i>2.3. Коефіцієнти фінансового ризику вертикальної та горизонтальної структури сформованого в підприємствах реального інвестиційного капіталу</i>			
X9	Коефіцієнт власних реальних інвестицій, КВРІ, коеф.	0,8142	0,9012
X10	Коефіцієнт фінансової стійкості інвестицій, КФСІ, коеф.	0,4657	-0,0460
X11	Коефіцієнт фінансового ризику інвестицій, КФРІ, коеф.	-0,1333	-0,0996
X12	Коефіцієнт залежності реальних інвестицій від позикових фінансових джерел, КЗФІП, коеф.	-0,3786	-0,0002
<i>2.4. Коефіцієнти інвестиційної активності (оборотності) інвестованого капіталу та тривалість періодів окупності вкладених в інвестиції коштів</i>			
X13	Коефіцієнт оборотності загального інвестованого капіталу, $K_{обЗІК}$, коеф.	0,3971	0,5846
X14	Коефіцієнт оборотності власного інвестованого капіталу, $K_{обВІК}$, коеф.	0,2041	0,1934
X15	Період окупності загальних інвестицій, $P_{окЗІК}$, роки	-0,4559	-0,2113
X16	Період окупності власних інвестицій, $P_{окВІК}$, роки	-0,3109	-0,1619
X17	Коефіцієнт оборотності оборотних активів, $K_{обОА}$, коеф.	0,0815	0,4474
X18	Тривалість одного обороту запасів, $T_{обЗ}$, дні	0,6944	-0,1211

На основі розрахованих парних коефіцієнтів кореляції між обраними цільовими показниками, нами побудовано матриці, що наведені в табл. 2.11–2.12, які дозволили виявити найбільш значущі чинники впливу (X_n), надати якісну характеристику щільності зв'язку між результативними ($Y_{ЕРІ}$) та факторними ($X_1 - X_{18}$) ознаками, що проявилися за досліджуваний період (2015–2019 рр.) в процесі здійснення інвестиційної діяльності підприємствами торгівлі з двох груп вибіркової сукупності, використовуючи шкалу Чеддока.

В процесі аналізу з'ясовано також наявність мультиколінеарності між ознаками (коли $R > 0,9$), які треба вилучити з подальшого моделювання, тому що це негативно впливає на математичні характеристики регресійних моделей.

З метою моделювання зв'язку між показниками ефективності реальних інвестицій та чинниками, що на них вплинули протягом досліджуваного періоду, в дисертаційній роботі побудовано багатофакторні регресійні моделі на основі покрокового кореляційно-регресійного аналізу в розрізі конкурентних груп підприємств торгівлі вибіркової сукупності (табл. 2.13).

В процесі побудови багатофакторних рівнянь регресії, здійснювалося п'ять-шість кроків поступового включення змінних у модель, з дотриманням основних правил: зростання щільності взаємозв'язку між факторними (X_n) та результативною ознакою ($Y_{ЕРІ}$) за допомогою розрахованих значень множинних коефіцієнтів кореляції (R) та детермінації (R^2); поступового зниження стандартної помилки (E), а також за критерієм надійності та значущості моделі (F -критерієм Фішера): за умови, що $F_{факт} > F_{табл}$ ($F_{0,95}$), побудована регресійна модель відповідає реальній дійсності [31, 125, 139].

Кореляційно-регресійний аналіз залежностей між факторними та результативними показниками в дисертаційному дослідженні здійснювався за допомогою стандартного пакету прикладних програм Microsoft Excel.

За результатами дослідження виявлено, що факторні ознаки (X_n), які здійснили найбільш значний вплив на результативні ознаки ефективності реальних (капітальних) інвестицій ($Y_{ЕРІ}$), суттєво відрізняються за кількістю і складом чинників в I та II групах підприємств торгівлі вибіркової сукупності, які спеціалізуються на оптовій та роздрібній реалізації непродовольчих та продовольчих товарів споживачам (див. табл. 2.13).

Таблиця 2.11

Матриця парних коефіцієнтів кореляції між показником ефективності реальних (капітальних) інвестицій (Y_{EP1}) та факторними показниками (X_n) в підприємствах торгівлі I групи вибіркової сукупності за період 2015–2019 рр.

Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)											
$Y_{Iгр} (EP1)$		Факторні ознаки, X_n									
	$Y1$	$X3$	$X5$	$X7$	$X8$	$X9$	$X10$	$X12$	$X13$	$X15$	$X18$
Y1	1,000										
X3	0,3741	1,0000									
X5	0,7401	0,4743	1,0000								
X7	0,4963	0,2429	0,6268	1,0000							
X8	0,4798	0,3502	0,1891	-0,3472	1,0000						
X9	0,8142	0,2971	0,5618	0,5541	0,2332	1,0000					
X10	0,4657	0,3228	0,2409	-0,0072	0,5436	0,3603	1,0000				
X12	-0,3786	-0,2757	-0,0189	0,3019	-0,6548	-0,3063	-0,7783	1,0000			
X13	0,3971	-0,4252	0,4721	0,3231	-0,0067	0,1659	-0,0089	0,2138	1,0000		
X15	-0,4559	0,3692	-0,4804	-0,2853	-0,0224	-0,1981	0,0044	-0,1729	-0,8793	1,0000	
X18	0,6944	0,2284	0,6198	0,4114	0,1797	0,7654	0,1198	-0,0995	0,2490	-0,3188	1,0000

Таблиця 2.12

Матриця парних коефіцієнтів кореляції між показником ефективності реальних (капітальних) інвестицій (Y_{EP1}) та факторними показниками (X_n) в підприємствах торгівлі II групи вибіркової сукупності за період 2015–2019 рр.

Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)						
$Y_{IIгр} (EP1)$		Факторні ознаки, X_n				
	$Y2$	$X7$	$X8$	$X9$	$X13$	$X17$
Y2	1,000					
X7	0,3807	1,0000				
X8	0,3881	0,2120	1,0000			
X9	0,9012	0,2434	0,3396	1,0000		
X13	0,5846	0,6852	0,3200	0,4186	1,0000	
X17	0,4474	0,6252	0,2231	0,2823	0,8977	1,0000

Таблиця 2.13

Багатофакторні регресійні моделі взаємозв'язку ефективності реальних (капітальних) інвестицій ($Y_{ЕРІ}$) та чинниками впливу (X_n) в підприємствах торгівлі вибіркової сукупності за період 2015-2019 рр.

Рівняння регресії	Множинні коефіцієнти		F-критерій Фішера, (F факт.)	F табл. (F _{0,95})	Стандартна помилка, E
	кореляції, R	детермінації, R ²			
Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)					
$Y_{Iгр} (ЕРІ) = -10,4 + 1,753X_9 + 1,759X_5 - 0,064X_{18} + 0,025X_7 - 0,859X_8 - 13,03X_{10}$	0,9502	0,8904	15,89	4,95	13,3
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)					
$Y_{IIгр} (ЕРІ) = -29,96 + 28,59X_9 - 779,1X_{13} + 107,1X_7 + 49,24X_8 - 261,23X_{17}$	0,9027	0,8217	11,14	4,39	27,5

Так, в I групі підприємств вибіркової сукупності, що відносяться до виробничо-торговельних комплексів та підприємств торгівлі непродовольчими товарами, на ефективність реальних (капітальних) інвестицій ($Y_{ЕРІ}$) за аналізований період (2015-2019 рр.), найбільш значимий вплив мали такі чинники (факторні ознаки): X_9 – коефіцієнт власних реальних інвестицій; X_5 – індекс валової рентабельності загального інвестованого капіталу; X_{18} – тривалість одного обороту запасів; X_7 – середньозважена вартість загального інвестованого капіталу; X_8 – внутрішня норма рентабельності реальних (капітальних) інвестицій; X_{10} – коефіцієнт фінансової стійкості інвестицій.

В II вибірковій групі торговельних мереж та підприємств торгівлі продовольчими товарами на ефективність реальних (капітальних) інвестицій ($Y_{ЕРІ}$) за досліджуваний період найбільше вплинули такі факторні показники: X_9 – коефіцієнт власних реальних інвестицій; X_{13} – коефіцієнт оборотності загального інвестованого капіталу; X_7 – середньозважена вартість загального інвестованого капіталу; X_8 – внутрішня норма рентабельності реальних (капітальних) інвестицій; X_{17} – коефіцієнт оборотності оборотних активів.

В дисертаційному дослідженні нами також проведений кореляційно-регресійний аналіз зв'язку між результативними показниками ефективності здійснення фінансових інвестицій ($Y_{\text{ЕФІ}}$) в розрізі двох конкурентних груп підприємств торгівлі промисловими і продовольчими товарами, та факторними ознаками, що на них вплинули протягом аналізованого періоду (2015–2019 рр.).

В якості чинників впливу на рівень ефективності (рентабельності) здійснення фінансового інвестування ($Y_{\text{ЕФІ}}$) торговельними підприємствами, нами обрано найбільш значимі, на нашу думку, абсолютні та відносні економічні показники, які було систематизовано та згруповано в такі чотири цільові групи: 1) індекси інтенсивності відтворення інвестованого фінансового капіталу та повернення чистого грошового потоку від фінансових інвестицій; 2) показники співвідношення середньоринкової ставки дисконтування (норми дохідності) інвестованого фінансового капіталу та внутрішньої ефективної ставки рентабельності фінансових інвестицій; 3) коефіцієнти тривалості періоду окупності інвестованого фінансового капіталу та інвестиційної активності (оборотності) фінансових інвестицій; 4) коефіцієнти фінансового ризику структури інвестованого фінансового капіталу, що дозволить оцінити комплексний та локальний вплив обраних для аналізу факторних ознак на ефективність фінансових інвестицій, з метою для прийняття менеджментом підприємств торгівлі вибіркової сукупності обґрунтованих та ефективних управлінських рішень в процесі проведенні фінансово-інвестиційної діяльності в поточному та довгостроковому періодах (табл. 2.14).

В табл. 2.15 (додаток) наведено матрицю розрахованих парних коефіцієнтів кореляції між результативним показником ефективності (рентабельності) фінансових інвестицій ($Y_{\text{ЕФІ}}$) та найбільш значущими факторними показниками (Z_n), що на нього вплинули в розрізі двох груп підприємств торгівлі вибіркової сукупності за аналізований період.

В розвиток подальшого дослідження на основі покрокового кореляційно-регресійного аналізу нами побудовано багатofакторні регресійні моделі взаємозв'язку між факторними та результативними ознаками, що характеризують ефективність фінансових інвестицій підприємств торгівлі вибіркової сукупності (табл. 2.16, див. додаток II).

Таблиця 2.14

Результативні та факторні показники, обрані для багатфакторного кореляційно-регресійного аналізу ефективності фінансових інвестицій в групах підприємств торгівлі вибіркової сукупності за період 2015-2019 рр.

I. Результативний показник (Y_n)		Група I підприємств в торгівлі	Група II підприємств в торгівлі
Ефективність фінансових інвестицій, $Y_{ЕФІ}$		$Y_{Iгр}$ (ЕФІ)	$Y_{IIгр}$ (ЕФІ)
II. Факторні показники (Z_n)		Коефіцієнти кореляції, R між $Y_{ЕФІ}$ та ($Z_1 - Z_8$)	
<i>2.1. Індекси інтенсивності відтворення інвестованого фінансового капіталу та повернення чистого грошового потоку від фінансових інвестицій</i>			
Z1	Чистий дисконтований грошовий потік (Cash-flow), генерований фінансовою інвестицією, ЧДГП, тис. грн.	0,1322	-0,0391
Z2	Сума інвестиційних витрат (собівартості), ІВ, тис. грн	0,0601	-0,0378
Z3	Індекс дохідності фінансових інвестицій, ІДФІ, %	0,3544	0,7584
<i>2.2. Показники співвідношення середньоринкової ставки дисконтування (норми дохідності) фінансового капіталу та внутрішньої ефективної ставки рентабельності фінансових інвестицій</i>			
Z4	Ставка дисконтування, середньоринкова норма дохідності фінансових інвестицій (банківський відсоток), СДФІ, %	-0,4601	-0,0716
Z5	Внутрішня ефективна ставка рентабельності фінансових інвестицій, ЕСРФІ, %	0,3106	0,8576
<i>2.3. Коефіцієнти тривалості періоду окупності інвестованого фінансового капіталу та інвестиційної активності (оборотності) фінансових інвестицій</i>			
Z6	Середньозважений період окупності (повернення) початкової суми вкладених у фінансові інструменти фінансових інвестицій (дюрація), ПокФІ, дні, роки	-0,3561	0,3567
<i>2.4. Коефіцієнти фінансового ризику структури інвестованого фінансового капіталу</i>			
Z7	Коефіцієнт залежності фінансових інвестицій від позикових джерел, КЗФП, коеф.	-0,5710	0,1076
Z8	Коефіцієнт фінансової стійкості інвестицій, КФСІ, коеф.	0,4553	0,0161

Проведений аналіз засвідчив, що в I групі підприємств вибіркової сукупності, які відносяться до виробничо-торговельних комплексів та підприємств торгівлі непродовольчими товарами, на ефективність фінансових інвестицій ($Y_{ЕФІ}$) за аналізований період найбільш значимий вплив мали такі чинники: Z_7 – коефіцієнт залежності фінансових інвестицій від позикових джерел; Z_8 – коефіцієнт фінансової стійкості інвестицій; Z_5 – внутрішня ефективна ставка рентабельності фінансових інвестицій; Z_3 – індекс дохідності фінансових інвестицій; Z_6 – середньозважений період окупності (дюрація) фінансових інвестицій; Z_4 – середньоринкова ставка дисконтування грошових потоків від фінансових інвестицій (банківський відсоток).

Таблиця 2.15

Матриця парних коефіцієнтів кореляції між показником ефективності фінансових інвестицій ($Y_{\text{ЕФІ}}$) та факторними показниками (Z_n) в підприємствах торгівлі вибіркової сукупності за період 2015-2019 рр.

Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)							
$Y_{\text{Ігр}}(\text{ЕФІ})$		Факторні показники, Z_n					
	Z_1	Z_3	Z_4	Z_5	Z_6	Z_7	Z_8
Z_1	1,0000						
Z_3	0,3544	1,0000					
Z_4	-0,4601	0,2429	1,0000				
Z_5	0,3106	0,2380	-0,0760	1,0000			
Z_6	-0,3561	-0,3238	0,3979	-0,2491	1,0000		
Z_7	-0,5710	-0,2757	0,3019	0,0400	0,2679	1,0000	
Z_8	0,4553	0,3228	-0,0072	-0,1554	-0,0114	-0,7782	1,0000
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)							
$Y_{\text{Ігр}}(\text{ЕФІ})$		Факторні показники, Z_n					
	Z_2	Z_3	Z_4	Z_5	Z_6	Z_7	Z_8
Z_2	1,0000						
Z_3	0,7584	1,0000					
Z_4	-0,0716	0,2245	1,0000				
Z_5	0,8576	0,6738	-0,0088	1,0000			
Z_6	0,3567	0,5693	0,5874	0,3106	1,0000		
Z_7	0,1076	0,0611	-0,2341	0,2870	-0,1503	1,0000	
Z_8	0,0161	-0,0086	0,1511	-0,1798	0,1334	-0,9320	1,0000

Таблиця 2.16

Багатофакторні регресійні моделі взаємозв'язку ефективності фінансових інвестицій та чинників, що на неї вплинули, в підприємствах торгівлі вибіркової сукупності за період 2015-2019 рр.

Рівняння регресії	Множинні коефіцієнти		F-критерій Фішера, (F факт.)	F табл. ($F_{0,95}$)	Стандартна помилка, E
	кореляції, R	детермінації, R^2			
Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)					
$Y_{\text{Ігр}}(\text{ЕФІ}) = -26,45 - 26,62Z_7 - 8,097Z_8 + 0,898Z_5 + 34,89Z_3 + 4,731Z_6 - 1,282Z_4$	0,9681	0,9298	25,31	4,95	8,53
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)					
$Y_{\text{Ігр}}(\text{ЕФІ}) = 20,172 + 0,447Z_5 + 0,432Z_3 + 0,585Z_6 - 13,58Z_7 - 2,257Z_4$	0,9361	0,8828	17,57	4,39	11,8

В II вибірковій групі торговельних мереж та підприємств торгівлі продовольчими товарами на ефективність фінансових інвестицій ($Y_{\text{ЕФІ}}$) за досліджуваний період найбільше вплинули такі факторні показники: Z_5 – внутрішня ефективна ставка рентабельності фінансових інвестицій; Z_3 – індекс дохідності фінансових інвестицій; Z_6 – середньозважений період окупності (дюрація) фінансових інвестицій; Z_7 – коефіцієнт залежності фінансових інвестицій від позикових джерел; Z_4 – середньоринкова ставка дисконтування грошових потоків від фінансових інвестицій (банківський відсоток).

Таким чином, отримані в дисертаційній роботі багатофакторні регресійні моделі мають прикладний характер, і можуть бути використані менеджментом підприємств торгівлі цільових груп вибіркової сукупності в процесі розробки довгострокової інвестиційної стратегії та управління поточною фінансово-інвестиційною діяльністю з метою:

- оцінки ступеня впливу кожного з введених в регресійну модель локальних чинників на результативні показники ефективності інвестиційної діяльності торговельних підприємств в розрізі управління реальними (капітальними) та фінансовими інвестиціями;
- виявлення резервів підвищення показників рентабельності, зниження рівня фінансово-інвестиційного ризику, оптимізації періодів залучення, використання та окупності вкладеного капіталу в реальні (капітальні) та фінансові інвестиційні проекти та об'єкти;
- планування та прогнозування показників ефективності управління інвестиційною діяльністю підприємств торгівлі в перспективному періоді; обґрунтування науково-методичних підходів до підвищення рівня інвестиційної привабливості реальних і фінансових проектів, об'єктів та інструментів;
- розробка прогресивних напрямів інвестування та ефективних методів впливу на зростання інвестиційного потенціалу підприємств торгівлі, пошуку альтернативних управлінських інвестиційних рішень на основі оцінки отриманих результатів проведеного кореляційно-регресійного аналізу з використанням наявних можливостей та урахуванням невикористаних резервів.

2.3. Експрес-аналіз інвестиційної привабливості та конкурентних переваг підприємств торгівлі в процесі управління реальними і фінансовими інвестиціями

Аналіз інвестиційної привабливості торговельних підприємств як об'єктів залучення потенційних зовнішніх інвестицій та оцінка їх здатності самостійно використовувати внутрішній інвестиційний капітал, акумульований з власних та позикових джерел, є логічним продовженням та невід'ємною складовою комплексного аналізу ефективності управління інвестиційною діяльністю підприємств торгівлі.

Інтеграція України у світове економічне співтовариство істотно підвищує увагу до інвестиційного клімату в країні та регіонах, оцінки інвестиційної привабливості підприємств різних видів економічної діяльності, яка є однією з ключових характеристик, що обумовлює потенційні можливості та інтенсивність залучення підприємствами зовнішніх та внутрішніх інвестицій.

Теоретичні та науково-методичні аспекти оцінки та прогнозування інвестиційної привабливості регіонів, бізнес-проектів, інвестиційних об'єктів, підприємницьких структур знайшли відображення в наукових працях І.О. Бланка, Є.Г. Величко, Г.Л. Вознюка, А.Г. Завгороднього, В.Л. Іванова, М.І. Кисіль, Н.С. Краснокутської, М.Н. Крейніної, С.В. Лози, Т.В. Майорової, А.А. Пересади, П.Т. Саблука, В.П. Савчука, Т.С. Смовженко, А.І. Черваньова та ін.

У сучасній економічній літературі сформувалися два основні підходи до трактування сутності інвестиційної привабливості та механізму управління нею [178]: 1-й підхід – це трактування інвестиційної привабливості як інтегральної характеристики окремих підприємств з певними особливостями; 2-й підхід – як сукупність певного набору характеристик підприємства.

І.О. Бланк, В.Л. Іванов, С.В. Лоза визначають інвестиційну привабливість підприємства як інтегральну характеристику окремих компаній (фірм), об'єктів майбутнього інвестування з позиції перспектив їх розвитку, обсягу і можливостей збуту продукції, ефективності використання активів та їх ліквідності, стану платоспроможності та фінансової стійкості [17, 94, 124].

Т.В. Майорова, А.Г. Завгородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко доповнюють інтегральну оцінку інвестиційної привабливості підприємства поглибленим аналізом фінансового стану, можливостями розвитку техніко-економічного та організаційного рівня виробництва, соціальної складової та інформаційної безпеки [130]; узагальненою характеристикою переваг і недоліків інвестування окремих об'єктів чи напрямів з позиції конкретного інвестора, де треба відрізнити інвестиційну привабливість окремих регіонів, галузей економіки, реальних проектів, фінансових (фондових) інструментів [86].

На думку М.Н. Крейніної, В.П. Савчук, Є.Г. Величко інвестиційна привабливість підприємства – це сукупність характеристик його фінансово-господарської та управлінської діяльності, перспектив розвитку та можливості залучення інвестиційних ресурсів, яка визначає рівень задоволення фінансових, виробничих, організаційних та інших вимог чи інтересів інвестора щодо конкретного підприємства [118, 173].

Такі автори, як П.Т. Саблук, М.І. Кісіль наголошують на необхідності створення на підприємстві умов для реалізації інвестиційного проекту і забезпечення оптимального співвідношення між ефективністю вкладень і рівнем ризику [172]. А.І. Черваньов вважає обов'язковим визначення сукупності показників фінансово-економічного стану підприємства, на основі аналізу яких потенційний інвестор може прийняти управлінське рішення щодо доцільності вкладення в його розвиток вільних засобів без значного ризику їх втрати або неотримання очікуваного доходу на інвестований капітал [218].

Н.П. Макарій розглядає інвестиційну привабливість у широкому розумінні як справедливу кількісну та якісну характеристику зовнішнього та внутрішнього середовища об'єкта потенційного можливого інвестування [131].

Цікавою є думка Н.С. Краснокутської, яка пов'язує інвестиційну привабливість з психологічним кліматом, рівнем корпоративної культури й розвитку управлінських якостей менеджменту підприємства та визначає її як сукупність економіко-психологічних характеристик діяльності підприємства, що задовольняють вимоги інвестора [116].

Для зовнішніх інвесторів та менеджменту самого підприємства торгівлі, що планують прийняти управлінське рішення про інвестування коштів в диверсифіковані реальні (капітальні), фінансові, інноваційні, інтелектуальні об'єкти та інструменти, в товарні запаси та інші види оборотних активів, в різноманітні інвестиційні проекти (соціальні, екологічні, інфраструктурні, інформаційні, маркетингові тощо) важливими є відповіді на ключові питання, від яких залежить доцільність, оптимальність, стабільність, ефективність, тобто привабливість запланованих інвестицій [68, 73-80]:

1) який планується рівень інвестиційної віддачі (доходу, прибутку) та інтенсивності відтворення у часі інвестованого у бізнес-проект капіталу у вигляді повернення чистого дисконтованого грошового потоку за мінусом початкових інвестиційних витрат на реалізацію проекту;

2) яка формується структура (співвідношення між власними та позиковими коштами) та середньозважена ціна інвестиційного капіталу, та яка прогнозується попередньо розрахована внутрішня норма рентабельності (рівень граничної капіталовіддачі) реалізованого інвестиційного проекту, що повинна перевищувати вартість інвестиції в нього, тому що це є визначальною умовою для прийняття управлінського рішення про доцільність здійснення інвестицій в процесі конкурентного вибору оптимальних інвестиційних проектів;

3) якими є заплановані строки реалізації інвестиційних проектів (з урахуванням передінвестиційної, інвестиційної, та експлуатаційної фаз) до настання точки беззбитковості проекту; іншими словами, який прогнозується термін окупності проекту – час, упродовж якого чистий грошовий потік, одержаний у процесі експлуатації проекту, зрівняється із сумою початкової інвестиції, після якого настає рентабельність та привабливість проекту;

4) якою є прогнозована тривалість функціонування завершеного та введеного в експлуатацію інвестиційного проекту; який планується рівень отримання інвестиційної віддачі (доходу, прибутку) на різних стадіях життєвого та інвестиційного циклу підприємства торгівлі;

5) яка ймовірність та ступінь впливу інвестиційних ризиків на проект на етапах його розробки, реалізації та експлуатації; який розроблено та запроваджено механізм забезпечення прийняттого рівня фінансово-економічної безпеки та захищеності інвестицій від зовнішніх та внутрішніх непередбачуваних політичних та соціально-економічних чинників; якими є гарантії місцевої та державної влади щодо захисту прав інвесторів?

Для відповіді на поставлені питання необхідно розробити зручний методичний інструментарій, який допоможе швидко оцінити поточну ефективність окремого інвестиційного проекту та інвестиційної діяльності за визначений період, спрогнозувати інвестиційний потенціал підприємства торгівлі за основними формами та видами інвестування, що в цілому вплине на рівень його інвестиційної привабливості в довгостроковій перспективі.

Розглянемо базові принципи та методичні підходи до проведення експрес-аналізу найбільш поширених в інвестиційній практиці реальних і фінансових інвестиційних проектів [17, 136, 201]:

- оцінка ефективності реальних і фінансових інвестиційних проектів здійснюється на основі співставлення обсягу інвестиційних вкладень в об'єкти та інструменти інвестицій та сум і строків повернення інвестованого капіталу;
- основним принципом інвестиційної діяльності є швидкість повернення інвестору вкладених коштів через грошові потоки, що їх генерують інвестиції;
- оцінка відтворення та повернення інвестованого капіталу повинна здійснюватися на основі показника «чистого грошового потоку» (*Net Cash-flow*), який формується за рахунок сум чистого прибутку та амортизаційних відрахувань в процесі експлуатації інвестиційного проекту;
- обсяг інвестиційних витрат повинен охоплювати усю сукупність ресурсів, що використовуються та пов'язані з реалізацією проекту;
- суми інвестиційних витрат і чистого грошового потоку повинні бути приведені до чистої теперішньої вартості проекту;
- розмір дисконтної ставки в процесі приведення показників до теперішньої вартості повинен враховувати рівень ризику, ліквідності та інші індивідуальні характеристики реальних та фінансових інвестиційних проектів.

З урахуванням базових принципів систематизуємо основні показники оцінки ефективності та інвестиційної привабливості реальних інвестицій (табл. 2.17) .

Таблиця 2.17

Основні показники оцінки ефективності реальних інвестиційних проектів, що впливають на рівень їх інвестиційної привабливості [17, 136, 201]

Економічний зміст	Формула	Умовні позначення
1. Чиста приведена вартість (NPV)		
Це різниця між величиною чистих грошових потоків, що надходять у процесі експлуатації проекту (прибуток + амортизація), дисконтованих за ставкою дохідності (r), та сумою інвестиції (IS)	$NPV = \sum_{i=1}^n \frac{CF_i}{(1+r)^i} - IS$	NPV – чиста приведена вартість проекту; CF_i – очікуваний грошовий потік в i -тому періоді; r – ставка дохідності, що вимагається від проекту; IS – сума інвестиційних витрат на реалізацію проекту
2. Індекс дохідності (ID)		
Дозволяє співвіднести обсяг інвестиційних витрат з очікуваним чистим грошовим потоком за проектом. Цей метод ще називають співвідношенням витрат і доходів.	$ID = \frac{\sum_{i=1}^n CF_i / (1+r)^i}{IS} \times 100\%$	ID – індекс дохідності проекту; CF_i – чистий грошовий потік в i -тому періоді; r – ставка дохідності, що вимагається від проекту; IS – сума інвестиційних витрат
3. Індекс рентабельності (IR)		
Використовується для аналізу доцільності інвестування. Розраховується як відношення чистої приведеної вартості до початкової суми інвестиційних витрат	$IR = \frac{NPV}{IS} \times 100\%$	IR – індекс рентабельності NPV – чиста теперішня вартість проекту (приведена вартість); IS – сума інвестиційних витрат на реалізацію проекту.
4. Індекс внутрішньої норми рентабельності (IRR)		
Це ставка дохідності, яка прирівнює очікувані чисті грошові потоки до початкових витрат. Значення коефіцієнта дисконтування, за якого чиста теперішня вартість проекту дорівнюватиме нулю	$IRR = \sqrt[n]{\frac{\sum_{i=1}^n CF_i}{IS}} - 1$	d – внутрішня норма дохідності; CF_i – очікуваний грошовий потік в i -тому періоді; IS – сума інвестиційних витрат на реалізацію проекту
5. Період окупності (T). Дисконтований період окупності (T_{диск})		
Час, упродовж якого чистий грошовий потік, одержаний у процесі експлуатації проекту, зрівняється із сумою інвестиції (вимірюється в роках, місяцях, днях). Дисконтований період окупності розраховується після дисконтування грошових потоків	$T = \frac{IS}{CF_i};$ $T_{диск} = \frac{IS}{\sum_{i=1}^n CF_i / (1+r)^i}$	T – період окупності; CF_i – середньорічна сума чистого грошового потоку; IS – сума інвестиційних витрат на реалізацію проекту

В процесі формування інвестиційного капіталу з власних, позикових та інших залучених джерел, підприємства-інвестори повинні оптимізувати структуру інвестиційного капіталу таким чином, щоб зменшити його середньозважену ціну (вартість) (*WACC – Weighted Average Cost of Capital*), яка є середньою платою (у %) за всі джерела акумульованих фінансових ресурсів, що визначає необхідну індивідуальну внутрішню норму рентабельності інвестицій та середньоринкову норму прибутку. Показник *WACC* використовується в інвестиційному аналізі як дисконтна ставка для дисконтування грошових потоків при обчисленні чистої приведеної вартості (*NPV*) інвестиційних проектів, а також для порівняння з внутрішньою ставкою рентабельності (*IRR*) проектів [210].

Внутрішня норма рентабельності (прибутковості) реальних інвестицій, або гранична капіталовіддача (*IRR – Internal Rate of Return*), виражається ставкою дисконтування, за якої сума дисконтованих грошових потоків, що надходять в процесі експлуатації інвестиційного проекту, дорівнює обсягу інвестованих в даний проект коштів, тобто, *IRR* – це відсоткова ставка, за якою $NPV = 0$.

Показник *WACC* використовується в інвестиційному аналізі під час оцінки доцільності та оптимальності потенційних інвестиційних об'єктів та проектів. Середньозважена вартість капіталу (*WACC*) показує середню дохідність, якої очікують інвестори (власники, кредитори), коли інвестують кошти в підприємство. Вона залежить, з одного боку, від структури та середньозваженої ціни інвестованого капіталу, а, з іншого – від отриманої інвестором внутрішньої норми рентабельності інвестиційного проекту. Тобто:

- 1) якщо норма рентабельності інвестицій $IRR > WACC$, то рішення щодо інвестування коштів в підприємство, проекти та об'єкти має бути позитивним;
- 2) якщо $IRR < WACC$, інвестувати в проекти та об'єкти недоцільно;
- 3) якщо $IRR = WACC$, в цьому випадку інвестиційний проект, об'єкт не принесе інвестору ні прибутку, ні збитків.

В табл. 2.18 (рис. 2.22–2.23) наведено результати порівняльного аналізу показників середньозваженої ціни (вартості) інвестованого капіталу (*WACC*) та внутрішньої норми рентабельності реальних (капітальних) інвестицій (*IRR*), отриманих (в середньому) підприємствами торгівлі вибіркової сукупності в розрізі конкурентних груп та окремих підприємств за період 2015 – 2019 рр.

Таблиця 2.18

Порівняльний аналіз внутрішньої норми рентабельності реальних (капітальних) інвестицій (IRR , %) та середньозваженої ціни інвестованого капіталу ($WACC$, %) в підприємствах торгівлі вибіркової сукупності (в середньому) за 2015–2019 рр.

№ з/п	Підприємства вибіркової сукупності	Внутрішня норма рентабельності капітальних інвестицій (IRR_i), %	Середньозважена вартість (ціна) інвестованого капіталу ($WACC$), %	Відхилення (–, +); $IRR_i < WACC$; $IRR_i > WACC$
Група І. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)				
1	ПАТ «Північний ГЗК»	3,57	15,92	- 12,35
2	ПАТ «Інгулець ГЗК»	-1,39	14,46	- 15,85
3	ПАТ «Південний ГЗК»	20,01	18,69	+ 1,32
4	ТОВ «Епіцентр К»	9,99	12,31	- 2,32
5	ТОВ «Дизель сервіс»	0,82	13,48	- 12,65
6	ПАТ «ЦГЗК»	14,41	12,88	+ 1,53
7	ПАТ «КЗК»	17,05	15,62	+ 1,43
8	ПАТ «Суша Балка»	-4,00	24,03	- 28,02
9	ПАТ «Кривбаспром»	13,81	12,30	+ 1,51
10	ПАТ «Інтерпром»	-33,28	33,47	- 66,75
11	ТОВ «Технопарк Плюс»	21,37	38,05	- 16,69
12	ТОВ «Гідротерм»	15,76	13,34	+ 2,41
Група ІІ. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)				
1	ТОВ «Руш»	9,58	17,88	- 8,30
2	ТОВ «Гетьман»	1,67	20,29	- 18,62
3	ПП «Екстрім»	11,82	9,15	+ 2,67
4	ТОВ «Чайний дім»	30,44	42,19	- 11,76
5	ТОВ «Кватро»	-1,09	12,76	- 13,85
6	ТОВ «Аквамир»	-1,57	13,71	- 15,27
7	ТОВ «Пивна Гільдія»	7,52	31,03	- 23,52
8	ТОВ «Україна»	15,10	13,03	+ 2,07
9	ПАТ «Криворіжнасінеовоч»	2,85	14,73	- 11,88
10	ТОВ «Ласка-К»	1,96	12,95	- 10,98
11	ТОВ «Тісо»	23,89	20,48	+ 3,41
12	ТОВ «Контраста»	1,12	10,67	- 9,55

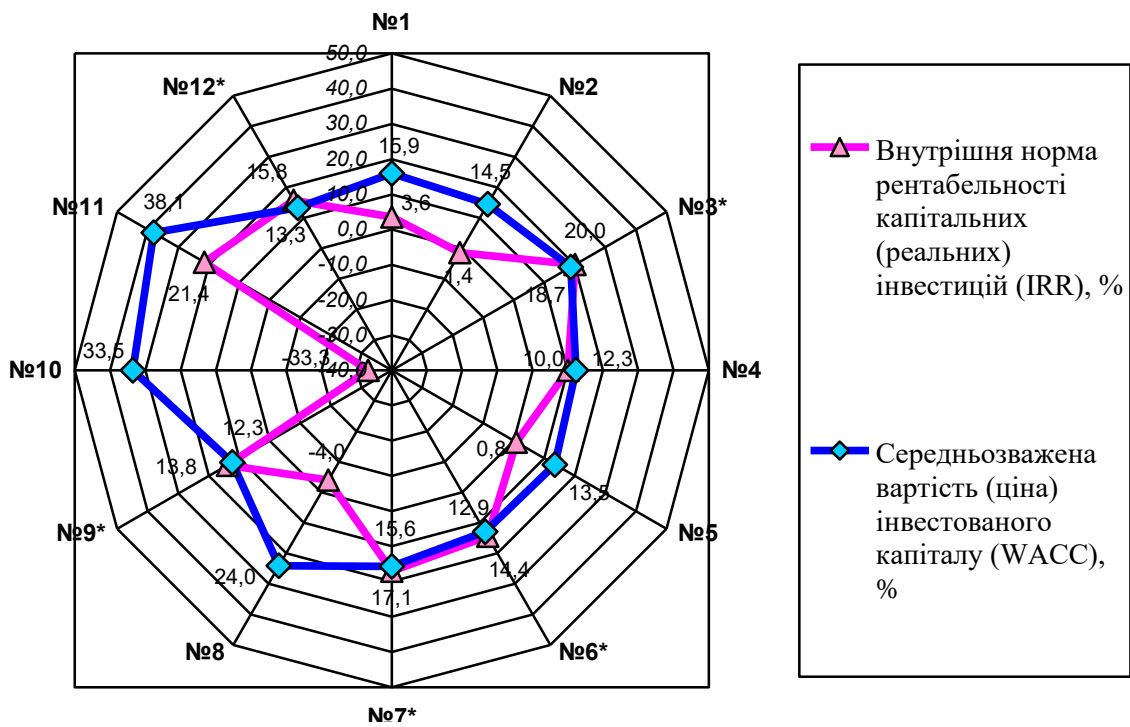

Рис. 2.22. Співвідношення внутрішньої норми рентабельності капітальних інвестицій (IRR) та середньозваженої ціни інвестованого капіталу (WACC) в підприємствах торгівлі I групи (непродовольчими товарами), яке склалося в середньому за період 2015–2019 рр.

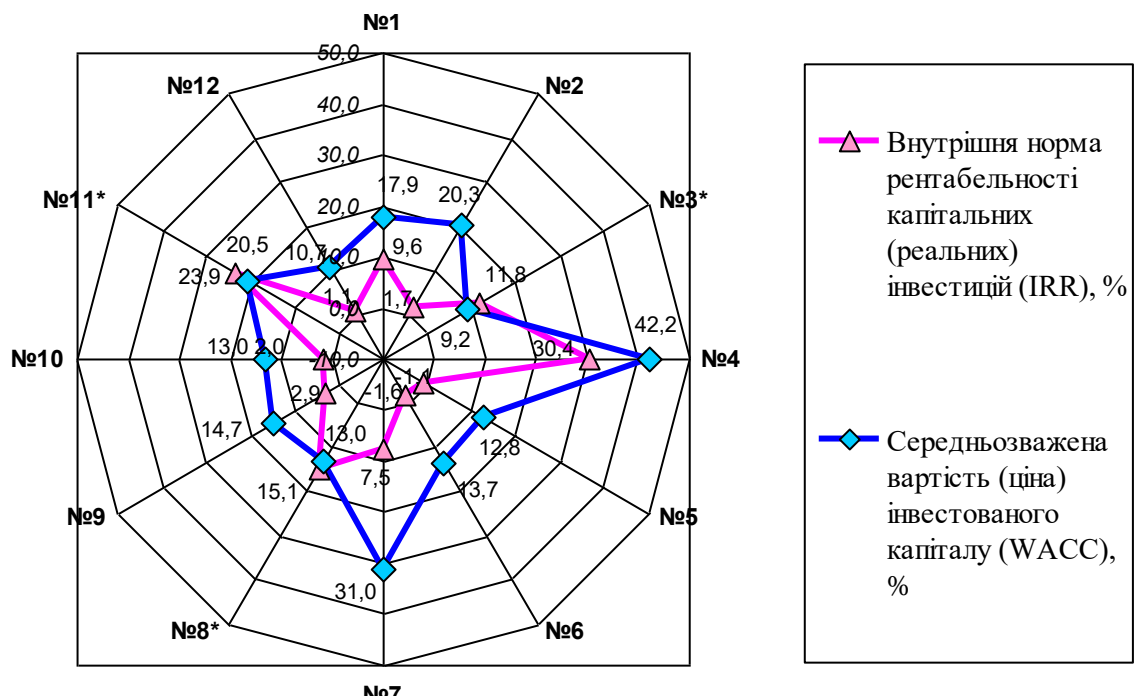

Рис. 2.23. Співвідношення внутрішньої норми рентабельності капітальних інвестицій (IRR) та середньозваженої ціни інвестованого капіталу (WACC) в підприємствах торгівлі II групи (продовольчими товарами), яке склалося в середньому за період 2015–2019 рр.

Результати аналізу свідчать (див. табл. 2.18, рис. 2.22-2.23), що в I групі виробничо-торговельних комплексів та підприємств торгівлі непродовольчими товарами показник внутрішньої норми рентабельності реальних (капітальних) інвестицій перевищує середньозважену ціну загального інвестованого капіталу ($IRR > WACC$) тільки у 5-ти підприємств: ПАТ «Південний ГЗК», ПАТ «ЦГЗК», ПАТ «КЗК», ПАТ «Кривбаспром», ТОВ «Гідротерм».

В II вибірковій групі торговельних мереж та підприємств торгівлі продовольчими товарами тільки 3 підприємства можна віднести до інвестиційно привабливих за співвідношенням показників внутрішньої норми рентабельності та середньозваженої ціни вкладеного в реальні інвестиції капіталу ($IRR > WACC$): ПП «Екстрім», ТОВ «Україна», ТОВ «Тісо».

Як було зазначено вище, інвестору важливо не тільки отримати максимальний рівень прибутку (рентабельності) на інвестований капітал, але й принциповим критерієм доцільності вкладення коштів в будь-який проект (об'єкт) є швидкість відтворення та повернення інвестованого капіталу через генеровані чисті (приведені до теперішньої вартості) грошові потоки, які надходять в процесі експлуатації інвестиційного проекту.

Тому аналіз періоду окупності інвестицій є одним з ключових етапів оцінки ефективності й привабливості інвестиційних проектів. Періодом окупності інвестицій є час, упродовж якого чистий грошовий потік, одержаний інвестором у процесі експлуатації проекту, зрівняється із початковою сумою інвестиційних витрат (вимірюється в роках, місяцях, днях). Для одержання більш точних результатів використовується дисконтований період окупності, який розраховується після дисконтування грошових потоків. Він завжди буде довшим, ніж період окупності без застосування дисконтування (див. табл. 2.17).

В табл. 2.19 (рис. 2.24–2.25) наведено результати порівняльного аналізу індивідуальних дисконтованих періодів окупності реальних (капітальних) інвестицій та оптимальних дисконтованих періодів окупності інвестованого капіталу в розрізі груп та окремих підприємств торгівлі вибіркової сукупності, що склалися в середньому за період 2015 – 2019 рр.

Таблиця 2.19

Порівняльний аналіз індивідуальних дисконтованих періодів окупності реальних (капітальних) інвестицій (T_{OK_i}) та оптимальних (середніх в групі) дисконтованих періодів окупності інвестованого капіталу ($\overline{T_{OK}}$) в підприємствах торгівлі вибіркової сукупності за період 2015 – 2019 рр.

№ з/п	Підприємства вибіркової сукупності	Середній дисконтований період окупності індивідуальних капітальних інвестиційних проєктів (T_{OK_i}), років/днів		Оптимальний (середній в групі) дисконтований період окупності інвестованого капіталу ($\overline{T_{OK}}$), років/днів		Відхилення (–, +) $T_{OK_i} \leq \overline{T_{OK}}$, $T_{OK_i} > \overline{T_{OK}}$ років/днів	
Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)							
1	ПАТ «Північний ГЗК»	2,31	841	1,44	524	0,88	318
2	ПАТ «Інгулець ГЗК»	3,25	1186	1,44	524	1,82	663
3	ПАТ «Південний ГЗК»	2,49	909	1,44	524	1,06	386
4	ТОВ «Епіцентр К»	0,88	323	1,44	524	-0,56	-201
5	ТОВ «Дизель сервіс»	1,36	497	1,44	524	-0,08	-27
6	ПАТ «ЦГЗК»	1,33	487	1,44	524	-0,11	-37
7	ПАТ «КЗК»	1,62	590	1,44	524	0,19	66
8	ПАТ «Суша Балка»	0,99	361	1,44	524	-0,45	-162
9	ПАТ «Кривбаспром»	0,59	216	1,44	524	-0,85	-308
10	ПАТ «Інтерпром»	0,74	269	1,44	524	-0,70	-254
11	ТОВ «Технопарк Плюс»	0,79	288	1,44	524	-0,65	-236
12	ТОВ «Гідротерм»	0,87	317	1,44	524	-0,57	-207
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)							
1	ТОВ «Руш»	0,41	148	1,47	524	-1,06	-375
2	ТОВ «Гетьман»	2,96	1081	1,47	535	1,50	546
3	ПП «Екстрім»	4,11	1500	1,47	535	2,65	965
4	ТОВ «Чайний дім»	0,11	40	1,47	535	-1,36	-495
5	ТОВ «Кватро»	2,53	924	1,47	535	1,07	389
6	ТОВ «Аквамир»	0,93	339	1,47	535	-0,54	-196
7	ТОВ «Пивна Гільдія»	0,15	56	1,47	535	-1,32	-479
8	ТОВ «Україна»	1,38	505	1,47	535	-0,09	-30
9	ПАТ «Криворіжнасіннеовоч»	0,77	281	1,47	535	-0,70	-254
10	ТОВ «Ласка-К»	2,16	788	1,47	535	0,70	253
11	ТОВ «Тісо»	0,61	224	1,47	535	-0,86	-311
12	ТОВ «Контраста»	1,46	533	1,47	535	-0,01	-2

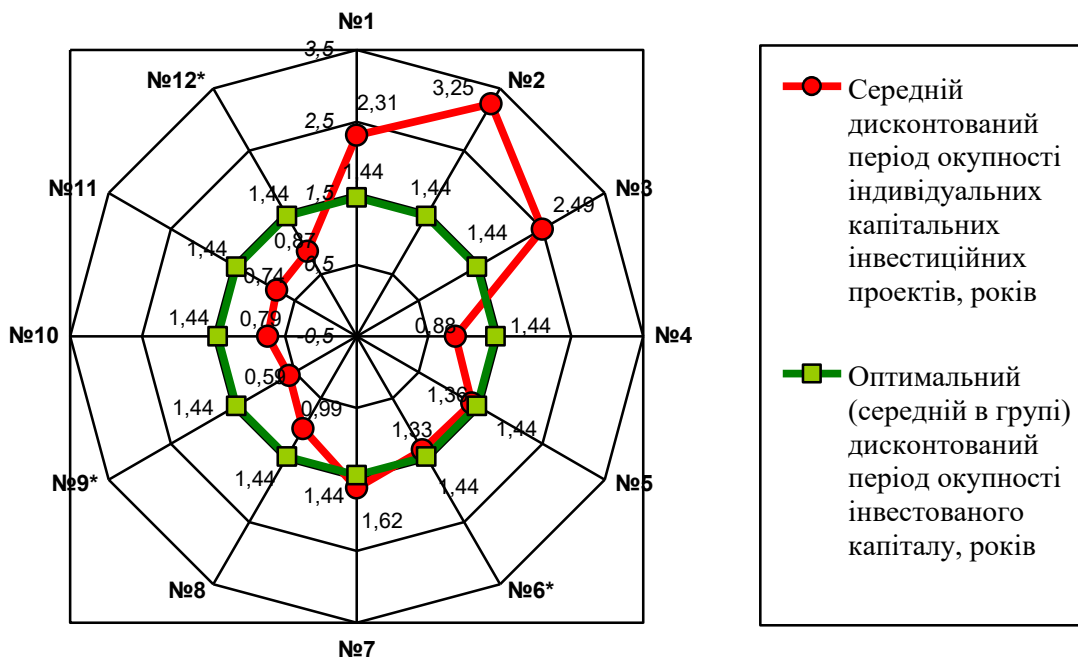

Рис. 2.24. Співвідношення періодів окупності індивідуальних капітальних інвестиційних проектів (T_{OK_i}) та оптимального дисконтованого періоду окупності інвестованого капіталу ($\overline{T_{OK}}$) в підприємствах торгівлі I групи (непродовольчими товарами), яке склалося за період 2015–2019 рр.

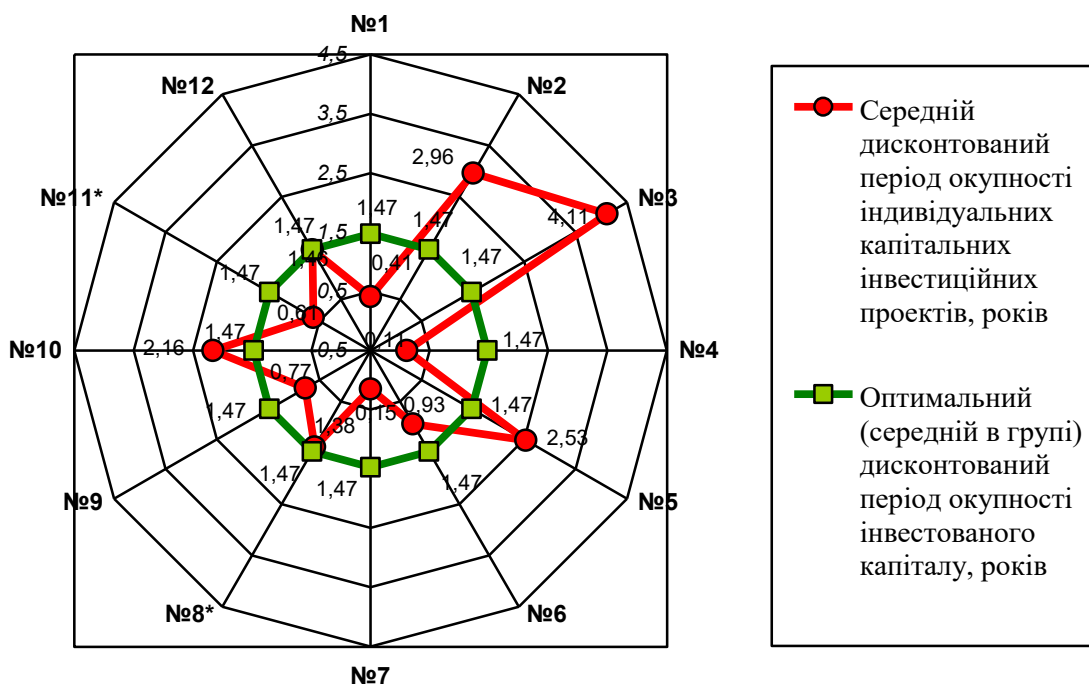

Рис. 2.25. Співвідношення періодів окупності індивідуальних капітальних інвестиційних проектів (T_{OK_i}) та оптимального дисконтованого періоду окупності інвестованого капіталу ($\overline{T_{OK}}$) в підприємствах торгівлі II групи (продовольчими товарами), яке склалося за період 2015–2019 рр.

Результати порівняльного аналізу індивідуальних дисконтованих періодів окупності реальних (капітальних) інвестицій та оптимальних дисконтованих періодів окупності інвестованого капіталу в розрізі конкурентних груп та окремих підприємств торгівлі вибіркової сукупності, що склалися в середньому за період 2015 – 2019 рр., показали (див. табл. 2.19, рис. 2.24–2.25), що в більшості підприємств з I та II груп вибіркової сукупності (по 8 в кожній групі), значення індивідуальних середніх періодів окупності реальних інвестицій є нижчими за середні оптимальні показники, що склалися протягом досліджуваного періоду в кожній групі. Це означає, що швидкість повернення інвестованого в реальні проекти капіталу в переважній більшості виробничо-торговельних комплексів, торговельних мереж та підприємств торгівлі непродовольчими та продовольчими товарами вибіркової сукупності є прийнятною та задовольняє власників і потенційних зовнішніх інвесторів.

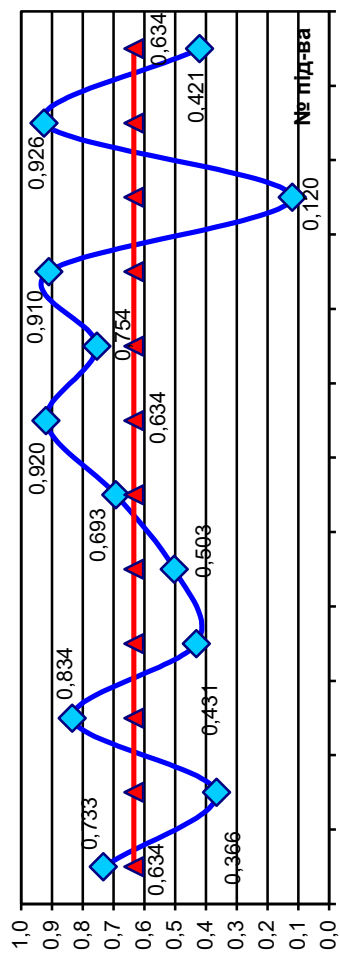
В процесі експрес- та фундаментального аналізу ефективності, доцільності, оптимальності, що є складовими інвестиційної привабливості реальних (капітальних) проектів, власники і зовнішні інвестори повинні використовувати комплексний підхід до оцінки інвестиційної діяльності підприємств торгівлі, який враховує розгалужену систему показників бізнес-планів інвестиційних проектів на різних стадіях їх реалізації: прогноз чистого грошового потоку, приведеного до сучасної вартості; заплановані та фактичні індекси дохідності та рентабельності; внутрішню норму рентабельності у порівнянні з середньозваженою вартістю (ціною) інвестованого капіталу; фактичні та оптимальні періоди окупності та експлуатації інвестиційних проектів; показники оцінки ймовірності впливу складових сукупного ризику (систематичного та несистематичного) на реалізацію та експлуатацію інвестиційних проектів, ризику структури інвестованого капіталу, що розраховуються за допомогою статистичних та експертних методів.

В табл. 2.20 (рис. 2.26) наведено аналіз відхилень середніх індивідуальних коефіцієнтів фінансової стійкості та фінансового ризику структури інвестованого капіталу від оптимальних середніх значень, в розрізі груп та окремих підприємств торгівлі вибіркової сукупності, що склалися (в середньому) за 2015 – 2019 рр.

Таблиця 2.20

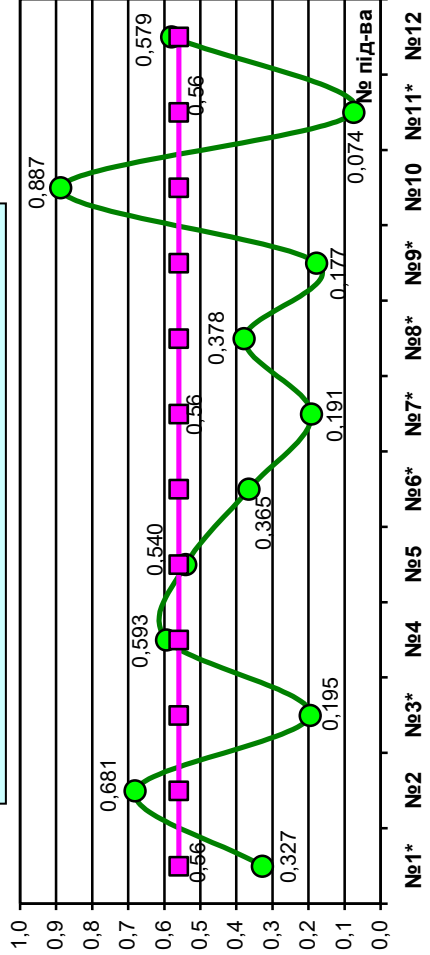
Середні коефіцієнти фінансової стійкості та фінансового ризику
структури інвестованого в реальні проекти капіталу в підприємствах
торгівлі вибіркової сукупності за період 2015–2019 рр.

№ з/п	Підприємства вибіркової сукупності	Коефіцієнт фінансової стійкості інвестицій, $K_{\phi CI} = (BK + ДПК) / ЗІК$			Коефіцієнт фінансового ризику інвестицій, $K_{\phi PI} = (ДПК + КПК) / ЗІК$		
		$K_{\phi CI}$	$\overline{K_{\phi CI}}$	Відхилення (-, +); $K_{\phi CI} \geq \overline{K_{\phi CI}}$, $K_{\phi CI} \leq \overline{K_{\phi CI}}$	$K_{\phi PI}$	$\overline{K_{\phi PI}}$	Відхилення (-, +); $K_{\phi PI} \leq \overline{K_{\phi PI}}$, $K_{\phi PI} \geq \overline{K_{\phi PI}}$
Група І. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)							
1	ПАТ «Північний ГЗК»	0,733	0,634	0,099	0,327	0,560	-0,233
2	ПАТ «Інгулець ГЗК»	0,366	0,634	-0,268	0,681	0,560	0,121
3	ПАТ «Південний ГЗК»	0,834	0,634	0,200	0,195	0,560	-0,365
4	ТОВ «Епіцентр К»	0,431	0,634	-0,204	0,593	0,560	0,033
5	ТОВ «Дизель сервіс»	0,503	0,634	-0,131	0,540	0,560	-0,020
6	ПАТ «ЦГЗК»	0,693	0,634	0,059	0,365	0,560	-0,195
7	ПАТ «КЗК»	0,920	0,634	0,286	0,191	0,560	-0,369
8	ПАТ «Суша Балка»	0,754	0,634	0,119	0,378	0,560	-0,182
9	ПАТ «Кривбаспром»	0,910	0,634	0,275	0,177	0,560	-0,383
10	ПАТ «Інтерпром»	0,120	0,634	-0,514	0,887	0,560	0,327
11	ТОВ «Технопарк Плюс»	0,926	0,634	0,292	0,074	0,560	-0,486
12	ТОВ «Гідротерм»	0,421	0,634	-0,213	0,579	0,560	0,019
Група ІІ. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)							
1	ТОВ «Руш»	0,353	0,555	-0,202	0,730	0,485	0,244
2	ТОВ «Гетьман»	0,771	0,555	0,215	0,243	0,485	-0,242
3	ПП «Екстрім»	0,734	0,555	0,178	0,442	0,485	-0,044
4	ТОВ «Чайний дім»	0,481	0,555	-0,075	0,519	0,485	0,034
5	ТОВ «Кватро»	0,930	0,555	0,374	0,263	0,485	-0,222
6	ТОВ «Аквамир»	0,206	0,555	-0,349	0,794	0,485	0,308
7	ТОВ «Пивна Гільдія»	0,857	0,555	0,302	0,143	0,485	-0,342
8	ТОВ «Україна»	0,419	0,555	-0,136	0,581	0,485	0,095
9	ПАТ «Криворіжнасінеовоч»	0,191	0,555	-0,365	0,835	0,485	0,349
10	ТОВ «Ласка-К»	0,475	0,555	-0,080	0,525	0,485	0,039
11	ТОВ «Тісо»	0,925	0,555	0,369	0,075	0,485	-0,410
12	ТОВ «Контраста»	0,324	0,555	-0,232	0,676	0,485	0,191

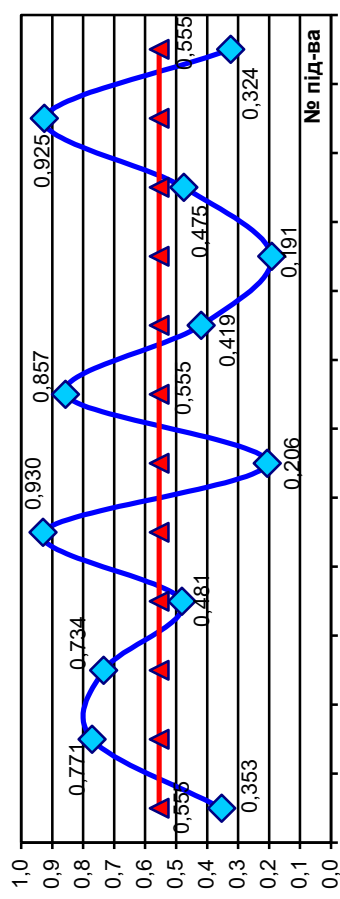

—◆— Індивідуальний коефіцієнт фінансової стійкості інвестицій підприємства
 —▲— Середній в групі коефіцієнт фінансової стійкості реальних інвестицій

Група І. Непродовольчі ВГК та ВТП

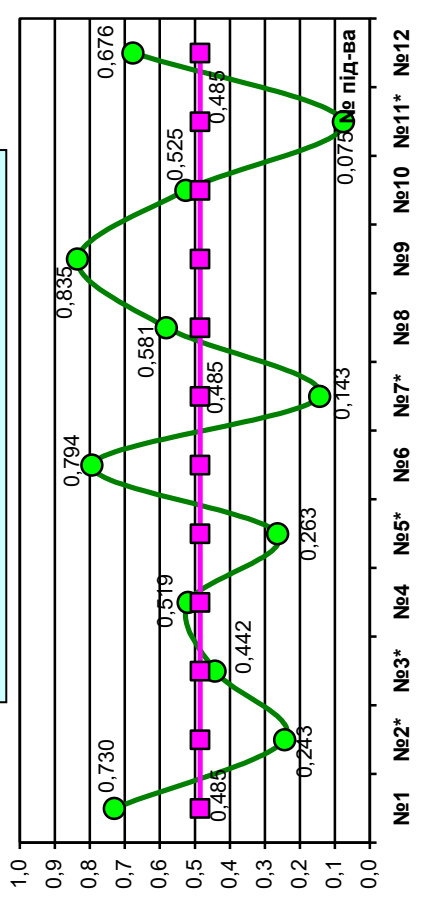

—●— Індивідуальний коефіцієнт фінансового ризику інвестицій підприємства
 —■— Середній в групі коефіцієнт фінансового ризику реальних інвестицій

—◆— Індивідуальний коефіцієнт фінансової стійкості інвестицій підприємства
 —▲— Середній в групі коефіцієнт фінансової стійкості реальних інвестицій

Група ІІ. Продовольчі ТМ та ТП

—●— Індивідуальний коефіцієнт фінансового ризику інвестицій підприємства
 —■— Середній в групі коефіцієнт фінансового ризику реальних інвестицій

Рис. 2.26. Порівняльний аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості та фінансового ризику структури інвестованого в реальні проекти капіталу в підприємствах торгівлі І та ІІ груп вибіркової сукупності за період 2015–2019 рр.

В сучасних нестабільних, динамічних та конкурентних умовах ведення бізнесу у потенційних інвесторів виникає необхідність оперативно оцінити інвестиційну привабливість того чи іншого підприємства торгівлі як потенційного об'єкта майбутніх капітальних вкладень на основі аналізу його фінансових результатів та ефективності інвестиційної діяльності за минулий період. Для цього необхідно розробити зручний методичний інструментарій, який допоможе швидко оцінити поточну ефективність окремого інвестиційного проекту та інвестиційної діяльності підприємства торгівлі за визначений період, спрогнозувати його інвестиційний потенціал за основними формами та видами інвестування, що в комплексі впливає на рівень інвестиційної привабливості.

На основі проведеного вище аналізу ключових показників ефективності реальних інвестиційних проектів, з метою можливості проведення якісного оперативного експрес-аналізу інвестиційної привабливості підприємств торгівлі, нами розроблено матрицю, яка базується на попарному порівнянні та кількісній оцінці відхилень фактичних значень індивідуальних показників від оптимальних (середніх в групі) за визначеними групами цільових критеріїв: рентабельності, окупності, фінансової стійкості та ризику інвестицій, що дозволяє оцінити рівень інвестиційної привабливості конкретного підприємства в частині здійснення реальних (капітальних) інвестицій в статистиці та в динаміці (табл. 2.21).

Таблиця 2.21

Матриця цільових критеріїв та показників експрес-аналізу інвестиційної привабливості підприємств торгівлі в частині реалізації капітальних інвестицій

Оцінка інвестиційної привабливості підприємства	Цільові критерії та показники експрес-аналізу інвестиційної привабливості реальних інвестицій			
	Рентабельність	Окупність	Стійкість	Ризик
I. Привабливе	$IRR_i > WACC$	$T_{OK_i} \leq \overline{T_{OK}}$	$K_{\Phi CI_i} \geq \overline{K_{\Phi CI}}$	$K_{\Phi PI_i} \leq \overline{K_{\Phi PI}}$
II. Частково привабливе	$IRR_i > WACC$	$T_{OK_i} \leq \overline{T_{OK}}$	$K_{\Phi CI_i} < \overline{K_{\Phi CI}}$	$K_{\Phi PI_i} > \overline{K_{\Phi PI}}$
III. Непривабливе	$IRR_i < WACC$	$T_{OK_i} > \overline{T_{OK}}$	$K_{\Phi CI_i} < \overline{K_{\Phi CI}}$	$K_{\Phi PI_i} > \overline{K_{\Phi PI}}$

За результатами проведеного експрес-аналізу інвестиційної привабливості підприємств торгівлі в частині капітальних інвестицій за період 2015–2019 рр. (табл. 2.22), надано оцінку кожному підприємству з вибіркової сукупності за шкалою «привабливе», «частково привабливе», «непривабливе», згідно з якою привабливими для інвесторів в I групі є: ПАТ «Південний ГЗК», ПАТ «ЦГЗК», ПАТ «КЗК», ПАТ «Кривбаспром», ТОВ «Гідротерм» (частково); в II групі підприємств торгівлі: ПП «Екстрім», ТОВ «Тісо», ТОВ «Україна» (частково).

Побудована за результатами експрес-аналізу векторна матриця, квадранти якої характеризують стан інвестиційної привабливості підприємств торгівлі в кожному конкурентному сегменті (рис. 2.27), дозволяє здійснювати ідентифікацію потенційно привабливих торговельних підприємств, їх диференціацію та ранжування за рівнями інвестиційної ефективності та привабливості в межах конкурентних груп для внутрішніх і зовнішніх інвесторів.

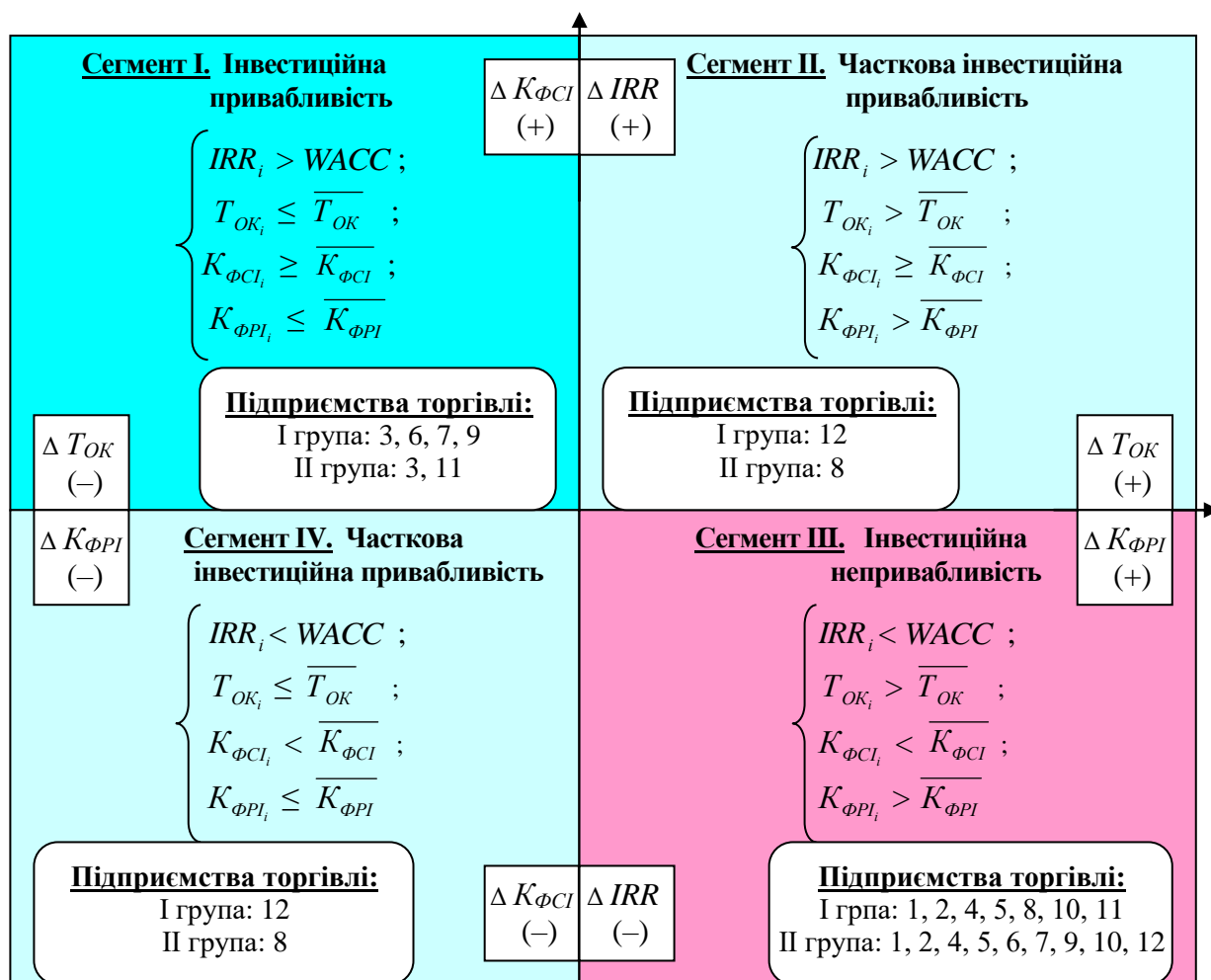

Рис. 2.27. Векторна матриця результатів експрес-оцінки інвестиційної привабливості підприємств торгівлі в частині здійснення ними реальних інвестицій

Таблиця 2.22

Експрес-аналіз інвестиційної привабливості підприємств торгівлі в частині реалізації капітальних інвестицій

№ з/п	Підприємства вибіркової сукупності	Відхилення внутрішньої норми рентабельності капітальних інвестицій (IRR) від середньо- зваженої вартості (ціни) інвестованого капіталу (WACC), %, (-, +); $IRR_i > WACC$ (ПР); $IRR_i < WACC$ (НПР)	Відхилення періоду окупності індивідуальних капітальних інвестиційних проектів (T_{OK_i}) від середнього дисконтованого періоду окупності інвестованого капіталу (T_{OK}), років, (-, +); $T_{OK_i} \leq T_{OK}$ (ПР); $T_{OK_i} > T_{OK}$ (НПР)	Відхилення індивідуального коєфіцієнту фінансової стійкості реальних інвестицій ($K_{ФСИ}$) від середнього по групі ($\overline{K_{ФСИ}}$), коєф., (-, +); $K_{ФСИ} \geq \overline{K_{ФСИ}}$ (ПР); $K_{ФСИ} < \overline{K_{ФСИ}}$ (НПР)	Відхилення індивідуального коєфіцієнту фінансового ризику реальних інвестицій ($K_{ФРІ}$) від середнього по групі ($\overline{K_{ФРІ}}$), коєф., (-, +); $K_{ФРІ} \leq \overline{K_{ФРІ}}$ (ПР); $K_{ФРІ} > \overline{K_{ФРІ}}$ (НПР)	Оцінка інвестиційної привабливості підприємства				
							3	4	5	6
Група І. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)										
1	ПАТ «Північний ГЗК»	- 12,35	$IRR_i < WACC$	+ 0,88	$T_{OK_i} > T_{OK}$	+ 0,099	$K_{ФСИ} > \overline{K_{ФСИ}}$	- 0,233	$K_{ФРІ} < \overline{K_{ФРІ}}$	непривабливе
2	ПАТ «Інгулець ГЗК»	- 15,85	$IRR_i < WACC$	+ 1,82	$T_{OK_i} > T_{OK}$	- 0,268	$K_{ФСИ} < \overline{K_{ФСИ}}$	+ 0,121	$K_{ФРІ} > \overline{K_{ФРІ}}$	непривабливе
3	ПАТ «Південний ГЗК»	+ 1,32	$IRR_i > WACC$	+ 1,06	$T_{OK_i} > T_{OK}$	+ 0,200	$K_{ФСИ} > \overline{K_{ФСИ}}$	- 0,365	$K_{ФРІ} < \overline{K_{ФРІ}}$	привабливе
4	ТОВ «Еліцентр К»	- 2,32	$IRR_i < WACC$	- 0,56	$T_{OK_i} < T_{OK}$	- 0,204	$K_{ФСИ} < \overline{K_{ФСИ}}$	+ 0,033	$K_{ФРІ} > \overline{K_{ФРІ}}$	непривабливе
5	ТОВ «Дизель сервіс»	- 12,65	$IRR_i < WACC$	- 0,08	$T_{OK_i} < T_{OK}$	- 0,131	$K_{ФСИ} < \overline{K_{ФСИ}}$	- 0,020	$K_{ФРІ} < \overline{K_{ФРІ}}$	непривабливе
6	ПАТ «ЦЗК»	+ 1,53	$IRR_i > WACC$	- 0,11	$T_{OK_i} < T_{OK}$	+ 0,059	$K_{ФСИ} > \overline{K_{ФСИ}}$	- 0,195	$K_{ФРІ} < \overline{K_{ФРІ}}$	привабливе
7	ПАТ «КЗК»	+ 1,43	$IRR_i > WACC$	+ 0,19	$T_{OK_i} > T_{OK}$	+ 0,286	$K_{ФСИ} > \overline{K_{ФСИ}}$	- 0,369	$K_{ФРІ} < \overline{K_{ФРІ}}$	привабливе
8	ПАТ «Суша Балка»	- 28,02	$IRR_i < WACC$	- 0,45	$T_{OK_i} < T_{OK}$	+ 0,119	$K_{ФСИ} > \overline{K_{ФСИ}}$	- 0,182	$K_{ФРІ} < \overline{K_{ФРІ}}$	непривабливе
9	ПАТ «Кривбаспром»	+ 1,51	$IRR_i > WACC$	- 0,85	$T_{OK_i} < T_{OK}$	+ 0,275	$K_{ФСИ} > \overline{K_{ФСИ}}$	- 0,383	$K_{ФРІ} < \overline{K_{ФРІ}}$	привабливе
10	ПАТ «Інтерпром»	- 66,75	$IRR_i < WACC$	- 0,70	$T_{OK_i} < T_{OK}$	- 0,514	$K_{ФСИ} < \overline{K_{ФСИ}}$	+ 0,327	$K_{ФРІ} > \overline{K_{ФРІ}}$	непривабливе
11	ТОВ «Технопарк Плюс»	- 16,69	$IRR_i < WACC$	- 0,65	$T_{OK_i} < T_{OK}$	+ 0,292	$K_{ФСИ} > \overline{K_{ФСИ}}$	- 0,486	$K_{ФРІ} < \overline{K_{ФРІ}}$	непривабливе
12	ТОВ «Гідрогерм»	+ 2,41	$IRR_i > WACC$	- 0,57	$T_{OK_i} < T_{OK}$	- 0,213	$K_{ФСИ} < \overline{K_{ФСИ}}$	+ 0,019	$K_{ФРІ} > \overline{K_{ФРІ}}$	частково привабливе

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)										
1	ТОВ «Руш»	- 8,30	$IRR_i < WACC$	- 1,06	$T_{OK_i} < \overline{T_{OK}}$	- 0,202	$K_{\Phi CI_i} < \overline{K_{\Phi CI}}$	+ 0,244	$K_{\Phi PI_i} > \overline{K_{\Phi PI}}$	непривабливе
2	ТОВ «Гетьман»	- 18,62	$IRR_i < WACC$	+ 1,50	$T_{OK_i} > \overline{T_{OK}}$	+ 0,215	$K_{\Phi CI_i} > \overline{K_{\Phi CI}}$	- 0,242	$K_{\Phi PI_i} < \overline{K_{\Phi PI}}$	непривабливе
3	ПП «Екстрім»	+ 2,67	$IRR_i > WACC$	+ 2,65	$T_{OK_i} > \overline{T_{OK}}$	+ 0,178	$K_{\Phi CI_i} > \overline{K_{\Phi CI}}$	- 0,044	$K_{\Phi PI_i} < \overline{K_{\Phi PI}}$	привабливе
4	ТОВ «Чайний дім»	- 11,76	$IRR_i < WACC$	- 1,36	$T_{OK_i} < \overline{T_{OK}}$	- 0,075	$K_{\Phi CI_i} < \overline{K_{\Phi CI}}$	+ 0,034	$K_{\Phi PI_i} > \overline{K_{\Phi PI}}$	непривабливе
5	ТОВ «Кватро»	- 13,85	$IRR_i < WACC$	+ 1,07	$T_{OK_i} > \overline{T_{OK}}$	+ 0,374	$K_{\Phi CI_i} > \overline{K_{\Phi CI}}$	- 0,222	$K_{\Phi PI_i} < \overline{K_{\Phi PI}}$	непривабливе
6	ТОВ «Аквामир»	- 15,27	$IRR_i < WACC$	- 0,54	$T_{OK_i} < \overline{T_{OK}}$	- 0,349	$K_{\Phi CI_i} < \overline{K_{\Phi CI}}$	+ 0,308	$K_{\Phi PI_i} > \overline{K_{\Phi PI}}$	непривабливе
7	ТОВ «Пивна Гільдія»	- 23,52	$IRR_i < WACC$	- 1,32	$T_{OK_i} < \overline{T_{OK}}$	+ 0,302	$K_{\Phi CI_i} > \overline{K_{\Phi CI}}$	- 0,342	$K_{\Phi PI_i} < \overline{K_{\Phi PI}}$	непривабливе
8	ТОВ «Україна»	+ 2,07	$IRR_i > WACC$	- 0,09	$T_{OK_i} > \overline{T_{OK}}$	- 0,136	$K_{\Phi CI_i} < \overline{K_{\Phi CI}}$	+ 0,095	$K_{\Phi PI_i} > \overline{K_{\Phi PI}}$	частково привабливе
9	ПАТ «Криворіжнісінсєвоч»	- 11,88	$IRR_i < WACC$	- 0,70	$T_{OK_i} < \overline{T_{OK}}$	- 0,365	$K_{\Phi CI_i} < \overline{K_{\Phi CI}}$	+ 0,349	$K_{\Phi PI_i} > \overline{K_{\Phi PI}}$	непривабливе
10	ТОВ «Ласка-К»	- 10,98	$IRR_i < WACC$	+ 0,70	$T_{OK_i} > \overline{T_{OK}}$	- 0,080	$K_{\Phi CI_i} < \overline{K_{\Phi CI}}$	+ 0,039	$K_{\Phi PI_i} > \overline{K_{\Phi PI}}$	непривабливе
11	ТОВ «Тісо»	+ 3,41	$IRR_i > WACC$	- 0,86	$T_{OK_i} < \overline{T_{OK}}$	+ 0,369	$K_{\Phi CI_i} > \overline{K_{\Phi CI}}$	- 0,410	$K_{\Phi PI_i} < \overline{K_{\Phi PI}}$	привабливе
12	ТОВ «Контраста»	- 9,55	$IRR_i < WACC$	- 0,01	$T_{OK_i} < \overline{T_{OK}}$	- 0,232	$K_{\Phi CI_i} < \overline{K_{\Phi CI}}$	+ 0,191	$K_{\Phi PI_i} > \overline{K_{\Phi PI}}$	непривабливе

У процесі активного розвитку національного фондового ринку та його інтеграції в міжнародний ринок фінансово-інвестиційного капіталу, інвестори все більше уваги приділяють фінансовій формі інвестування – вкладенню тимчасово вільних коштів у різноманітні фінансові інструменти (пайові, боргові, похідні цінні папери, депозити, паї, частки в статутні капітали інших підприємств тощо), у результаті чого формується портфель фінансових активів (інструментів), що перебуває у розпорядженні підприємств-інвесторів з метою отримання в майбутньому доходу (прибутку) у вигляді відсотків, дивідендів, курсових різниць та інших прямих і непрямих доходів на вкладений капітал.

Для оцінки інвестиційної привабливості фінансових інвестицій існує низка методів, які дають можливість дослідити показники, що характеризують інвестиційний об'єкт у динаміці. До таких методів належать: дисконтування майбутніх чистих грошових потоків; ефективна ставка відсотка; внутрішня норма рентабельності; дюрація (термін окупності) фінансових інвестицій та ін.

З метою проведення оперативного та об'єктивного експрес-аналізу результативності, ефективності, оптимальності, доцільності здійснення фінансових інвестицій підприємствами торгівлі, пропонуємо показники, що відповідають чотирьом цільовим критеріям оцінки (рентабельності, окупності, фінансової стійкості та ризику інвестицій), які є орієнтирами для потенційних інвесторів та в сукупності визначають інвестиційну привабливість фінансових інвестицій як бажаних об'єктів майбутніх фінансових вкладень [14, 206, 210, 189]:

1. Метод дисконтування, тобто приведення до сучасної вартості очікуваних чистих грошових потоків *Cash-flow* від здійснення інвестицій та зіставлення їх сумарної величини із собівартістю інвестиції:

$$C_0 = \frac{CF_1}{1+r} + \frac{CF_2}{(1+r)^2} + \frac{CF_3}{(1+r)^3} + \dots + \frac{CF_n}{(1+r)^n} - E_0, \quad (2.5)$$

де C_0 – внутрішня вартість інвестиції;

CF – чистий грошовий потік (*Cash-flow*) від здійснення інвестиції;

E_0 – собівартість інвестиції;

r – коефіцієнт, який характеризує ставку дисконтування ($r = p/100\%$).

2. Метод ефективної ставки відсотка – це реальна ставка дохідності (рентабельності) інвестиційних вкладень за визначений період. Розраховується як відношення річного відсотка за вкладеннями (скоригованого на середньорічну суму дисконту (+) чи премії (-) до величини вкладень (собівартості інвестицій). Якщо погашення інвестицій придбані з дисконтом, (Re):

$$Re = \frac{i + d | n}{Ke} \times 100\% , \quad (2.6)$$

де d – дисконт, виражений у відсотках ($Kn - Ke$);

i – фіксована відсоткова ставка;

Ke – курс емісії (собівартість інвестицій), %;

Kn – курс погашення інвестицій, %.

n – період, на який кошти вкладаються у фінансові інвестиції.

У разі, якщо фінансові інвестиції придбані з премією:

$$Re = \frac{i - g | n}{Ke} \times 100\% , \quad (2.7)$$

де g – премія, з якою придбані інвестиції ($Ke - Kn$).

3. Метод визначення внутрішньої норми рентабельності фінансових інвестицій ($R_{\phi I}$) передбачає розрахунок такої ставки дохідності, за якої вартість інвестиції дорівнює нулю, тобто відповідає мінімально прийнятній ставці рентабельності фінансових інвестицій:

$$R_{\phi I} = re_1 - C_{0_1} \times \frac{re_2 - re_1}{C_{0_2} - C_{0_1}} , \quad (2.8)$$

де C_{0_1} , C_{0_2} – внутрішня вартість інвестиції за різних варіантів ставки дисконтування.

Якщо $R_{\phi I} > r$ (середньоринкової ставки дисконтування), то інвестиції в потенційний об'єкт фінансових інвестицій є доцільними та вигідними.

За наявності кількох альтернативних об'єктів інвестування перевага віддається тому, внутрішня норма рентабельності за яким є вищою.

4. Дюрація характеризує середньозважений період, протягом якого інвестор амортизує собівартість інвестиції, тобто отримує початкову суму фінансових вкладень. Показує період окупності фінансової інвестиції, що аналогічно періоду окупності реальних інвестицій, розраховується як щодо окремих цінних паперів, так і стосовно портфеля фінансових інвестицій в цілому:

$$D = \frac{\sum_{t=1}^n tCF_t(1+r)^{-t}}{\sum_{t=1}^n CF_t(1+r)^{-t}}, \quad (2.9)$$

де D – показник дюрації (кількість років, днів);

t – порядковий номер періоду здійснення платежу ($t \geq n$);

CF_t – чистий грошовий потік від інвестиції в періоді t ;

r – коефіцієнт, який характеризує середньоринкову ставку дисконту.

Треба відмітити, що існує велика кількість фінансових показників оцінки інвестиційних якостей різних видів фінансових інструментів, зокрема, цінних паперів, які допомагають інвесторам оцінити їх дохідність, ризик та прийняти рішення про доцільність формування з них портфелю фінансових інвестицій. До відомих показників оцінки акцій та облігацій, відносяться: ринковий курс, ринкова ціна, капіталізована вартість, дивідендна віддача, купонний дохід, співвідношення ринкової і балансової вартості, коефіцієнт «ціна-дохід», коефіцієнт платіжності, коефіцієнт дивідендного покриття, коефіцієнт «пропозиції-попиту», коефіцієнти ліквідності та обігу; методи оцінки внутрішньої вартості акцій та облігацій тощо.

В табл. 2.23 – 2.24 (рис. 2.28) наведено результати порівняльного аналізу відхилень показників ефективної ставки рентабельності фінансових інвестицій (P_{ϕ_i}) та середньозваженої ринкової ставки дисконтування грошових потоків (r), а також періоду окупності (дюрації) індивідуальних фінансових інвестицій (D_i) та середньозваженого періоду окупності початкової суми фінансових інвестицій (\bar{D}) в підприємствах торгівлі вибіркової сукупності, що склалися (в середньому) за аналізований період в розрізі конкурентних груп та окремих підприємств.

Таблиця 2.23

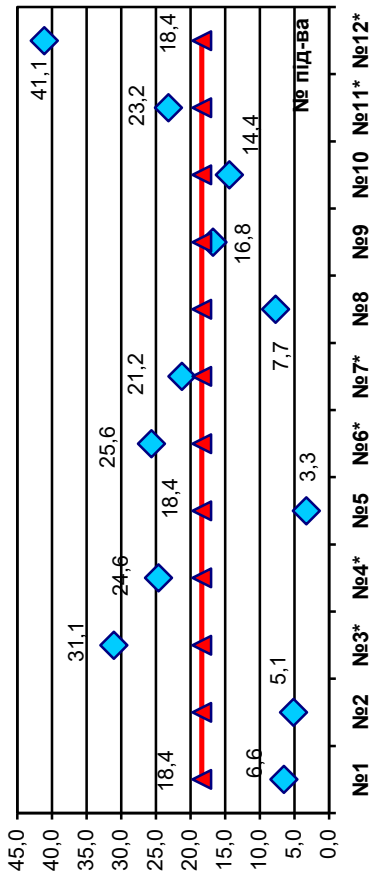
Порівняльний аналіз ефективної ставки рентабельності фінансових інвестицій (R_{ϕ_i}) та середньозваженої ринкової ставки дисконтування грошових потоків (r) в підприємствах торгівлі вибіркової сукупності, що склалися (в середньому) за період 2015–2019 рр.

№ з/п	Підприємства вибіркової сукупності	Ефективна ставка (норма) рентабельності фінансових інвестицій (дисконтований чистий грошовий потік п-ва / собівартість фінансової інвестиції), % $R_{\phi_i} = \left[\frac{CF_n}{(1+r)^n} \right] \frac{1}{E_0} \times 100\%$	Середньозважена ставка дисконтування грошових потоків (середня ринкова норма дохідності, банківський %), r	Відхилення (-, +); $R_{\phi_i} < r$; $R_{\phi_i} > r$;
Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)				
1	ПАТ «Північний ГЗК»	6,55	18,39	- 11,84
2	ПАТ «Інгулець ГЗК»	5,14	18,39	- 13,25
3	ПАТ «Південний ГЗК»	31,06	18,39	+ 12,66
4	ТОВ «Епіцентр К»	24,63	18,39	+ 6,24
5	ТОВ «Дизель сервіс»	3,31	18,39	- 15,09
6	ПАТ «ЦГЗК»	25,63	18,39	+ 7,24
7	ПАТ «КЗК»	21,23	18,39	+ 2,83
8	ПАТ «Суша Балка»	7,71	18,39	- 10,68
9	ПАТ «Кривбаспром»	16,75	18,39	- 1,65
10	ПАТ «Інтерпром»	14,40	18,39	- 3,99
11	ТОВ «Технопарк Плюс»	23,18	18,39	+ 4,78
12	ТОВ «Гідротерм»	41,13	18,39	+ 22,74
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)				
1	ТОВ «Руш»	43,73	19,54	+ 24,20
2	ТОВ «Гетьман»	2,18	19,54	- 17,36
3	ПП «Екстрім»	51,88	19,54	+ 32,34
4	ТОВ «Чайний дім»	33,89	19,54	+ 14,35
5	ТОВ «Кватро»	1,85	19,54	- 17,69
6	ТОВ «Аквамир»	1,45	19,54	- 18,09
7	ТОВ «Пивна Гільдія»	6,29	19,54	- 13,25
8	ТОВ «Україна»	15,07	19,54	- 4,47
9	ПАТ «Криворіжнасінасінсовоч»	16,65	19,54	- 2,89
10	ТОВ «Ласка-К»	4,36	19,54	- 15,18
11	ТОВ «Тісо»	22,83	19,54	+ 3,29
12	ТОВ «Контраста»	34,27	19,54	+ 14,73

Таблиця 2.24

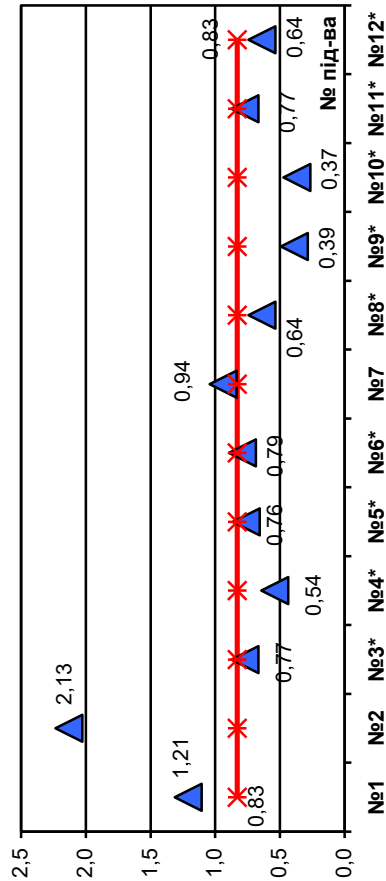
Періоди окупності (дюрації) індивідуальних фінансових інвестицій (D_i) та середньозважені періоди окупності початкової суми фінансових інвестицій (\bar{D}) в групах підприємств торгівлі вибіркової сукупності, що склалися (в середньому) за період 2015–2019 рр.

№ з/п	Підприємства вибіркової сукупності	Дюрація – індивідуальний період окупності (повернення) початкової суми фінансових інвестицій, D_i , років, днів		Середньозважений в групі період окупності (повернення) початкової суми фінансових інвестицій, \bar{D} , років, днів		Відхилення (-, +); $D_i \leq \bar{D}$, $D_i > \bar{D}$ років, днів	
Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)							
1	ПАТ «Північний ГЗК»	1,21	440	0,83	302	0,38	138
2	ПАТ «Інгулець ГЗК»	2,13	777	0,83	302	1,30	475
3	ПАТ «Південний ГЗК»	0,77	280	0,83	302	-0,06	-22
4	ТОВ «Епіцентр К»	0,54	198	0,83	302	-0,29	-104
5	ТОВ «Дизель сервіс»	0,76	277	0,83	302	-0,07	-25
6	ПАТ «ЦГЗК»	0,79	289	0,83	302	-0,04	-13
7	ПАТ «КЗК»	0,94	342	0,83	302	0,11	40
8	ПАТ «Суша Балка»	0,64	233	0,83	302	-0,19	-69
9	ПАТ «Кривбаспром»	0,39	142	0,83	302	-0,44	-160
10	ПАТ «Інтерпром»	0,37	135	0,83	302	-0,46	-167
11	ТОВ «Технопарк Плюс»	0,77	280	0,83	302	-0,06	-22
12	ТОВ «Гідротерм»	0,64	232	0,83	302	-0,19	-70
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)							
1	ТОВ «Руш»	0,31	113	0,97	355	-0,66	-242
2	ТОВ «Гетьман»	0,96	349	0,97	355	-0,02	-6
3	ПП «Екстрім»	1,77	645	0,97	355	0,79	290
4	ТОВ «Чайний дім»	0,11	40	0,97	355	-0,86	-315
5	ТОВ «Кватро»	1,23	448	0,97	355	0,25	93
6	ТОВ «Аквамир»	0,72	264	0,97	355	-0,25	-92
7	ТОВ «Пивна Гільдія»	0,13	47	0,97	355	-0,84	-308
8	ТОВ «Україна»	1,78	651	0,97	355	0,81	295
9	ПАТ «Криворіжнасіннеовоч»	0,69	251	0,97	355	-0,28	-104
10	ТОВ «Ласка-К»	2,13	779	0,97	355	1,16	424
11	ТОВ «Тісо»	0,43	156	0,97	355	-0,55	-199
12	ТОВ «Контраста»	1,43	521	0,97	355	0,45	165

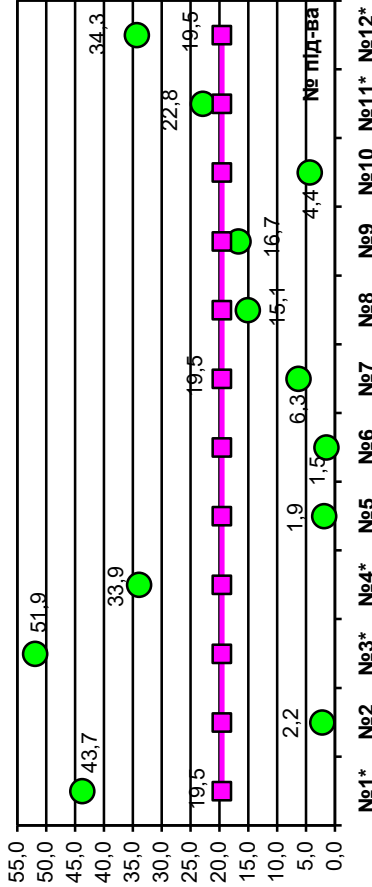

◆ Рентабельність фінансових інвестицій (Рфі), %
 ▲ Середньоринкова ставка дисконтування грошових потоків (r), %

Група І. Непродовольчі ВТК та ВТП

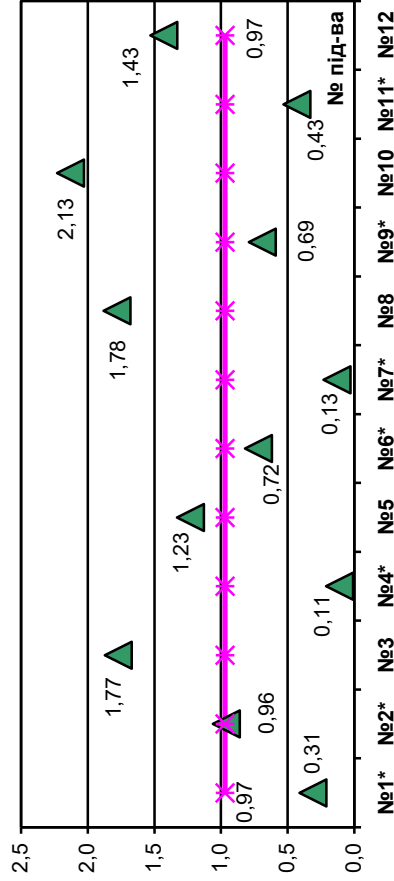

▲ Індивідуальний період окупності (дюрація) фінансових інвестицій, років
 * Середньозважений в групі період окупності фінансових інвестицій, років

● Рентабельність фінансових інвестицій (Рфі), %
 ■ Середньоринкова ставка дисконтування грошових потоків (r), %

Група ІІ. Продовольчі ТМ та ТП

▲ Індивідуальний період окупності (дюрація) фінансових інвестицій, років
 * Середньозважений в групі період окупності фінансових інвестицій, років

Рис. 2.28. Співвідношення індивідуальних норм рентабельності та періодів окупності фінансових інвестицій із середньоринковими та середньозваженими нормативними показниками в підприємствах торгівлі двох основних груп вибіркової сукупності (непродовольчими та продовольчими товарами) за період 2015–2019 рр.

Результати аналізу показали (див. табл. 2.23, рис. 2.28), що в I групі виробничо-торговельних комплексів та підприємств торгівлі непродовольчими товарами середні показники ефективної ставки (внутрішньої норми) рентабельності фінансових інвестицій перевищували рівень середньозваженої ринкової ставки дохідності та дисконтування грошових потоків ($R_{\phi I} > r$) протягом аналізованого періоду (2015–2019 рр.) у 6-ти підприємств: ПАТ «Південний ГЗК», ТОВ «Епіцентр К», ПАТ «ЦГЗК», ПАТ «КЗК», ТОВ «Технопарк Плюс», ТОВ «Гідротерм», що свідчить про доцільність та результативність здійснення фінансових інвестицій даними підприємствами торгівлі.

В II вибірковій групі торговельних мереж та підприємств торгівлі продовольчими товарами до інвестиційно привабливих за співвідношенням рівнів ефективної ставки (внутрішньої норми) рентабельності фінансових інвестицій та середньозваженої ринкової ставки дохідності та дисконтування грошових потоків ($R_{\phi I} > r$) можна віднести 5 підприємств торгівлі: ТОВ «Руш», ПП «Екстрім», ТОВ «Чайний дім», ТОВ «Тісо», ТОВ «Контраста».

Результати порівняльного аналізу індивідуальних періодів окупності (дюрації) фінансових інвестицій та оптимальних середньозважених періодів окупності початкових сум фінансових інвестицій в розрізі конкурентних груп та окремих підприємств торгівлі вибіркової сукупності, що склалися в середньому за період 2015 – 2019 рр., показали (див. табл. 2.24, рис. 2.28), що в більшості підприємств з двох конкурентних груп вибіркової сукупності (9 в I групі та 7 в II групі), значення індивідуальних середніх періодів окупності (дюрації) фінансових інвестицій є нижчими за середні оптимальні середньозважені показники тривалості періодів окупності фінансових інвестицій, що склалися протягом досліджуваного періоду в кожній групі. Це означає, що швидкість повернення інвестованого у фінансові проекти та об'єкти капіталу в переважній більшості виробничо-торговельних комплексів, торговельних мереж, середніх і малих підприємств торгівлі непродовольчими та продовольчими товарами вибіркової сукупності є прийнятною та може задовольнити власників (внутрішніх) і потенційних зовнішніх інвесторів.

На основі проведеного вище аналізу ключових показників ефективності фінансових інвестиційних проектів та об'єктів, з метою формування зручного та якісного методичного інструментарію, що дозволяє проводити оперативний експрес-аналіз та надавати швидку та об'єктивну оцінку інвестиційної привабливості підприємств торгівлі, нами розроблено матрицю, яка базується на попарному порівнянні та кількісній оцінці відхилень фактичних значень індивідуальних показників від оптимальних (середніх в групі) за визначеними групами цільових критеріїв: рентабельності, окупності, фінансової стійкості та ризику інвестицій, що дозволяє оцінити рівень інвестиційної привабливості конкретного підприємства в частині здійснення фінансових інвестицій в статистиці та в динаміці за досліджуваний період (табл. 2.25).

За результатами проведеного комплексного експрес-аналізу інвестиційної привабливості підприємств торгівлі в частині реалізації фінансових інвестицій за період 2015–2019 рр. (табл. 2.26), надано диференційовану оцінку та визначено конкурентну позицію кожного підприємства з вибіркової сукупності за шкалою: «привабливе», «частково привабливе», «непривабливе».

Експрес-оцінка інвестиційної привабливості підприємств торгівлі в частині здійснення ними фінансових інвестицій показала, що привабливими для інвесторів в I вибірковій групі виробничо-торговельних комплексів та підприємств торгівлі непродовольчими товарами є: ПАТ «Південний ГЗК», ПАТ «ЦГЗК», ПАТ «КЗК», ТОВ «Технопарк Плюс»; частково привабливими є: ТОВ «Епіцентр К», ТОВ «Гідротерм». В II вибірковій групі торговельних мереж та підприємств торгівлі продовольчими товарами інвестиційно привабливими є тільки 2 підприємства: ПП «Екстрім», ТОВ «Тісо»; частково привабливими можна вважати: ТОВ «Руш», ТОВ «Чайний дім», ТОВ «Контраста», де за критеріями рентабельності та окупності їх можна віднести до ефективних, а за показниками фінансової стійкості та ризику інвестованого капіталу вони не відповідають вимогам інвестиційної привабливості.

Матриця цільових критеріїв та показників експрес-аналізу інвестиційної привабливості підприємств торгівлі в частині реалізації фінансових інвестицій

Оцінка інвестиційної привабливості підприємства	Цільові критерії та показники експрес-аналізу інвестиційної привабливості фінансових інвестицій			
	Рентабельність	Окупність	Стійкість	Ризик
I. Привабливе	$R_{\phi I_i} > r$	$D_i \leq \bar{D}$	$K_{\phi CI_i} \geq \overline{K_{\phi CI}}$	$K_{\phi PI_i} \leq \overline{K_{\phi PI}}$
II. Частково привабливе	$R_{\phi I_i} > r$	$D_i \leq \bar{D}$	$K_{\phi CI_i} < \overline{K_{\phi CI}}$	$K_{\phi PI_i} > \overline{K_{\phi PI}}$
III. Непривабливе	$R_{\phi I_i} < r$	$D_i > \bar{D}$	$K_{\phi CI_i} < \overline{K_{\phi CI}}$	$K_{\phi PI_i} > \overline{K_{\phi PI}}$

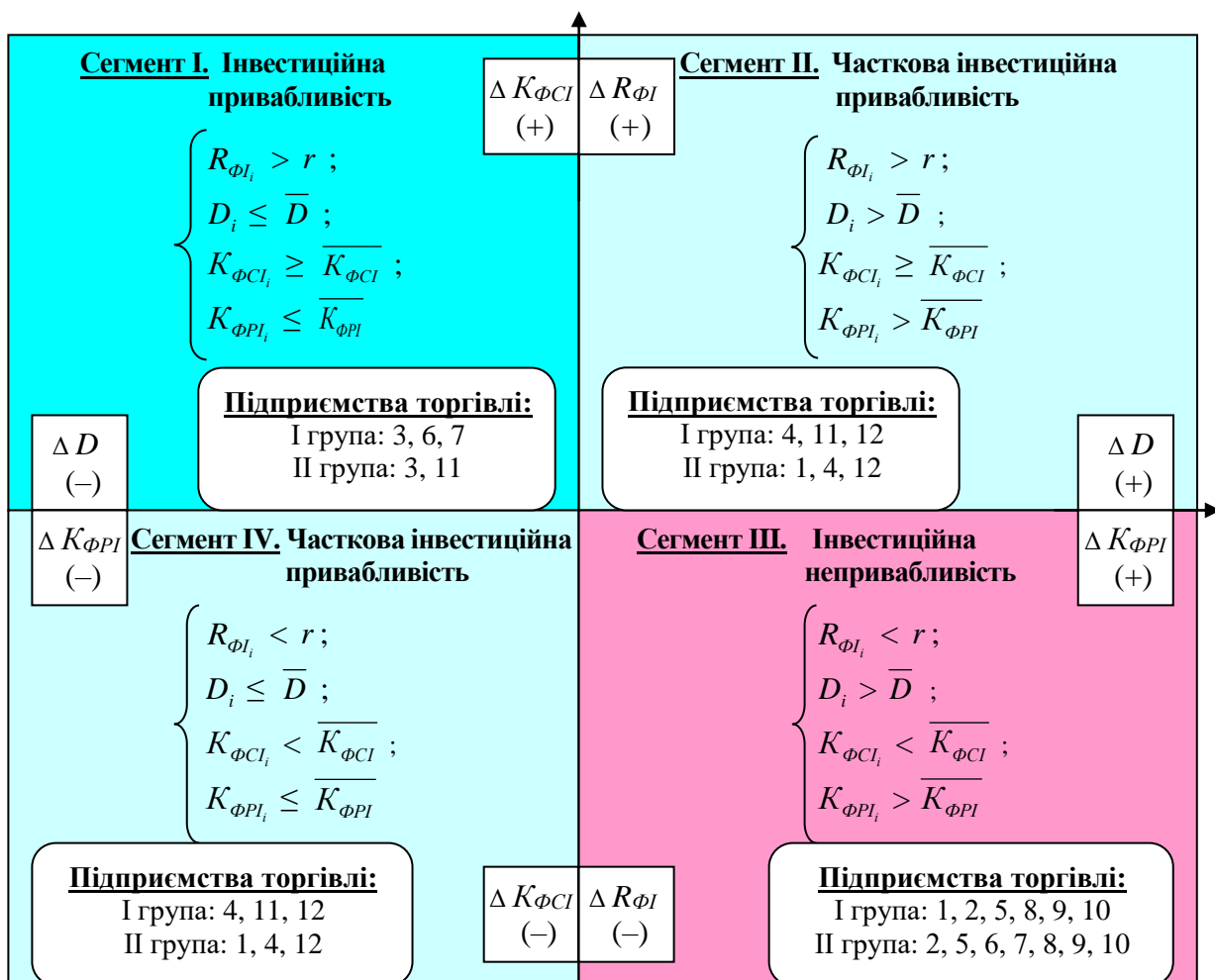

Рис. 2.29. Векторна матриця результатів експрес-оцінки інвестиційної привабливості підприємств торгівлі в частині реалізації ними фінансових інвестицій

Таблиця 2.26

Експрес-оцінка інвестиційної привабливості підприємств торгівлі в частині здійснення ними фінансових інвестицій

№ з/п	Підприємства вибіркові сукупності	Відхилення норми рентабельності фінансових інвестицій (R_{ϕ_i}) від середньої ринкової ставки дисконтування чистих грошових потоків (r), %, (-, +); $R_{\phi_i} > r$ (ПП); $R_{\phi_i} < r$ (НП)	Відхилення періоду окупності (дюрacij) фінансових інвестицій (D_i) від середньозваженого періоду окупності початкової суми фінансових інвестицій (\bar{D}), років, (-, +); $D_i \leq \bar{D}$ (ПП); $D_i > \bar{D}$ (НП)	Відхилення індивідуального коєфіцієнту фінансової стійкості фінансових інвестицій ($K_{\phi_{CI}}$) від середнього по групі ($\overline{K_{\phi_{CI}}}$), коєф., (-, +); $K_{\phi_{CI}} \geq \overline{K_{\phi_{CI}}}$ (ПП); $K_{\phi_{CI}} < \overline{K_{\phi_{CI}}}$ (НП)	Відхилення індивідуального коєфіцієнту фінансового ризикy інвестицій ($K_{\phi_{PI}}$) від середнього по групі ($\overline{K_{\phi_{PI}}}$), коєф., (-, +); $K_{\phi_{PI}} \leq \overline{K_{\phi_{PI}}}$ (ПП); $K_{\phi_{PI}} > \overline{K_{\phi_{PI}}}$ (НП)	Оцінка інвестиційної привабливості підприємства												
							3	4	5	6	7	8	9	10	11			
1	2																	
Група I. Виробничо-господарські комплекси та підприємства (непродовольчі товари)																		
1	ПАТ «Північний ГЗК»	- 11,84	$P_{\phi_i} < r$	+ 0,38	$D_i > \bar{D}$	+ 0,099	$K_{\phi_{CI}} > \overline{K_{\phi_{CI}}}$	- 0,233	$K_{\phi_{PI}} < \overline{K_{\phi_{PI}}}$								непривабливе	
2	ПАТ «Інгулець ГЗК»	- 13,25	$P_{\phi_i} < r$	+ 1,30	$D_i > \bar{D}$	- 0,268	$K_{\phi_{CI}} < \overline{K_{\phi_{CI}}}$	+ 0,121	$K_{\phi_{PI}} > \overline{K_{\phi_{PI}}}$									непривабливе
3	ПАТ «Південний ГЗК»	+ 12,66	$P_{\phi_i} > r$	- 0,06	$D_i \leq \bar{D}$	+ 0,200	$K_{\phi_{CI}} > \overline{K_{\phi_{CI}}}$	- 0,365	$K_{\phi_{PI}} < \overline{K_{\phi_{PI}}}$									привабливе
4	ТОВ «Еліцентр К»	+ 6,24	$P_{\phi_i} > r$	- 0,29	$D_i \leq \bar{D}$	- 0,204	$K_{\phi_{CI}} < \overline{K_{\phi_{CI}}}$	+ 0,033	$K_{\phi_{PI}} > \overline{K_{\phi_{PI}}}$									частково привабливе
5	ТОВ «Дизель сервіс»	- 15,09	$P_{\phi_i} < r$	- 0,07	$D_i \leq \bar{D}$	- 0,131	$K_{\phi_{CI}} < \overline{K_{\phi_{CI}}}$	- 0,020	$K_{\phi_{PI}} < \overline{K_{\phi_{PI}}}$									непривабливе
6	ПАТ «ЦГЗК»	+ 7,24	$P_{\phi_i} > r$	- 0,04	$D_i \leq \bar{D}$	+ 0,059	$K_{\phi_{CI}} > \overline{K_{\phi_{CI}}}$	- 0,195	$K_{\phi_{PI}} < \overline{K_{\phi_{PI}}}$									привабливе
7	ПАТ «КЗК»	+ 2,83	$P_{\phi_i} > r$	+ 0,11	$D_i > \bar{D}$	+ 0,286	$K_{\phi_{CI}} > \overline{K_{\phi_{CI}}}$	- 0,369	$K_{\phi_{PI}} < \overline{K_{\phi_{PI}}}$									привабливе
8	ПАТ «Суша Балка»	- 10,68	$P_{\phi_i} < r$	- 0,19	$D_i \leq \bar{D}$	+ 0,119	$K_{\phi_{CI}} > \overline{K_{\phi_{CI}}}$	- 0,182	$K_{\phi_{PI}} < \overline{K_{\phi_{PI}}}$									непривабливе
9	ПАТ «Кривбаспром»	- 1,65	$P_{\phi_i} < r$	- 0,44	$D_i \leq \bar{D}$	+ 0,275	$K_{\phi_{CI}} > \overline{K_{\phi_{CI}}}$	- 0,383	$K_{\phi_{PI}} < \overline{K_{\phi_{PI}}}$									непривабливе
10	ПАТ «Інтерпром»	- 3,99	$P_{\phi_i} < r$	- 0,46	$D_i \leq \bar{D}$	- 0,514	$K_{\phi_{CI}} < \overline{K_{\phi_{CI}}}$	+ 0,327	$K_{\phi_{PI}} > \overline{K_{\phi_{PI}}}$									непривабливе
11	ТОВ «Технопарк Плюс»	+ 4,78	$P_{\phi_i} > r$	- 0,06	$D_i \leq \bar{D}$	+ 0,292	$K_{\phi_{CI}} > \overline{K_{\phi_{CI}}}$	- 0,486	$K_{\phi_{PI}} < \overline{K_{\phi_{PI}}}$									привабливе
12	ТОВ «Гідротерм»	+ 22,74	$P_{\phi_i} > r$	- 0,19	$D_i \leq \bar{D}$	- 0,213	$K_{\phi_{CI}} < \overline{K_{\phi_{CI}}}$	+ 0,019	$K_{\phi_{PI}} > \overline{K_{\phi_{PI}}}$									частково привабливе

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)										
1	ТОВ «Руш»	+ 24,20	$P_{\phi_i} > r$	- 0,66	$D_i \leq \bar{D}$	- 0,202	$K_{\phi_{CI_i}} < \overline{K_{\phi_{CI}}}$	+ 0,244	$K_{\phi_{PI_i}} > \overline{K_{\phi_{PI}}}$	частково привабливе
2	ТОВ «Гетьман»	- 17,36	$P_{\phi_i} < r$	- 0,02	$D_i \leq \bar{D}$	+ 0,215	$K_{\phi_{CI_i}} > \overline{K_{\phi_{CI}}}$	- 0,242	$K_{\phi_{PI_i}} < \overline{K_{\phi_{PI}}}$	непривабливе
3	ІП «Екстрім»	+ 32,34	$P_{\phi_i} > r$	+ 0,79	$D_i > \bar{D}$	+ 0,178	$K_{\phi_{CI_i}} > \overline{K_{\phi_{CI}}}$	- 0,044	$K_{\phi_{PI_i}} < \overline{K_{\phi_{PI}}}$	привабливе
4	ТОВ «Чайний дім»	+ 14,35	$P_{\phi_i} > r$	- 0,86	$D_i \leq \bar{D}$	- 0,075	$K_{\phi_{CI_i}} < \overline{K_{\phi_{CI}}}$	+ 0,034	$K_{\phi_{PI_i}} > \overline{K_{\phi_{PI}}}$	частково привабливе
5	ТОВ «Кватро»	- 17,69	$P_{\phi_i} < r$	+ 0,25	$D_i > \bar{D}$	+ 0,374	$K_{\phi_{CI_i}} > \overline{K_{\phi_{CI}}}$	- 0,222	$K_{\phi_{PI_i}} < \overline{K_{\phi_{PI}}}$	непривабливе
6	ТОВ «Аквамир»	- 18,09	$P_{\phi_i} < r$	- 0,25	$D_i \leq \bar{D}$	- 0,349	$K_{\phi_{CI_i}} < \overline{K_{\phi_{CI}}}$	+ 0,308	$K_{\phi_{PI_i}} > \overline{K_{\phi_{PI}}}$	непривабливе
7	ТОВ «Пивна Гільдія»	- 13,25	$P_{\phi_i} < r$	- 0,84	$D_i \leq \bar{D}$	+ 0,302	$K_{\phi_{CI_i}} > \overline{K_{\phi_{CI}}}$	- 0,342	$K_{\phi_{PI_i}} < \overline{K_{\phi_{PI}}}$	непривабливе
8	ТОВ «Україна»	- 4,47	$P_{\phi_i} < r$	+ 0,81	$D_i > \bar{D}$	- 0,136	$K_{\phi_{CI_i}} < \overline{K_{\phi_{CI}}}$	+ 0,095	$K_{\phi_{PI_i}} > \overline{K_{\phi_{PI}}}$	непривабливе
9	ПАТ «Криворіжніасіннеовоч»	- 2,89	$P_{\phi_i} < r$	- 0,28	$D_i \leq \bar{D}$	- 0,365	$K_{\phi_{CI_i}} < \overline{K_{\phi_{CI}}}$	+ 0,349	$K_{\phi_{PI_i}} > \overline{K_{\phi_{PI}}}$	непривабливе
10	ТОВ «Ласка-К»	- 15,18	$P_{\phi_i} < r$	+ 1,16	$D_i > \bar{D}$	- 0,080	$K_{\phi_{CI_i}} < \overline{K_{\phi_{CI}}}$	+ 0,039	$K_{\phi_{PI_i}} > \overline{K_{\phi_{PI}}}$	непривабливе
11	ТОВ «Тісо»	+ 3,29	$P_{\phi_i} > r$	- 0,55	$D_i \leq \bar{D}$	+ 0,369	$K_{\phi_{CI_i}} > \overline{K_{\phi_{CI}}}$	- 0,410	$K_{\phi_{PI_i}} < \overline{K_{\phi_{PI}}}$	привабливе
12	ТОВ «Контраста»	+ 14,73	$P_{\phi_i} > r$	+ 0,45	$D_i > \bar{D}$	- 0,232	$K_{\phi_{CI_i}} < \overline{K_{\phi_{CI}}}$	+ 0,191	$K_{\phi_{PI_i}} > \overline{K_{\phi_{PI}}}$	частково привабливе

За результатами експрес-аналізу нами побудовано векторну матрицю, квадранти якої характеризують рівень інвестиційної привабливості підприємств торгівлі в частині реалізації ними фінансових інвестицій в кожному конкурентному сегменті (див. рис. 2.29), що дозволяє ідентифікувати та оцінити потенціал інвестиційної привабливості кожного торговельного підприємства, диференціювати та ранжувати їх за ступенем ефективності, надійності, стабільності здійснення фінансового інвестування протягом аналізованого періоду в межах конкурентних груп та підгруп.

На підставі проведеного експрес-аналізу інвестиційної привабливості підприємств торгівлі в напрямках здійснення реальних (капітальних) та фінансових інвестицій, нами надано комплексну оцінку інвестиційної ефективності кожного підприємства торгівлі вибіркової сукупності за допомогою порівняльного аналізу конкурентних переваг та недоліків інвестиційної діяльності за досліджуваний період в розрізі визначеної сукупності цільових критеріїв (табл. 2.27).

Результати комплексного аналізу конкурентних переваг та недоліків інвестиційної діяльності торговельних підприємств засвідчили, що в I групі підприємств торгівлі промисловими товарами інвестиційно привабливими є 6 підприємств: ПАТ «Південний ГЗК», ПАТ «ЦГЗК», ПАТ «КЗК», ПАТ «Кривбаспром», ТОВ «Технопарк Плюс», ТОВ «Гідротерм»; частково привабливими є 2 підприємства: ТОВ «Епіцентр К», ТОВ ПАТ «Суша Балка»; непривабливими є 4 підприємства: ПАТ «Північний ГЗК» ПАТ «Інгулець ГЗК» ТОВ «Дизель сервіс» ПАТ «Інтерпром». В II групі підприємств торгівлі продовольчими товарами інвестиційно привабливими є тільки 2 підприємства: ПП «Екстрім», ТОВ «Тісо»; до частково привабливих можна віднести 6 торговельних підприємств; інвестиційно непривабливими є 4 підприємства торгівлі (див. табл. 2.27).

Користуючись показниками даної таблиці, кожне підприємство може побачити свої недоліки та прорахунки в здійсненні інвестиційній діяльності за визначеними критеріями, які вплинули на її ефективність в минулому періоді та розробити дієві управлінські рішення, спрямовані на інвестиційний розвиток.

Таблиця 2.27

Аналіз конкурентних переваг (+) та недоліків (-) загальної інвестиційної діяльності підприємств торгівлі вибіркової сукупності

№ з/п	Підприємства вибіркової сукупності	Реальні інвестиції				Фінансові інвестиції				Оцінка інвестиційної привабливості
		Рентабельність	Окупність	Стійкість	Ризик	Рентабельність	Окупність	Стійкість	Ризик	
Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)										
1	ПАТ «Північний ГЗК»	-	-	+	+	-	-	+	+	непривабливе
2	ПАТ «Інгулець ГЗК»	-	-	-	-	-	-	-	-	непривабливе
3	ПАТ «Південний ГЗК»	+	-	+	+	+	+	+	+	привабливе
4	ТОВ «Епіцентр К»	-	+	-	-	+	+	-	-	частково привабливе
5	ТОВ «Дизель сервіс»	-	+	-	+	-	+	-	+	непривабливе
6	ПАТ «ЦГЗК»	+	+	+	+	+	+	+	+	привабливе
7	ПАТ «КЗК»	+	-	+	+	+	-	+	+	привабливе
8	ПАТ «Суша Балка»	-	+	+	+	-	+	+	+	частково привабливе
9	ПАТ «Кривбаспром»	+	+	+	+	-	+	+	+	привабливе
10	ПАТ «Інтерпром»	-	+	-	-	-	+	-	-	непривабливе
11	ТОВ «Технопарк Плюс»	-	+	+	+	+	+	+	+	привабливе
12	ТОВ «Гідротерм»	+	+	-	-	+	+	-	-	привабливе
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)										
1	ТОВ «Руш»	-	+	-	-	+	+	-	-	частково привабливе
2	ТОВ «Гетьман»	-	-	+	+	-	+	+	+	частково привабливе
3	ПП «Екстрім»	+	-	+	+	+	-	+	+	привабливе
4	ТОВ «Чайний дім»	-	+	-	-	+	+	-	-	частково привабливе
5	ТОВ «Кватро»	-	-	+	+	-	-	+	+	частково привабливе
6	ТОВ «Аквамир»	-	+	-	-	-	+	-	-	непривабливе
7	ТОВ «Пивна Гільдія»	-	+	+	+	-	+	+	+	частково привабливе
8	ТОВ «Україна»	+	+	-	-	-	-	-	-	частково привабливе
9	ПАТ «Криворіжнасіннеовоч»	-	+	-	-	-	+	-	-	непривабливе
10	ТОВ «Ласка-К»	-	-	-	-	-	-	-	-	непривабливе
11	ТОВ «Тісо»	+	+	+	+	+	+	+	+	привабливе
12	ТОВ «Контраста»	-	+	-	-	+	-	-	-	непривабливе

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

3.1. Формування моделі стратегічного управління потенціалом інвестиційно-інноваційного розвитку та коригування вектору інвестиційної траєкторії підприємства торгівлі

Серед стратегічних завдань соціально-економічного та інвестиційного розвитку торговельних підприємств треба виділити необхідність об'єктивної оцінки наявних і резервних інвестиційних можливостей та реалізацію в повній мірі фактичного інвестиційного потенціалу, що є важливими передумовами обґрунтування перспективної моделі стратегічного управління інвестиційною діяльністю та прогнозування вектору інвестиційної траєкторії підприємств торгівлі, які дозволяють відкривати нові горизонти вдосконалення поточної та довгострокової фінансово-господарської та інвестиційної діяльності, виявляти внутрішні резерви зростання фінансових результатів, капіталізації та ринкової вартості, а в підсумку – інвестиційної привабливості торговельних підприємств.

Термін «потенціал» походить від латинського слова *potentia*, яке в перекладі означає «сила», «змога», «потужність» [10].

Економічний потенціал підприємства характеризується значною кількістю системних складових, до яких можна віднести ресурсний, виробничий, фінансовий, трудовий, маркетинговий, науково-технічний, інноваційний, інформаційний, інвестиційний, безпековий, організаційний, управлінський та ін. потенціали, які тісно взаємопов'язані та взаємообумовлені, коли своєчасне виявлення та максимальне використання резервів по кожному з напрямків має синергетичний ефект в розвитку підприємства в цілому.

Окремо зупинимося на інвестиційному потенціалі, оскільки саме інвестиційні можливості підприємства забезпечують його розвиток на основі розширеного відтворення, зростання капіталізації та ринкової вартості.

Аналіз інформаційних джерел показав розмаїття думок дослідників стосовно визначення сутності та змісту даної економічної категорії.

За визначенням І.З. Должанського та Т.О. Загорної, О.О. Удалих інвестиційний потенціал – це сукупність інвестиційних можливостей підприємства, використання яких спрямоване на досягнення цілей його інвестиційної стратегії [197].

На думку В.В. Бочарова, інвестиційний потенціал виступає в ролі сукупного інвестиційного попиту, який характеризується тим, що власники інвестиційних ресурсів мають накопичений капітал, але не перетворюють його по тим, або іншим причинам, у реальну пропозицію капіталу; це джерело для майбутнього інвестування [25].

Для більшості авторів притаманний ресурсний підхід для визначення інвестиційного потенціалу. Так, С.В. Іванов характеризує його як сукупність ресурсів, чинників та умов для інвестування, що відображають величину матеріальних, нематеріальних, фінансових та інших інвестиційних ресурсів, які можуть бути використані для відтворення і розвитку підприємств [95].

На думку А.О. Єпіфанова, Н.А. Дехтяр та ін., інвестиційний потенціал – це належним чином упорядкована сукупність інвестиційних ресурсів, за допомогою яких можна досягти ефекту синергізму при їх використанні [149].

О.Л. Ворсовський інвестиційний потенціал підприємства визначає як сукупність організованих у певних соціально-економічних формах ресурсів, які знаходяться у взаємозв'язку, що можуть за певних внутрішніх та зовнішніх чинників інвестиційного середовища бути спрямовані на досягнення стратегічних цілей інвестиційної діяльності підприємства [37-38].

Т.Д. Косова, І.П. Нечитайло та ін. під інвестиційним потенціалом розуміють сукупність наявних матеріальних, нематеріальних, трудових та організаційно-управлінських ресурсів підприємства, що характеризує його спроможність освоїти інвестиційні кошти [112, 143]. У свою чергу, М.М. Туріянська відзначає, що інвестиційний потенціал підприємства – це сукупність накопичених у результаті господарської діяльності власних ресурсів, які можуть бути використані для інвестицій без порушення поточної роботи [194].

О.С. Федонін, І.М. Рєпіна, О.І. Олексюк трактують «інвестиційний потенціал як головну складову фінансового потенціалу, розуміючи під ним можливості для здійснення простого і розширеного відтворення» [200, с. 14].

Цікавою є думка І.Ю. Бережної, яка вважає, що інвестиційний потенціал підприємства слід розглядати як відповідним чином організовану динамічну, взаємопов'язану сукупність інвестиційних ресурсів власне підприємства та інвестиційних ресурсів, залучених ззовні, що перебувають у його розпорядженні та можуть бути за певних умов задіяні в інвестиційній діяльності задля досягнення стратегічних і тактичних цілей підприємства з урахуванням характеристик зовнішнього середовища. Автор виділяє наступні складові (фактори) інвестиційного потенціалу: ресурсно-сировинний, інтелектуально-трудоий, інституційний, виробничий, споживчо-збутовий, інноваційний, економіко-географічний, демографічний [10].

Таким чином, на основі аналізу та систематизації наукових джерел, можна виділити декілька підходів до розуміння економічної сутності, змісту та значення для розвитку підприємства інвестиційного потенціалу:

- організована та взаємопов'язана сукупність інвестиційних ресурсів підприємства, що за певних умов можуть бути трансформовані в інвестиції;
- сукупність інвестиційних можливостей підприємства, використання яких спрямоване на досягнення цілей його інвестиційної стратегії;
- сукупність засобів та умов здійснення інвестиційної діяльності; наявні та приховані можливості для здійснення простого і розширеного відтворення;
- сукупність прихованих інвестиційних ресурсів, джерел, можливостей, засобів, запасів, які під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників інвестиційного середовища формуються і починають взаємодіяти між собою для вирішення стратегічних завдань інвестиційної діяльності підприємства;
- сукупний інвестиційний попит тощо.

На нашу думку, трактування інвестиційного потенціалу підприємства торгівлі повинно охоплювати не тільки сукупність наявних та прихованих ресурсів для інвестування (матеріальних, фінансових, інформаційних, трудових, інноваційних, маркетингових тощо), а комплексно враховувати усі наявні та потенційні соціально-економічні та фінансово-інвестиційні резерви

торговельної діяльності підприємств, об'єктивно оцінювати сукупність багатовекторних внутрішніх і зовнішніх чинників впливу на інвестиційні можливості та інвестиційну привабливість підприємств торгівлі, які створюють сприятливі або несприятливі умови для реалізації оперативних, тактичних і стратегічних цілей розвитку підприємств торгівлі в сфері інвестиційної діяльності й забезпечують високий рівень конкурентоспроможності товарної продукції та послуг для споживачів.

Поєднання таких напрямків сучасних уявлень стосовно економічної сутності та змісту складових елементів інвестиційного потенціалу підприємств торгівлі дозволяє визначати його як комплекс інвестиційних ресурсів у поєднанні з резервними можливостями, засобами та умовами їхнього залучення й використання, оцінкою чинників впливу внутрішнього та зовнішнього економічного та соціально-політичного середовища на ефективність інвестиційної діяльності торговельних підприємств.

З нашого погляду, поняття «інвестиційного потенціалу» підприємства більшою мірою враховує оцінку поточного стану наявних та прихованих інвестиційних ресурсів і внутрішніх резервів інвестиційної діяльності, тому пропонуємо вживати дефініцію «потенціал інвестиційного розвитку», яка на нашу думку, більш точно і повною мірою відображає місце і роль оцінки та прогнозування потенціалу перспективного інвестиційного розвитку в системі розробки та реалізації функціональної фінансово-інвестиційної та генеральної корпоративної стратегій підприємства торгівлі.

Формування та розвиток інвестиційного потенціалу підприємства торгівлі залежать від ефективності управління інвестиційною діяльністю, що є складовою функціональної фінансової стратегії, реалізація якої залежить від рівня інтеграції в ієрархічну структуру декомпозиції стратегій торговельного підприємства та відповідності вимогам ранжування, взаємозв'язку та підпорядкованості стратегіям вищого рівня – конкурентній та генеральній корпоративній.

Розробка та реалізація фінансово-інвестиційної стратегії в системі управління інвестиційною діяльністю повинні відповідати місії, стратегічному вибору, стратегічній меті, тактичним та оперативним цілям і завданням підприємства торгівлі в поточному періоді та довгостроковій перспективі.

На думку відомих вчених економістів И.А. Бланка, Г.В. Козаченко, Т.В. Майорової, В.Г. Федоренко, А.В. Череп та ін., інвестиційна стратегія є одним з найважливіших інструментів розробки і реалізації управлінських рішень щодо інвестиційної діяльності підприємства, є системою довгострокових цілей інвестиційної діяльності підприємства, які визначені загальними завданнями його розвитку й інвестиційною ідеологією, передбачає вибір найбільш ефективних шляхів досягнення поставлених цілей на базі прогнозування умов здійснення цієї діяльності, кон'юнктури інвестиційного ринку як у цілому, так і в окремих його сегментах [17, 110, 130, 201, 217, 219].

В процесі обґрунтування та реалізації інвестиційної стратегії торговельного підприємства необхідно дотримуватися визначальних критеріїв, що покладені в основу комплексної оцінки потенціалу інвестиційного розвитку: наявність достатнього обсягу фінансово-інвестиційних ресурсів; визначеність термінів розробки, реалізації та експлуатації інвестиційних проектів на різних етапах інвестиційного циклу; швидкість окупності, ефективність, узгодженість інвестиційних витрат та фінансових результатів; оптимальність поєднання очікуваної рентабельності та вірогідних інвестиційних ризиків в умовах невизначеності; узгодженість запланованих реальних та фінансових інвестицій із загальноекономічними умовами зовнішнього середовища (рівень державного втручання, соціально-економічна значущість інвестиційних проектів, кількість створених робочих місць, регіональне розміщення, екологічна безпека проектів, кон'юнктура інвестиційного ринку, рівень конкуренції, фактичні та потенційні обсяги ринку збуту товарів, прогнозування споживчого попиту тощо).

На рис. 3.1 представлено структурно-логічну послідовність інтегральної оцінки потенціалу інвестиційного розвитку в системі розробки та реалізації інвестиційної стратегії підприємства торгівлі, що є важливою складовою інформаційно-аналітичного та методичного забезпечення, яке допоможе менеджерам торговельних підприємств надавати обґрунтовану оцінку поточної та стратегічної ефективності інвестиційної діяльності за визначений період та прогнозувати інвестиційний потенціал розвитку підприємств торгівлі за основними формами та видами інвестування на довгострокову перспективу.

Рис. 3.1. Структурно-логічна послідовність оцінки потенціалу інвестиційного розвитку в системі розробки інвестиційної стратегії підприємства торгівлі
(розроблено авторами)

На рис. 3.2 нами виокремлено ключові визначальні чинники та умови (детермінанти) інтегральної оцінки потенціалу інвестиційного розвитку підприємства торгівлі, які є економічним підґрунтям формування та імплементації його інвестиційної стратегії, важелями реагування на зміни ринкової кон'юнктури та вплив внутрішніх і зовнішніх чинників, що є підставою для своєчасного коригування вектору інвестиційної траєкторії підприємства.

З нашого погляду, до визначальних детермінантів інтегральної оцінки та прогнозування потенціалу інвестиційного розвитку торговельних підприємств повинні відноситися такі чинники та умови:

- стабільність залучення фінансових джерел інвестиційного капіталу, інтенсивність інвестиційного розвитку, поступове зростання капіталізації підприємств торгівлі;
- поточна та довгострокова інвестиційна активність, швидкість окупності інвестованого в об'єкти капіталу та прискорені темпи його розширеного відтворення;
- прогнозованість та стабільність у часі інвестиційної діяльності в розрізі різних напрямів інвестування, підвищення рівня її ефективності та привабливості для внутрішніх і зовнішніх інвесторів;
- дієвість та ефективність управління різними видами систематичних та несистематичних інвестиційних ризиків;
- ефективність управління портфелями реальних інвестиційних проєктів та фінансових (фондових) інвестиційних інструментів, що є беззаперечною умовою їх інвестиційної привабливості.

На рис. 3.3–3.4 наведено деталізацію визначення цільових показників (індексів та коефіцієнтів), що є складовими локальних інтегральних індексів інтенсивності інвестиційного розвитку та капіталізації; інвестиційної активності; забезпечення прогнозованості та привабливості інвестиційної діяльності; ефективності управління інвестиційними ризиками; портфелями реальних і фінансових інвестицій як ключових детермінантів інтегрального індексу комплексної оцінки потенціалу інвестиційного розвитку підприємств торгівлі.

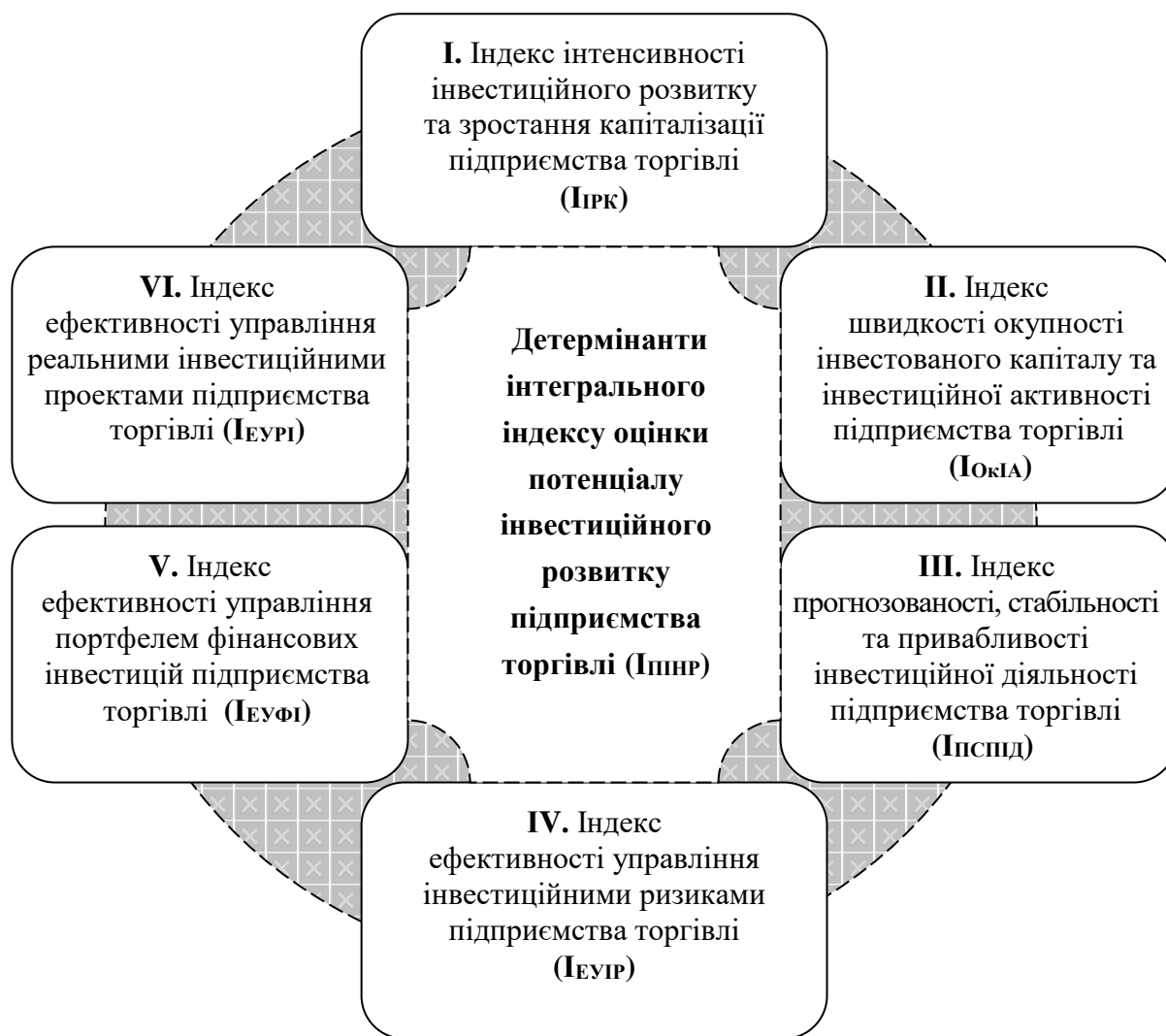

Рис. 3.2. Ключові детермінанти формування інтегрального індексу комплексної оцінки та прогнозування потенціалу інвестиційного розвитку підприємства торгівлі (розроблено авторами)

Комплексна оцінка потенціалу інвестиційного розвитку підприємств торгівлі будується на систематизації, групуванні та оцінці в динаміці локальних та інтегральних показників, індексів та коефіцієнтів, з диференціацією їх ваги залежно потужності впливу (інтенсивного або екстенсивного) на визначальні детермінанти та індикатори потенціалу інвестиційного розвитку, що дозволяє надавати економічну інтерпретацію рівня ефективності та якості управління інвестиційною діяльністю підприємства торгівлі за визначений період та на конкретному етапі інвестиційного циклу, прогнозувати та коригувати вектор його інвестиційної траєкторії в межах відповідної інвестиційної стратегії у поточному та довгостроковому періодах (рис.3.3–3.4, табл. 3.1–3.3).

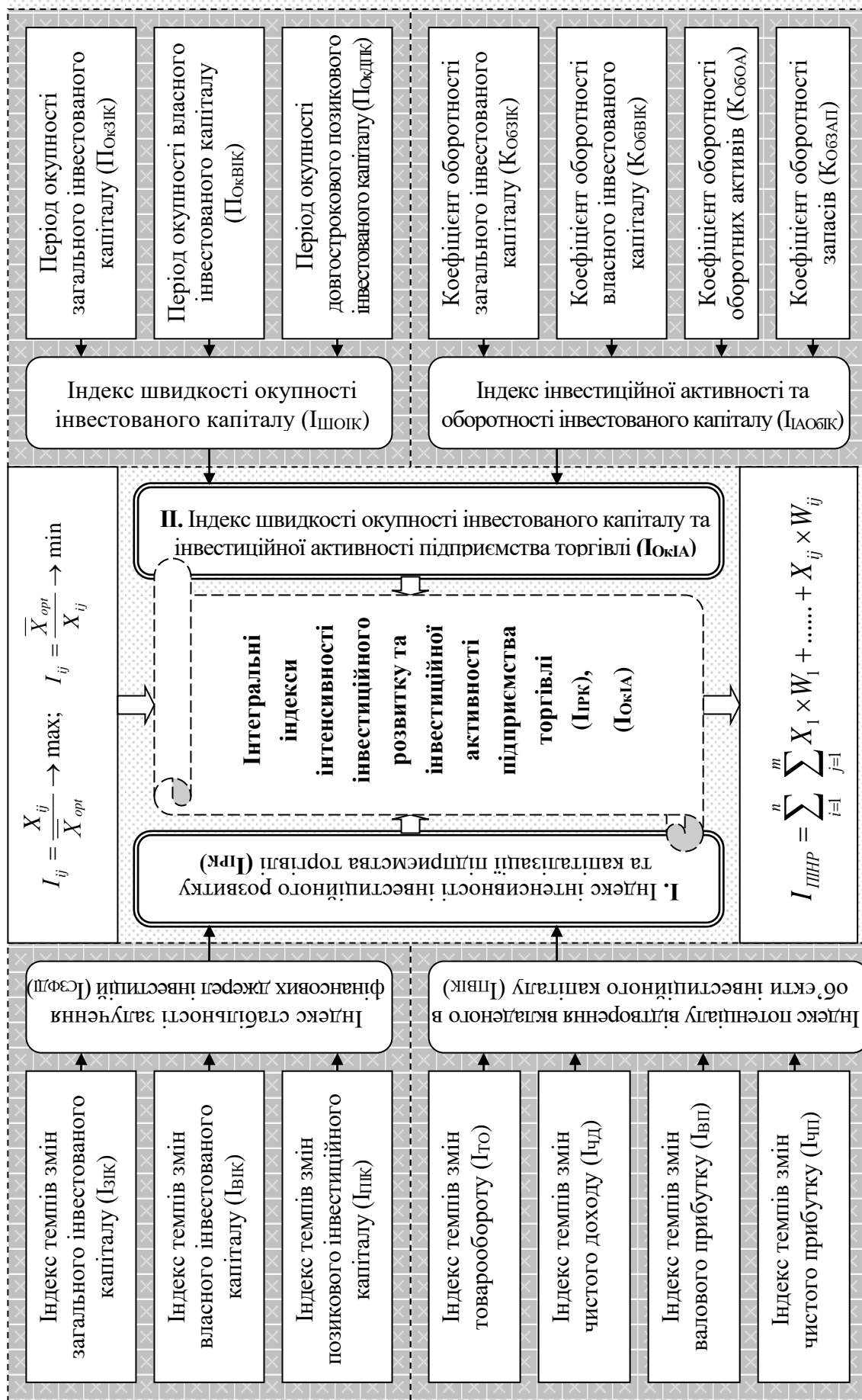

Рис. 3.3. Цільові показники інтегральних індексів інтенсивності інвестиційного розвитку та інвестиційної активності як складових детермінантів інтегрального індексу комплексної оцінки та прогнозування потенціалу інвестиційного розвитку підприємства торгівлі (розроблено авторами)

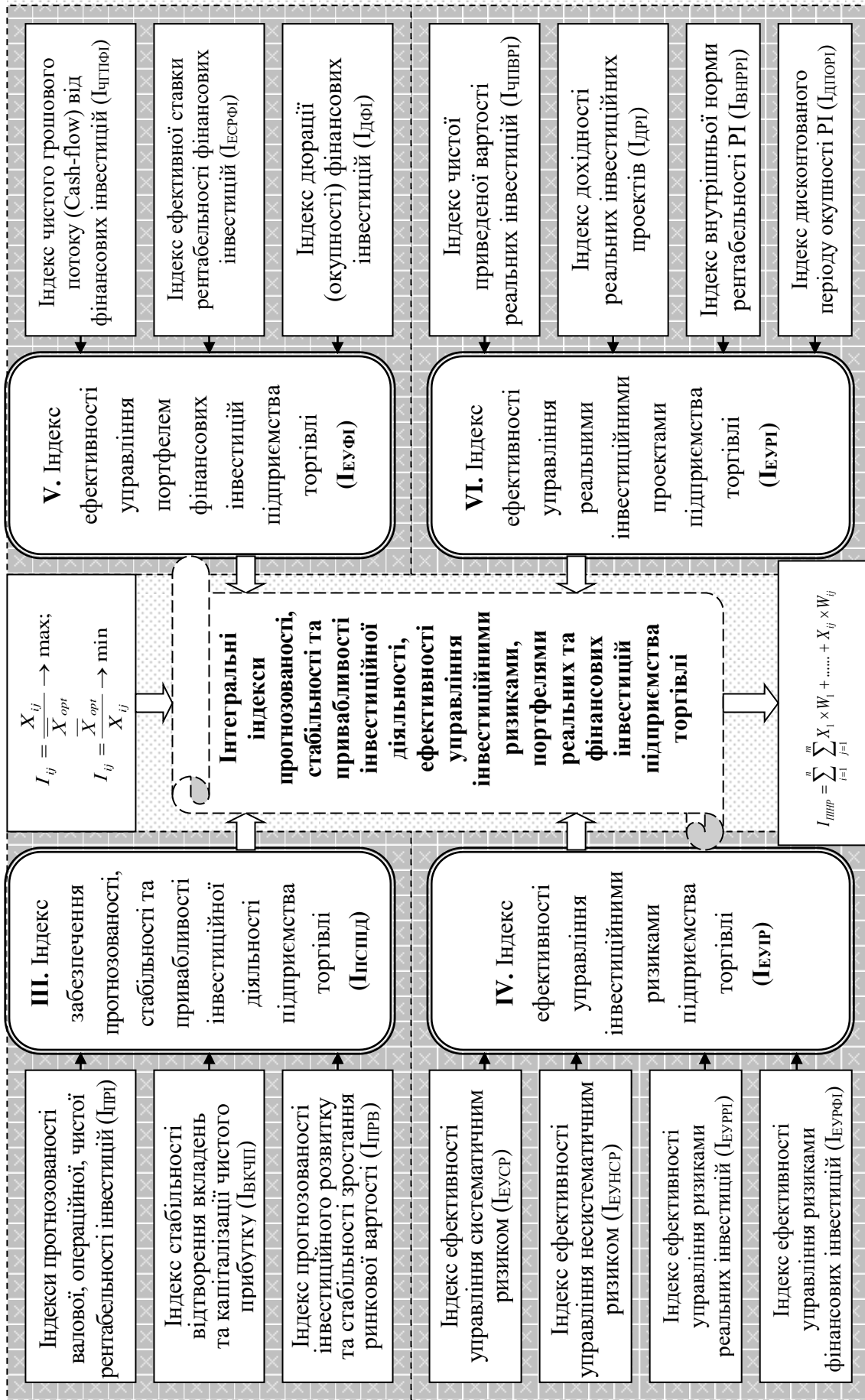

Рис. 3.4. Цільові показники інтегральних індексів прогнозованості та привабливості інвестиційної діяльності, ефективності управління інвестиційними ризиками, портфелями реальних і фінансових інвестицій як складових детермінантів інтегрального індексу потенціалу інвестиційного розвитку підприємства торгівлі (розроблено авторами)

Підприємства торгівлі більшою мірою є об'єктами інвестиційних вкладень ззовні, ніж самостійними потужними суб'єктами реальних та фінансових інвестицій, враховуючи специфіку торговельно-господарської діяльності, спрямованість вкладень переважно в оборотні активи, значну питому вагу яких складають товарні запаси, наявність хронічного дефіциту вільного основного та оборотного капіталу для здійснення інвестицій. Тому так важливо підтримувати і стимулювати високий рівень інтенсивності відтворення та повернення інвестованого капіталу, аналізувати та прогнозувати швидкість термінів окупності, показники рентабельності, стабільності, результативності інвестиційної діяльності, які в сукупності визначають ефективність управління інвестиціями та власну інвестиційну привабливість для зовнішніх інвесторів, а також є чутливими індикаторами та могутніми детермінантами розвитку інвестиційного потенціалу торговельних підприємств.

Деталізуємо склад та визначимо пріоритетність локальних інтенсивних та екстенсивних показників, які є внутрішніми дескрипторами в алгоритмі розрахунку часткових інтегральних індексів та комплексного інтегрального індексу оцінки та прогнозування потенціалу інвестиційного розвитку підприємства торгівлі ($I_{ПНР}$). Вагове значення кожного індексу та коефіцієнта є диференційованим і залежить від ступеня та напряму впливу на інтегральний середньозважений показник (див. рис.3.3–3.4, табл. 3.1–3.3).

I. Інтегральний середньозважений індекс інтенсивності інвестиційного розвитку та зростання капіталізації підприємства торгівлі ($I_{ІРК}$) включає два взаємопов'язаних часткових індекси, які характеризують, з одного боку, ресурсний потенціал (матеріальний, фінансовий, трудовий, інноваційний, інтелектуальний, інформаційний, організаційний тощо) інвестиційної діяльності підприємства торгівлі, а з іншого – потенціал відтворення інвестованого в проекти та об'єкти капіталу на розширеній основі:

1.1) середньозважений індекс стабільності залучення фінансових джерел інвестицій ($I_{СЗФД}$), який включає цільові показники, що характеризують динаміку змін загального, власного та позикового інвестиційного капіталу із диференціацією їх ваги, залежно від пріоритетності та ступеня впливу (інтенсивного, екстенсивного) на середньозважений інтегральний показник;

1.2) середньозважений індекс потенціалу відтворення вкладеного в проекти інвестиційного капіталу ($I_{ПВІК}$) об'єднує цільові показники, що свідчать про динаміку отриманих фінансових результатів торговельного підприємства: індекси змін товарообороту, чистого доходу, валового та чистого прибутку, які становлять фінансове підґрунтя відтворення на розширеній основі та нового реінвестування інвестиційного капіталу протягом інвестиційного циклу, результатом чого є зростання капіталізації та ринкової вартості підприємства торгівлі.

II. Інтегральний середньозважений індекс швидкості окупності інвестованого капіталу та інвестиційної активності підприємства торгівлі ($I_{ОКІА}$) складається з двох взаємозалежних часткових індексів, які характеризують, з одного боку, швидкість повернення інвестованого капіталу у вигляді чистих грошових потоків, приведених до сучасної вартості шляхом їх дисконтування, а також свідчать про інвестиційну активність підприємства торгівлі через показники оборотності загального інвестиційного капіталу та його складових частин:

2.1) середньозважений індекс швидкості окупності інвестованого капіталу ($I_{ШОІК}$) об'єднує показники тривалості термінів окупності загального власного довгострокового позикового інвестованого капіталу;

2.2) середньозважений індекс інвестиційної активності та оборотності інвестованого капіталу ($I_{ІАОБІК}$) включає коефіцієнти оборотності загального, власного, позикового інвестованого капіталу, оборотності оборотних активів та товарних запасів.

III. Інтегральний середньозважений індекс забезпечення прогнозованості, стабільності та привабливості інвестиційної діяльності ($I_{ПСІД}$) об'єднує цільові показники розвитку інвестиційного потенціалу підприємства торгівлі, що свідчать про ефективність реальних і фінансових інвестицій, прискорені темпи розширеного відтворення інвестованого капіталу та капіталізацію чистого прибутку протягом тривалого періоду діяльності: індекси прогнозованості валової, операційної, чистої рентабельності інвестицій; стабільності відтворення вкладень та капіталізації чистого прибутку; прогнозованості інвестиційного розвитку та стабільності зростання ринкової вартості.

IV. Інтегральний середньозважений індекс ефективності управління інвестиційними ризиками підприємства торгівлі (I_{EUP}) об'єднує комплекс цільових показників, пов'язаних з мінімізацією, нейтралізацією, хеджуванням різних видів ризиків інвестиційних проектів: індекси ефективності управління систематичними та несистематичними ризиками; індекси ефективності управління ризиками реальних та фінансових інвестицій тощо.

V. Інтегральний середньозважений індекс ефективності управління диверсифікованим портфелем фінансових інвестицій підприємства торгівлі (I_{EUF}) включає локальні, диференційовані за вагою та пріоритетністю показники, що відображають потенціал інвестиційного розвитку підприємства торгівлі в частині реалізації фінансових інвестицій: індекси приведенного до сучасної вартості чистого грошового потоку, який надходить від фінансових інвестицій; показники ефективної норми рентабельності та дюрації (періоду окупності) фінансових інвестицій підприємства торгівлі за аналізований період.

VI. Інтегральний середньозважений індекс ефективності управління реальними інвестиційними проектами підприємства торгівлі (I_{EUP1}) свідчить про потенціал інвестиційного розвитку торговельного підприємства в частині здійснення реального інвестування, об'єднує взаємопов'язані показники, із диференціацією їх ваги, залежно від пріоритетності та ступеня впливу на середньозважений інтегральний показник: індекси чистої приведенної вартості, дохідності, внутрішньої норми рентабельності, дисконтованого періоду окупності реальних інвестиційних проектів підприємства торгівлі за досліджуваний період (див. рис.3.3–3.4).

В табл. 3.1–3.3 наведено результати розрахунків охарактеризованих вище інтегральних середньозважених індексів: інтенсивності інвестиційного розвитку та інвестиційної активності; забезпечення прогнозованості, стабільності та привабливості інвестиційної діяльності; ефективності управління інвестиційними ризиками; портфелями реальних і фінансових інвестицій, які є визначальними складовими детермінантами інтегрального індексу комплексної оцінки та прогнозування потенціалу інвестиційного розвитку підприємств торгівлі, в розрізі виділених конкурентних груп та окремих торговельних підприємств вибіркової сукупності.

Таблиця 3.1

Розрахунок інтегральних індексів інтенсивності розвитку, капіталізації та інвестиційної активності підприємств торгівлі

№ п-ва	I. Інтегральний середньозважений індекс інтенсивності розвитку та капіталізації підприємства торгівлі (ІІрк)																	
	1.1. Індекс стабільності залучення фінансових джерел інвестицій (середньозважений): Ісзюд = Ізк*0,25 + Івк*0,5 + Іпк*0,25						1.2. Індекс потенціалу відтворення вкладеного в об'єкти інвестиційного капіталу (середньозважений): Іпвк = Іто*0,1 + Ічд*0,1 + Івп*0,3 + Ічп*0,5						I. Інтегральний середньозважений індекс інтенсивності інвестиційного розвитку та капіталізації підприємства торгівлі: ІІрк = Ісзфд*0,4 + Іпвк*0,6					
2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Середнє значення	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Середнє значення	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Середнє значення	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)																		
1	0,867	0,675	1,566	1,429	1,246	1,156	-0,070	-0,088	0,787	1,927	1,453	0,802	0,305	0,217	1,098	1,727	1,370	0,944
2	0,988	0,844	1,546	1,124	1,185	1,137	-1,241	-1,550	1,364	0,886	0,977	0,087	-0,349	-0,593	1,437	0,981	1,060	0,507
3	1,053	0,759	1,312	1,167	2,109	1,280	1,148	1,434	0,833	1,645	1,520	1,316	1,110	1,164	1,024	1,454	1,756	1,301
4	1,365	1,087	1,206	1,395	1,054	1,222	1,277	1,595	1,395	1,199	0,561	1,205	1,312	1,392	1,320	1,277	0,758	1,212
5	1,401	1,247	1,369	1,266	1,025	1,262	0,227	0,283	1,106	1,435	1,339	0,878	0,697	0,669	1,211	1,368	1,213	1,032
6	1,073	0,873	2,576	1,133	1,135	1,358	0,910	1,136	2,489	1,293	0,911	1,348	0,975	1,031	2,524	1,229	1,001	1,352
7	1,110	0,889	1,345	1,293	1,135	1,154	0,523	1,653	1,373	1,756	0,629	1,187	0,758	1,348	1,362	1,571	0,831	1,174
8	1,412	1,352	1,149	0,446	1,502	1,172	0,990	1,236	0,380	1,752	1,149	1,101	1,159	1,283	0,688	1,230	1,290	1,130
9	1,166	0,942	1,225	1,138	1,233	1,141	1,175	1,467	1,048	1,005	1,338	1,206	1,171	1,257	1,119	1,058	1,296	1,180
10	-0,150	0,025	-0,092	0,113	0,230	0,025	0,954	1,192	0,763	0,953	1,063	0,985	0,513	0,725	0,421	0,617	0,730	0,601
11	1,285	0,985	1,653	1,077	1,039	1,208	1,420	1,774	1,186	0,934	0,831	1,229	1,366	1,458	1,373	0,991	0,914	1,221
12	0,905	1,696	1,257	1,089	0,899	1,169	0,378	1,472	2,479	1,005	0,880	1,243	0,589	1,562	1,990	1,039	0,888	1,213
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)																		
1	0,931	1,155	1,662	1,294	1,698	1,348	0,669	0,836	1,224	1,282	1,479	1,098	0,774	0,664	1,099	1,287	1,066	0,978
2	1,082	0,903	0,607	2,733	1,126	1,290	0,638	0,796	1,465	0,719	0,964	0,917	0,815	0,839	1,122	1,525	1,029	1,066
3	2,663	3,021	2,075	1,162	1,063	1,997	1,733	2,164	1,130	0,666	0,572	1,253	2,105	2,507	1,508	0,865	0,768	1,551
4	1,580	1,236	1,252	1,025	1,126	1,244	0,841	1,050	0,920	1,012	1,150	0,994	1,136	1,124	1,053	1,017	1,140	1,094
5	1,045	0,851	2,890	1,034	1,526	1,469	1,643	1,052	0,329	1,391	1,723	1,228	1,404	0,972	1,353	1,248	1,644	1,324
6	1,127	0,954	1,291	0,967	1,959	1,260	0,314	0,392	0,728	-2,998	1,287	-0,056	0,639	0,617	0,953	-1,412	1,556	0,470
7	0,921	0,727	2,715	1,439	1,566	1,474	0,267	1,334	0,847	1,417	1,468	1,067	0,529	1,091	1,594	1,426	1,507	1,229
8	0,955	0,782	2,136	0,867	1,235	1,195	0,481	1,601	0,812	1,282	1,537	1,143	0,671	1,273	1,341	1,116	1,416	1,164
9	0,731	0,595	1,146	1,360	1,432	1,053	0,846	1,056	0,981	1,220	0,835	0,988	0,800	0,872	1,047	1,276	1,074	1,014
10	1,513	1,369	1,109	1,180	1,113	1,257	0,598	0,494	1,422	1,354	0,536	0,881	0,964	0,844	1,297	1,284	0,767	1,031
11	0,856	1,733	1,304	1,106	0,822	1,164	0,761	0,951	0,966	0,961	2,985	1,325	0,799	1,264	1,101	1,019	2,120	1,261
12	1,483	1,175	1,680	1,610	1,104	1,410	0,532	0,665	1,007	-3,661	0,524	-0,187	0,913	0,869	1,276	-1,553	0,756	0,452

№ п-ва	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
II. Інтегральний середньозважений індекс швидкості окупності інвестованого капіталу та інвестиційної активності підприємства торгівлі (ЮрІА)																		
№	2.1. Індекс швидкості окупності інвестованого капіталу (середньозважений): Ішпюк = Ішюзік*0,25 + Ішювік*0,5 + Ішюдік*0,25						2.2. Індекс інвестиційної активності та оборотності інвестованого капіталу (середньозважений): Іаюбік = Кюбізік*0,25 + Кюбівік*0,25 + Кюбіюа*0,25 + Кюбіюа*0,25						II. Інтегральний середньозважений індекс швидкості окупності інвестованого капіталу та інвестиційної активності підприємства торгівлі: ЮрІА = Ішюзік*0,5 + Іаюбік*0,5					
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Середнє значення	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Середнє значення	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Середнє значення
Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)																		
1	0,531	0,584	0,520	0,811	0,732	0,636	0,583	0,771	0,618	0,793	0,681	0,689	0,557	0,677	0,569	0,802	0,706	0,662
2	0,719	0,649	0,570	0,744	0,757	0,688	0,656	0,557	0,497	0,695	0,758	0,633	0,688	0,603	0,533	0,719	0,757	0,660
3	1,482	1,408	1,415	1,478	1,474	1,451	0,907	0,595	0,709	0,713	1,229	0,831	1,194	1,002	1,062	1,096	1,352	1,141
4	1,240	1,447	2,034	2,546	1,267	1,707	1,142	1,298	1,612	1,359	0,683	1,219	1,191	1,373	1,823	1,953	0,975	1,463
5	0,876	0,917	1,161	1,067	1,169	1,038	0,875	0,859	0,928	0,824	1,089	0,915	0,876	0,888	1,044	0,946	1,129	0,977
6	1,219	1,121	1,260	1,250	1,188	1,208	1,002	1,105	1,366	1,060	1,261	1,159	1,110	1,113	1,313	1,155	1,225	1,183
7	1,006	1,674	1,886	1,840	1,698	1,621	0,840	1,464	1,634	1,584	1,485	1,401	0,923	1,569	1,760	1,712	1,592	1,511
8	1,784	2,001	0,953	1,505	1,350	1,518	1,539	2,462	0,700	2,156	1,143	1,600	1,662	2,231	0,827	1,830	1,246	1,559
9	2,150	2,815	1,931	2,095	2,059	2,210	1,517	1,959	1,441	1,401	1,398	1,543	1,834	2,387	1,686	1,748	1,729	1,877
10	0,911	0,851	1,006	1,032	1,116	0,983	0,563	0,819	0,643	0,867	0,813	0,741	0,737	0,835	0,825	0,949	0,965	0,862
11	1,553	1,765	1,385	1,749	1,408	1,572	0,799	0,911	1,712	1,091	1,124	1,128	1,176	1,338	1,548	1,420	1,266	1,350
12	3,078	1,892	2,387	1,512	2,280	2,230	1,510	0,966	1,150	0,951	1,645	1,244	2,294	1,429	1,768	1,231	1,962	1,737
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)																		
1	0,860	1,260	1,130	0,920	0,878	1,010	0,914	0,848	0,765	1,112	1,266	0,981	0,887	1,054	0,948	1,016	1,072	0,995
2	0,880	0,759	1,344	1,364	1,185	1,106	0,555	0,477	1,580	0,936	1,504	1,010	0,718	0,618	1,462	1,150	1,345	1,058
3	3,388	1,595	1,308	2,266	1,273	1,966	2,097	1,254	1,168	1,125	1,122	1,353	2,743	1,425	1,238	1,696	1,198	1,660
4	0,817	1,126	1,133	1,157	1,683	1,183	1,109	1,171	1,893	1,212	2,351	1,547	0,963	1,149	1,513	1,185	2,017	1,365
5	0,267	0,202	1,379	2,235	2,068	1,230	1,156	1,118	1,555	1,314	0,839	1,197	0,711	0,660	1,467	1,775	1,454	1,213
6	1,131	0,924	0,493	1,062	1,223	0,967	0,986	0,902	0,436	0,590	0,439	0,671	1,059	0,913	0,465	0,826	0,831	0,819
7	1,001	1,377	2,845	1,749	1,285	1,651	1,196	1,773	1,536	1,424	1,613	1,508	1,099	1,575	2,191	1,587	1,449	1,580
8	0,904	0,997	1,456	1,417	1,534	1,262	1,176	1,090	0,906	1,117	1,445	1,147	1,040	1,044	1,181	1,267	1,489	1,204
9	0,536	0,659	1,281	1,391	1,016	0,977	0,644	1,002	0,992	0,724	1,173	0,907	0,590	0,831	1,136	1,058	1,094	0,942
10	0,492	0,622	0,954	1,126	0,982	0,835	0,152	0,162	0,259	0,299	0,250	0,224	0,322	0,392	0,607	0,713	0,616	0,530
11	1,313	2,035	2,074	1,859	3,420	2,140	0,981	1,060	0,984	1,033	1,859	1,183	1,147	1,548	1,529	1,446	2,639	1,662
12	0,794	1,305	0,923	0,486	0,617	0,825	0,469	0,433	1,034	0,191	0,222	0,470	0,632	0,869	0,979	0,339	0,420	0,647

Таблиця 3.2

Розрахунок інтегральних індексів прогнозованості та привабливості інвестиційної діяльності, ефективності управління інвестиційними ризиками, портфелями реальних і фінансових інвестицій підприємств торгівлі

№ п-ва	III. Індекс забезпечення прогнозованості, стабільності та привабливості інвестиційної діяльності підприємства торгівлі: Іпснд = Іврзк*0,2 + Іорзк*0,2 + Іпрзк*0,3 + Іфрзк*0,3				IV. Індекс ефективності управління інвестиційними ризиками підприємства торгівлі (середньозважений): Іеур = Іеуср*0,2 + Іеурр*0,2 + Іеурф*0,3				III. – IV. Інтегральний середньозважений індекс прогнозованості, привабливості ІД та ефективності управління інвестиційними ризиками: Іпдеур = Іпдеур*0,5 + Іеур*0,5				Середнє значення					
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	18	19	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)																		
1	0,604	-0,039	0,285	0,488	1,474	0,562	1,660	2,147	1,990	0,996	1,071	1,573	1,132	1,054	1,137	0,742	1,272	1,067
2	0,573	-0,853	-0,659	0,277	1,183	0,104	0,834	0,616	0,719	0,662	0,679	0,702	0,703	-0,119	0,030	0,469	0,931	0,403
3	1,184	1,790	0,985	1,375	3,722	1,811	1,718	6,460	5,728	6,119	0,874	4,180	1,451	4,125	3,356	3,747	2,298	2,996
4	0,971	1,275	1,668	1,412	0,781	1,221	0,733	0,799	0,800	0,847	0,888	0,813	0,852	1,037	1,234	1,130	0,834	1,017
5	-0,372	0,328	0,582	0,382	0,652	0,314	1,302	0,845	0,824	0,894	0,802	0,933	0,465	0,587	0,703	0,638	0,727	0,624
6	0,963	0,939	1,770	1,906	1,500	1,416	2,498	2,500	0,957	1,002	1,016	1,595	1,730	1,719	1,364	1,454	1,258	1,505
7	2,233	1,434	1,251	1,869	0,812	1,520	1,907	2,095	2,409	2,327	2,320	2,212	2,070	1,765	1,830	2,098	1,566	1,866
8	1,375	-0,451	-0,011	-2,275	2,165	0,161	2,005	0,955	1,014	1,618	1,511	1,420	1,690	0,252	0,502	-0,329	1,838	0,791
9	1,021	1,318	1,384	1,102	1,290	1,223	1,975	2,046	2,576	2,578	2,553	2,346	1,498	1,682	1,980	1,840	1,922	1,784
10	-2,284	-2,329	-1,150	0,949	1,333	-0,696	-0,123	0,039	0,238	0,353	0,522	0,206	-1,203	-1,145	-0,456	0,651	0,927	-0,245
11	2,039	2,998	2,703	1,894	1,598	2,247	3,200	5,256	3,819	5,267	7,447	4,998	2,620	4,127	3,261	3,581	4,522	3,622
12	1,901	0,915	2,712	1,579	1,383	1,698	0,675	0,953	0,675	0,976	0,846	0,825	1,288	0,934	1,693	1,277	1,114	1,261
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)																		
1	2,383	0,952	1,245	1,329	1,281	1,438	0,495	0,614	0,692	0,743	0,725	0,654	1,439	0,783	0,969	1,036	1,003	1,046
2	0,368	0,216	1,074	0,289	0,189	0,427	1,276	1,153	4,387	2,308	1,773	2,179	0,822	0,684	2,731	1,298	0,981	1,303
3	4,654	2,547	1,574	0,784	0,480	2,008	0,668	1,008	1,588	1,547	1,520	1,266	2,661	1,777	1,581	1,166	1,000	1,637
4	5,020	3,637	2,525	2,291	2,414	3,177	0,870	1,094	0,771	0,719	1,119	0,915	2,945	2,365	1,648	1,505	1,767	2,046
5	0,123	0,054	0,256	-0,069	0,254	0,124	4,573	4,598	1,333	1,362	2,244	2,822	2,348	2,326	0,794	0,646	1,249	1,473
6	-0,491	0,079	0,263	-0,040	0,135	-0,011	0,385	0,333	0,682	0,648	0,439	0,497	-0,053	0,206	0,472	0,304	0,287	0,243
7	2,030	0,672	-1,879	2,597	2,529	1,190	8,003	10,231	1,468	1,830	2,423	4,791	5,016	5,452	-0,205	2,214	2,476	2,990
8	0,779	0,594	1,793	0,831	0,863	0,972	0,589	0,570	0,862	1,057	0,994	0,814	0,684	0,582	1,327	0,944	0,929	0,893
9	0,562	0,816	0,798	0,753	0,307	0,647	0,455	0,455	0,534	0,484	0,387	0,463	0,509	0,636	0,666	0,618	0,347	0,555
10	0,215	0,389	0,490	0,515	0,281	0,378	1,273	0,771	0,882	0,843	0,773	0,908	0,744	0,580	0,686	0,679	0,527	0,643
11	1,593	1,613	1,442	1,495	2,074	1,643	6,502	4,604	4,558	4,077	2,683	4,485	4,047	3,108	3,000	2,786	2,378	3,064
12	2,155	1,088	0,698	-0,347	0,540	0,827	0,278	0,293	0,289	1,925	1,459	0,849	1,217	0,690	0,494	0,789	0,999	0,838

№ п-ва	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
V. Індекс ефективності управління портфелем фінансових інвестицій підприємства торгівлі (середньозважений): $I_{ЕФП} = I_{ЕФП1} * 0,2 + I_{ЕСРФ} * 0,5 + I_{ДФ} * 0,3$	VI. Індекс ефективності управління реальними інвестиційними проектами підприємства торгівлі (середньозважений): $I_{ЕУР} = I_{ЕУР1} * 0,15 + I_{Др1} * 0,2 + I_{ВнР1} * 0,5 + I_{ДПОР1} * 0,15$												V.-VI. Інтегральний середньозважений індекс ефективності управління диверсифікованим портфелем реальних і фінансових інвестицій: $I_{ЕУРФ} = I_{ЕУРФ1} * 0,5 + I_{ЕУР1} * 0,5$					
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Середнє значення	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Середнє значення	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Середнє значення
Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)																		
1	0,461	0,089	0,244	0,323	1,189	0,461	0,713	0,047	0,368	0,570	1,519	0,644	0,587	0,068	0,306	0,447	1,354	0,552
2	0,484	-1,290	-0,919	0,118	1,232	-0,075	0,566	-0,485	-0,441	0,309	1,045	0,199	0,525	-0,888	-0,680	0,214	1,139	0,062
3	1,205	1,246	0,724	0,874	3,628	1,535	1,330	2,141	1,191	1,624	3,452	1,948	1,268	1,693	0,957	1,249	3,540	1,741
4	1,234	1,502	1,970	1,604	0,859	1,434	1,072	1,424	1,871	1,602	0,884	1,371	1,153	1,463	1,920	1,603	0,871	1,402
5	0,084	0,414	0,639	0,472	0,821	0,486	-0,232	0,497	0,750	0,670	1,010	0,539	-0,074	0,456	0,694	0,571	0,916	0,513
6	0,863	0,733	1,678	1,790	1,393	1,291	1,360	1,167	1,733	1,938	1,586	1,557	1,112	0,950	1,705	1,864	1,490	1,424
7	1,656	1,000	0,893	1,285	0,586	1,084	2,525	1,657	1,452	2,142	0,949	1,745	2,090	1,329	1,173	1,714	0,768	1,415
8	1,343	-0,390	0,038	-1,009	1,685	0,333	2,140	-0,184	0,095	-2,268	2,379	0,433	1,741	-0,287	0,067	-1,638	2,032	0,383
9	1,283	1,582	1,326	1,125	1,191	1,301	1,565	2,041	1,982	1,702	1,911	1,840	1,424	1,811	1,654	1,414	1,551	1,571
10	2,384	2,155	1,383	0,644	-0,269	1,259	-5,145	-4,992	-2,621	1,657	3,185	-1,583	-1,381	-1,419	-0,619	1,150	1,458	-0,162
11	1,198	1,687	1,509	0,983	0,669	1,209	2,281	3,477	3,120	2,290	1,877	2,609	1,740	2,582	2,315	1,637	1,273	1,909
12	2,341	0,929	3,351	1,469	1,977	2,013	1,997	1,180	2,539	1,728	1,614	1,812	2,169	1,055	2,945	1,598	1,795	1,913
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)																		
1	4,788	1,880	2,111	2,020	1,786	2,517	1,854	1,382	1,644	1,871	1,805	1,711	3,321	1,631	1,878	1,946	1,796	2,114
2	0,657	0,410	1,022	0,349	0,203	0,528	0,554	0,340	1,318	0,422	0,233	0,574	0,606	0,375	1,170	0,386	0,218	0,551
3	12,013	4,803	2,393	0,666	0,131	4,001	1,169	0,892	0,952	0,832	0,701	0,909	6,591	2,847	1,673	0,749	0,416	2,455
4	6,114	4,899	4,463	4,592	5,052	5,024	6,773	6,486	4,651	4,722	6,294	5,785	6,443	5,693	4,557	4,657	5,673	5,405
5	0,120	0,034	0,477	0,780	0,608	0,404	0,219	0,126	0,488	0,701	0,828	0,472	0,169	0,080	0,483	0,740	0,718	0,438
6	0,837	0,641	0,307	0,099	0,180	0,413	1,097	0,875	0,494	0,399	0,412	0,655	0,967	0,758	0,400	0,249	0,296	0,534
7	2,669	2,181	1,191	4,061	3,230	2,667	3,537	2,651	1,276	4,987	4,447	3,380	3,103	2,416	1,234	4,524	3,839	3,023
8	0,453	0,224	1,915	0,514	0,620	0,745	1,080	0,946	1,774	1,458	1,448	1,341	0,767	0,585	1,844	0,986	1,034	1,043
9	0,892	1,393	1,225	1,068	0,640	1,043	0,641	0,924	1,092	0,859	0,832	0,870	0,767	1,159	1,158	0,963	0,736	0,957
10	0,128	0,264	0,450	0,474	0,197	0,303	0,285	0,401	0,624	0,641	0,419	0,474	0,207	0,333	0,537	0,558	0,308	0,388
11	1,334	1,572	0,972	0,884	3,280	1,608	2,114	2,198	2,218	2,321	2,750	2,320	1,724	1,885	1,595	1,603	3,015	1,964
12	4,283	1,968	1,164	-0,253	0,527	1,538	1,240	0,731	0,513	-0,225	0,719	0,596	2,761	1,349	0,838	-0,239	0,623	1,067

Таблиця 3.3

Інтегральні індекси комплексної оцінки потенціалу інвестиційного розвитку та напрями векторів інвестиційної траєкторії підприємств торгівлі вибіркової сукупності протягом 2015–2019 рр.

№ п-ва	Підприємства вибіркової сукупності	І–VI. Інтегральний середньозважений індекс комплексної оцінки потенціалу інвестиційного розвитку підприємства торгівлі $I_{\text{Індр}} = (I^* \cdot 0,25) + (II^* \cdot 0,25) + (III-IV^* \cdot 0,25) + (V-VI^* \cdot 0,25)$							Напрями векторів інвестиційної траєкторії підприємств торгівлі вибіркової сукупності, порівняно з попереднім періодом, в динаміці				
		2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Середнє значення	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Середнє значення
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)													
1	ПАТ «Північний ГЗК»	0,645	0,504	0,778	0,929	1,176	0,806	Iндр < I	Iндр < I	Iндр < I	Iндр < I	Iндр > I	Iндр < I
2	ПАТ «Інгولهць ГЗК»	0,392	-0,249	0,330	0,596	0,972	0,408	Iндр < I	Iндр < 0	Iндр < I	Iндр < I	Iндр < I	Iндр < I
3	ПАТ «Південний ГЗК»	1,256	1,996	1,600	1,886	2,236	1,795	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I
4	ТОВ «Еліцентр К»	1,127	1,316	1,574	1,490	0,860	1,274	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр < I	Iндр > I
5	ТОВ «Дизель сервіс»	0,491	0,650	0,913	0,881	0,996	0,786	Iндр < I	Iндр < I	Iндр < I	Iндр < I	Iндр < I	Iндр < I
6	ПАТ «ЦГЗК»	1,232	1,203	1,726	1,426	1,243	1,366	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I
7	ПАТ «КЗК»	1,460	1,502	1,531	1,774	1,189	1,491	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I
8	ПАТ «Суха Балка»	1,563	0,870	0,521	0,273	1,602	0,966	Iндр > I	Iндр < I	Iндр < I	Iндр < I	Iндр > I	Iндр < I
9	ПАТ «Кривбаспром»	1,482	1,784	1,609	1,515	1,624	1,603	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I
10	ПАТ «Інтерпром»	-0,333	-0,251	0,043	0,842	1,020	0,264	Iндр < 0	Iндр < 0	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр < I
11	ТОВ «Технопарк Плюс»	1,725	2,376	2,124	1,907	1,994	2,025	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I
12	ТОВ «Гідротерм»	1,585	1,245	2,099	1,286	1,440	1,531	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)													
1	ТОВ «Руш»	1,605	1,033	1,223	1,321	1,234	1,283	Iндр > I	Iндр > I	Iндр < I	Iндр < I	Iндр > I	Iндр > I
2	ТОВ «Гетьман»	0,740	0,629	1,621	1,090	0,893	0,995	Iндр < I	Iндр < I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр < I	Iндр < I
3	ПП «Екстрім»	3,525	2,139	1,500	1,119	0,845	1,826	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр < I	Iндр > I
4	ТОВ «Чайний дім»	2,872	2,583	2,193	2,091	2,649	2,478	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I
5	ТОВ «Кватро»	1,158	1,009	1,024	1,102	1,266	1,112	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I
6	ТОВ «Аквамир»	0,653	0,623	0,573	-0,008	0,743	0,517	Iндр < I	Iндр < I	Iндр < I	Iндр < 0	Iндр < I	Iндр < I
7	ТОВ «Пивна Гільдія»	2,437	2,634	1,203	2,438	2,318	2,206	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I
8	ТОВ «Україна»	0,790	0,871	1,423	1,078	1,217	1,076	Iндр < I	Iндр < I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I
9	ПАТ «Криворіжніасінсовоч»	0,666	0,874	1,002	0,979	0,813	0,867	Iндр < I	Iндр < I	Iндр > I	Iндр < I	Iндр < I	Iндр < I
10	ТОВ «Ласка-К»	0,559	0,537	0,782	0,808	0,554	0,648	Iндр < I	Iндр < I	Iндр < I	Iндр < I	Iндр < I	Iндр < I
11	ТОВ «Тісо»	1,929	1,951	1,806	1,713	2,538	1,988	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I	Iндр > I
12	ТОВ «Контраста»	1,381	0,944	0,897	-0,166	0,700	0,751	Iндр > I	Iндр < I	Iндр < I	Iндр < 0	Iндр < I	Iндр < I

Аналіз отриманих результатів розрахунків середньозважених інтегральних індексів, що є складовими комплексного показника оцінки рівня потенціалу інвестиційного розвитку підприємств торгівлі вибіркової сукупності за досліджуваний період (табл. 3.1–3.3), дозволить власникам підприємств, фінансовим менеджерам, зовнішнім інвесторам з високим ступенем вірогідності оцінити позитивні та негативні тенденції в динаміці визначальних детермінантів, що впливають на сукупний інвестиційний потенціал кожного торговельного підприємства та спрогнозувати перспективи його подальшого розвитку шляхом визначення напрямку вектору інвестиційної траєкторії.

Розрахунок інтегральних середньозважених індексів інтенсивності розвитку, капіталізації та інвестиційної активності підприємств торгівлі протягом 2015–2019 рр., наведений в табл. 3.1, показав, що ресурсний потенціал інвестиційної діяльності, який характеризує стабільність залучення фінансових та інших джерел інвестиційного капіталу, розвивався достатньо високими темпами ($I_{СЗФД} > 1$) практично в усіх підприємствах торгівлі вибіркової сукупності, за виключенням підприємства, що відноситься до I вибіркової групи – № 10. ПАТ «Інтерпром» ($I_{СЗФД} < 1$).

Проте, індекс потенціалу відтворення вкладеного в необоротні та оборотні активи, проекти та об'єкти інвестиційного капіталу, що свідчить про результативність, темпи відтворення на розширеній основі, інтенсивність нового реінвестування інвестиційного капіталу в перманентному інвестиційному циклі та суттєво впливає на процеси зростання капіталізації й ринкової вартості підприємств торгівлі, має позитивну динаміку ($I_{ПВІК} > 1$) тільки у 8-ми підприємств I-ї вибіркової групи, куди відносяться виробничо-торговельні комплекси та підприємства торгівлі непродовольчими товарами та в 6-ти підприємствах торгівлі II-ї вибіркової групи, куди відносяться торговельні мережі та підприємства торгівлі продовольчими товарами.

Це у підсумку позначилося на об'єднуючому показнику – інтегральному середньозваженому індексі інтенсивності інвестиційного розвитку та зростання капіталізації підприємств торгівлі, який характеризує ресурсний та відтворювальний потенціали інвестиційної діяльності одночасно ($I_{ІРК}$).

За даним показником мали позитивну динаміку ($I_{IPK} > 1$) по 9 підприємств торгівлі з кожної групи вибіркової сукупності. Негативну динаміку інтегрального середньозваженого індексу інтенсивності інвестиційного розвитку та зростання капіталізації ($I_{IPK} < 1$) продемонстрували протягом аналізованого періоду (2015–2019 рр.) такі підприємства торгівлі з I групи: № 1. ПАТ «Північний ГЗК»; № 2. ПАТ «Інгулець ГЗК»; № 10. ПАТ «Інтерпром»; з II групи: № 1. ТОВ «Руш»; № 6. ТОВ «Аквामир»; № 12. ТОВ «Контраста» (див. табл. 3.1).

Результати розрахунків інтегрального середньозваженого індексу швидкості окупності інвестованого капіталу та інвестиційної активності підприємств торгівлі (I_{OKIA}), що складається з двох взаємозалежних часткових індексів, які характеризують, швидкість повернення та окупності інвестованого капіталу, а також свідчать про інвестиційну активність підприємств торгівлі через показники оборотності загального інвестиційного капіталу та його складових частин, показали, що середньозважений індекс швидкості окупності інвестованого капіталу мав позитивну динаміку ($I_{ШОIK} > 1$) у 9-ти підприємств торгівлі I-ї групи, та у 8-ми підприємств торгівлі II-ї групи вибіркової сукупності. Середньозважений індекс інвестиційної активності та оборотності інвестованого капіталу ($I_{IAOBIK} > 1$) мав позитивне значення в 7-ми торговельних підприємств з кожної групи вибіркової сукупності.

Все це позначилося у підсумку на інтегральному середньозваженому індексі швидкості окупності та інвестиційної активності підприємств торгівлі, який мав позитивне значення ($I_{OKIA} > 1$) у 8-ми підприємств торгівлі I-ї групи та в 7-ми підприємств торгівлі II-ї групи вибіркової сукупності. Негативну динаміку інтегрального індексу швидкості окупності та інвестиційної активності підприємств торгівлі, що суттєво вплинуло на їх рівень потенціалу інвестиційного розвитку ($I_{OKIA} < 1$), мали протягом аналізованого періоду (2015–2019 рр.) 4 підприємства торгівлі з I групи: № 1. ПАТ «Північний ГЗК»; № 2. ПАТ «Інгулець ГЗК»; № 5. ТОВ «Дизель сервіс»; № 10. ПАТ «Інтерпром»; та 5 підприємств з II групи: № 1. ТОВ «Руш»; № 6. ТОВ «Аквामир»; № 9. ПАТ «Криворіжнасіннеовоч»; № 10. ТОВ «Ласка-К»; № 12. ТОВ «Контраста» (див. табл. 3.1).

Інтегральний середньозважений індекс забезпечення прогнозованості, стабільності та привабливості інвестиційної діяльності ($I_{\text{ПСПД}}$), який об'єднує цільові показники, що є важливими детермінантами стимулювання ефективного розвитку інвестиційного потенціалу підприємства торгівлі, із диференціацією їх ваги, залежно від пріоритетності та ступеня впливу на інтегральний показник, протягом аналізованого періоду мав позитивну динаміку ($I_{\text{ПСПД}} > 1$) в 7-ми підприємств торгівлі з I-ї вибіркової групи: № 3. ПАТ «Південний ГЗК»; № 4. ТОВ «Епіцентр К»; № 6. ПАТ «ЦГЗК»; № 7. ПАТ «КЗК»; № 9. ПАТ «Кривбаспром»; № 11. ТОВ «Технопарк Плюс»; № 12. ТОВ «Гідротерм»; та в 5-ти підприємств торгівлі з II-ї групи вибіркової сукупності: № 1. ТОВ «Руш»; № 3. ПП «Екстрім»; № 4. ТОВ «Чайний дім»; № 7. ТОВ «Пивна Гільдія»; № 11. ТОВ «Тісо» (див. табл. 3.2).

Інтегральний середньозважений індекс ефективності управління інвестиційними ризиками підприємства торгівлі об'єднує комплекс цільових показників, пов'язаних з процесами мінімізації, нейтралізації, хеджування різних видів ризиків (систематичних та несистематичних), що супроводжують інвестиційні проекти на різних стадіях інвестиційного циклу ($I_{\text{ЕУІР}}$), мав позитивне значення протягом аналізованого періоду ($I_{\text{ЕУІР}} > 1$) в 7-ми підприємствах I-ї вибіркової групи, куди відносяться виробничо-торговельні комплекси та підприємства торгівлі непродовольчими товарами: № 1. ПАТ «Північний ГЗК»; № 3. ПАТ «Південний ГЗК»; № 6. ПАТ «ЦГЗК»; № 7. ПАТ «КЗК»; № 8. ПАТ «Суша Балка»; № 9. ПАТ «Кривбаспром»; № 11. ТОВ «Технопарк Плюс»; та в 5-ти підприємствах торгівлі II-ї вибіркової групи, куди відносяться торговельні мережі та підприємства торгівлі продовольчими товарами: № 2. ТОВ «Гетьман»; № 3. ПП «Екстрім»; № 5. ТОВ «Кватро»; № 7. ТОВ «Пивна Гільдія»; № 11. ТОВ «Тісо» (див. табл. 3.2).

Інтегральний індекс ефективності управління диверсифікованим портфелем фінансових інвестицій ($I_{\text{ЕУФІ}}$), який включає локальні, диференційовані за вагою та пріоритетністю показники, що відображають потенціал інвестиційного розвитку підприємства торгівлі в частині реалізації фінансових інвестицій, мав позитивну динаміку ($I_{\text{ЕУФІ}} > 1$) у 8-ми підприємств торгівлі I-ї групи, та в 7-ми підприємствах торгівлі II-ї групи.

Інтегральний індекс ефективності управління реальними інвестиційними проектами (I_{EUP}), що свідчить про потенціал інвестиційного розвитку торговельного підприємства в частині здійснення реального інвестування, мав позитивну динаміку ($I_{EUP} > 1$) в 7-ми підприємствах торгівлі I-ї групи, та в 6-ти підприємствах торгівлі II-ї групи вибіркової сукупності.

Інтегральний, об'єднуючий обидва ключові напрями інвестиційної діяльності, середньозважений індекс ефективності управління загальним диверсифікованим портфелем реальних і фінансових інвестицій мав позитивну динаміку протягом 2015–2019 рр.: в 7-ми підприємствах торгівлі I-ї групи: № 3. ПАТ «Південний ГЗК»; № 4. ТОВ «Епіцентр К»; № 6. ПАТ «ЦГЗК»; № 7. ПАТ «КЗК»; «9. ПАТ «Кривбаспром»; № 11. ТОВ «Технопарк Плюс»; № 12. ТОВ «Гідротерм»; та в 7-ми підприємствах торгівлі II-ї групи: № 1. ТОВ «Руш»; № 3. ПП «Екстрім»; № 4. ТОВ «Чайний дім»; № 7. ТОВ «Пивна Гільдія»; № 8. ТОВ «Україна»; № 11. ТОВ «Тісо»; № 12. ТОВ «Контраста» (див. табл. 3.2).

В табл. 3.3 наведено результати розрахунку інтегрального середньозваженого індексу комплексної оцінки потенціалу інвестиційного розвитку підприємств торгівлі вибіркової сукупності ($I_{ПНР}$), який будується на оцінці в динаміці цільових локальних індексів і коефіцієнтів та часткових інтегральних індексів, з диференціацією їх ваги в алгоритмі розрахунку кінцевого результуючого показника, залежно від потужності детермінованого впливу (інтенсивного або екстенсивного) на динаміку потенціалу інвестиційного розвитку, що дозволяє надавати економічну інтерпретацію фактичного рівня ефективності та якості управління інвестиційною діяльністю кожного підприємства торгівлі вибіркової сукупності за визначений період, прогнозувати та коригувати напрям вектору інвестиційної траєкторії в процесі реалізації фінансово-інвестиційної, конкурентної та корпоративної стратегій у поточному та довгостроковому періодах.

Комплексний інтегральний середньозважений індекс оцінки рівня потенціалу інвестиційного розвитку підприємств торгівлі вибіркової сукупності має позитивне середньорічне значення за аналізований період (2015–2019 рр.), ($I_{\text{ПНР}} > 1$) у 7-ми підприємств з I-ї вибіркової групи, куди відносяться виробничо-торговельні комплекси та підприємства торгівлі непродовольчими товарами: № 3. ПАТ «Південний ГЗК»; № 4. ТОВ «Епіцентр К»; № 6. ПАТ «ЦГЗК»; № 7. ПАТ «КЗК»; № 9. ПАТ «Кривбаспром»; № 11. ТОВ «Технопарк Плюс»; № 12. ТОВ «Гідротерм»; та у 7-ми підприємств торгівлі з II-ї вибіркової групи, куди відносяться торговельні мережі та підприємства торгівлі продовольчими товарами: № 1. ТОВ «Руш»; № 3. ПП «Екстрім»; № 4. ТОВ «Чайний дім»; № 7. ТОВ «Пивна Гільдія»; № 8. ТОВ «Україна»; № 11. ТОВ «Тісо»; № 12. ТОВ «Контраста» (див. табл. 3.3).

Результати математичних розрахунків інтегральних середньозважених індексів комплексної оцінки потенціалу інвестиційного розвитку підприємств торгівлі ($I_{\text{ПНР}}$), стали підставою для аналізу змін напрямів векторів інвестиційної траєкторії торговельних підприємств, які характеризують щорічну та середньорічну динаміку інтегрального показника комплексної оцінки рівня потенціалу інвестиційного розвитку кожного підприємства торгівлі вибіркової сукупності за аналізований період (2015–2019 рр.), у таких трьох варіантах:

1) $I_{\text{ПНР}} < 0$; ↓ ↑; 2) $0 < I_{\text{ПНР}} < 1$; ↓ ↑; 3) $I_{\text{ПНР}} > 1$; ↓ ↑.

Користуючись результатами проведеного дослідження, нами побудовано діаграму (рис. 3.5), яка ілюструє динаміку вектору інвестиційної траєкторії підприємства торгівлі, залежно від отриманої оцінки рівня інтегрального індексу потенціалу інвестиційного розвитку, що лінгвістично може характеризуватися такими стадіями життєвого інвестиційного циклу як «інвестиційна яма», «інвестиційна зупинка», «інвестиційна хода», «інвестиційний біг», «інвестиційний стрибок», «інвестиційний політ», «інвестиційне падіння», що відповідають визначеному типу інвестиційної стратегії за запропонованою шкалою інтервалів значень інтегрального індексу як «пасивно-бездіяльної», «обережно-консервативної», «виважено-поміркованої», «активно-агресивної» (табл. 3.4)

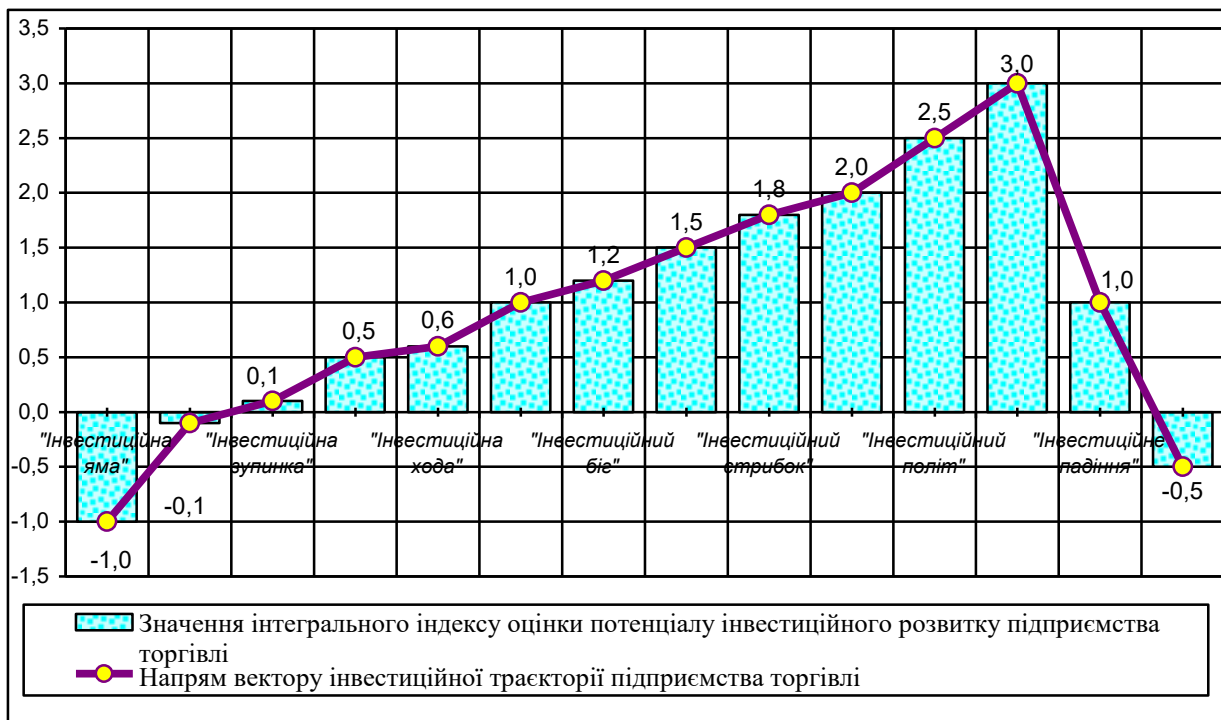

Рис. 3.5. Формування вектору інвестиційної траєкторії залежно від рівня інтегрального індексу оцінки потенціалу інвестиційного розвитку підприємства торгівлі (розроблено авторами)

Таблиця 3.4

Матриця оцінки рівня потенціалу інвестиційного розвитку ($I_{ПІНР}$) та визначення вектору інвестиційної траєкторії в межах обраного типу інвестиційної стратегії підприємства торгівлі (розроблено авторами)

Інвестиційна стратегія ⇒	Пасивно-бездіяльна		Обережно-консервативна		Виважено-поміrkована		Активно-агресивна		Пасивно-бездіяльна
	«Інвестиційна яма»	«Інвестиційна зупинка»	«Поступова інвестиційна хода»	«Інтенсивна інвестиційна хода»	«Інвестиційний біг»	«Інвестиційний стрибок»	«Інвестиційний політ»		
Інвестиційна траєкторія ⇒									
Інтервали шкали оцінки ($I_{ПІНР}$) ⇒	$I_{ПІНР} \in [-1,0; 0]$	$I_{ПІНР} \in (0; 0,8]$	$I_{ПІНР} \in (0,8; 1,0]$	$I_{ПІНР} \in (1,0; 1,2]$	$I_{ПІНР} \in (1,2; 1,5]$	$I_{ПІНР} \in (1,5; 2,0]$	$I_{ПІНР} > 2,0$	$I_{ПІНР} \leq 0$	

В табл. 3.5 нами проведено ранжування підприємств торгівлі вибіркової сукупності на основі отриманих результатів комплексного аналізу потенціалу інвестиційного розвитку, за запропонованою шкалою оцінки рівня інтегрального середньозваженого індексу та його складових детермінантів у вигляді шести часткових інтегральних індексів, інтервали значень яких відповідають визначеному типу інвестиційної стратегії, динаміці та напрямку вектору інвестиційної траєкторії, яких фактично дотримувалися підприємства торгівлі вибіркової сукупності протягом досліджуваного періоду (2015–2019 рр.), що дозволяє оцінити ефективність та обґрунтувати доцільність обраного типу інвестиційної стратегії, що, в свою чергу, є підставою для торговельних підприємств радикально змінювати або коригувати власну інвестиційну стратегію та напрям вектору інвестиційної траєкторії у прогнозованому періоді.

За результатами проведеного ранжування торговельних підприємств вибіркової сукупності, на основі матриці оцінки інтегрального індексу потенціалу інвестиційного розвитку, зроблено висновок, що достатньо велика їх кількість протягом аналізованого періоду дотримувалися обережно-консервативної інвестиційної стратегії, з відповідним домінуючим вектором інвестиційної траєкторії, який лінгвістично можна трактувати як:

– «інвестиційна зупинка», яка проявилася в 3-х підприємствах торгівлі з I вибіркової групи, куди відносяться виробничо-торговельні комплекси та підприємства торгівлі непродовольчими товарами: № 2. ПАТ «Інгулець ГЗК»; № 5. ТОВ «Дизель сервіс»; № 10. ПАТ «Інтерпром»; та в 3-х підприємствах торгівлі з II групи, куди відносяться торговельні мережі та підприємства торгівлі продовольчими товарами: № 6. ТОВ «Аквамир»; № 10. ТОВ «Ласка-К»; № 12. ТОВ «Контраста»;

– «поступова інвестиційна хода», яка спостерігалася в 2-х торговельних підприємствах з I групи: № 1. ПАТ «Північний ГЗК»; № 8. ПАТ «Суша Балка»; та в 2-х підприємствах торгівлі з II вибіркової групи: № 2. ТОВ «Гетьман»; № 9. ПАТ «Криворіжнасінеовоч».

Виважено-поміркованої інвестиційної стратегії з домінуючим вектором відповідної інвестиційної траєкторії дотримувалися торговельні підприємства:

– «інтенсивна інвестиційна хода» спостерігалася тільки в 2-х підприємствах торгівлі з II групи: № 5. ТОВ «Кватро»; № 8. ТОВ «Україна»;

– «інвестиційний біг» був притаманний 4-м підприємствам торгівлі з I групи: № 4. ТОВ «Епіцентр К»; № 6. ПАТ «ЦГЗК»; № 7. ПАТ «КЗК»; № 12. ТОВ «Гідротерм»; 1-му підприємству з II групи: № 1. ТОВ «Руш».

Активно-агресивної інвестиційної стратегії з домінуючим вектором відповідної інвестиційної траєкторії протягом досліджуваного періоду дотримувалися такі торговельні підприємства:

– «інвестиційний стрибок» спостерігався в 2-х торговельних підприємствах з I групи: № 3. ПАТ «Південний ГЗК»; «9. ПАТ «Кривбаспром»; та в 2-х підприємствах з II групи: № 3. ПП «Екстрім»; № 11. ТОВ «Тісо»;

– «інвестиційний політ» продемонстрували: 1 підприємство торгівлі з I групи: № 11. ТОВ «Технопарк Плюс» та 2 підприємства торгівлі з II групи вибіркової сукупності: № 4. ТОВ «Чайний дім»; № 7. ТОВ «Пивна Гільдія».

Таким чином, розроблений науково-методичний підхід до формування, імплементації та коригування інвестиційної стратегії підприємств торгівлі, особливістю якого є використання матричної моделі, яку побудовано на основі запропонованої шкали з діапазонами значень інтегрального індексу оцінки потенціалу інвестиційного розвитку підприємств торгівлі, дозволяє визначати та трактувати тип інвестиційної стратегії за критеріями інвестиційної стабільності, активності та прогнозованості як «пасивно-бездіяльну», «обережно-консервативну», «виважено-помірну», «активно-агресивну». Запропонований підхід також надає можливість обирати та визначати вектор інвестиційної траєкторії, який лінгвістично може характеризуватися стадіями життєвого інвестиційного циклу підприємства як «інвестиційна яма», «інвестиційна зупинка», «інвестиційна хода», «інвестиційний біг», «інвестиційний стрибок», «інвестиційний політ», «інвестиційне падіння», що дозволяє здійснювати ранжування та позиціонування підприємств торгівлі за результатами інтегральної оцінки, коригувати вектор інвестиційної траєкторії в динаміці, підвищувати обґрунтованість прийняття управлінських рішень в інвестиційній діяльності в поточному та перспективному періодах (див. табл. 3.5, рис. 3.6.).

Таблиця 3.5

Ранжування підприємств торгівлі вибіркової сукупності на основі матриці оцінки рівня потенціалу інвестиційного розвитку та вектору інвестиційної траєкторії в межах визначеного типу інвестиційної стратегії

Інвестиційна стратегія	Пасивно-бездіяльна	Обережно-консервативна		Виважено-помірквана		Активно-агресивна		Пасивно-бездіяльна
		«Інвестиційна зупинка»	«Поступова інвестиційна хода»	«Інтенсивна інвестиційна хода»	«Інвестиційний біг»	«Інвестиційний стрибок»	«Інвестиційний політ»	
Інтервали шкали оцінки інтегрального індексу ІПНР	$-1 \leq \text{ІПНР} \leq 0$	$0 < \text{ІПНР} \leq 0,8$	$0,8 < \text{ІПНР} \leq 1$	$1 < \text{ІПНР} \leq 1,2$	$1,2 < \text{ІПНР} \leq 1,5$	$1,5 < \text{ІПНР} \leq 2$	$\text{ІПНР} > 2$	$\text{ІПНР} \leq 0$
Ранжування підприємств торгівлі вибіркової сукупності за рівнем інтегрального індексу оцінки потенціалу інвестиційного розвитку (ІПНР)	—	№ 2. ПАТ «Інгулець ГЗК»; № 5. ТОВ «Дизель сервіс»; № 10. ПАТ «Інтерпром»	№ 1. ПАТ «Північний ГЗК»; № 8. ПАТ «Суша Балка»	—	№ 4. ТОВ «Епіцентр К»; № 6. ПАТ «ЦГЗК»; № 7. ПАТ «КЗК»; № 12. ТОВ «Гідротерм»	№ 3. ПАТ «Південний ГЗК»; «9. ПАТ «Кривбас-пром»	№ 11. ТОВ «Технопарк Плюс»	—
		№ 6. ТОВ «Аквамир»; № 10. ТОВ «Ласка-К»; № 12. ТОВ «Контраста»	№ 2. ТОВ «Гетьман»; № 9. ПАТ «Криворіж-насіневооч»	№ 5. ТОВ «Кватро»; № 8. ТОВ «Україна»	№ 1. ТОВ «Руш»	№ 3. ПП «Екстрім»; № 11. ТОВ «Тісо»	№ 4. ТОВ «Чайний дім»; № 7. ТОВ «Пивна Гільдія»	—

Інвестиційна стратегія	↑	Пасивно-бездіяльна «Інвестиційна яма»	Обережно-консервативна		Виважено-поміркована «Інвестиційний біг»	Активно-агресивна		Пасивно-бездіяльна «Інвестиційне падіння»
			«Інвестиційна зупинка»	«Поступова інвестиційна хода»		«Інвестиційний стрибок»	«Інвестиційний політ»	
Інтервали шкали оцінки інтегрального індексу ПІНР		$-1 \leq I_{\text{ПІНР}} \leq 0$	$0 < I_{\text{ПІНР}} \leq 0,8$	$0,8 < I_{\text{ПІНР}} \leq 1$	$1 < I_{\text{ПІНР}} \leq 1,2$	$1,2 < I_{\text{ПІНР}} \leq 1,5$	$1,5 < I_{\text{ПІНР}} \leq 2$	$I_{\text{ПІНР}} \leq 0$
I. Індекс інтенсивності інвестиційного розвитку, та зростання капіталізації підприємства торгівлі (Ірк) (ресурсно-відтворувальний)	Група I.	—	№ 2; № 10	№ 1	№ 5; № 7; № 8; № 9	№ 3; № 4; № 6; № 11; № 12	—	—
	Група II.	—	№ 6; № 12	№ 1	№ 2; № 4; № 8; № 9; № 10	№ 5; № 7; № 11	№ 3	—
II. Індекс швидкості окупності інвестованого капіталу та інвестиційної активності підприємства торгівлі (Іокл)	Група I.	—	№ 1; № 2	№ 5; № 10	№ 3; № 6	№ 4; № 11;	№ 7; № 8; № 9; № 12	—
	Група II.	—	№ 10; № 12	№ 1; № 6	№ 2; № 9;	№ 4; № 5; № 8	№ 3; № 7; № 11	—
III. Індекс прогнозованості, стабільності та привабливості інвестиційної діяльності підприємства торгівлі (Іспл)	Група I.	№ 10	№ 1; № 2; № 5; № 8	—	—	№ 4; № 6; № 9	№ 3; № 7; № 12	№ 10
	Група II.	№ 6	№ 2; № 5; № 9; № 10	№ 8; № 12	№ 7	№ 1; № 8	№ 11	№ 6
IV. Індекс ефективності управління інвестиційними ризиками підприємства торгівлі (Іеур)	Група I.	—	№ 2; № 10	№ 4; № 5; № 12	—	—	№ 1; № 6	—
	Група II.	—	№ 1; № 6; № 9	№ 4; № 8; № 10; № 12	—	№ 3	№ 2; № 5; № 7; № 11	—
V. Індекс ефективності управління портфелем фінансових інвестицій підприємства торгівлі (Іеуф)	Група I.	№ 2	№ 1; № 5; № 8	—	№ 7	№ 4; № 6; № 9; № 10; № 11	№ 3;	№ 2
	Група II.	—	№ 2; № 5; № 6; № 8; № 10	—	№ 9	—	№ 11; № 12	—
VI. Індекс ефективності управління реальними інвестиційними проектами підприємства торгівлі (Іеур)	Група I.	№ 10	№ 1; № 2 № 5; № 8	—	—	№ 4	№ 3; № 6; № 7; № 9; № 12	№ 10
	Група II.	—	№ 2; № 5; № 6; № 10; № 12	№ 3; № 9	—	№ 1; № 8	—	—

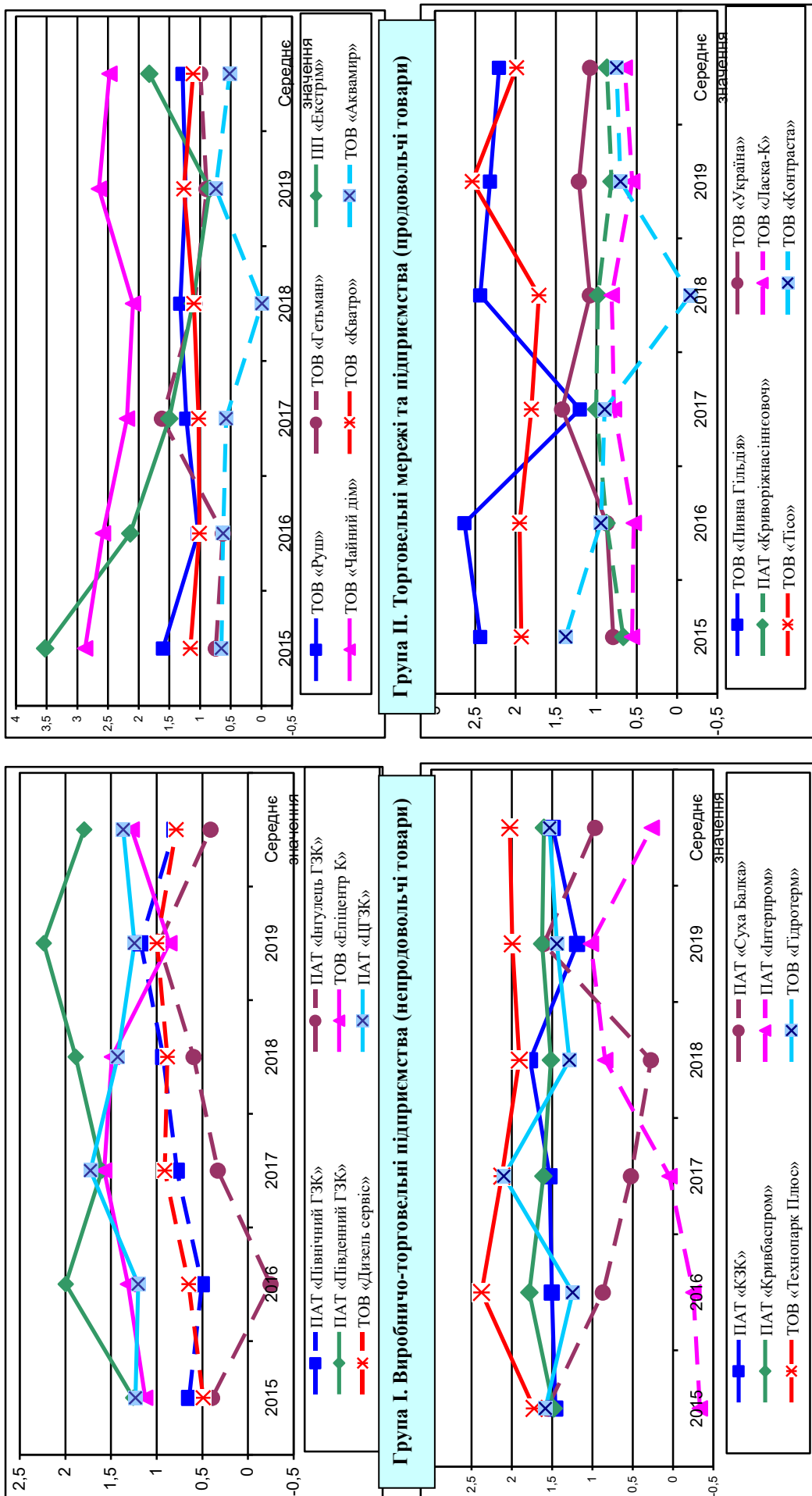

Рис. 3.6. Динаміка векторів інвестиційної траєкторії підприємств торгівлі в розрізі конкурентних груп вибіркової сукупності на основі показників інтегральних індексів, визначених за результатами комплексної оцінки рівня потенціалу інвестиційного розвитку торговельних підприємств протягом 2015–2019 рр.

3.2. Оцінка та мінімізація інвестиційних ризиків в процесі управління інвестиційним портфелем торговельного підприємства

Інвестиційна діяльність у всіх формах і видах, яку здійснюють суб'єкти підприємництва, у тому числі, підприємства торгівлі, пов'язана з невизначеністю та ризиком. Ризик (від італ. «risiko» – небезпека або загроза) – категорія, що пов'язана з подоланням невизначеності, коли є потреба і можливість оцінити вірогідність досягнення запланованої мети [16].

Невизначеність та ризики, що супроводжують фінансово-господарську діяльність торговельного підприємства, у тому числі, в процесі здійснення інвестиційної діяльності, вимагають необхідності розробки та практичної реалізації адекватної моделі управління інвестиційними ризиками, що спрямована на своєчасне виявлення, ідентифікацію, оцінку, мінімізацію, диверсифікацію, нейтралізацію або уникнення вірогідних інвестиційних ризиків.

Проблематиці управління інвестиційними ризиками присвячено низку теоретико-прикладних наукових досліджень зарубіжних та вітчизняних авторів, серед яких можна виділити: Г. Александера, Дж. Бейлі, Г. Марковіца, Ф. Найта, Д. Тобіна, Р. Холта, У. Шарпа, В.Г. Бабенко, І.Т. Балабанова, І.О. Бланка, В.В. Бочарова, В.В. Вітлінського, Н.М. Внукову, Н.М. Гайдиса, В.М. Глібчука, В.В. Глущенко, А.Ф. Гойко, І.М. Дашко, С.М. Ілляшенко, Н.С. Краснокутську, В.В. Ковалева, Т.В. Майорову, В.А. Міщенко, І.П. Мойсеєнко, С. В. Мочерного, В.А. Смоляка, С.К. Реверчука, В.П. Савчука, О.О. Удалих, О. А. Устенко, В.Г. Федоренка, А.В. Череп, М.В. Черну, А.В. Яблонську та ін.

На думку багатьох вчених-економістів, інвестиційний ризик характеризує вірогідність виникнення непередбачуваних фінансових втрат у процесі здійснення інвестиційної діяльності підприємства, що спричинює втрату всього, або значної частини інвестованого капіталу, зниження або втрату майбутнього очікуваного доходу (прибутку) від інвестиційної діяльності підприємства, що відбувається в ситуації невизначеності умов вкладення коштів в різні інвестиційні об'єкти та проекти [16, 34, 41, 44, 54, 92, 93].

Так, на думку І.О. Бланка, «ризик – це можливість настання несприятливої події, пов’язаної з різними видами втрат» [16, с. 82]. І.П. Мойсеєнко визначає інвестиційний ризик як «можливість нездійснення запланованих цілей інвестування (таких, як прибуток або соціальний ефект) і отримання грошових збитків» [136, с. 263]. О.А. Удалих ризик інвестиційного проекту визначає як «невизначеність, пов’язану із вартістю інвестицій наприкінці періоду» [195].

На думку І.Т. Балабанова, інвестиційний ризик – це «ймовірність відхилення величини фактичного доходу від величини очікуваного» [3, с. 26]. Н.М. Гайдис під інвестиційний ризиком розуміє «ймовірність виникнення непередбачених фінансових втрат (зменшення прибутку, доходів, втрати капіталу тощо) у ситуації невизначеності умов інвестиційної діяльності» [41, с. 116]. І.М. Дашко, О.Ю. Ємельянов, І.З. Крет під ризиком інвестицій розуміють «ймовірність виникнення несприятливих фінансових наслідків у формі втрати очікуваного доходу від інвестицій в ситуації невизначеності умов здійснення проекту» [54]. С.К. Реверчук, І. Г. Скоморович та ін. визначають інвестиційний ризик як «невизначеність доходів від інвестиційного проекту, пов’язаного з можливістю виникнення протягом його реалізації несприятливих ситуацій і наслідків» [168, с. 155].

Аналіз наукових джерел інформації дозволив зробити висновок про те, що ризики, які супроводжують інвестиційну діяльність суб’єктів підприємства, у тому числі, торговельних підприємств, відносяться до складних економічних категорій, яким властиві такі визначальні характеристики [3, 16, 34, 41, 44, 54, 92, 93, 136, 168]:

- інвестиційні ризики проявляються в процесі здійснення фінансово-господарської діяльності підприємств, невід’ємною складовою якої є інвестиційна діяльність, що пов’язана, як з отриманням очікуваних доходів, так і з вірогідними фінансово-економічними втратами капіталу і прибутку;

- інвестиційні ризики є об’єктивним явищем, яке супроводжує процес інвестиційної діяльності підприємств на різних етапах життєвого циклу інвестиційних проектів, але низка чинників виникнення, оцінки та управління інвестиційними ризиками залежать від суб’єктивних управлінських рішень;

– інвестиційні ризики мають імовірнісну природу, яка є їх постійною характеристикою, що проявляється в процесі інвестиційної діяльності підприємств та визначається дією як об'єктивних, так і суб'єктивних чинників;

– інвестиційним ризикам притаманна невизначеність наслідків їх впливу на кінцеві фінансові результати та ефективність інвестиційної діяльності, зокрема, недетермінованість впливу позначається на рівнях дохідності (нормі рентабельності) та швидкості окупності введених в експлуатацію інвестиційних проектів, які можуть коливатися в широкому діапазоні, залежно від виду та рівня оцінки впливу інвестиційного ризику;

– невизначеність наслідків впливу інвестиційних ризиків може проявлятися у вигляді як негативних, так і позитивних показників результативності: з одного боку, існує небезпека потенційно можливої втрати інвестиційного капіталу, недоотримання доходів, порівняно з розрахунковим варіантом, з іншого – існує ймовірність отримання додаткового прибутку, пов'язаного з реалізацією інвестиційного проекту;

– інвестиційним ризикам притаманна варіабельність оцінки їх рівня залежно від певного виду, форми, об'єкту, проекту інвестицій, яка залежить від тривалості інвестиційного циклу та впливу багаточисельних і різновекторних систематичних та несистематичних макро- та мікроекономічних та інших чинників (політичних, соціальних, правових, екологічних, технічних, інформаційних, маркетингових, безпекових) які знаходяться в постійній динаміці;

– інвестиційним ризикам притаманна суб'єктивність оцінки їх рівня та напряму впливу, незважаючи на об'єктивну їх природу як економічного явища; ця суб'єктивність оцінки визначається різним рівнем повноти й достовірності інформації, кваліфікації та досвіду інвестиційних менеджерів тощо.

Розглянуті характеристики категорії інвестиційного ризику дозволяють визначити його як вірогідність виникнення несприятливих соціально-економічних, операційних, фінансових, технічних, екологічних та інших неочікуваних наслідків у формах втрати повністю або частково інвестиційних ресурсів, капіталу, доходу, прибутку, репутації тощо в ситуації невизначеності та варіативних умовах здійснення інвестиційної діяльності підприємства.

Таким чином, ризик є важливою та невід'ємною характеристикою інвестицій, яка є притаманною усім їх формам й видам. Ризик і дохідність інвестицій є взаємопов'язаними та взаємообумовленими. Носієм чинника ризику інвестиції виступають як джерело доходу у фінансово-господарській та інвестиційній діяльності підприємства. Здійснюючи інвестиції, інвестор завжди усвідомлено йде на ризик, пов'язаний з можливим зниженням або недоотриманням суми очікуваного інвестиційного доходу, а також можливою втратою (частковою чи повною) інвестиційного капіталу.

Інвестиційні ризики підприємства торгівлі характеризуються великою багаточисельністю і можуть бути класифіковані за джерелами виникнення та ступенем впливу на інвестиційний процес наступним чином (рис. 3.7):

1) систематичні ризики (недиверсифіковані, макроекономічні, кон'юнктурні), які, в свою чергу, поділяються на зовнішні та внутрішні (політичні та економічні), серед яких варто виділити: інфляційні, валютні, курсові, податкові, відсоткові (деPOSITNІ, кредитні), ринкові;

2) несистематичні ризики (диверсифіковані, пов'язані з діяльністю конкретного інвестора), доцільно поділити на ті, що пов'язані із загальною фінансово-господарською та комерційною діяльністю торговельного підприємства (маркетингові, закупівельно-збутові, операційні, фінансові, технічні, безпекові, екологічні, соціальні, інформаційні, іміджеві) та ті, що безпосередньо виникають в процесі розробки, реалізації та експлуатації конкретних інвестиційних проектів (ризики передінвестиційного, інвестиційного, експлуатаційного етапів).

Що стосується класифікації методів оцінки інвестиційних ризиків, до найбільш поширених формалізованих (кількісних) методів оцінки рівня ризику реальних інвестиційних проектів та портфелів фінансових інвестицій відносять: економіко-статистичний; метод експертних оцінок; метод «дерева рішень»; метод використання аналогів. Серед неформалізованих методів, які широко використовують у проектному аналізі, найпопулярнішими є: аналіз сценаріїв проекту; аналіз чутливості; метод імітаційного моделювання (див. рис. 3.7).

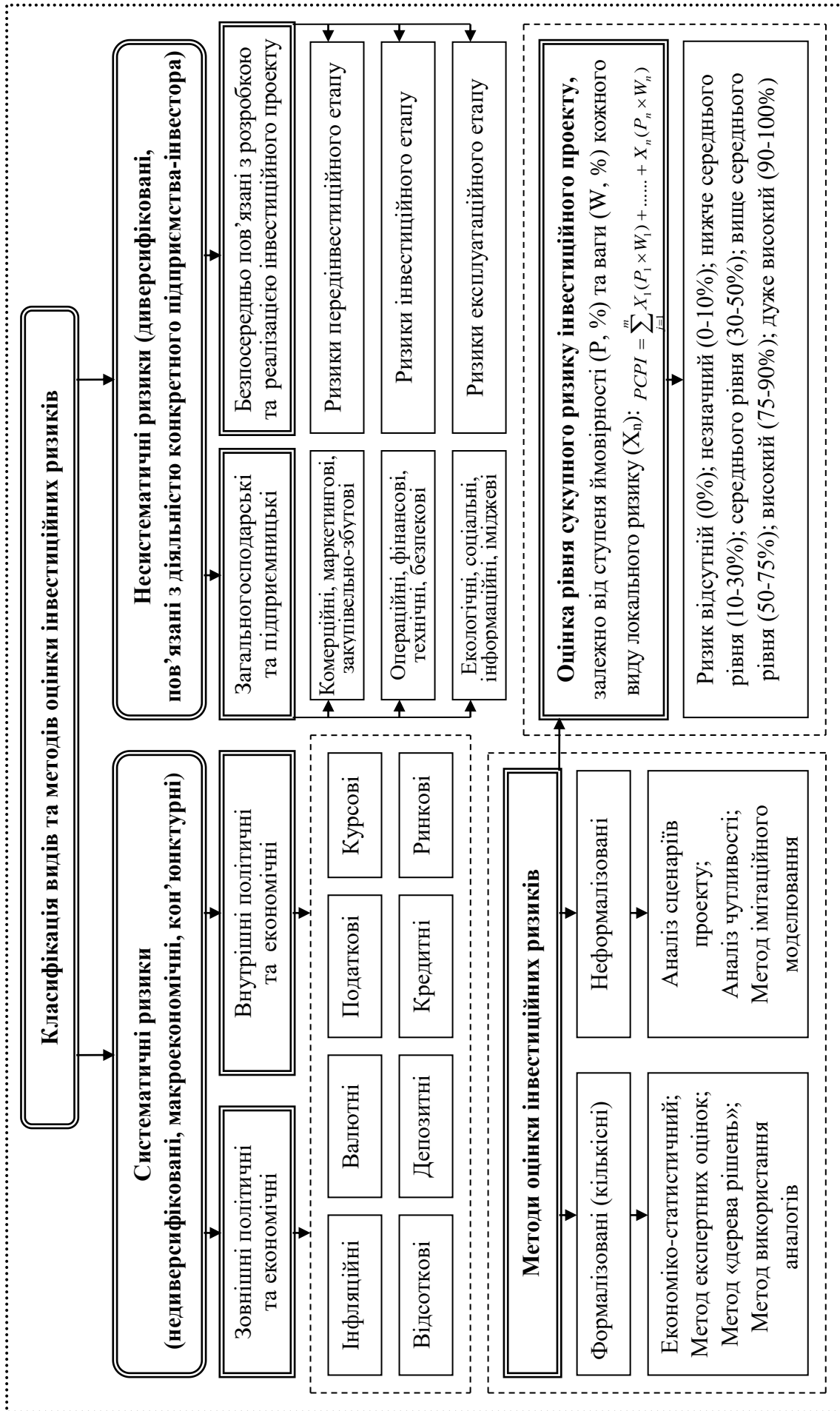

Рис. 3.7. Класифікація видів та методів оцінки інвестиційних ризиків торговельного підприємства (розроблено авторами)

Зміст статистичного методу оцінки ризиків інвестиційних проектів полягає в дослідженні протягом визначеного часового періоду здійснення інвестиційних витрат, прогнозування сум отримуваних доходів, прибутків від вкладеного капіталу, встановлення частоти та ймовірності їх виникнення. У процесі застосування такого методу вихідні дані розглядають як очікувані значення певних випадкових величин, що підпорядковуються законам ймовірності розподілу. Законом розподілу випадкової величини називають закон відповідності між можливими її значеннями та їх ймовірностями.

З метою надання оцінки рівня ризику реальних інвестиційних проектів та портфелів фінансових інвестицій, використовуються різноманітні економіко-статистичні показники, такі як дисперсія, стандартне відхилення, коефіцієнти варіації, кореляції, коваріації, кореляції, детермінації, коефіцієнт β (бета), економічний зміст та алгоритм розрахунку яких наведено на рис. 3.8.

В табл. 3.6 представлено результати розрахунку статистичних показників дисперсії, стандартного відхилення, коефіцієнту варіації, за допомогою яких проведено порівняльну оцінку рівня інвестиційного ризику двох альтернативних реальних інвестиційних проектів, що обирає для себе торговельне підприємство ТОВ «Технопарк Плюс», за якими розглядається декілька варіантів отримання прибутку щомісячно, протягом року реалізації проектів, які характеризуються прогнозованими рівнями внутрішньої норми рентабельності (IRR_i), з урахуванням інфляції, та ступенями їх ймовірності (P_i).

В процесі порівняння статистичних показників, які характеризують рівні рентабельності та ризику двох альтернативних реальних інвестиційних проектів, зроблено висновок, що слід віддати перевагу інвестиційному проекту А, в якому значення коефіцієнту варіації ($V = 30,8\%$) є нижчим, за проект Б ($V = 46,7\%$).

Це свідчить про більш оптимальне співвідношення між показниками рентабельності та ризику інвестиційного проекту А, де ступінь розсіювання та швидкість коливань значень внутрішньої норми рентабельності інвестицій (IRR_i) та ймовірностей (P_i), їх можливих варіантів в n -му періоді навколо середнього значення, менша за відповідні показники в проекті Б, тому інвестиційний проект А є більш прийнятним для реалізації підприємством торгівлі ТОВ «Технопарк Плюс» у майбутньому періоді (див. табл. 3.6).

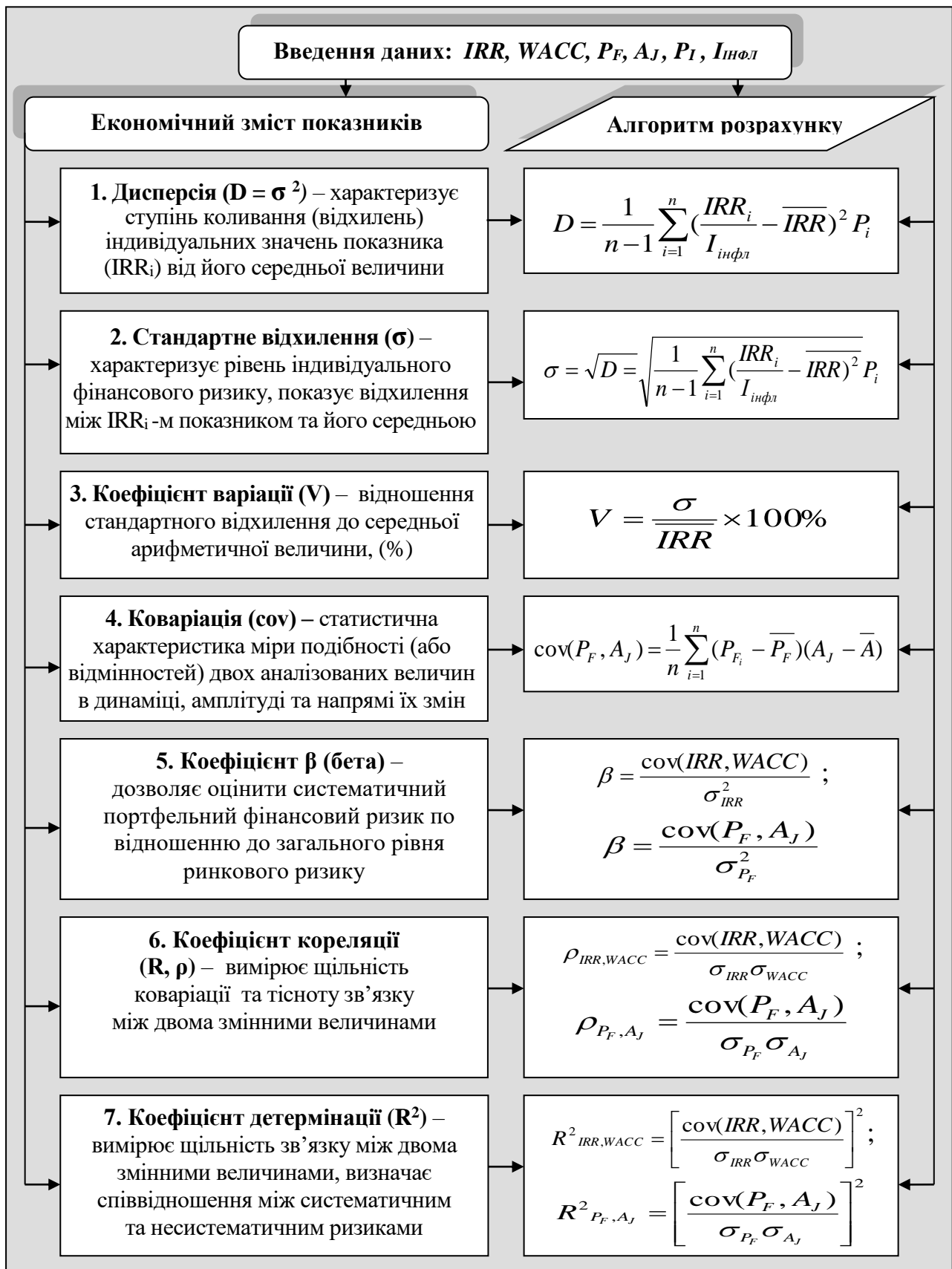

Рис. 3.8. Методичний інструментарій оцінки рівня ризику в процесі формування портфелю реальних і фінансових інвестицій підприємства торгівлі, (де IRR – норма рентабельності інвестицій, $WACC$ – ціна інвестиційного капіталу, P_F – курс (дохідність) інвестиційного портфелю, A_J – курс (дохідність) окремого активу (цінного паперу), P_I – ймовірність рівня рентабельності інвестицій, $I_{\text{інфл}}$ – індекс інфляції щомісячний, щорічний)

Оцінка рентабельності та ризику двох альтернативних реальних
інвестиційних проектів для ТОВ «Технопарк Плюс»

Варіанти альтернативних інвестиційних проектів	Норма (рівень) рентабельності проекту щомісячно, скорегована на темп інфляції, % $IRR_i^* = \frac{IRR_i}{T_{інф}} \times 100$		Ймовірність рівня рентабельності, P_i	Дисперсія рівня рентабельності, D $D = \sum_{i=1}^n (IRR_i - \overline{IRR})^2 P_i$	Стандартне відхилення рівня рентабельності, σ $\sigma = \sqrt{D}$	Коефіцієнт варіації рівня рентабельності, V $V = \frac{\sigma}{R} \times 100\%$
Інвестиційний проект А (слід прийняти)	1	10,0	0,1	6,0970	$\sigma = \sqrt{D}$ $= \sqrt{30,033}$ $= 5,48$	$V = \frac{5,48}{17,8} \times 100 =$ $0,308 \times 100 = 30,8\%$
	2	11,0	0,1	4,6353		
	3	12,1	0,1	3,2585		
	4	13,3	0,1	2,0325		
	5	14,6	0,1	1,0293		
	6	16,1	0,1	0,2918		
	7	17,7	0,075	0,0009		
	8	19,5	0,075	0,2146		
	9	21,4	0,075	0,9675		
	10	23,6	0,075	2,5158		
	11	25,9	0,05	3,2738		
	12	28,5	0,05	5,7156		
		$\overline{IRR} = 17,8$		1,0		
Інвестиційний проект Б (слід відмовитися)	1	5	0,1	5,0183	$\sigma = \sqrt{D}$ $= \sqrt{31,829}$ $= 5,642$	$V = \frac{5,642}{12,1} \times 100 =$ $0,467 \times 100 = 46,7\%$
	2	5,8	0,1	4,0120		
	3	6,6	0,1	2,9938		
	4	7,6	0,1	2,0067		
	5	8,7	0,1	1,1149		
	6	10,1	0,08	0,3288		
	7	11,6	0,07	0,0188		
	8	13,3	0,07	0,1035		
	9	15,3	0,07	0,7218		
	10	17,6	0,07	2,1216		
	11	20,2	0,07	4,6425		
	12	23,3	0,07	8,7462		
		$\overline{IRR} = 12,1$		1,0		

В процесі формування та управління портфелем фінансових інвестицій підприємства торгівлі необхідно дотримуватися вимог його оптимізації за критеріями дохідності та ризику. Основу сучасної портфельної теорії становить концепція «ефективного портфелю», формування якого повинно забезпечити найвищий рівень його дохідності, за заданого рівня ризику, або найменший рівень ризику, за заданого рівня дохідності. За розробку окремих положень «сучасної портфельної теорії» ряд авторів – Г. Марковіц, Д. Тобін, В. Шарп та інші отримали Нобелівську премію [184].

Визначимо доцільність портфельних інвестицій в акції декількох передбачуваних емітентів, якщо відомі дані про фактичну дохідність та ринковий курс пайових цінних паперів протягом 12-ти періодів (табл. 3.7).

З цією метою проведемо розрахунок статистичних показників: дисперсії, стандартного відхилення, коефіцієнтів варіації дохідності різних видів акцій, визначимо коваріацію ринкового портфелю та кожної акції, коефіцієнти кореляції та детермінації для оцінки часток систематичного та несистематичного ризику в загальному ризику портфелю та окремих акцій (табл. 3.8).

Значення коефіцієнту варіації ($V = 98,87\%$) є найвищим за акцією А, що свідчить про високий рівень інвестиційного ризику вкладень в даний вид цінних паперів. Розрахункові дані табл. 3.8 також свідчать про те, що найбільший ризик, як і найбільший дохід ($9,67\%$) інвестору принесе акція В, де коефіцієнт β_i є найвищим ($0,998$) порівняно з іншими акціями, а коефіцієнт детермінації R^2 , який показує рівень несистематичного ризику (тобто рівень ризику конкретного емітента цінних паперів) теж є найвищим ($0,684$).

Коефіцієнт β_i показує, наскільки зміниться дохідність акції за зміни очікуваної дохідності ринкового портфеля на 1% . Значення β_i може бути не тільки додатним, а й від'ємним. Це означає, що дохідність ринкового портфелю і цінного паперу (акції), змінюються у протилежних напрямках. Взагалі, якщо значення коефіцієнту $\beta_i < 1$, то рівень ризику цінних паперів вважається низьким, і тому можна прийняти позитивне рішення щодо включення запропонованих акцій (А, Б, В) до портфелю цінних паперів ТОВ «Технопарк Плюс».

Таблиця 3.7

Інформація про середню дохідність та розрахункові ринкові
курси інвестиційного портфелю та акцій різних емітентів

Періоди	Середньо-ринковий банківський %	Інвестиційний портфель		Акція А		Акція Б		Акція В	
		Дохідність, %	Курс, %	Дохідність, %	Курс, %	Дохідність, %	Курс, %	Дохідність, %	Курс, %
1-й	15,5	12	77,42	8	51,61	6	38,71	10	64,52
2-й	16,2	15	92,59	13	80,25	5	30,86	13	80,25
3-й	17,6	10	56,82	16	90,91	14	79,55	11	62,50
4-й	17,3	8	46,24	-2	-11,56	12	69,36	6	34,68
5-й	19,7	11	55,84	-8	-40,61	4	20,30	7	35,53
6-й	24,3	17	69,96	5	20,58	7	28,81	12	49,38
7-й	19,2	15	78,13	4	20,83	8	41,67	9	46,88
8-й	16,4	14	85,37	7	42,68	10	60,98	4	24,39
9-й	15,5	12	77,42	9	58,06	13	83,87	5	32,26
10-й	14,8	13	87,84	3	20,27	9	60,81	8	54,05
11-й	13,8	16	115,94	11	79,71	3	21,74	14	101,45
12-й	12,6	18	142,86	10	79,37	11	87,30	17	134,92
Середнє значення	16,91	13,42	82,20	6,33	41,01	8,50	52,00	9,67	60,07

Таблиця 3.8

Статистичні показники ризикованості включення пайових цінних паперів до портфелю фінансових інвестицій ТОВ «Технопарк Плюс»

Показники оцінки інвестиційного ризику портфелю та акцій	Портфель цінних паперів, P_F	Акція А	Акція Б	Акція В
1. Дисперсія, $\sigma^2_{P_f}, \sigma^2_{A_j}$	651,0	1644,0	606,3	1033,2
2. Стандартне відхилення, $\sigma_{P_f}, \sigma_{A_j}$	25,51	40,55	24,62	32,14
3. Коефіцієнт варіації, $V, \%$	31,04	98,87	47,35	53,51
4. Коваріація, $COV(P_F, A_J)$	–	575,34	60,66	649,47
5. Коефіцієнт $\beta_i(P_F, A_J)$	–	0,884	0,093	0,998
6. Коефіцієнт кореляції, $R(P_F, A_J)$	–	0,581	0,101	0,827
7. Коефіцієнт детермінації, $R^2(P_F, A_J)$	–	0,337	0,010	0,684

Систематичний інвестиційний ризик є недиверсифікованим, або ринковим, оскільки його не можна зменшити диверсифікацією (включенням до портфелю різних за характеристиками цінних паперів), він вимірюється за допомогою коефіцієнта β (бета). Несистематичний ризик пов'язаний з невизначеністю діяльності конкретного емітента цінних паперів. Інвестор може уникнути цього ризику в процесі формування «ефективного диверсифікованого портфелю», шляхом обрання та включення до нього цінних паперів з різними економічними характеристиками, що надає можливість взаємного компенсування коливань дохідності різних фінансових інструментів, коли недостатня дохідність одного цінного паперу компенсується підвищеною дохідністю іншого, або високий ризик одного фінансового активу компенсується низьким ризиком іншого.

Таким чином, використання запропонованого економіко-статистичного методичного інструментарію оцінки рівня передбачуваного ризику запланованих реальних інвестиційних проектів та диверсифікованого портфелю фінансових інвестицій, допоможе фінансовим менеджерам підприємств торгівлі приймати обґрунтовані рішення щодо вибору найбільш оптимальних, з точки зору співвідношення прогнозованих рівнів дохідності та ризику, реальних інвестиційних проектів та визначення доцільності інвестування у різноманітні фінансові (фондові) інструменти, що передбачаються до включення в диверсифікований портфель фінансових інвестицій торговельного підприємства.

Іноді, в процесі оцінки інвестиційних ризиків реальних та фінансових інвестиційних проектів виникає необхідність поєднання формалізованих (кількісних) та неформалізованих методів. Прикладом такого поєднання може слугувати запропонований нами методичний підхід, який передбачає одночасне використання методу експертних оцінок та аналізу сценаріїв з метою надання обґрунтованої та комплексної оцінки рівня сукупного інвестиційного ризику та його локальних складових, що виникають на послідовних етапах розробки, реалізації та експлуатації інвестиційного проекту будівництва нового магазину торговельної мережі ТОВ «Тісо» (табл. 3.9).

Таблиця 3.9

Оцінка рівня сукупного ризику, з урахуванням локальних та часткових ризиків на послідовних етапах реалізації інвестиційного проекту будівництва нового магазину торговельної мережі ТОВ «Тісо»

Чинники впливу на рівень локальних інвестиційних ризиків	Пріоритет	Середня оцінка ризику залежно від реалізації сценарію			Вага ризику, W_i , %	Імовірність інвестиційного ризику, P_i , %		
		Песимістичний	Реалістичний	Оптимістичний		П	Р	О
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Частковий ризик передінвестиційного етапу, P_1, ($W = 30\%$)								
1. Розробка концепції проекту будівництва нового супермаркету	2	80	40	10	10	8	4	1
2. Вартість фінансових ресурсів для формування інвестиційного капіталу	2	90	60	30	10	9	6	3
3. Доцільність інвестиційного проекту з позиції досягнення економічного, соціального, екологічного, інфраструктурного, маркетингового ефектів	1	80	40	10	15	12	6	1,5
4. Місце розташування об'єкта	2	90	50	20	10	9	5	2
5. Ставлення місцевої влади	1	80	50	20	15	12	7,5	3
6. Ставлення населення (покупців)	1	80	60	30	15	12	9	4,5
7. Прогнозовані терміни окупності інвестицій та інвестиційного циклу	3	100	60	30	5	5	3	1,5
8. Очікувана ефективність: вкладений інвестиційний капітал – «максимізація прибутку»– «мінімізація витрат»	3	100	60	30	5	5	3	1,5
9. Прогнозована швидкість зростання капіталізації та ринкової вартості	3	100	70	30	5	5	3,5	1,5
10. Потенціал розширення ринку та посилення конкурентної позиції	2	90	50	20	10	9	5	2
Разом за 1 етапом, (ΣP_1), %	—	—	—	—	100	86	52	21,5
2. Частковий ризик інвестиційного етапу, P_2, ($W = 35\%$)								
1. Платоспроможність замовника інвестиційного проекту	1	80	40	10	15	12	6	1,5
2. Ймовірність внесення змін в техніко-економічну документацію в процесі реалізації проекту	3	100	70	30	5	5	3,5	1,5
3. Ризик зриву строків будівництва та введення в експлуатацію	2	90	60	20	10	9	6	2
4. Ризик зриву строків поставок будівельних матеріалів, обладнання	2	90	60	20	10	9	6	2
5. Кваліфікація будівельників та іншого персоналу	1	80	50	20	15	12	7,5	3
6. Ризик підвищення цін на сировину, енергію, матеріали, обладнання, комплектуючі внаслідок курсових та інфляційних коливань	3	100	70	30	5	5	3,5	1,5

Продовження табл. 3.9

1	2	3	4	5	6	7	8	9
7. Непередбачувані витрати на будівельні роботи, матеріали, енергію, перевищення строків будівництва	2	90	60	20	10	9	6	2
8. Ризик невиконання контрактних зобов'язань підрядниками	1	80	40	10	15	12	6	1,5
9. Перевищення витрат на заробітну плату будівельникам та персоналу	2	90	50	20	10	9	5	2
10. Перевищення витрат у зв'язку із зміною законодавства: податкового, митного, господарського тощо	3	100	60	30	5	5	3	1,5
Разом за 2 етапом, (ΣP_2), %	—	—	—	—	100	87	52,5	18,5
3. Частковий ризик експлуатаційного етапу, P_3, ($W = 35\%$)								
1. Надійність, сучасність, прогресивність, інноваційність реалізованих інвестиційних технологій в проекті	1	80	40	10	15	12	6	1,5
2. Правильність визначення обсягу і сегменту ринку, на якому реалізується інвестиційний проект	2	90	40	10	10	9	4	1
3. Забезпеченість достатнім обсягом основного та оборотного капіталу для безперебійного здійснення фінансово-господарської діяльності	2	90	50	20	10	9	5	2
4. Якість підготовки та кваліфікація відповідних груп персоналу	1	80	40	10	15	12	6	1,5
5. Ймовірність появи конкурентів у місці розташування із подібним торговельним асортиментом (конкурентоспроможність)	3	100	60	30	5	5	3	1,5
6. Стійкий платоспроможний попит цільових груп покупців	2	90	50	20	10	9	5	2
7. Прогнозований рівень інфляції та курсових коливань. Ймовірність зростання облікової ставки НБУ та банківських ставок за кредитами	3	100	70	30	5	5	3,5	1,5
8. Підвищення закупівельних цін на асортиментні групи товарів, транспортні перевезення, зберігання	3	100	70	30	5	5	3,5	1,5
9. Ймовірність забруднення довкілля (екологічний ефект)	2	90	60	20	10	9	6	2
10. Зміна ставлення влади і населення до реалізації інвестиційного проекту (соціально-економічний ефект)	1	80	60	20	15	12	9	3
Разом за 3 етапом, (ΣP_3), %	—	—	—	—	100	87	51	17,5
Загальна середньозважена оцінка рівня сукупного ризику залежно від ймовірного сценарію, %: $\Sigma P_n = P_1 * 0,3 + P_2 * 0,35 + P_3 * 0,35$						86,7	51,8	19,1

З метою оцінки рівня сукупного ризику інвестиційного проекту в процесі вибору варіанта інвестування, нами застосовано метод експертних оцінок, що ґрунтується на анкетуванні фахівців-експертів, які оцінювали ризик на різних стадіях життєвого циклу реального інвестиційного проекту (див. табл. 3.9).

В процесі аналізу впливу чинників та оцінки рівня ймовірності виникнення ризиків на передінвестиційному етапі реалізації проекту, експерти оцінювали: загальну концепцію проекту будівництва нового супермаркету; вартість фінансових ресурсів для формування інвестиційного капіталу; доцільність інвестиційного проекту з позиції досягнення економічного, соціального, екологічного, інфраструктурного, маркетингового ефектів; місце розташування об'єкта; ставлення місцевої влади та населення (покупців) до нового магазину; прогнозовані терміни окупності інвестицій та загального інвестиційного циклу; очікувану ефективність від вкладеного інвестиційного капіталу за формулою: «максимізація прибутку» – «мінімізація витрат»; прогнозовану швидкість зростання капіталізації та ринкової вартості нового торговельного підприємства; потенціал розширення ринку збуту та посилення конкурентної позиції підприємства торгівлі.

На ключовому етапі здійснення реального інвестування експерти повинні оцінити: платоспроможність замовника інвестиційного проекту; ймовірність внесення змін в техніко-економічну документацію в процесі реалізації проекту; ризик зриву строків будівництва та введення в експлуатацію нового магазину; ризик зриву строків поставок будівельних матеріалів, обладнання; кваліфікацію будівельників та іншого персоналу; ризик підвищення цін на сировину, енергію, матеріали, обладнання, комплектуючі, внаслідок несприятливої динаміки курсових та інфляційних коливань; непередбачувані витрати на будівельні роботи, матеріали, енергію, перевищення строків будівництва; ризик невиконання контрактних зобов'язань підрядниками; можливість перевищення витрат на заробітну плату будівельникам та персоналу; можливість перевищення витрат у зв'язку із зміною законодавства: податкового, митного, господарського тощо.

На заключному експлуатаційному етапі оцінці підлягають чинники, які впливають на ефективну реалізацію інвестиційного проекту: надійність, сучасність, прогресивність, інноваційність реалізованих інвестиційних технологій в проекті; правильність визначення обсягу і сегменту ринку, на якому реалізується інвестиційний проект; забезпеченість достатнім обсягом основного та оборотного капіталу для безперебійного здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства торгівлі; якість підготовки та кваліфікація відповідних груп персоналу; ймовірність появи конкурентів у місці розташування із подібним торговельним асортиментом (рівень конкурентоспроможності); стабільність платоспроможного попиту цільових груп покупців; прогнозований рівень інфляції та курсових коливань; ймовірність зростання облікової ставки НБУ та банківських ставок за кредитами; підвищення закупівельних цін на асортиментні групи товарів, транспортні перевезення, зберігання товарів тощо; ймовірність забруднення довкілля (екологічний ефект); можливість зміни ставлення влади і населення до функціонування нового торговельного підприємства (соціально-економічний ефект).

Аналіз сценаріїв – метод неформалізованого опису та оцінки рівня ризику інвестиційного проекту, який дає змогу оцінити вплив на кінцеві показники ефективності реалізації проекту одночасних змін кількох вихідних його параметрів, що генерують можливі проектні ризики. Основною перевагою цього методу є те, що всі варіанти вихідних параметрів проекту моделюються з урахуванням їх взаємозалежності. У практиці проектного аналізу моделюються три основних сценарії здійснення реального інвестиційного проекту [14, 32, 153]:

- найгірший (песимістичний) варіант реалізації та експлуатації проекту, коли негативні чинники накладаються один на одного і спільно впливають на рівень сукупного ризику (низький попит, низькі ціни реалізації, високі середні змінні витрати, зростання інвестиційних витрат тощо);

- базовий (найбільш реалістичний) варіант розробки, реалізації та експлуатації інвестиційного проекту;

- найкращий (оптимістичний) варіант розробки, реалізації та функціонування інвестиційного проекту.

Кожному чиннику впливу на загальний рівень інвестиційного ризику надається якісна та кількісна характеристика у вигляді визначеного пріоритету, середньої оцінки локального ризику залежно від прогнозу реалізації того чи іншого сценарію, визначеної ваги у частковому та загальному сукупному ризиках, залежно від наданого пріоритету, що в кінцевому рахунку впливає на комплексну оцінку ймовірності виникнення локальних, часткових та сукупного інвестиційних ризиків з урахуванням їх пріоритетності, прогнозованого сценарію реалізації інвестиційного проекту та визначеної ваги у загальній сукупності.

На кожному етапі розробки та реалізації інвестиційного проекту (передінвестиційному, інвестиційному, експлуатаційному), експертами складається перелік найбільш важливих чинників впливу на рівні ймовірності виникнення локальних та часткових інвестиційних ризиків, що в комплексі впливають на показник сукупного інвестиційного ризику.

У запропонованому методичному підході (див. табл. 3.9) виділено три пріоритети (від 1 до 3) та три можливі сценарії (песимістичний, реалістичний, оптимістичний). В процесі оцінки сукупного інвестиційного ризику враховано 30 чинників впливу на рівень локальних ризиків, по 10 на кожному етапі інвестиційного циклу, у зв'язку з чим вага локального ризику за першим пріоритетом дорівнює 15%, за другим – 10%, за третім – 5% (сума = 100%).

Експерти ставили оцінку в балах локальним інвестиційним ризикам на кожному етапі, з ранжуванням від кращих – 10 балів, до гірших – 100 балів, залежно від прогнозованого сценарію реалізації інвестиційного проекту:

- 1) оптимістичний сценарій – 10-30 балів, низький рівень ризику;
- 2) реалістичний сценарій – 40-70 балів, середній рівень ризику;
- 3) песимістичний сценарій – 80-100 балів, високий ризик ризику.

Узагальнену оцінку рівнів часткових ризиків та середньозваженого рівня сукупного ризику інвестиційного проекту, залежно від пріоритету, середньої оцінки в балах кожного локального чинника ризику, ступеня ймовірності його виникнення (P, %), визначеної ваги (W, %) кожного рівня локального ризику (X_n) в загальній сукупності ризиків, пропонуємо визначати за формулою:

$$PCP_{III} = \sum_{j=1}^m P_j (X_j \times W_j) + \dots + P_n (X_n \times W_n) \quad (3.1)$$

де PCP_{III} – рівень сукупного ризику інвестиційного проекту, %;

P_i – рівень ймовірності виникнення локального, часткового або сукупного інвестиційного ризику, %;

X_i – середня оцінка рівня локального чинника ризику, залежно від прогнозованого сценарію (від 10 до 100 балів);

W_i – вага локального ризику в частковому або сукупному ризику, %;

В результаті проведеної оцінки, одержані в процесі експертизи бали підсумовуються і надається узагальнена середньозважена оцінка рівня сукупного ризику. У нашому прикладі комплексна оцінка рівня ймовірності виникнення сукупного ризику в процесі розробки, реалізації та експлуатації інвестиційного проекту будівництва нового магазину торговельної мережі ТОВ «Тісо» становить: 1) за оптимістичним сценарієм – 19,1%; 2) за реалістичним сценарієм – 51,8 %; 3) за песимістичним сценарієм – 86,7 % (див. табл. 3.9).

Виходячи з результатів комплексної оцінки інвестиційних ризиків на основі поєднання формалізованих (експертних оцінок) та неформалізованих (аналізу сценаріїв) методів, керівництво торговельного підприємства може прийняти обґрунтоване рішення щодо можливості реалізації в перспективному періоді альтернативних інвестиційних проектів за обраним сценарієм.

Залежно від прогнозованого сценарію розвитку інвестиційного проекту та оціненого рівня сукупного ризику, менеджери підприємства-інвестора повинні розробити заходи з нейтралізації та мінімізації інвестиційних ризиків.

Внутрішній механізм нейтралізації інвестиційних ризиків включає систему методів мінімізації їх негативних наслідків та прийняття альтернативних управлінських рішень, які обирає підприємство залежно від зони оціненого рівня ймовірного ризику інвестиційного проекту, понесення можливих фінансових втрат та інших збитків в процесі його розробки, реалізації та експлуатації (табл. 3.10).

Найбільш поширеними методами нейтралізації та мінімізації фінансово-інвестиційних ризиків, що застосовуються в практичній діяльності інвесторів є: уникнення, утримання, страхування, хеджування, диверсифікація, лімітування, розподіл ризику, припинення, відмова від проекту та ін. [16, 185, 228, 232].

Таблиця 3.10

Матриця вибору стратегій управління інвестиційними ризиками з метою їх нейтралізації та мінімізації (розроблено авторами)

Зони інвестиційного ризику залежно від рівня ймовірності його виникнення, %				
Методи нейтралізації та мінімізації інвестиційних ризиків	Зона незначного ризику, (0-25%)	Зона середнього ризику, (26-50%)	Зона ризику вище середнього, (51-75%)	Зона високого (критичного) ризику, (76-100%)
	Прийняття фактичного рівня ризику інвестиційних проектів, об'єктів, портфельних інструментів	Утримання прийняттого рівня ризику інвестиційних проектів, об'єктів у визначених межах	Диверсифікація програм реального інвестування, фінансових інструментів інвестиційного портфелю	Розподіл (трансферт) відповідальності та ризику між різними учасниками інвестиційного проекту
	Моніторинг фактичного рівня і прогноз динаміки рівня інвестиційного ризику	Лімітування концентрації ризику в допустимих межах (нормування рівнів локальних ризиків)	Розподіл (трансферт) ризику між різними учасниками інвестиційного проекту	Уникнення інвестиційних ризиків в результаті відмови від високоризикованих проектів
	Попередження зростання рівнів локальних та комплексних ризиків інвестиційних проектів, об'єктів	Самострахування (внутрішнє страхування) у вигляді формування інвесторами власного страхового резервного фонду	Страхування та хеджування ризиків реальних інвестиційних проектів та фінансових інструментів	Припинення, відмова від інвестиційного проекту на стадії його розробки, реалізації або експлуатації

Таким чином, на основі отриманих на попередньому етапі результатів оцінки рівня ймовірності сукупного ризику інвестиційного проекту, що залежить від можливого сценарію його реалізації, за допомогою запропонованої матриці зонування рівнів інвестиційного ризику, торговельним підприємством ТОВ «Тісо» обираються найбільш прийнятні методи управління інвестиційними ризиками з метою їх нейтралізації та мінімізації.

ВИСНОВКИ

У монографії вирішено актуальне науково-практичного завдання, яке полягає в обґрунтуванні та розвитку теоретичних положень, розробці науково-методичних рекомендацій з управління інвестиційною діяльністю торговельних підприємств в системі фінансового забезпечення їхнього інноваційного розвитку, що дозволило досягнути поставленої мети та зробити такі висновки.

1. Узагальнено теоретичні положення та визначено сутність інвестицій, інвестиційної діяльності, інвестиційного циклу, інвестиційного потенціалу, виходячи із потреб управління стратегічним розвитком підприємств торгівлі. Набув подальшого розвитку понятійно-категоріальний апарат теорії інвестицій та інвестиційної діяльності в частині уточнення сутності та змісту дефініцій: «інвестиційна діяльність підприємства торгівлі» як динамічного циклічного процесу, пов'язаного із формуванням та інвестуванням ресурсів в різні об'єкти та проекти з метою отримання соціально-економічних та інших ефектів, задоволення споживчого попиту, підвищення рівня конкурентоспроможності та клієнтоорієнтованості; «інвестиції» як ключового етапу інвестиційної діяльності, пов'язаного з трансформацією ресурсів (цінностей) в інвестиційний капітал; «інвестиційного циклу» як певного періоду часу, протягом якого відбувається рух та оборот інвестиційного капіталу на розширеній основі.

2. Систематизовано критерії та доповнено класифікацію інвестицій з позиції стратегічних цілей, принципів, завдань та етапів процесу управління інвестиційною діяльністю. Удосконалено класифікацію форм і видів інвестицій на основі узагальнення, систематизації та введення нових критеріальних ознак та розроблено структурно-класифікаційну модель інвестиційної діяльності торговельного підприємства, що враховує взаємозв'язок та інтеграцію ключових елементів системи стратегічного управління підприємством, передбачає структуризацію та деталізацію основних форм та видів інвестицій, можливих інвестиційних стратегій у діалектичному підпорядкуванні з цілями та завданнями, принципами інвестиційної діяльності, що є підґрунтям формування якісної інформаційної бази управління інвестиціями.

3. Обґрунтовано концептуальну модель управління інвестиційною діяльністю підприємства торгівлі на засадах системного підходу, яка ґрунтується на ієрархії рівнів управління: стратегічному, на якому усвідомлюється місія, концепція, мета, принципи і підходи до управління; тактичному, з виокремленням функціональної і процесної складових; оперативному, де відбувається моніторинг та коригування інвестиційної траєкторії за можливих сценаріїв (оптимістичного, реалістичного, песимістичного) на етапах реалізації проектів (передінвестиційному; інвестиційному; експлуатаційному). В розвиток концептуальної, сформовано робочу модель управління інвестиційною діяльністю підприємства торгівлі, яка базується на засадах процесно-функціонального та операційного підходів, враховує етапність інвестиційного циклу і послідовність руху інвестиційного капіталу, має зв'язок із зовнішнім середовищем, вхід (мету) і вихід (результат), конкретизує функції управління інвестиційним процесом.

4. Проаналізовано сучасний стан, визначено тенденції та окреслено перспективи розвитку інвестиційної діяльності та зростання інвестиційної привабливості підприємств оптової та роздрібної торгівлі України та Дніпропетровської області. Надано оцінку ефективності управління інвестиційною діяльністю 24-х торговельних підприємств вибіркової сукупності в розрізі конкурентних груп та підгруп за напрямками здійснення реальних (капітальних) та фінансових інвестицій протягом досліджуваного періоду (2015–2019 рр.).

5. Удосконалено систему показників кореляційно-регресійного аналізу залежностей між ознаками, що впливають на результативність реальних і фінансових інвестицій підприємств торгівлі, яка відрізняється від існуючих групуванням та синтезом сукупності локальних динамічних абсолютних та відносних показників, сформованих за групами визначальних критеріїв, що створює якісне інформаційне підґрунтя для прийняття обґрунтованих управлінських рішень в інвестиційній діяльності. Проведене стохастичне дослідження зв'язку між результативними та факторними показниками

ефективності управління інвестиційною діяльністю торговельних підприємств в розрізі реальних і фінансових інвестицій протягом аналізованого періоду, надало можливість оцінити форму, напрям і щільність кореляційного зв'язку та побудувати багатофакторні регресійні моделі, що використані в подальшій оцінці та прогнозуванні рівня інвестиційної привабливості підприємств торгівлі.

6. Обґрунтовано систему показників та удосконалено науково-методичний підхід до експрес-аналізу інвестиційної привабливості та оцінки конкурентних переваг підприємств торгівлі в процесі управління реальними і фінансовими інвестиціями. Проведено експрес-аналіз та надано комплексну порівняльну оцінку інвестиційної привабливості та конкурентних переваг і недоліків підприємств торгівлі вибіркової сукупності за цільовими критеріями ефективності інвестиційної діяльності (рентабельності, окупності, стійкості та ризику інвестицій), що дозволило побудувати векторну матрицю, квадранти якої відповідають конкурентній позиції підприємства у сегментах: «привабливе», «частково привабливе», «непривабливе», що надало можливість ранжувати підприємства торгівлі за ступенем їх інвестиційної ефективності, надійності, стабільності, привабливості для внутрішніх і зовнішніх інвесторів.

7. Удосконалено науково-методичний підхід до комплексної оцінки потенціалу інвестиційного розвитку підприємства торгівлі, що будується на систематизації, групуванні та оцінці в динаміці локальних та інтегральних показників з диференціацією їх ваги залежно потужності впливу (інтенсивного або екстенсивного) на визначальні детермінанти потенціалу інвестиційного розвитку: достатність та стабільність залучення фінансових джерел інвестиційного капіталу; темпи зростання капіталізації та інвестиційної активності; швидкість окупності інвестованого в об'єкти капіталу та темпи його розширеного відтворення; прогнозованість та стабільність у часі інвестиційної діяльності в розрізі основних напрямів інвестування, підвищення рівня її ефективності та привабливості; дієвість управління систематичним та несистематичним інвестиційними ризиками та диверсифікованими портфелями реальних і фінансових інвестиційних активів.

8. Розроблено науково-методичний підхід до формування моделі стратегічного управління потенціалом інвестиційного розвитку та коригування вектору інвестиційної траєкторії підприємств торгівлі, особливістю якого є використання матричної моделі, яку побудовано на основі запропонованої шкали інтерпретації інтегрального індексу оцінки потенціалу інвестиційного розвитку підприємств торгівлі, що дозволяє трактувати тип домінуючої інвестиційної стратегії як «пасивно-бездіяльну», «обережно-консервативну», «виважено-помірну», «активно-агресивну».

Обґрунтовано науково-методичний підхід до ідентифікації та коригування вектору інвестиційної траєкторії, який лінгвістично може характеризуватися стадіями життєвого інвестиційного циклу як «інвестиційна яма», «інвестиційна зупинка», «інвестиційна хода», «інвестиційний біг», «інвестиційний стрибок», «інвестиційний політ», «інвестиційне падіння», що дозволяє здійснювати ранжування та позиціонування підприємств торгівлі за рівнем інвестиційного потенціалу, коригувати або радикально змінювати вектор інвестиційної траєкторії в динаміці, підвищувати обґрунтованість тактичних і стратегічних управлінських рішень в інвестиційній діяльності в поточному та перспективному періодах.

9. Удосконалено методичний інструментарій оцінки та мінімізації інвестиційних ризиків в процесі управління портфелями реальних і фінансових інвестицій торговельного підприємства, що поєднує формалізовані (економіко-статистичні та експертні) та неформалізовані (аналіз сценаріїв) методи, за допомогою яких надається можливість оцінити рівень ймовірного ризику на різних стадіях інвестиційного проекту (передінвестиційній, інвестиційній, експлуатаційній), залежно від ймовірності реалізації потенційного сценарію (песимістичного, реалістичного, оптимістичного). Це дозволить виявити найменш ризикований та найбільш дохідний варіант інвестиційного проекту, моделювати та обирати найкращий сценарій його реалізації, обирати ефективну стратегію управління інвестиційними ризиками та застосовувати прийнятні методи їх нейтралізації та мінімізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акофф Р. Искусство решения проблем / пер. с англ. Е.Г. Коваленко. Москва : Мир, 1982. 220 с.
2. Акуленко В. Л., Новикова І. В. Аналіз теоретичних підходів до управління інвестиційною діяльністю підприємства. *Вісник СумДУ. Сер.: Економіка*. 2012. №3. С. 66–73.
3. Балабанов І. Т. Риск-менеджмент. Москва : Финансы и статистика, 1996. 192 с.
4. Барташевська Ю. М. Комплексний підхід до оцінювання інвестиційного ризику підприємства. *Європейський вектор економічного розвитку* : зб. наук. пр. Дніпропетровськ : Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля. 2013. № 2. С. 25–31.
5. Барташевська Ю. М. Вибір методів мінімізації інвестиційного ризику підприємства. *Економічний нобелівський вісник*. 2014. № 1. С. 29–34.
6. Бек В. Л. Теорія статистики : навч. посіб. Київ : ЦНЛ, 2002. 288 с.
7. Белей О. І. Ефективне управління торговельним підприємством : монографія / за заг. ред. О. М. Ананьєва. Львів : вид-во ЛУВС, 2011. 260 с.
8. Белей О. І., Белей С. Е. Система процесного управління комерційною діяльністю торговельних підприємств. *Молодий вчений*. 2015. № 2 (1). С. 75–78.
9. Бервено О. В., Мірошніченко Ю. В. Стимулювання інвестиційної діяльності торговельних підприємств. *Проблеми економіки*. 2017. № 1. С. 172–177.
10. Бережна І. Ю. Теоретико-економічні підходи до обґрунтування змісту інвестиційного потенціалу. *Держава та регіони. Сер.: Економіка та підприємництво*. 2010. № 6. С. 253–258.
11. Бережная Е. В., Бережной В. И. Математические методы моделирования экономических систем : учеб. пособ. Москва : Финансы и статистика, 2006. 432 с.

12. Березін О. В., Карпенко Ю. В. Теорія і практика ефективного використання потенціалу торговельних підприємств : монографія. Полтава : ІнтерГрафіка, 2012. 203 с.
13. Беляєва С. В. Процесний підхід як основа операційної стратегії. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 3. Т.1. С. 19–22. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_3_1/pdf/019-022.pdf.
14. Білик М. Д., Павловська О. В., Притуляк Н. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / за заг. ред. М. Д. Білик. Київ : КНЕУ, 2005. 592 с.
15. Бланк И. А. Управление торговым предприятием. Москва : ТАНДЕМ : ЭКМОС, 1998. 416 с.
16. Бланк И. А. Управление финансовыми рисками. Киев : Ника-Центр, 2005. 600 с.
17. Бланк І. О. Інвестиційний менеджмент. Київ: ІТЕМ ЛТД, 1995. 448 с.
18. Близнюк О. П., Єгорова О. М. Роль та особливості фінансування капітальних інвестицій як джерела інноваційного розвитку підприємств торгівлі України. *Актуальные научные исследования в современном мире*. Переяслав-Хмельницький. 2018. Вып. 12 (44). Ч. 5. С. 36–43.
19. Близнюк О. П., Брезинська А. П., Іванюта О. М. Управління фінансовими ресурсами підприємств роздрібної торгівлі : монографія. Харків : Видавець Іванченко І.С., 2016. 253 с.
20. Боднарюк В. А. Застосування вартісно-орієнтованого підходу до управління прибутком торговельних підприємств. *Вісник Львівської комерційної академії*. Сер.: Економічна. 2011. Вип. 38. С. 216–221.
21. Большой юридический словарь / под ред. проф. А. Я. Сухарева. Москва : ИНФРА-М, 2007. 858 с.
22. Бондар В.С. Підходи щодо визначення економічної сутності терміна «інвестиції». *Економіка. Фінанси. Право*. 2013. № 12. С. 25-27.
23. Бондар М. І. Інвестиційна діяльність: методика та організація обліку і контролю : монографія. Київ : КНЕУ, 2008. 256 с.
24. Борщ Л. М., Герасимова С. В. Інвестування: теорія і практика : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. 685 с.

25. Бочаров В. В. Финансово-кредитные методы регулирования рынка инвестиций. Москва : Финансы и статистика, 1993. 144 с.
26. Боярко І. М. Оцінка інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. № 7. С. 90–99.
27. Брюховецька Н. Ю., Хасанова О.В. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства: визначення недоліків деяких існуючих методик. *Економіка промисловості*. 2009. № 1. С. 110–117.
28. Бутов А. М. Методичні основи оцінки інвестиційної привабливості підприємства. *Сталий розвиток економіки. Всеукраїнський науково-виробничий журнал*. 2012. № 6 (16). С. 77–81.
29. Ващенко Л. О., Сухарев П. М. Аналіз фінансового стану підприємств: інформаційне та методичне забезпечення : монографія. Донецьк : «Вебер», 2007. 185 с.
30. Вінніченко І. І. Формування системи управління інвестиційною діяльністю підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2007. № 4. С. 9–13.
31. Вітлінський В. В. Економіко-математичне моделювання : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2009. 452 с.
32. Вітлінський В. В., Великоіваненко Г.І. Ризикологія в економіці та підприємстві : монографія. Київ : КНЕУ, 2004. 480 с.
33. Власова Н. О., Мелушова І. Ю. Ефективність формування фінансових результатів підприємств роздрібної торгівлі : монографія. Харків : Харків. держ. ун-т харчування та торгівлі, 2008. 158 с.
34. Внукова Н. М., Смоляк В.А. Економічна оцінка ризику діяльності підприємств: проблеми теорії та практики : монографія. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2006. 184 с.
35. Внутрішня торгівля в Україні: економічні умови ефективного розвитку : монографія / А. А. Мазаракі, І. О. Бланк, Л. О. Лігоненко, Н. М. Гуляєва та ін. ; за заг. наук. ред. А. А. Мазаракі. Київ : КНТЕУ, 2006. 195 с.
36. Войнаренко М. П., Бушовська Л. Б. Інвестиційна діяльність як об'єкт управління. *Економіка: реалії часу*. 2015. № 5. С. 40–44.

37. Ворсовський О. Л. Теоретико-методичні основи інвестиційного потенціалу підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2007. № 15. С. 8–11.
38. Ворсовський О. Л. Фінансово-інвестиційні ресурси підприємств України. Київ : АгроСвіт, 2010. № 15. С. 40–43.
39. Вплив фінансово-кредитного механізму на розвиток суб'єктів господарювання : монографія / кер. кол. авт. і наук. ред. В. В. Глущенко. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2007. 358 с.
40. Гайдар Н. О. Оцінка ефективності господарської діяльності підприємств роздрібної торгівлі: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Харківський держ. ун-т харчування та торгівлі. Харків, 2011. 18 с.
41. Гайдис Н. М. Інвестування. Львів : ЛБІ НБУ, 2002. 271 с.
42. Гетало А. В., Борух В. О. Економічна статистика : навч. посіб. Київ : ТОВ «УВПУ», 2002. 214 с.
43. Гитман Л. Дж., Джонк М. Д. Основы инвестирования : пер. с англ. Москва : Дело, 1999. 1008 с.
44. Глібчук В. М. Вплив інвестиційних ризиків на реалізацію проектів. *Вісник національного університету «Львівська політехніка» : менеджмент*. 2007. № 606. С. 263–270.
45. Глібчук В. М. Моделювання і оптимізація інвестиційних ризиків на підприємствах в умовах невизначеності. *Інститут менеджменту та економіки «Галицька академія»*. 2010. № 1. С. 263–269.
46. Глущевський В. В. Методологічні основи концепції управління ризиками підприємницької діяльності. *Фінанси України*. 2009. № 10. С. 57–72.
47. Головне управління статистики у Дніпропетровській області. Офіційний веб-сайт. URL: www.dnprstat.gov.ua.
48. Голубєв Д. І. Особливості ризику та невизначеності при оцінці ефективності управління інвестиційних проектів. *Вісник Запорізького національного університету*. 2015. № 2 (26). С. 17–26.
49. Гриньова В. М., Коюда В. О., Лепейко Т. І., Коюда О. П. Інвестування : підруч. Київ : Знання, 2008. 456 с.

50. Гуменна К. Р. Державне управління інвестиційними процесами на регіональному рівні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03 / Мукачівський держ. ун-т. Мукачево, 2015. 20 с.
51. Гунько В. І. Фактори та показники формування інвестиційної привабливості підприємств. *Фінансовий простір*. 2013. № 1. С. 85–88.
52. Гур'янов А. Б., Гришко О. А. Системний підхід до стратегічного управління підприємством. *Економіка підприємства. Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2011. № 34. С. 274 – 277.
53. Даценко Г. В. Громова А. Є., Громова О. Є. Систематизація класифікаційних ознак інвестицій та фінансовий контроль капітальних інвестицій. *Регіональна бізнес-економіка та управління*. 2013. № 3. С. 92–97.
54. Дашко І. М., Ємельянов О. Ю., Крет І. З. Сутність інвестиційного ризику та його врахування при обґрунтуванні напрямів інвестиційної діяльності підприємства. *Вісник національного університету «Львівська політехніка» : проблеми економіки та управління*. 2011. № 698. С. 28–34.
55. Дідур К. М. Системний підхід до управління підприємством та персоналом підприємства. *Ефективна економіка*. 2012. № 4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1079>.
56. Дніпропетровська обласна державна адміністрація – офіційний веб-сайт. URL: www.adm.dp.ua.
57. Дорошенко Т. В. Сутність інвестицій як економічної категорії. *Фінанси України*. 2000. № 11. С. 114–118.
58. Дорошенко Т. В. Фінансове забезпечення інвестиційної діяльності підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.04.01 / КНУ імені Т. Г. Шевченка. Київ, 2003. 20 с.
59. Дупай Р. М. Іноземні інвестиції в структурній модернізації економіки України : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.02 / ДВНЗ «Київський нац. економічний ун-т імені Вадима Гетьмана». Київ, 2015. 19 с.
60. Економічний енциклопедичний словник : у 2-х томах / Мочерний С.В., Ларіна Я.С., Устенко О.А., Юрій С.І. Львів : Світ, 2005. 616 с.

61. Елисеєва Т. В., Юзбашев М. М. Общая теория статистики : учеб. Москва : Финансы и статистика, 1996. 386 с.
62. Енциклопедія сучасної України / ред. кол.: І. М. Дзюба та ін. Том 11. Київ : ВАТ «Поліграфкнига», 2011. 712 с.
63. Єгорова О. М., Близнюк О. П. Теоретико-методичні засади антикризового управління інвестиційною діяльністю торговельного підприємства. Фінансові механізми антикризового управління: сучасні реалії та стратегічні орієнтири : колективна монографія / за заг. ред. А. С. Крутової; Харківський держ. ун-т харчування та торгівлі. Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2018. 281 с. (С. 34–75).
64. Єгорова О. М. Теоретичні аспекти сутності інвестицій та інвестиційної діяльності підприємства. *Бізнес Інформ*. 2017. № 2 (469). С. 89–94.
65. Єгорова О. М. Класифікаційні ознаки інвестицій та інвестиційної діяльності підприємства. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг* : зб. наук. пр. Харків : ХДУХТ, 2017. Вип. 2 (26). С. 74–89.
66. Єгорова О. М. Методичні засади оцінки ефективності інвестиційної діяльності торговельного підприємства. *Молодий вчений*. 2018. № 7. С. 263–270.
67. Єгорова О. М. Системний підхід як основа ефективного управління інвестиційною діяльністю торговельного підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2018. Вип. 1 (13). С. 104–111.
68. Єгорова О. М. Аналіз інвестиційної привабливості Дніпропетровського регіону. *Economic and Law Paradigm of Modern Society. Scientific Journal by Open Europe*. 2019. № 2. С.13–20. URL: <https://studlib.org.ua/index.php/eprs/issue/view/10>.
69. Єгорова О. М. Теоретичні аспекти сутності інвестицій та інвестиційної діяльності підприємства. *Фінанси, облік і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю: сучасні проблеми та перспективи розвитку теорії і практики* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Харків, 28 жовтня 2016 р. Харків : ХДУХТ, 2016. С. 178–179.

70. Єгорова О. М. Управління інвестиційною діяльністю торговельних підприємств. *Економіка та сучасний менеджмент: теоретичні підходи та практичні аспекти розвитку* : зб. тез доп. учасн. Всеукр. наук.-практ. конф., м. Одеса, 10-11 лютого 2017 р. Одеса : ГО «Центр економічних досліджень та розвитку», 2017. С. 46–50.

71. Єгорова О. М. Теоретичні аспекти класифікаційних ознак інвестицій та інвестиційної діяльності підприємства. *Сучасні наукові підходи до вдосконалення політики економічного зростання* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Ужгород, 5-6 травня 2017 р. / за заг. ред. М. М. Палінчак, В. П. Приходько, А. Кругнські. Ужгород : Вид. дім «Гельветика», 2017. С. 91–93.

72. Єгорова О. М. Основні види здійснення інвестиційної діяльності підприємства в сучасних умовах. *Бізнес в умовах ринкової економіки: проблеми становлення та розвиток* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. м. Львів, 27-28 жовтня 2017 р. У 2-х частинах. Львів : ГО «Львівська економічна фундація», 2017. Ч. 1. С. 85–88.

73. Єгорова О. М. Ефективне управління інвестиційною діяльністю – основа конкурентоспроможності підприємства. *Конкурентоспроможність підприємств в умовах трансформаційних процесів в економіці України* : зб. матеріалів II Міжвузівської наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих учених, м. Харків, 16 листопада 2017 р. Харків : ХТЕІ КНТЕУ, 2017. С. 207–209.

74. Єгорова О. М. Залучення інвестицій у торговельні підприємства в умовах економічної безпеки. *Економіко-правова парадигма розвитку сучасного суспільства* : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Краків, Польща, 29 листопада – 1 грудня 2017 р. / відп. ред. І. В. Злобін, Т. В. Михайліна. Scientific Consulting Community «Open Europe» (Banska Bystrica, Словаччина). Вінниця : ЦОП «Документ Принт», 2017. С. 58–60.

75. Єгорова О. М., Близнюк О. П. Чинники впливу на управління інвестиційною діяльністю торговельного підприємства. *Імплементация інновацій обліково-аналітичного забезпечення сталого розвитку сучасного бізнесу* : I

Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Харків, 22 березня 2018 р. Харків : ХДУХТ, 2018. С. 319–321.

76. Єгорова О. М. Інвестиційний механізм управління діяльністю підприємства. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку України в галузі управління та адміністрування: ініціативи молоді* : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Харків, 17 травня 2018 р. Харків : ХДУХТ, 2018. С. 171–173.

77. Єгорова О. М. Сучасний механізм інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства. *Фінансові механізми сталого розвитку України* : матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 25-26 жовтня 2018 р. Харків : Вид.-во Іванченка І. С., 2018. С. 277–280.

78. Єгорова О. М. Реалізація антикризового управління інвестиційною діяльністю підприємства в умовах модернізації економіки : *II International Scientific Conference Anti-Crisis Management : State, Region, Enterprise : Conference Proceedings, Part I, November 23 th, 2018. Le Mans, France : Baltija Publishing. P. 96–99.*

79. Єгорова О. М. Оцінка інвестиційного потенціалу Дніпропетровського регіону. *Актуальні проблеми використання потенціалу економіки країни: світовий досвід та вітчизняні реалії* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 25 травня 2019 р. Дніпро : ПДАБА, 2019. С. 81–84.

80. Єгорова О. М. Управління прибутковістю інвестиційної діяльності торговельних підприємств Дніпропетровського регіону. *Фінансові механізми сталого розвитку України* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 18 жовтня 2019 р. Харків : ХДУХТ, 2019. С. 211–214.

81. Єгорова О. М. Інформаційні системи і технології в управлінні інвестиційною діяльністю підприємства. *Інноваційний вимір змін в обліково-аналітичному забезпеченні бізнесу: теорія, методологія, інформаційні технології* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Харків, 19 березня 2020 р. Харків : ХДУХТ, 2020. С. 128–131.

82. Єгорова О. М. Управління інвестиційним капіталом торговельних підприємств Дніпропетровського регіону. *Механізми забезпечення сталого*

розвитку економіки : проблеми, перспективи, міжнародний досвід : матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 23 квітня 2020 р. Харків : ХДУХТ, 2020. С. 111–113.

83. Єгорова О.М. Вплив банківського кредитування на інвестиційну діяльність суб'єктів господарювання. *Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 14 травня 2020 р. : у 2-х ч. Харків : ХДУХТ, 2020. Ч. 2. С. 47–48.

84. Єпіфанова І. Ю. Підвищення якості інвестиційної діяльності машинобудівних підприємств Вінниччини. *Економічний простір*. 2009. № 23/2. С. 287–288.

85. Жученко З. О. Система управління інвестиційним забезпеченням діяльності підприємств. *Інвестиції : практика та досвід*. 2011. № 22. С. 67–70.

86. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. Фінансовий словник. Вид. 3-тє, виправ. та доп. Київ : Знання, 2000. 373 с.

87. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Партин Г. О. Інвестиційний словник. Львів : Бескид Біт, 2005. 512 с.

88. Заїка С. О. Інвестиційний потенціал підприємства та варіанти його формування. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки*. 2015. Вип.13. Ч.1. С. 84–86.

89. Замятіна Н. В. Теоретико-методичні засади управління інвестиційною діяльністю підприємства. *Фінансовий простір*. 2013. № 3. С. 138–142.

90. Захарін С. Фінансові інструменти активізації інвестиційної та інноваційної діяльності. *Економіка України*. 2010. № 12. С. 48–54.

91. Заюкова М. С., Мороз О. В., Кравченко Т. М. Теорія фінансової стійкості підприємства : монографія. Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2004. 155 с.

92. Заярна Н. М. Інвестиційний ризик та його кількісна оцінка. *Науковий вісник НЛТУ України* : збірн. наук. пр. 2006. Вип. 16.6. С. 282–285.

93. Змієнко М. О. Система управління інвестиційними ризиками підприємств. *Інноваційна економіка : всеукраїнський науково-виробничий журнал*. 2011. № 1. С. 162–166.
94. Іванов В. Л. Аналіз інвестиційної привабливості на основі комплексної оцінки фінансово-економічної діяльності. *Економіка, менеджмент, підприємництво*. 2001. № 6. С. 11–15.
95. Іванов С. В. Методологічні підходи до визначення сутності інвестиційного потенціалу. *Економіка : проблеми теорії та практики : зб. наук. пр. Дніпропетровськ : ДНУ, 2004. Вип. 95. С. 98–104.*
96. Індеси капітальних інвестицій за видами економічної діяльності (2010-2019 рр.). Головне управління статистики у Дніпропетровській області. Офіційний веб-сайт. URL: www.dnprstat.gov.ua/statinfo/kap_inv.
97. Індеси капітальних інвестицій за видами економічної діяльності за 2010-2019 роки (до відповідного періоду попереднього року). Статистична інформація Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
98. Кадырова Г. Инвестиционный потенциал : некоторые актуальные проблемы исследования. *Страховое дело*. 2008. № 11. С. 4–10.
99. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності (2010-2019 рр.). Головне управління статистики у Дніпропетровській області. Офіційний веб-сайт. URL: www.dnprstat.gov.ua/statinfo/kap_inv.
100. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності за 2010-2019 роки. Статистична інформація Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
101. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування (2010-2019 рр.). Головне управління статистики у Дніпропетровській області. Офіційний веб-сайт. URL: www.dnprstat.gov.ua/statinfo/kap_inv.
102. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за 2010-2019 роки. Статистична інформація Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

103. Карпінський Р. Л. Сутність і класифікація інвестиційних ризиків. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2008. № 8. С. 53–57.
104. Катан Л. І., Хорішко К. С. Інвестиції та інвестування як економічна категорія. *Ефективна економіка*. 2011. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2011_11_32.
105. Кизим М. О., Забродський В. А., Зінченко В. А. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства : монографія. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2009. 144 с.
106. Кириченко О. А., Єврохін С. А. Інвестування : підруч. Київ : Знання, 2009. 273 с.
107. Климова І. Г. Система інтересів учасників інвестиційного процесу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. № 3. С. 2–5.
108. Коваленко Л. О., Ремньова Л. М. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 483 с.
109. Козаченко А. В., Пономарев В. П., Лещенко А. Н. Економічна безпека підприємства. Сутність і механізм забезпечення : монографія Київ : Либра, 2003. 280 с.
110. Козаченко Г. В. Управління інвестиціями на підприємстві : монографія. Київ : Либра, 2004. 368 с.
111. Косова Т. Д., Ярошевська О. В., Соломіна Г. В. Діагностика і регулювання фінансового потенціалу суб'єктів господарювання в системі стратегічного антикризового управління. *Економіка та держава*. 2020. № 4. С. 14–18.
112. Косова Т. Д., Ярошевська О. В. Концепти фінансового регулювання фондової діяльності суб'єктів господарювання. Теоретико-методологічні засади розвитку фінансової системи України на основі інноваційно-інвестиційних стратегій : колективна монографія / за заг. ред. Т. Д. Косової, Н. О. Слободянюк. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2019. С. 33–43.
113. Костирко Л. А. Стратегія фінансово-економічної діяльності господарюючого суб'єкта: методологія і організація : монографія. Луганськ : вид-во СНУ ім. В. І. Даля, 2002. 560 с.

114. Кравченко О. С., Григораш О. В. Організаційно-методична модель оцінки економічного потенціалу торговельних підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011. № 5. Т. 2. С. 121–129.
115. Крамаренко Г. О., Чорна О. Є. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Київ : ЦНЛ, 2016. 520 с.
116. Краснокутська Н. С. Оцінка інвестиційної привабливості. *Бізнес Інформ*. 2000. № 4. С. 62–65.
117. Краснокутська Н. С., Лачкова В. М. Управління комерційними ризиками підприємств роздрібної торгівлі : монографія. Харків : Видавець Іванченко І. С., 2014. 144 с.
118. Крейнина М. Н. Финансовый менеджмент : учеб. пособ. Москва : Дело и сервис, 2004. 304 с.
119. Кузьменко О. В. Інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість регіонів України. *Економічний нобелівський вісник*. 2015. № 1 (8). С. 46–54.
120. Кулинич О. І. Економічна статистика : навч. посіб. Хмельницький : Поділля, 2000. 286 с.
121. Кустовська О. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень : курс лекцій. Тернопіль : Екон. думка, 2005. 124 с. URL: http://library.tneu.edu.ua/files/EVD/kl_mspnd.pdf
122. Куцик П. О., Гергега О. В. Організаційно-економічний механізм управління ефективною діяльністю підприємств торгівлі : теоретичний аспект. *Держава та регіони*. Сер.: Економіка та підприємництво. 2018. № 3. С. 99–104.
123. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій : монографія Київ : КДТЕУ, 2004. 580 с.
124. Лоза С. В. Інвестиційна привабливість (країни, регіону, підприємства). *Схід*. 2005. № 9. С. 54–57.
125. Лугінін О. Є, Білоусова С. В., Білоусов О. М. Економетрія : навч. посіб. Київ : ЦНЛ, 2005. 252 с.

126. Лугінін О. Є., Білоусова С. В. Статистика : підруч. Київ : ЦНЛ, 2005. 580 с.
127. Любімов В. І. Соціально-економічна сутність інвестицій у процесі їхньої реалізації. *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. № 12. С. 8–11.
128. Любімов В. І. Соціально-економічна сутність інвестицій у процесі їхньої реалізації. *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. № 12. С. 8–11.
129. Мазаракі А. А., Лігоненко Л. О., Ушакова Н. М. Економіка торговельного підприємства : підруч. Київ : Хрещатик, 1999. 800 с.
130. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність : навч. посіб. Київ : ЦНЛ, 2004. 376 с.
131. Макарій Н. П. Оцінка інвестиційної привабливості українських підприємств. *Економіст*. 2010. № 10. С. 52–60.
132. Мартиненко В. П., Сільченко А. Р. Системний підхід як один із методів ефективного управління ресурсним потенціалом підприємства. *Ефективна економіка*. 2016. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_1_8.
133. Мендрул О. Г. Управління вартістю підприємств : монографія. Київ : КНЕУ, 2002. 272 с.
134. Микитюк П. П., Сенів Б. Г. Інноваційна діяльність : навч. пос. Київ : ЦНЛ, 2009. 392 с.
135. Моделирование бизнеса. Методология ARIS / М. Каменнова та ін. Москва : Серебряные нити, 2001. 327 с.
136. Мойсеєнко І. П. Інвестування : навч. посіб. Київ : Знання, 2006. 490 с.
137. Мороз М. О. Інвестиційна безпека України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / ДВНЗ «Університет банківської справи». Київ, 2018. 26 с.
138. Мороз О. В., Сметанюк О. А. Фінансова діагностика у системі антикризового управління на підприємствах : монографія. Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006. 167 с.
139. Наконечний С. І., Терещенко Т. О., Романюк Т. П. Економетрія : підруч. Вид. 3-тє, доп. та перероб. Київ : КНЕУ, 2004. 520 с.
140. Наливайко А. П. Теорія стратегії підприємства. Сучасний стан та напрямки розвитку : монографія. Київ : КНЕУ, 2001. 227 с.

141. Недосекин А. О., Воронов К. И. Новый показатель оценки риска инвестиций. URL: <http://www.aup.ru/articles/investment/4.htm>.
142. Нестеренко О. О. Методологічна інтерпретація ризиків фінансової безпеки підприємства в системі економічного аналізу. *Економічний простір: збірник наук. праць*. 2019. № 144. С. 168–179.
143. Нечитайло І. П. Аналіз сучасних підходів до визначення інвестиційного потенціалу регіону. *Финансовые рынки и ценные бумаги*. 2010. № 24. С. 13–19.
144. Новикова І. В. Вартісно-орієнтоване управління інвестиційною діяльністю підприємства : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Сумський державний університет. Суми, 2013. 219 с.
145. Новикова І. В. Концепції вартісно-орієнтованого управління інвестиціями: аналіз суперечностей і переваг. *Бізнес Інформ*. 2012. № 10. С. 84–88.
146. Олексюк О. І. Економіка результативності діяльності підприємства : монографія. Київ : КНЕУ, 2008. 362 с.
147. Омелянович Л. О., Веретенникова О. В., Руденко О. Ю., Фірсов Д. В. Інвестування : підруч. Київ : Знання, 2012. 278 с.
148. Орехова К. В. Оцінювання фінансової стійкості підприємства з урахуванням руху капіталу : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Харків. нац. екон. ун-т. Харків, 2008. 20 с.
149. Оцінка кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання : монографія / А. О. Єпіфанов, Н. А. Дехтяр, Т. М. Мельник, І. О. Школьник та ін. ; за ред. А. О. Єпіфанова. Суми : УАБС НБУ, 2007. 286 с.
150. Оцінка, аналіз, планування фінансового становища підприємства : монографія / А. В. Чупіс, М. Х. Корецький, О. Л. Кашенко та ін.; за ред. А. В. Чупіса. Суми : Видавництво «Довкілля», 2001. 404 с.
151. Пащенко О. В. Інвестиційні стратегії країн в умовах регіоналізації міжнародної торгівлі : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.02 / Дніпровський нац. ун-т імені Олеся Гончара. Дніпро, 2018. 24 с.

152. Перерва П. Г. Экономическая характеристика ранних стадий инновационно-инвестиционного цикла. *Вестник Харьковского гос. политехн. ун-та* : сб. науч. тр. Харьков : ХГПУ, 2000. Вып. 128. С. 19–24.
153. Пересада А. А. Управління інвестиційним процесом. Київ : Лібра, 2002. 472 с.
154. Петухова О. М. Інвестування : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2014. 336 с.
155. Пічугіна Т. С., Забродська Л. Д. Інвестиційна діяльність підприємства: сутність та зміст управління. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг* : зб. наук. пр. Харків : ХДУХТ, 2013. Вип. 2. С. 146–154.
156. Подольська В. О., Яріш О. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : ЦНЛ, 2007. 488 с.
157. Поліщук Н. В. Функціонування економічних систем : моделі складових результативності : монографія. Вінниця : Вінницький національний аграрний університет, 2010. 396 с.
158. Полтініна О. П. Підходи до формування та використання фінансових ресурсів в аспекті вартісно-орієнтованого управління підприємством. *Економіка, фінанси, право*. 2016. № 12/3. С. 38–42.
159. Пономаренко В. С., Кавун С. В. Концептуальні основи економічної безпеки : монографія. Харків : ХНЕУ, 2008. 255 с.
160. Попова Г. Ю. Стратегія зниження ризиків інвестиційної діяльності : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.02.03 / Харк. нац. ун-т імені В. Н. Каразіна. Харків, 2006. 40 с.
161. Портер М. Конкуренція. Wiliams, 2006. 600 с.
162. Правдюк Н. Л. Сутність інвестиційної діяльності: роль та значення інвестицій. *Вісник ЗНУ*. 2010. № 2 (6). С. 195–198.
163. Правик Ю. М. Інвестиційний менеджмент : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 431 с.
164. Приймак В. М. Управління торговельним підприємством на засадах системного підходу : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.06.01 / Київ. нац. торг.-екон. ун-т. Київ, 2003. 21 с.

165. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-12. Редакція від 20.10.2019. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
166. Про інноваційну діяльність : Закон України від 2002 р. № 40-IV. Редакція від 05.12.2012 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.
167. Просович О. М. Формування інвестиційного механізму підприємства. Проблеми економіки та управління : *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Львів : Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2003. № 484. С. 159–165.
168. Реверчук С. К., Реверчук Н. Й., Скоморович І. Г. Інвестологія : наука про інвестування. Київ : Атіка, 2001. 264 с.
169. Регіональна структура обороту роздрібної торгівлі у 2019 році. Статистична інформація Державної служби статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.
170. Рогоза М. Є., Вергал К. Ю. Стратегічний інноваційний розвиток підприємств: моделі та механізми : монографія. Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. 136 с.
171. Розенберг Дж. М. Инвестиции : терминологический словарь. Москва : Инфра-М, 1997. 400 с.
172. Саблук П. Т., Кісіль М. І. Інвестиційна привабливість аграрно-промислового виробництва регіонів України. Київ : Знання. 2005. 475 с.
173. Савчук В. П., Величко Є. Г., Прилипко С. І. Аналіз та розробка інвестиційних проектів. Київ : Абсолют-В, 1999. 26 с.
174. Семенов А. Г. Васильєв В. О. Класифікація інвестицій як економічної категорії. *Бізнес Інформ*. 2013. № 10. С. 43–49.
175. Семенов А. Г. Фінансова стратегія в управлінні підприємствами : монографія. Запоріжжя : КПУ, 2008. 188 с.
176. Сириченко Н. С. Економічна сутність і класифікація інвестицій в умовах глобальних трансформацій. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. Сер.: Економіка. 2015. Вип. 2 (1). С. 263–269.

177. Ситник Г. В. Фінанси торгівлі : монографія. Київ : КНТЕУ, 2014. 672 с.
178. Ситник О. В. Економічна сутність інвестиційної привабливості підприємства та її характеристики. *Інвестиції : практика та досвід*. 2015. № 23. С. 127–130.
179. Сікорака Л. А. Інвестиційні механізми регулювання економіки підприємств: сутність, структура та складові компоненти. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2011. № 2 (11). С. 217–224.
180. Склярова Ю. М., Скляров И. Ю., Латышева Л. А. Инвестиции : учеб. Ростов н/Д : Феникс, 2015. 349 с.
181. Соболев В. А., Кошилев И. В. Управління інвестиційними процесами. *Економіка та держава*. 2006. № 10. С. 31–33.
182. Спільник І., Шупа Л. Аналіз інвестиційної діяльності підприємства. *Економічний аналіз*. 2012. Т. 10 (4). С. 374–378.
183. Стащук О. В. Методичні засади оцінки інвестиційної привабливості підприємства. *Проблеми науки*. 2003. № 3. С. 22–31.
184. Страховий та інвестиційний менеджмент : підруч. / за ред. В. Г. Федоренка. Київ : МАУП, 2002. 344 с.
185. Тарасова Т. О. Черчата А. О., Ставерська Т. О. Обліково-аналітичне забезпечення ризик-менеджменту в умовах сталого розвитку підприємства. *Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*. 2019. № 2. С. 142–153.
186. Татаренко Н. О., Поручник А. М. Теорії інвестицій : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2000. 160 с.
187. Тельнов Ю. Ф. Реинжиниринг бизнес-процессов. Москва : Финансы и статистика, 2003. 256 с.
188. Теорія та методологія формування інвестиційно-фінансової стратегії розвитку суб'єктів національного господарства : монографія / за ред. Л. М. Савчук, А. В. Череп. Дніпро: Журфонд, 2019. 420 с.
189. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2003. 554 с.

190. Толкаченко О. Ю. Индикативная методика оценки инвестиционной привлекательности фирмы. *Инвестиции и предпринимательство*. 2008. № 6. С. 88–97.
191. Томашевська А. М. Генезис поняття «інвестиції» як основної складової інвестиційної діяльності. *Економіка. Фінанси. Право*. 2014. № 2. С. 23–26.
192. Трансформаційні процеси в торгівлі України в умовах інтернаціоналізації : монографія / Л. О. Лігоненко, Г. М. Богославець, Г. Л. Піратовський та ін. ; за ред. Л. О. Лігоненко. Київ : КНТЕУ, 2009. 334 с.
193. Тридід О. М., Орехова К. В. Оцінювання фінансової стійкості підприємства : монографія. Київ : НБУ : Університет банківської справи, 2010. 143 с.
194. Туріянська М. М. Інвестиційні джерела : монографія. Донецьк : Юго-Восток, Лтд, 2004. 317 с.
195. Удалих О.О. Управління інвестиційною діяльністю промислового підприємства : навч. посіб. Київ : ЦНЛ, 2006. URL: <http://readbookz.net/rbooks/book-28/ua>.
196. Унковська Т. Є. Фінансова рівновага підприємства : монографія Київ : Вид. Дім «Генеза», 1998. 506 с.
197. Управління потенціалом підприємства : навч. посіб. / І. З. Должанський, Т. О. Загорна, О. О. Удалих, І. М. Герасименко, В. М. Ращупкіна. Київ : ЦНЛ, 2006. 362 с.
198. Фатхутдинов Р. А. Разработка управленческого решения. 2-е изд., доп. Москва : ЗАО «Бизнес-Школа «Интел – Синтез», 1998. 272 с.
199. Фатхутдинов Р. А. Стратегический маркетинг. Москва : ЗАО Бизнес – школа «Интел – Синтез», 2000. 640 с.
200. Федонін О. С., Репіна І. М., Олексюк О. І. Потенціал підприємства : формування та оцінка : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2004. 316 с.
201. Федоренко В. Г. Інвестознавство : підруч. Київ : МАУП, 2004. URL: <https://www.twirpx.com/file/165068>.

202. Федорчак О. В. Інвестиційні ризики та інвестиційний потенціал України: державно-управлінський аспект. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2017. Вип. 2 (33). С. 84-93.
203. Федорчак О. В. Проблеми правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні. *Ефективність державного управління*. 2017. Вип. 4 (53). Ч. 1. С. 80-94.
204. Феєр О. В. Управління інвестиціями як складова інвестиційного механізму підприємства. *Економіка і суспільство*. 2016. № 5. С. 256–259.
205. Феєр О. В. Управління інвестиційною діяльністю підприємств у ринкових умовах. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні : етапи становлення і проблеми розвитку*. 2016. № 851. С. 140–145.
206. Финансовый менеджмент : теория и практика / под ред. Е. С. Стояновой. 4-е изд., перераб. и доп. Москва : Перспектива, 1999. 656 с.
207. Фінансова стратегія в управлінні підприємствами : монографія / А. Г. Семенов та ін. Запоріжжя : КПУ, 2008. 188 с.
208. Фінансова стратегія підприємства : монографія / І. О. Бланк, Г. В. Ситник, О. В. Корольова-Казанська, І. Г. Ганечко ; за заг. наук. ред. І. О. Бланка. К. : КНТЕУ, 2009. 147 с.
209. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / Момот Т. В., Безугла В. О., Тараруєв Ю. О., Кадничанський М. В., Чалий І. Г. ; за ред. Т. В. Момот. Київ : ЦНЛ, 2011. 712 с.
210. Фінансовий менеджмент : підруч. / кер. кол. авт. і наук. ред. А. М. Поддєрьогін. Київ : КНЕУ, 2005. 535 с.
211. Футало Т. В. Методичні аспекти аналізу соціально-економічної ефективності підприємств роздрібної торгівлі : монографія / за ред. Г. І. Башнянина. Економічні системи. Т.4. Львів : Ліга-Прес, 2013. 508 с.
212. Хаммер М. Реинжиниринг корпорации: манифест революции в бизнесе. СПб. : Изд-во С-Петербургского университета, 1997. 329 с.

213. Харук В. А. Теоретична сутність інвестиції та її значення як економічної категорії. *Вісник Хмельницького національного університету*. Сер.: Економічні науки. 2014. № 3 (2). С. 115-117.
214. Хобта В. М., Попова О. Ю., Мешков В. М. Активізація та підвищення ефективності інвестиційних процесів на підприємствах : монографія. Донецьк : ДонНТУ, 2005. 343 с.
215. Холод Б. І., Зборовська О. М. Системний підхід – основа сучасного управління діяльністю промислових підприємств. *Академічний огляд*. 2010. № 1 (32). С.48–54.
216. Хомяков В. І. Менеджмент підприємства : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Кондор, 2005. 434 с.
217. Хрущ Н. А. Інвестиційна діяльність: сучасні стратегії і технології : монографія. Хмельницький : ХНУ, 2004. 309 с.
218. Черваньов Д. М. Менеджмент інвестиційної діяльності підприємств : навч. посіб. Київ : Знання, 2003. 622 с.
219. Череп А. В. Інвестознавство : навч. посіб. Київ : Кондор, 2006. 398 с.
220. Черноруцкий И. Г. Методы оптимизации в теории управления. Питер, 2004. 255 с.
221. Чернышев С. Л. Моделирование экономических систем и прогнозирование их развития. Москва : МГТУ им. Баумана, 2003. 231 с.
222. Чорна М. В., Глухова С. В. Формування ефективної інвестиційної політики підприємства : монографія. Харків : ФОП Шейніна, 2010. 210 с.
223. Шамота Г. М. Особливості інвестиційного потенціалу України на сучасному етапі розвитку економіки. *Ефективна економіка*. 2015. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4499>.
224. Шарп У., Александер Г., Бэйли Дж. Инвестиции. М. : Инфра-М, 2001. 1028 с.
225. Шевченко С. Ю. Економічна сутність інвестицій та інвестиційної діяльності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 1. С. 7–10.
226. Шевчук В. Я., Рогожин П. С. Основи інвестиційної діяльності. Київ : Генеза, 1997. 384 с.

227. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : підруч. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : КНЕУ, 2004. 699 с.
228. Шинкаренко О. М. Методи кількісного аналізу економічних ризиків. *Інвестиції: практика та досвід*. 2008. № 15. С. 9–14.
229. Шкроміда В. В. Механізм управління фінансовими ресурсами підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.06.01 / Хмельницький нац. ун-т. Хмельницький, 2005. 21 с.
230. Шморгун Н. П., Головка І. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : ЦНЛ, 2006. 528 с.
231. Щербатюк О. М. Дефініція «інвестиційний потенціал підприємства» : сутність та відмінності. *Ефективна економіка*. 2011. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2011_11_17.
232. Яблонська А. В. Дослідження інвестиційних ризиків. *Науковий вісник НЛТУ України* : збірн. наук. пр. 2011. Вип. 21.07. С. 277–283.
233. Ястремська О. М., Яблонська-Агу Н. Л. Інвестиції: сучасне розуміння та класифікація. *Економіка розвитку*. 2014. № 4. С. 116–121.
234. Ackoff R. L. Systems, Organizations and Interdisciplinary Research. General Systems. Vol. V. 1960. P. 1–8.
235. Bernstein L. A., John J. Wild Financial Statement Analysis: Theory, Application and Interpretation. McGraw Hill, 2006. 738 p.
236. Bertalanfy L. Von. General system theory. Foundations, development applications. N.Y. : Braziller, 1969. 483 p.
237. Brigham E. F., Ehrhardt M. C. Financial management: theory and practice. Thomson South-Western, 2008. 1074 p.
238. Brigham E. F., Gapenski L. C. Financial Management: Theory and Practice. Chicago; New York; San Francisco etc. : Dryden Press, 1988. 1057 p.
239. Fabozzi F. J. Financial Management and Analysis. John Wiley & Sons, Inc., 2008. 1022 p.
240. Gosling W. The design of engineering systems. London : Heywood, 1962.
241. Hall A. D. A methodology for systems engineering. Princeton. 1962. 346 p.

242. Horne J. C. van, Dipchand C. R., Hanrahan I. R. *Fundamentals of Financial Management*. Scarborough; Ontario: Prentise Hall Canada Inc., 1989. 800 p.
243. Johnson G. *Strategic change and management process*. NJ, Blackwell, 1989.
244. Jonson G., Scholes K. *Exploring Corporate Strategy. An Approach to Strategic Management*. Pitman, London, 1992.
245. Kashchena N., Davydova O., Stavarska T., Chmil H. Sustainable development of enterprises with digitalization of the economic management. *International Journal of Advanced Science and Technology*. 2020. Vol. 29, No. 8s. P. 2370–2378. URL: <http://sersc.org/journals/index.php/IJAST/article/view/14712/7500>.
246. Kosova T., Slobodyanyuk N. Securities as an investment instrument for the insurance companies: challenges and opportunities. *Economic Annals-XXI*. 2016. 159 (5-6). P. 85–88. URL: <http://soskin.info/userfiles/file/Economic-Annals-pdf/DOI/ea-V159-18.pdf>.
247. Krutova A., Tarasova T., Nesterenko O., Nosach N. Strategic Management Accounting as an Information Basis of Effective Management of Enterprise Activities. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*. 2020. Vol. 24, Issue 2. P. 1–7. URL: <https://www.abacademies.org/articles/Strategic-Management-Accounting-as-an-Information-1528-2635-24-2-530.pdf>.
248. Krutova A., Tarasova T., Grytsyshen D., Levina M. Management information support formation in the national accounts system. *Financial and credit activity: problems of theory and practice : Collection of scientific proceedings*. 2018. Vol. 2. Issue. 25. P. 105–114. URL: <http://fkd.org.ua/article/view/136467>.
249. Markowitz H. Portfolio Selection. *Journal of Finance*. 1952. 7 March.
250. Modigliani F., Miller M. Taxes and the Cost of Capital : A Correction. *Ibid*. 1963. June. P. 433– 443.
251. Modigliani F., Miller M. The Cost of Capital, Corporation Finance and the Theory of Investment . *Amer. Econ. Rev.* 1958. June. P. 261–297.

252. Myers S. C., Majluf N. S. Corporate Financing and Investment Decisions When Firms Have Information that Investors Do not Have. *Journal of Financial Economics*. 1984. Vol. 13. P. 187–221.

253. Nesterenko O.O., Krutova A.S. Multifunctional model of financial capital description in integrated report. *Financial and credit activity: problems of theory and practice : Collection of scientific proceedings*. 2017. Vol. 2. Issue. 23. P. 397–404. URL: <http://fkd.org.ua/article/viewFile/121917/118155>.

254. Poltinina O., Zhuravlyova I., Berest M., Lelyuk S. Detection of financial risks at macro-, mezo- and microlevels of economy. *Economic Annals-XXI*. 2017. 165 (5-6). P. 31–35. URL: <http://soskin.info/userfiles/file/Economic-Annals-pdf/DOI/ea-V165-07.pdf>.

255. Pylypenko K.A., Babiy I.V., Volkova N.V., Feofanov L.K., Kashchena N.B. Structuring economic security of the organization. *Journal of security and sustainability issues*. 2019. Vol. 9. Num. 1. P. 27–38. URL: <https://jssidoi.org/jssi/papers/papers/view/388>.

256. Ross S. The determinants of financial structure: the incentive signaling approach. *Bell Journal of Economics*. 1977. Vol. 8. P. 23–40.

257. Sharpe W. Capital Asset Prices: A Theory of Market Equilibrium Under Conditions of Risk. *Journal of Finance*. 1964. 19 September.

258. Sopko V. V., Kashchena N.B., Chmil G. L. Theoretical aspects of the evaluation of the effectiveness of enterprise capital management. *Financial and credit activity: problems of theory and practice : Collection of scientific proceedings*. 2018. Vol. 2. Issue. 25. P. 350–356. URL: <http://fkd.org.ua/article/view/136829>.

259. Tobin D. *Essays in Economics. Theory and Policy*. Cambridge, 1982.

260. Tobin D. *Policies for Prosperity: Essays in a Keynesian Mode*. D. Tobin. Brighton, 1987.

261. Watt K. F. *Systems analysis in ecology*. Ed. Academic Press. N.Y. 1996. 710 p.

262. Wiener N. *Cybernetics: Or Control and Communication in the Animal and the Machine*. 2nd revised ed. Paris : Hermann & Cie, Camb. Mass. (MIT Press), 1961. 212 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Наукові підходи до трактування економічної сутності інвестицій

Автор, джерело	Дефініції «інвестицій»	Соціально- економічне спрямування інвестицій	Зв'язок інвестицій з іншими категоріями
1	2	3	4
Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991р. із наступними змінами (поточна редакція від 20.10.2019 р.) [165]	Інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект. Такими цінностями можуть бути: кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери (крім векселів); рухоме та нерухоме майно (будинки, споруди, устаткування та інші матеріальні цінності); майнові права інтелектуальної власності; сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навиків та досвіду, необхідних для організації виробництва, але не запатентованих ("ноу-хау"); права користування землею, водою, ресурсами, будинками, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права	Отримання доходу, позитивних фінансових та інших результатів, соціального та екологічного ефектів	Зв'язок з майновими та інтелектуальними цінностями, що вкладаються в об'єкти економічної діяльності; реальні та фінансові активи; майнові права інтелектуальної власності; права користування землею, водою, ресурсами
Енциклопедія сучасної України [62, с. 364]	Економічна категорія, що відображає систему економічних відносин, спрямованих на перетворення інвестиційних ресурсів суб'єктів господарювання у нові доходні активи (фінансові, реальні та людські)	Перетворення інвестиційних ресурсів в доходні активи	Зв'язок з трансформацією ресурсів у нові доходні активи
Великий юридичний словник [21]	Інвестиції грошові – кошти, цільові банківські вклади, паї, акції, інші цінні папери, технології, машини, устаткування, ліцензії, в тому числі й на товарні знаки, кредити, будь-яке інше майно чи майнові права, інтелектуальні цінності, що вкладаються в об'єкти підприємництва чи інших видів діяльності з метою отримання прибутку (доходу) та досягнення позитивного соціального ефекту	Отримання прибутку (доходу) та досягнення позитивного соціального ефекту	Зв'язок з вкладеннями в майно, майнові права, інтелектуальні цінності, цінні папери, технології, ліцензії, об'єкти діяльності
Шарп У., Александер Г., Бэйли Дж. [224]	У найширшому розумінні термін "інвестувати" означає розлучитися з грошми сьогодні з тим, щоб отримати їх більшу суму в майбутньому	Отримання більшої суми грошей в майбутньому	Зв'язок з отриманням грошей у майбутньому
Джеррі М. Розенберг [171]	Інвестиції – використання коштів для отримання ще більших коштів, для отримання доходу або для досягнення приросту капіталу, або для того й іншого	Отримання доходу, досягнення приросту капіталу	Зв'язок з отриманням доходу, приростом капіталу

1	2	3	4
Гитман Л.Дж., Джонк М.Д. [43]	Інвестиція – це спосіб розміщення капіталу, який має забезпечити збереження або зростання суми капіталу	Збереження або зростання капіталу	Зв'язок з процесом відтворення капіталу
Бланк І.А. [17, с. 398]	Вкладення капіталу з метою отримання наступного його збільшення, види майнових та інтелектуальних цінностей, вкладених в об'єкти економічної діяльності з метою отримання прибутку або соціального ефекту	Збільшення капіталу, отримання прибутку соціального ефекту	Зв'язок з об'єктами господарської діяльності, майновими та інтелектуальними цінностями
Бондар В.С. [22, с. 25]	Вкладення капіталу та інтелектуальних цінностей в об'єкти підприємницької діяльності з метою забезпечення максимальної результативності в майбутньому, відтворення на розширеній основі або забезпечення виконання інших соціально-економічних цілей	Забезпечення максимальної результативності, відтворення на розширеній основі	Зв'язок інвестицій з активами, капіталом, прибутком, виражений часовим лагом
Мочерний С.В. [60, с. 271]	Від англ. Investment – розміщення капіталу з метою отримання прибутку. Довготермінові вкладення капіталу в різні сфери та галузі народного господарства всередині країни та за її межами з метою зростання та привласнення прибутку	Розміщення капіталу, отримання, зростання, привласнення прибутку	Зв'язок інвестицій з капіталом, довготерміновим часовим періодом
Омелянович Л.О. [147, с. 11]	Вкладення капіталу в будь-яку сферу діяльності з метою подальшого його збільшення	Перманентне зростання капіталу	Зв'язок із зростанням капіталу
Правик Ю.М. [163, с. 15]	Вкладення різних ресурсів з метою отримання економічного ефекту або іншого запланованого результату (соціального, економічного, політичного та ін.)	Отримання соціально-економічного результату	Зв'язок інвестицій з економічними ресурсами
Любимов В.І. [127, с. 8-11]	Вигідне для інвестора довгострокове вкладання фінансових, матеріальних та інтелектуальних ресурсів з метою одержання економічного прибутку та підвищення суспільного добробуту в країні	Отримання прибутку та підвищення суспільного добробуту	Зв'язок довгостроковим вкладанням різних видів ресурсів
Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Партич Г.О. [87, с. 195]	Грошові, майнові, інтелектуальні цінності, що їх вкладають в об'єкти підприємницької та інші види діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту; капітальні вкладення в розвиток виробництва чи невиробничу сферу	Одержання прибутку та позитивних результатів, розширення виробництва	Зв'язок з ресурсним забезпеченням, капітальними вкладеннями
Катан Л.І., Хорішко К.С. [104]	Грошові (еквіваленти) кошти (капітал), які потенційний інвестор (власник фінансових засобів) планує вкласти в реальний проект, з метою покращення розвитку будь-якої сфери діяльності даного проекту, отримання прибутку (доходу) або задля досягнення соціального ефекту	Поліпшення інвестиційного проекту, отримання прибутку, соціального ефекту	Зв'язок з вкладеннями грошових коштів, капіталу в реальний проект

1	2	3	4
Ястремська О. М. [233]	Майнові, фінансові, інтелектуальні цінності, використання яких спрямоване на функціонування і розвиток суб'єкта господарювання, що супроводжується досягненням очікуваного ефекту за певний період часу у внутрішньому середовищі та/або зовнішньому оточенні, що відповідає об'єктивним умовам й суб'єктивним очікуванням учасників інвестиційної діяльності	Розвиток підприємства з метою досягнення очікуваного ефекту у внутрішньому та зовнішньому середовищах за певний період часу	Зв'язок з інвестицій з активами, капіталом, внутрішнім та зовнішнім середовищем, виражений часовим періодом
Пересада А.А. [153]	Довгострокові вкладення капіталу в різні галузі та сфери економіки, інфраструктуру, соціальні програми, охорону довкілля з метою розвитку виробництва, соціальної сфери, підприємництва, отримання прибутку	Прибутковість, розвиток підприємництва, соціальної, екологічної сфер	Вкладення капіталу в економіку, інфраструктуру, соціальні програми
Дорошенко Т.В. [57]	Всі види грошових, майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в реальні та фінансові активи з метою отримання прибутку (доходу). Потрібно відрізнити інвестиції від інших напрямів вкладень коштів	Вкладення в реальні та фінансові активи з метою отримання прибутку	Зв'язок з видами цінностей, що вкладаються в реальні та фінансові активи
Шевчук В.Я., Рогожин П.С. [226]	За фінансовим визначенням, інвестиції – це всі види активів (коштів), що вкладаються в господарчу діяльність із метою отримання доходу. За економічним визначенням, інвестиції – це видатки на створення, розширення, реконструкцію та технічне переозброєння основного капіталу, а також на пов'язані з цим зміни оборотного капіталу, оскільки зміни у товарно-матеріальних запасах здебільшого залежать від руху видатків на основний капітал	Видатки на створення, розширення, оновлення основного та оборотного капіталу з метою отримання майбутнього доходу	Зв'язок з вкладеннями активів в господарську діяльність, з розширенням та оновленням основного та оборотного капіталу, запасів
Недосекін О.О., Воронов К.І. [141]	Тимчасова відмова економічного суб'єкта від споживання наявних у його розпорядженні ресурсів і використання цих ресурсів для збільшення в майбутньому свого добробуту	Тимчасова відмова від споживання для збільшення добробуту	Зв'язок із споживанням ресурсів, зростанням добробуту
Татаренко Н.О., Поручник А.М. [186]	Всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності для отримання прибутку або досягнення певних соціальних ефектів. У першому випадку інвестиції розглядаються як засіб збільшення капіталу, у другому – як засіб надання соціальних послуг, які у кінцевому рахунку сприятимуть соціально-економічному розвитку суспільства	Збільшення капіталу, надання соціальних послуг, соціально-економічний розвиток суспільства	Зв'язок з соціально-економічним розвитком суспільства, отриманням прибутку, досягненням соціальних ефектів

Додаток Б

Оцінка однорідності вибіркової сукупності за групами та підгрупами досліджуваних торговельних підприємств Дніпропетровського регіону

№ під-приємства	Групи та підгрупи підприємств торгівлі	Розмір торго-вельної площі, м ²	Середня величина торгової площі, м ² $\bar{\sigma}$	Розмах варіації, тис. грн., R	Середньо-квадратичне відхилення, м ² , σ	Коефіцієнт варіації в підгрупі, V , %
1	2	3	4	5	6	7
Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)						
1.1. Великі						
1	ПАТ «Північний ГЗК»	3255				
2	ПАТ «Інгулець ГЗК»	2864				
3	ПАТ «Південний ГЗК»	1843				
4	ТОВ «Епіцентр К»	2674				
5	ТОВ «Дизель сервіс»	1547				
6	ПАТ «ЦГЗК»	1985				
За підгрупою 1.1			2361,3	1708	666,7	28,23
1.2. Середні						
7	ПАТ «КЗК»	1395				
8	ПАТ «Суша Балка»	1232				
9	ПАТ «Кривбаспром»	1136				
10	ПАТ «Інтерпром»	763				
11	ТОВ «Технопарк Плюс»	956				
12	ТОВ «Гідротерм»	825				
За підгрупою 1.2			1051,2	632	245,5	23,36
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)						
2.1. Великі торговельні мережі						
13	ТОВ «Руш»	1247				
14	ТОВ «Гетьман»	1315				
15	ПП «Екстрім»	854				
За підгрупою 2.1			1138,7	461	248,9	21,86
2.2. Середні торговельні мережі						
16	ТОВ «Чайний дім»	685				
17	ТОВ «Кватро»	520				
18	ТОВ «Аквамир»	315				
19	ТОВ «Пивна Гільдія»	556				
20	ТОВ «Україна»	618				
21	ПАТ «Криворіжнасінсєовч»	434				
За підгрупою 2.2			521,3	370	132,3	25,38
2.3. Малі торговельні підприємства						
22	ТОВ «Ласка-К»	125				
23	ТОВ «Тісо»	92				
24	ТОВ «Контраста»	75				
За підгрупою 2.3			97,3	50	25,4	26,12

Додаток В

Динаміка обсягу та структура фінансових джерел інвестиційного капіталу торговельних підприємств вибіркової сукупності

Таблиця В.1

Динаміка загального інвестиційного капіталу торговельних підприємств вибіркової сукупності за період 31.12.2015 – 31.12.2019 рр., (тис. грн, %)

Підприємства	на 31.12. 2015 р.	на 31.12. 2016 р.	на 31.12. 2017 р.	на 31.12. 2018 р.	на 31.12. 2019 р.	Середнє значення
1	2	3	4	5	6	11
Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)						
1	32400185	29648110	38176492	47433813	56367943	40805308,6
2	31002186	36672799	40485869	48980192	55300555	42488320,2
3	25682532	29237252	30985517	37077350	24402771	29477084,4
4	12978075	17413434	17410190	24073719	24278631	19230809,8
5	10592294	16535209	19065278	23474882	24374301	18808392,8
6	6573340	7426384	12615388	14217607	15644657	11295475,2
1.1 (сер. зн.)	19871435,3	22822198,0	26456455,7	32542927,2	33394809,7	27017565,2
Темпи, %	100,0	114,8	115,9	123,0	102,6	111,3
7	4859752	5713230	6448881	8343168	9215046	6916015,4
8	4699407	6343399	5975250	2454055	3586199	4611662,0
9	225103	277093	286659	329101	394571	302505,4
10	160306	161515	152300	196073	277645	189567,8
11	1810	2616	3324	3856	4189	3159,1
12	2671	2083	2440	2215	2010	2283,6
1.2 (сер. зн.)	1658174,8	2083322,7	2144809,0	1888078,1	2246610,0	2004198,9
Темпи, %	100,0	125,6	103,0	88,0	119,0	107,1
I група	10764805,0	12452760,3	14300632,3	17215502,6	17820709,8	14510882,0
Темпи, %	100,0	115,7	114,8	120,4	103,5	110,9
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)						
13	956289	1611791	2008001	2516610	4238046	2266147,4
14	1619674	1866669	829162	1782840	1833239	1586316,8
15	7354	10537	11887	13937	14410	11625,0
2.1 (сер. зн.)	861105,7	1162999,1	949683,2	1437795,7	2028565,1	1288029,7
Темпи, %	100,0	135,1	81,7	151,4	141,1	121,8
16	2364	3627	4064	4321	3908	3656,9
17	852	937	1013	1043	3041	1377,1
18	242	350	1287	1288	3031	1239,7
19	1561	1589	1199	1762	2780	1778,4
20	1781	1830	2437	2005	2437	2098,2
21	1822	1402	950	1397	2352	1584,5
2.2 (сер. зн.)	1437,1	1622,4	1825,3	1969,4	2925,0	1955,8
Темпи, %	100,0	112,9	112,5	107,9	148,5	116,4
22	845	1419	1227	1480	1652	1324,7
23	345	285	308	333	233	301,0
24	176	226	326	312	318	271,5
2.3 (сер. зн.)	455,3	643,6	620,4	708,3	734,4	632,4
Темпи, %	100,0	141,3	96,4	114,2	103,7	111,1
II група	216108,8	291721,9	238488,5	360610,7	508787,4	323143,4
Темпи, %	100,0	135,0	81,7	151,3	141,1	121,8
За вибіркою	5490456,9	6372241,1	7269560,4	8788056,7	9164748,6	7417012,7
Темпи, %	100,0	116,1	114,1	120,9	104,3	111,1

Таблиця В.2

Динаміка власного інвестиційного капіталу торговельних підприємств
вибіркової сукупності за період 31.12.2015 – 31.12.2019 рр., (тис. грн, %)

Підприємства	на 31.12. 2015 р.	на 31.12. 2016 р.	на 31.12. 2017 р.	на 31.12. 2018 р.	на 31.12. 2019 р.	Середнє значення
1	2	3	4	5	6	7
Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)						
1	23413074	23955666	30101742	23870907	30682589	26404795,6
2	11667130	9621093	14388489	14367085	17110717	13430902,8
3	19200083	27797947	29237252	35138520	10577607	24390281,8
4	4490881	7053988	7058090	10279108	10956895	7967792,4
5	6673058	6981494	7720867	10577989	9601710	8311023,6
6	5543325	6265384	6007569	7114346	7977429	6581610,6
1.1 (сер. зн.)	11831258,5	13612595,3	15752334,8	16891325,8	14484491,2	14514401,1
Темпи, %	100,0	115,1	115,7	107,2	85,8	104,8
7	3750554	4559721	5363000	6865561	7573410	5622449,2
8	3705158	3044163	2967119	1683736	2366017	2753238,6
9	175973	219680	243039	279096	333972	250352,0
10	-253941	-322878	-323033	-306863	-231263	-287595,6
11	1607	2454,2	3023,8	3617,8	4013,8	2943,3
12	875,6	1039,5	799,8	1131,8	882,9	945,9
1.2 (сер. зн.)	1230037,8	1250696,6	1375658,1	1421046,6	1674505,5	1390388,9
Темпи, %	100,0	101,7	110,0	103,3	117,8	106,6
I група	6530648,1	7431646,0	8563996,5	9156186,2	8079498,3	7952395,0
Темпи, %	100	113,8	115,2	106,9	88,2	104,8
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)						
13	117487	404587	620432	861737	1381826	677213,8
14	1051210	1103144	772443	1501383	1413976	1168431,2
15	454,4	3265,6	8128	9549,5	9427,1	6164,9
2.1 (сер. зн.)	389717,1	503665,5	467001,0	790889,8	935076,4	617270,0
Темпи, %	100,0	129,2	92,7	169,4	118,2	121,9
16	1096,6	2093,5	1643,4	1600,6	2299,1	1746,6
17	796,81	876,5	482,2	520,2	2545,8	1044,3
18	29,3	27,1	444,9	415	501,1	283,5
19	1507,4	1547,9	849,1	1381,8	2372,6	1531,8
20	498,2	486,5	1118,8	1124,1	1292,8	904,1
21	240,89	185,3	227,1	280,2	289,5	244,6
2.2 (сер. зн.)	694,9	869,5	794,3	887,0	1550,2	959,1
Темпи, %	100,0	125,1	91,3	111,7	174,8	120,6
22	547,4	573,4	577,4	662,8	669,7	606,1
23	330,3	267	287,9	308,1	203,3	279,3
24	5,4	9,8	13,2	249	224,4	100,4
2.3 (сер. зн.)	294,4	283,4	292,8	406,6	365,8	328,6
Темпи, %	100,0	96,3	103,3	138,9	90,0	105,7
II група	97850,3	126422,0	117220,6	198267,6	234635,6	154879,2
Темпи, %	100,0	129,2	92,7	169,1	118,3	121,9
За вибіркою	3314249,2	3779034,0	4340608,5	4677226,9	4157067,0	4053637,1
Темпи, %	100	114,0	114,9	107,8	88,9	105,1

Динаміка позикового інвестиційного капіталу торговельних підприємств
вибіркової сукупності за період 31.12.2015 – 31.12.2019 рр., (тис. грн, %)

Підприємства	на 31.12. 2015 р.	на 31.12. 2016 р.	на 31.12. 2017 р.	на 31.12. 2018 р.	на 31.12. 2019 р.	Середнє значення
1	2	3	4	5	6	7
Група І. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)						
1	8987111	5692444	8074750	23562906	25685354	14400513
2	19335056	27051706	26097380	34613107	38189838	29057417,4
3	6482449	1439305	1748265	1938830	13825164	5086802,6
4	8487194	10359446	10352100	13794611	13321736	11263017,4
5	3919236	9553715	11344411	12896893	14772591	10497369,2
6	1030015	1161000	6607819	7103261	7667228	4713864,6
1.1 (сер. зн.)	8040176,8	9209602,7	10704120,8	15651601,3	18910318,5	12503164
Темпи, %	100,0	114,5	116,2	146,2	120,8	119,6
7	1109198	1153509	1085881	1477607	1641636	1293566,2
8	994249	3299236	3008131	770319	1220182	1858423,4
9	49130	57413	43620	50005	60599	52153,4
10	414247	484393	475333	502936	508908	477163,4
11	203	162,2	300,1	238,5	175,3	215,8
12	1794,9	1043,1	1640	1083,2	1127	1337,6
1.2 (сер. зн.)	428137	832626,1	769150,9	467031,5	572104,6	613810
Темпи, %	100,0	194,5	92,4	60,7	122,5	114,0
І група	3802070,2	5021114,4	5736635,8	8059316,4	9741211,5	5358555,7
Темпи, %	100,0	132,1	114,3	140,5	120,9	121,5
Група ІІ. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)						
13	838802	1207204	1387569	1654873	2856220	1588933,6
14	568464	763525	56719	281457	419263	417885,6
15	6899,8	7271,6	3758,6	4387,5	4983,1	5460,1
2.1 (сер. зн.)	471388,6	659333,5	482682,2	646905,8	1093488,7	670759,8
Темпи, %	100,0	139,9	73,2	134,0	169,0	123,2
16	1267,7	1533,1	2420,8	2720,7	1609,1	1910,3
17	55,0	60,5	531,0	522,6	495,0	332,8
18	212,7	322,6	842,5	872,9	2530,3	956,2
19	53,8	41,2	350,2	380,2	407,7	246,6
20	1282,6	1343,8	1318,6	881,2	1144,6	1194,2
21	1581,3	1216,4	722,9	1117,0	2062,1	1339,9
2.2 (сер. зн.)	742,2	752,9	1031,0	1082,4	1374,8	996,7
Темпи, %	100,0	101,4	136,9	105,0	127,0	114,1
22	297,5	845,9	649,7	817,3	982,4	718,6
23	15,0	18,4	20,1	24,9	29,8	21,6
24	170,4	216,3	312,8	62,7	93,7	171,2
2.3 (сер. зн.)	161,0	360,2	327,5	301,6	368,6	303,8
Темпи, %	100	223,8	90,9	92,1	122,2	125,8
ІІ група	118258,5	165299,9	121267,9	162343,1	274151,7	168264,2
Темпи, %	100,0	139,8	73,4	133,9	168,9	123,2
За вибіркою	1880081,5	2593207,1	2928951,9	4110829,7	5007681,6	2763410,0
Темпи, %	100,0	137,9	112,9	140,4	121,8	122,6

Структура сукупного інвестиційного капіталу торговельних підприємств
за період 31.12.2015 – 31.12.2019 рр., (власний / позиковий, %)

Підприємства	на 31.12. 2015 р.		на 31.12. 2016 р.		на 31.12. 2017 р.		на 31.12. 2018 р.		на 31.12. 2019 р.		Середнє значення	
	ВК	ПК	ВК	ПК	ВК	ПК	ВК	ПК	ВК	ПК	ВК	ПК
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Група І. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)												
1	72,3	27,7	80,8	19,2	78,8	21,2	50,3	49,7	54,4	45,6	67,3	32,7
2	37,6	62,4	26,2	73,8	35,5	64,5	29,3	70,7	30,9	69,1	31,9	68,1
3	74,8	25,2	95,1	4,9	94,4	5,6	94,8	5,2	43,3	56,7	80,5	19,5
4	34,6	65,4	40,5	59,5	40,5	59,5	42,7	57,3	45,1	54,9	40,7	59,3
5	63,0	37,0	42,2	57,8	40,5	59,5	45,1	54,9	39,4	60,6	46,0	54,0
6	84,3	15,7	84,4	15,6	47,6	52,4	50,0	50,0	51,0	49,0	63,5	36,5
І.1 (сер. зн.)	59,5	40,5	59,6	40,4	59,5	40,5	51,9	48,1	43,4	56,6	54,8	45,2
7	77,2	22,8	79,8	20,2	83,2	16,8	82,3	17,7	82,2	17,8	80,9	19,1
8	78,8	21,2	48,0	52,0	49,7	50,3	68,6	31,4	66,0	34,0	62,2	37,8
9	78,2	21,8	79,3	20,7	84,8	15,2	84,8	15,2	84,6	15,4	82,3	17,7
10	-58,4	158,4	-99,9	199,9	-21,1	121,1	-56,5	156,5	-83,3	183,3	-62,0	162,0
11	88,8	11,2	93,8	6,2	91,0	9,0	93,8	6,2	95,8	4,2	92,6	7,4
12	32,8	67,2	49,9	50,1	32,8	67,2	51,1	48,9	43,9	56,1	42,1	57,9
І.2 (сер. зн.)	74,2	25,8	60,0	40,0	64,1	35,9	75,3	24,7	74,5	25,5	69,6	30,4
І група	60,7	39,3	59,7	40,3	59,9	40,1	53,2	46,8	45,3	54,7	55,8	44,2
Група ІІ. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)												
13	12,3	87,7	25,1	74,9	30,9	69,1	34,2	65,8	32,6	67,4	27,0	73,0
14	64,9	35,1	59,1	40,9	93,2	6,8	84,2	15,8	77,1	22,9	75,7	24,3
15	6,2	93,8	31,0	69,0	68,4	31,6	68,5	31,5	65,4	34,6	47,9	52,1
ІІ.1 (сер. зн.)	45,3	54,7	43,3	56,7	49,2	50,8	55,0	45,0	46,1	53,9	47,8	52,2
16	46,4	53,6	57,7	42,3	40,4	59,6	37,0	63,0	58,8	41,2	48,1	51,9
17	93,5	6,5	93,5	6,5	47,6	52,4	49,9	50,1	83,7	16,3	73,7	26,3
18	12,1	87,9	7,7	92,3	34,6	65,4	32,2	67,8	16,5	83,5	20,6	79,4
19	96,6	3,4	97,4	2,6	70,8	29,2	78,4	21,6	85,3	14,7	85,7	14,3
20	28,0	72,0	26,6	73,4	45,9	54,1	56,1	43,9	53,0	47,0	41,9	58,1
21	13,2	86,8	13,2	86,8	23,9	76,1	20,1	79,9	12,3	87,7	16,5	83,5
ІІ.2 (сер. зн.)	48,4	51,6	53,6	46,4	43,5	56,5	45,0	55,0	53,0	47,0	48,7	51,3
22	64,8	35,2	40,4	59,6	47,1	52,9	44,8	55,2	40,5	59,5	47,5	52,5
23	95,7	4,3	93,6	6,4	93,5	6,5	92,5	7,5	87,2	12,8	92,5	7,5
24	3,1	96,9	4,3	95,7	4,0	96,0	79,9	20,1	70,5	29,5	32,4	67,6
ІІ.3 (сер. зн.)	64,6	35,4	44,0	56,0	47,2	52,8	57,4	42,6	49,8	50,2	52,6	47,4
ІІ група	45,3	54,7	43,3	56,7	49,2	50,8	55,0	45,0	46,1	53,9	47,8	52,2
За вибіркою	60,4	39,6	59,3	40,7	59,7	40,3	53,2	46,8	45,4	54,6	55,6	44,4

Структура позикового інвестиційного капіталу торговельних підприємств
за період 31.12.2015 – 31.12.2019 рр., (довгостроковий / короткостроковий, %)

Підприємства	на 31.12. 2015 р.		на 31.12. 2016 р.		на 31.12. 2017 р.		на 31.12. 2018 р.		на 31.12. 2019 р.		Середнє значення	
	ДПК	КПК	ДПК	КПК	ДПК	КПК	ДПК	КПК	ДПК	КПК	ДПК	КПК
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Група І. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)												
1	36,0	64,0	34,0	66,0	26,8	73,2	8,9	91,1	7,5	92,5	22,6	77,4
2	17,9	82,1	5,1	94,9	0,8	99,2	6,1	93,9	5,4	94,6	7,1	92,9
3	8,9	91,1	58,5	41,5	47,4	52,6	41,7	58,3	8,4	91,6	33,0	67,0
4	6,2	93,8	2,0	98,0	2,0	98,0	4,8	95,2	5,0	95,0	4,0	96,0
5	16,6	83,4	6,0	94,0	7,2	92,8	6,8	93,2	6,1	93,9	8,5	91,5
6	39,8	60,2	35,3	64,7	11,5	88,5	12,0	88,0	11,1	88,9	21,9	78,1
І.1 (сер. зн.)	18,4	81,6	9,7	90,3	7,8	92,2	7,9	92,1	6,7	93,3	10,1	89,9
7	39,1	60,9	49,4	50,6	67,8	32,2	69,6	30,4	71,1	28,9	59,4	40,6
8	37,3	62,7	9,2	90,8	16,7	83,3	74,5	25,5	62,6	37,4	40,1	59,9
9	43,0	57,0	42,7	57,3	55,7	44,3	55,8	44,2	51,6	48,4	49,8	50,2
10	50,0	50,0	64,3	35,7	74,0	26,0	73,1	26,9	71,0	29,0	66,5	33,5
11	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0
12	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0
І.2 (сер. зн.)	40,2	59,8	24,2	75,8	35,0	65,0	71,3	28,7	67,7	32,3	47,7	52,3
І група	19,5	80,5	10,9	89,1	9,6	90,4	9,7	90,3	8,5	91,5	11,6	88,4
Група ІІ. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)												
13	13,7	86,3	9,5	90,5	10,1	89,9	11,1	88,9	11,8	88,2	11,2	88,8
14	0,0	100,0	7,6	92,4	5,1	94,9	9,0	91,0	8,8	91,2	6,1	93,9
15	27,5	72,5	51,5	48,5	72,0	28,0	56,2	43,8	73,7	26,3	56,2	43,8
2.1 (сер. зн.)	8,3	91,7	8,9	91,1	10,1	89,9	10,9	89,1	11,5	88,5	9,9	90,1
16	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0
17	0,0	100,0	0,0	100,0	6,6	93,4	5,1	94,9	0,0	100,0	37,7	62,3
18	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0
19	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0
20	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0
21	7,2	92,8	7,2	92,8	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	2,9	97,1
2.2 (сер. зн.)	2,6	97,4	1,9	98,1	8,0	92,0	7,6	92,4	0,0	100,0	4,0	96,0
22	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0
23	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0
24	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0
2.3 (сер. зн.)	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0
ІІ група	8,2	91,8	8,9	91,1	10,1	89,9	10,8	89,2	11,5	88,5	9,9	90,1
За вибіркою	19,2	80,8	10,8	89,2	9,6	90,4	9,7	90,3	8,5	91,5	11,6	88,4

Додаток Д

Динаміка обсягу та структури активів торговельних підприємств вибіркової сукупності

Таблиця Д.1

Динаміка необоротних активів торговельних підприємств вибіркової сукупності за період 31.12.2015 – 31.12.2019 рр., (тис. грн, %)

Підприємства	на 31.12. 2015 р.	на 31.12. 2016 р.	на 31.12. 2017 р.	на 31.12. 2018 р.	на 31.12. 2019 р.	Середнє значення
1	2	3	4	5	6	11
Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)						
1	17485990	17890713	19293401	18407722	18223110	18260187,2
2	13969250	11511328	16984122	13909979	14457018	14166339,4
3	21527700	21559733	21268271	21622550	11782610	19552172,8
4	4934489	6922030	6967147	8915681	9375704	7423010,2
5	7655866	7182810	6861182	6733363	5386192	6763882,6
6	1908050	2274584	6128625	6406783	6774329	4698474,2
1.1 (сер. зн.)	11246890,8	11223533,0	12917124,7	12666013,0	10999827,2	11810677,7
Темпи, %	100,0	99,8	115,1	98,1	86,8	100,0
7	2469234	2628595	2741338	2983497	3362350	2837002,8
8	1402630	1713219	1466923	1791945	1582535	1591450,4
9	107686	107515	99567	93102	91249	99823,8
10	81183	75883	81292	92296	133764	92883,6
11	89	79,5	69,2	62,5	57,9	71,6
12	268,6	289,4	250,7	774,5	1263	569,2
1.2 (сер. зн.)	676848,4	754263,5	731573,3	826946,2	861869,8	770300,2
Темпи, %	100,0	111,4	97,0	113,0	104,2	105,1
I група	5961869,6	5988898,2	6824349,0	6746479,6	5930848,5	6290489,0
Темпи, %	100,0	100,5	113,9	98,9	87,9	100,2
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)						
13	200936	413431	517985	604474	947751	536915,4
14	1096438	1031061	531731	1253423	1287761	1040082,8
15	7044,1	6876	6701,3	6527,7	6362,1	6702,2
2.1 (сер. зн.)	434806,0	483789,3	352139,1	621474,9	747291,4	527900,1
Темпи, %	100,0	111,3	72,8	176,5	120,2	116,2
16	15,6	6,8	11,6	4,3	2,0	8,1
17	464,4	510,9	473,8	465,5	447,6	472,4
18	143	133	238,6	238,6	457,6	242,2
19	114	298,3	302,3	302,5	302,5	263,9
20	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7
21	186,9	143,8	120,8	161,6	180,8	158,8
2.2 (сер. зн.)	154,4	182,6	191,6	195,9	232,2	191,3
Темпи, %	100,0	118,2	105,0	102,2	118,6	108,8
22	20,7	14,3	9,3	5,9	3,9	10,8
23	88,7	88,7	88,7	100,7	100,7	93,5
24	1,2	1	5	11,6	10	5,8
2.3 (сер. зн.)	36,9	34,7	34,3	39,4	38,2	36,7
Темпи, %	100,0	94,0	99,0	114,8	97,0	101,0
II група	108787,9	121047,3	88139,2	155476,5	186948,5	132079,9
Темпи, %	100,0	111,3	72,8	176,4	120,2	116,1
За вибіркою	3035328,8	3054972,8	3456244,1	3450978,0	3058898,5	3211284,4
Темпи, %	100,0	100,6	113,1	99,8	88,6	100,5

Динаміка оборотних активів торговельних підприємств
вибіркової сукупності за період 31.12.2015 – 31.12.2019 рр., (тис. грн, %)

Підприємства	на 31.12. 2015 р.	на 31.12. 2016 р.	на 31.12. 2017 р.	на 31.12. 2018 р.	на 31.12. 2019 р.	Середнє значення
1	2	3	4	5	6	7
Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)						
1	14914195	11757397	18883091	29026091	38144833	22545121,4
2	17032936	25161471	23501747	35070213	40843537	28321980,8
3	4154832	7677519	9717246	15454800	12620161	9924911,6
4	8043586	10491404	10443043	15158038	14902927	11807799,6
5	2936428	9352399	12204096	16741519	18988109	12044510,2
6	4665290	5151800	6486763	7810824	8870328	6597001,0
1.1 (сер. зн.)	8624544,5	11598665	13539331	19876914,17	22394982,5	15206887,4
Темпи, %	100,0	134,5	116,7	146,8	112,7	122,1
7	2390518	3084635	3707543	5359671	5852696	4079012,6
8	3296777	4630180	4508327	662110	2003664	3020211,6
9	117417	169578	187092	235999	303322	202681,6
10	79123	85632	71008	103777	143881	96684,2
11	1721	2536,9	3254,7	3793,8	4131,2	3087,5
12	2401,9	1793,2	2189,1	1440,5	746,9	1714,3
1.2 (сер. зн.)	981326,3	1329059,2	1413235,6	1061131,9	1384740,2	1233898,6
Темпи, %	100,0	135,4	106,3	75,1	130,5	109,5
I група	4802935,4	6463862,1	7476283,3	10469023,0	11889861,3	8220393,0
Темпи, %	100,0	134,6	115,7	140,0	113,6	120,8
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)						
13	755353	1198360	1490016	1912136	3290295	1729232,0
14	523236	835608	297431	529417	545478	546234,0
15	310,1	3661,2	5185,3	7409,3	8048,1	4922,8
2.1 (сер. зн.)	426299,7	679209,7	597544,1	816320,8	1281273,7	760129,6
Темпи, %	100,0	159,3	88,0	136,6	157,0	128,2
16	2348,7	3619,8	4052,6	4317	3906,2	3648,9
17	387,4	426,1	539,4	577,3	2593,2	904,7
18	99	216,7	1048,8	1049,3	2573,8	997,5
19	1447,2	1290,8	897	1459,5	2477,8	1514,5
20	1778,1	1827,6	2434,7	2002,6	2434,7	2095,5
21	1635,3	1257,9	829,2	1235,6	2170,8	1425,8
2.2 (сер. зн.)	1282,6	1439,8	1633,6	1773,6	2692,8	1764,5
Темпи, %	100,0	112,3	113,5	108,6	151,8	117,2
22	824,2	1405	1217,8	1474,2	1648,2	1313,9
23	256,6	196,7	219,3	232,3	132,4	207,5
24	174,6	225,1	321	300,1	308,1	265,8
2.3 (сер. зн.)	418,5	608,9	586,0	668,9	696,2	595,7
Темпи, %	100,0	145,5	96,2	114,1	104,1	112,0
II група	107320,9	170674,6	150349,3	205134,2	321838,9	191063,6
Темпи, %	100,0	159,0	88,1	136,4	156,9	128,1
За вибіркою	2455128,1	3317268,3	3813316,3	5337078,6	6105850,1	4205728,3
Темпи, %	100,0	135,1	115,0	140,0	114,4	120,9

Структура активів торговельних підприємств вибіркової сукупності
за період 31.12.2015 – 31.12.2019 рр., (необоротні / оборотні, %)

Підприємства	на 31.12. 2015 р.		на 31.12. 2016 р.		на 31.12. 2017 р.		на 31.12. 2018 р.		на 31.12. 2019 р.		Середнє значення	
	НА	ОА	НА	ОА	НА	ОА	НА	ОА	НА	ОА	НА	ОА
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)												
1	54,0	46,0	60,3	39,7	50,5	49,5	38,8	61,2	32,3	67,7	47,2	52,8
2	45,1	54,9	31,4	68,6	42,0	58,0	28,4	71,6	26,1	73,9	34,6	65,4
3	83,8	16,2	73,7	26,3	68,6	31,4	58,3	41,7	48,3	51,7	66,6	33,4
4	38,0	62,0	39,8	60,2	40,0	60,0	37,0	63,0	38,6	61,4	38,7	61,3
5	72,3	27,7	43,4	56,6	36,0	64,0	28,7	71,3	22,1	77,9	40,5	59,5
6	29,0	71,0	30,6	69,4	48,6	51,4	45,1	54,9	43,3	56,7	39,3	60,7
1.1 (сер. зн.)	56,6	43,4	49,2	50,8	48,8	51,2	38,9	61,1	32,9	67,1	45,3	54,7
7	50,8	49,2	46,0	54,0	42,5	57,5	35,8	64,2	36,5	63,5	42,3	57,7
8	29,8	70,2	27,0	73,0	24,5	75,5	73,0	27,0	44,1	55,9	39,7	60,3
9	47,8	52,2	38,8	61,2	34,7	65,3	28,3	71,7	23,1	76,9	34,6	65,4
10	50,6	49,4	47,0	53,0	53,4	46,6	47,1	52,9	48,2	51,8	49,3	50,7
11	4,9	95,1	3,0	97,0	2,1	97,9	1,6	98,4	1,4	98,6	2,6	97,4
12	10,1	89,9	13,9	86,1	10,3	89,7	35,0	65,0	62,8	37,2	26,4	73,6
1.2 (сер. зн.)	40,8	59,2	36,2	63,8	34,1	65,9	43,8	56,2	38,4	61,6	38,7	61,3
I група	55,4	44,6	48,1	51,9	47,7	52,3	39,2	60,8	33,3	66,7	44,7	55,3
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)												
13	21,0	79,0	25,7	74,3	25,8	74,2	24,0	76,0	22,4	77,6	23,8	76,2
14	67,7	32,3	55,2	44,8	64,1	35,9	70,3	29,7	70,2	29,8	65,5	34,5
15	95,8	4,2	65,3	34,7	56,4	43,6	46,8	53,2	44,1	55,9	61,7	38,3
2.1 (сер. зн.)	50,5	49,5	41,6	58,4	37,1	62,9	43,2	56,8	36,8	63,2	41,8	58,2
16	0,7	99,3	0,2	99,8	0,3	99,7	0,1	99,9	0,1	99,9	0,3	99,7
17	54,5	45,5	54,5	45,5	46,8	53,2	44,6	55,4	14,7	85,3	43,0	57,0
18	59,1	40,9	38,0	62,0	18,5	81,5	18,5	81,5	15,1	84,9	29,9	70,1
19	7,3	92,7	18,8	81,2	25,2	74,8	17,2	82,8	10,9	89,1	15,9	84,1
20	0,2	99,8	0,1	99,9	0,1	99,9	0,1	99,9	0,1	99,9	0,1	99,9
21	10,3	89,7	10,3	89,7	12,7	87,3	11,6	88,4	7,7	92,3	10,5	89,5
2.2 (сер. зн.)	10,7	89,3	11,3	88,7	10,5	89,5	9,9	90,1	7,9	92,1	10,1	89,9
22	2,4	97,6	1,0	99,0	0,8	99,2	0,4	99,6	0,2	99,8	1,0	99,0
23	25,7	74,3	31,1	68,9	28,8	71,2	30,2	69,8	43,2	56,8	31,8	68,2
24	0,7	99,3	0,4	99,6	1,5	98,5	3,7	96,3	3,1	96,9	1,9	98,1
2.3 (сер. зн.)	8,1	91,9	5,4	94,6	5,5	94,5	5,6	94,4	5,2	94,8	6,0	94,0
II група	50,3	49,7	41,5	58,5	37,0	63,0	43,1	56,9	36,7	63,3	41,7	58,3
За вибіркою	55,3	44,7	47,9	52,1	47,5	52,5	39,3	60,7	33,4	66,6	44,7	55,3

Таблиця Д.4

Агрегована структура необоротних активів в групах та підгрупах торговельних підприємств вибіркової сукупності за період 31.12.2015 – 31.12.2019 рр., (%)

Елементи необоротних активів	на 31.12. 2015 р.	на 31.12. 2016 р.	на 31.12. 2017 р.	на 31.12. 2018 р.	на 31.12. 2019 р.	Середнє значення
1	2	3	4	5	6	7
Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)						
1.1 підгрупа (середні значення)						
Нематеріальні активи	0,06	0,07	0,06	0,76	0,84	0,36
Основні засоби	49,11	58,16	56,23	58,17	67,78	57,89
Капітальні інвестиції	20,22	38,46	30,95	33,97	29,19	30,56
Інші необоротні активи	30,61	3,31	12,76	7,1	2,19	11,19
1.2 підгрупа (середні значення)						
Нематеріальні активи	0,11	0,15	0,14	0,28	1,88	0,51
Основні засоби	87,68	83,72	86,63	79,72	81,73	83,89
Капітальні інвестиції	7,54	6,51	6,97	6,16	5,71	6,58
Інші необоротні активи	4,67	9,62	6,26	13,84	10,68	9,02
I група (середні значення)						
Нематеріальні активи	0,06	0,07	0,07	0,73	0,92	1,10
Основні засоби	51,30	59,77	57,86	59,49	68,80	59,44
Капітальні інвестиції	19,50	36,45	29,66	32,27	27,49	29,07
Інші необоротні активи	29,14	3,71	12,41	7,51	2,80	10,38
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)						
II група (середні значення)						
Нематеріальні активи	1,67	1,24	1,36	1,55	1,23	1,41
Основні засоби	85,40	83,67	75,12	82,21	87,74	82,83
Капітальні інвестиції	10,34	10,99	19,81	9,37	7,32	11,57
Інші необоротні активи	2,59	4,09	3,71	6,88	3,71	4,20

Таблиця Д.5

Агрегована структура оборотних активів в групах та підгрупах торговельних підприємств вибіркової сукупності за період 31.12.2015 – 31.12.2019 рр., (%)

Елементи оборотних активів	на 31.12. 2015 р.	на 31.12. 2016 р.	на 31.12. 2017 р.	на 31.12. 2018 р.	на 31.12. 2019 р.	Середнє значення
1	2	3	4	5	6	7
Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)						
1.1 підгрупа (середні значення)						
Запаси	17,57	15,03	13,55	10,76	11,61	13,70
Дебіторська заборгованість	77,09	81,08	82,59	85,48	84,63	82,17
Фінансові інвестиції	3,02	2,25	2,08	1,46	1,42	2,05
Гроші та їх еквіваленти	1,47	1,57	1,26	1,46	0,82	1,31
Інші оборотні активи	0,85	0,07	0,52	0,85	1,52	0,76
1.2 підгрупа (середні значення)						
Запаси	8,33	10,68	10,49	18,74	13,34	12,31
Дебіторська заборгованість	60,04	26,41	50,12	74,30	64,87	55,15
Фінансові інвестиції	12,71	9,07	6,33	8,39	7,11	8,72
Гроші та їх еквіваленти	1,96	2,17	2,76	4,26	2,74	2,78
Інші оборотні активи	16,96	51,67	30,29	-5,69	11,94	21,03
I група (середні значення)						
Запаси	16,63	14,59	13,26	11,17	11,71	13,47
Дебіторська заборгованість	76,33	79,45	81,52	83,82	84,10	81,04
Фінансові інвестиції	4,01	2,95	2,48	1,81	1,75	2,60
Гроші та їх еквіваленти	1,52	1,64	1,40	1,60	0,93	1,42
Інші оборотні активи	1,51	1,38	1,33	1,61	1,51	1,47
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)						
2.1 підгрупа (середні значення)						
Запаси	44,36	39,17	51,31	53,83	54,42	48,62
Дебіторська заборгованість	41,65	50,06	38,40	32,53	26,47	37,82
Фінансові інвестиції	2,78	2,04	2,77	1,74	1,12	2,09
Гроші та їх еквіваленти	6,75	3,49	7,30	9,59	14,73	8,37
Інші оборотні активи	4,46	5,24	0,22	2,31	3,27	3,10
2.2 підгрупа (середні значення)						
Запаси	54,22	48,31	44,74	53,32	50,26	50,17
Дебіторська заборгованість	26,02	40,16	34,19	28,28	24,22	30,57
Фінансові інвестиції	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Гроші та їх еквіваленти	1,85	0,94	1,27	4,11	2,64	2,16
Інші оборотні активи	16,91	9,59	18,80	13,29	21,88	16,09
2.3 підгрупа (середні значення)						
Запаси	72,66	64,48	76,11	78,98	84,90	75,43
Дебіторська заборгованість	21,90	29,22	11,32	10,43	6,62	15,90
Фінансові інвестиції	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Гроші та їх еквіваленти	0,13	0,09	0,16	0,11	0,09	0,12
Інші оборотні активи	4,31	5,21	11,41	9,48	7,39	7,56
II група (середні значення)						
Запаси	44,45	39,23	55,27	53,85	54,42	49,44
Дебіторська заборгованість	41,53	50,00	38,35	32,49	26,45	37,76
Фінансові інвестиції	2,78	2,04	2,77	1,74	1,12	2,09
Гроші та їх еквіваленти	6,72	3,48	7,26	9,56	14,67	8,34
Інші оборотні активи	4,52	5,25	-3,65	2,36	3,35	2,37

Додаток Е

Динаміка обсягу та структури фінансових результатів торговельних підприємств вибіркової сукупності

Таблиця Е.1

Динаміка чистого доходу від реалізації товарів торговельних
підприємств вибіркової сукупності за період 2015 – 2019 рр., (тис. грн, %)

Підприємства	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Середнє значення
1	2	3	4	5	6	11
Група І. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)						
1	12570735	13329415	15106505	23282274	26102600	18078305,8
2	11341151	9489519	11306531	15711286	18706815	13311060,4
3	9203258	9836471	10566993	14605309	19965656	12835537,4
4	13950863	22689534	28147321	33704164	17492462	23196868,8
5	6330556	9188222	11784907	24899344	31498963	16740398,4
6	6272221	6531705	7102181	10727577	11338790	8394494,8
1.1 (сер. зн.)	9944797,3	11844144,3	14002406,3	20488325,7	20850881,0	15426110,9
Темпи, %	100,0	119,1	118,2	146,3	101,8	117,1
7	3691909	2948788	4453106	5436220	4990167	4304038,0
8	6375756	7478729	3423389	4383582	3384675	5009226,2
9	367381	595293	435190	542249	638386	515699,8
10	159793	228995	163252	352880	564936	293971,2
11	2248	3790,6	3729,3	5536,8	4881,3	4037,2
12	3849,9	2374,5	2706,8	2044,8	2563,7	2707,9
1.2 (сер. зн.)	1766822,8	1876328,4	1413562,2	1787085,4	1597601,5	1688280,1
Темпи, %	100,0	106,2	75,3	126,4	89,4	99,5
І група	5855810,1	6860236,3	7707984,3	11137705,6	11224241,3	8557195,5
Темпи, %	100,0	117,2	112,4	144,5	100,8	115,0
Група ІІ. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)						
13	2736510	3463306	4844170	6600056	10067380	5542284,4
14	1020586	969309	932780	521971	262461	741421,4
15	3142,9	2952,2	2686,9	2721,6	2831,6	2867,0
2.1 (сер. зн.)	1253413,0	1478522,4	1926545,6	2374916,2	3444224,2	2095524,3
Темпи, %	100,0	118,0	130,3	123,3	145,0	123,3
16	25882,5	31109,2	30080,4	36018,6	44901,5	33598,4
17	190,56	158,8	853,1	2114	5042,6	1671,8
18	786	691,5	971,5	1283,3	2019,4	1150,3
19	7956,4	9977,8	11486,9	13399,2	16367,2	11837,5
20	600,7	666,6	2123,7	1892,5	2420	1540,7
21	1656	1988,2	1605,1	1645,5	3900,5	2159,1
2.2 (сер. зн.)	6178,7	7432,0	7853,5	9392,2	12441,9	8659,6
Темпи, %	100,0	120,3	105,7	119,6	132,5	115,6
22	297,3	491	710,7	983,9	904,2	677,4
23	382,9	486,7	535,2	516,5	649,9	514,2
24	418,3	276,7	264,8	119,1	142,1	244,2
2.3 (сер. зн.)	366,2	418,1	503,6	539,8	565,4	478,6
Темпи, %	100,0	114,2	120,4	107,2	104,7	109,3
ІІ група	316534,1	373451,1	485689,0	598560,1	867418,3	528330,5
Темпи, %	100,0	118,0	130,1	123,2	144,9	123,2
За вибіркою	3086172,1	3616843,7	4096836,6	5868132,8	6045829,8	4542763,0
Темпи, %	100,0	117,2	113,3	143,2	103,0	115,3

Динаміка валового (прибутку, збитку) торговельних підприємств
вибіркової сукупності за період за період 2015 – 2019 рр., (тис. грн, %)

Підприємства	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Середнє значення
1	2	3	4	5	6	7
Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)						
1	5175834	3074255	5447527	9951453	14614781	7652770
2	6192899	2955247	4106409	8494295	8406586	6031087,2
3	5205258	5619600	4864670	8581663	13267889	7507816
4	3573166	6401600	7342512	9203381	4966077	6297347,2
5	984004	1101658	1501219	4247027	3700387	2306859
6	968127	2374354	3904809	5037339	4535874	3364100,6
1.1 (сер. зн.)	3683214,7	3587785,7	4527857,7	7585859,7	8248599,0	5526663,333
Темпи, %	100,0	97,4	126,2	167,5	108,7	120,0
7	1987470	1455952	2173470	2941801	2295100	2170758,6
8	-299802	2025519	969039	1619205	1704471	1203686,4
9	59602	90405	70592	78920	95898	79083,4
10	25472	54139	46506	100442	129158	71143,4
11	1332	2150,9	2187,5	2479,5	2520,2	2134,0
12	555,2	487,9	341,8	686	512,4	516,7
1.2 (сер. зн.)	295771,5	604775,6	543689,4	790588,9	704609,9	587887,1
Темпи, %	100,0	204,5	89,9	145,4	89,1	125,8
I група	1989493,1	2096280,7	2535773,5	4188224,3	4476604,5	3057275,2
Темпи, %	100,0	105,4	121,0	165,2	106,9	119,7
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)						
13	624378	426312	1165042	1597194	2368598	1236304,8
14	331738	335349	631846	113323	137112	309873,6
15	2366,2	2192,3	1788,3	1921,5	2074,1	2068,5
2.1 (сер. зн.)	319494,1	254617,8	599558,8	570812,8	835928,0	516082,3
Темпи, %	100,0	79,7	235,5	95,2	146,4	131,4
16	11026,3	3184,6	2685,9	2869,5	3058,1	4564,9
17	31,32	26,1	250	98	499,4	181,0
18	84,2	60,9	227,8	47	128,8	109,7
19	1931,4	1447,9	1131,3	2388,9	3156,2	2011,1
20	266,1	319,5	912,4	100	154	350,4
21	355	426,2	405,5	520,4	443,9	430,2
2.2 (сер. зн.)	2282,4	910,9	935,5	1004,0	1240,1	1274,6
Темпи, %	100,0	39,9	102,7	107,3	123,5	94,7
22	164,4	391,8	233,1	396,9	360,4	309,3
23	95,4	160,7	231,4	223,4	97,3	161,6
24	144,5	100,3	105,6	5,1	12,5	73,6
2.3 (сер. зн.)	134,8	217,6	190,0	208,5	156,7	181,5
Темпи, %	100,0	161,5	87,3	109,7	75,2	106,7
II група	81048,4	64164,3	150404,9	143257,3	209641,2	129703,2
Темпи, %	100,0	79,2	234,4	95,2	146,3	131,0
За вибіркою	1035270,8	1080222,5	1343089,2	2165740,8	2343122,8	1593489,2
Темпи, %	100,0	104,3	124,3	161,3	108,2	119,6

Таблиця Е.3

Динаміка фінансового результату від операційної діяльності торговельних підприємств вибіркової сукупності за період за період 2015 – 2019 рр., (тис. грн, %)

Підприємства	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Середнє значення
1	2	3	4	5	6	7
Група І. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)						
1	1790704	-1477842	4394515	9502718	9886428	4819304,6
2	1360889	-4261239	-81595	6965847	6001855	1997151,4
3	4125411	8203321	4737450	7199037	10883776	7029799,0
4	1223241	2185870	2951566	3482928	1983291	2365379,2
5	-1012993	238141	976119	3450110	1598719	1050019,2
6	641991	854166	2707410	3303576	2568187	2015066,0
1.1 (сер. зн.)	1354873,8	957069,5	2614244,2	5650702,7	5487042,7	3212786,6
Темпи, %	100,0	70,6	273,2	216,2	97,1	151,4
7	1515608	1153984	1121287	2282756	917496	1398226,2
8	996239	-758944	-182481	-1404868	956318	-78747,2
9	29890	55558	33770	49928	71961	48221,4
10	-125575	-126443	-68931	16170	75600	-45835,8
11	369	914,5	2829,7	4817,4	4398,3	2665,8
12	384,5	259,6	233	407	239,7	304,8
1.2 (сер. зн.)	402819,3	54221,5	151118,0	158201,7	337668,8	220805,9
Темпи, %	100,0	13,5	278,7	104,7	213,4	142,1
І група	878847	505646	1382681	2904452	2912356	1716796,2
Темпи, %	100,0	57,5	273,4	210,1	100,3	148,3
Група ІІ. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)						
13	44633	203289	260905	639336,00	1428433	515319,2
14	272608	110974	450464	301201	136302	254309,8
15	264,6	407,1	503,4	1421,5	122,4	543,8
2.1 (сер. зн.)	105835,2	104890,0	237290,8	313986,2	521619,1	256724,3
Темпи, %	100,0	99,1	226,2	132,3	166,1	144,8
16	889,3	2922,9	1284,5	1174,8	1327,4	1519,8
17	-5,3	-18,4	2,1	42	60,4	16,2
18	-12,1	-2,2	4,5	29,9	-6,9	2,6
19	40,5	543,8	-603,6	570,6	990,8	308,4
20	49,2	19,4	632,3	91	145,3	187,4
21	57	68,8	55,7	70,8	15,8	53,6
2.2 (сер. зн.)	169,8	589,1	229,3	329,9	422,1	348,0
Темпи, %	100,0	347,0	38,9	143,9	128,0	151,6
22	5,4	31,7	6	62,9	68,4	34,9
23	79	59,3	25,5	24,6	99,2	57,5
24	6,6	5,4	4,1	25,6	24,6	13,3
2.3 (сер. зн.)	30,3	32,1	11,9	37,7	64,1	35,2
Темпи, %	100,0	105,9	36,9	317,7	169,9	146,1
ІІ група	26551,3	26525,1	59440,3	78670,9	130631,9	64363,9
Темпи, %	100,0	99,9	224,1	132,4	166,0	144,5
За вибіркою	452698,9	266085,3	721060,7	1491561,5	1521493,8	890580,0
Темпи, %	100,0	58,8	271,0	206,9	102,0	147,7

Динаміка чистого фінансового результату (прибутку, збитку) торговельних підприємств вибіркової сукупності за період за період 2015 – 2019 рр., (тис. грн, %)

Підприємства	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Середнє значення
1	2	3	4	5	6	7
Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)						
1	1545665	-1212497	361310	779182	8211036	1936939,2
2	976170	-3498874	-3926404	27112	5029369	-278525,4
3	3300449	6772691	3486372	5903585	8990640	5690747,4
4	947864	1788912	2412230	2839959	1632218	1924236,6
5	-791965	312639	808735	285099	1032276	329356,8
6	770846	687976	2218888	2709012	2254188	1728182,0
1.1 (сер. зн.)	1124838,2	808474,5	893521,8	2090658,2	4524954,5	1888489,4
Темпи, %	100,0	71,9	110,5	234,0	216,4	146,6
7	1254712	913912	838410	1864356	745567	1123391,4
8	839280	-632963	-117343	-1173825	786403	-59689,6
9	23427	40977	47765	40653	58601	42284,6
10	-125575	-126443	-68931	16170	75600	-45835,8
11	369	848,3	973,1	589,9	396	635,3
12	446,9	163,9	639,7	332	260,8	368,7
1.2 (сер. зн.)	332110,0	327492,0	116919,0	124712,7	277804,6	235807,6
Темпи, %	100,0	98,6	35,7	106,7	222,8	115,9
I група	728474,1	420611,9	505220,4	1107685,4	2401379,6	1032674,3
Темпи, %	100,0	57,7	120,1	219,2	216,8	142,8
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)						
13	122330	116987	201250	243481	344469	205703,4
14	25904	21934	23052,3	25584	24874	24269,7
15	1149,5	4162,6	5086,3	1489,4	73,4	2392,2
2.1 (сер. зн.)	49794,5	47694,5	76462,9	90184,8	123138,8	77455,1
Темпи, %	100,0	95,8	160,3	117,9	136,5	122,1
16	889,3	1396,8	1053,3	963,3	1088,5	1078,2
17	-5,3	-18,4	2,1	-42	29	-6,9
18	-12,1	-2,2	4,5	-29,9	-6,9	-9,3
19	448,3	-32,5	-603,6	532,7	862,1	241,4
20	49,2	15,9	518,5	74,6	119,1	155,5
21	40,1	48,2	41,8	53,1	9,3	38,5
2.2 (сер. зн.)	234,9	234,6	169,4	258,6	350,2	249,6
Темпи, %	100,0	99,9	72,2	152,6	135,4	112,0
22	3,5	26	45	51,6	6,9	26,6
23	82,8	63,3	20,9	20,2	104,8	58,4
24	5,4	4,4	3,4	-25,6	24,6	2,4
2.3 (сер. зн.)	30,6	31,2	23,1	15,4	45,4	29,1
Темпи, %	100,0	102,2	74,0	66,7	295,0	127,6
II група	12573,7	12048,8	19206,2	22679,4	30971,2	19495,8
Темпи, %	100,0	95,8	159,4	118,1	136,6	122,0
За вибіркою	370523,9	216330,3	262213,3	565182,4	1216175,4	526085,1
Темпи, %	100,0	58,4	121,2	215,5	215,2	142,1

Таблиця Е.5

Валова та операційна рентабельність реалізації товарів торговельними підприємствами вибіркової сукупності за період 2015 – 2019 рр., (%)

Підприємства	2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.		2019 р.		Середнє значення	
	ВРР	ОРР	ВРР	ОРР	ВРР	ОРР	ВРР	ОРР	ВРР	ОРР	ВРР	ОРР
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)												
1	41,17	14,25	23,06	-11,09	36,06	29,09	42,74	40,82	55,99	37,88	39,81	22,19
2	54,61	12,00	31,14	-44,90	36,32	-0,72	54,06	44,34	44,94	32,08	44,21	8,56
3	56,56	44,83	57,13	83,40	46,04	44,83	58,76	49,29	66,45	54,51	56,99	55,37
4	25,61	8,77	28,21	9,63	26,09	10,49	27,31	10,33	28,39	11,34	27,12	10,11
5	15,54	-16,00	11,99	2,59	12,74	8,28	17,06	13,86	11,75	5,08	13,82	2,76
6	15,44	10,24	36,35	13,08	54,98	38,12	46,96	30,80	40,00	22,65	38,75	22,98
1.1 (сер. зн.)	37,04	13,62	30,29	8,08	32,34	18,67	37,03	27,58	39,56	26,32	35,25	18,85
7	53,83	41,05	49,37	39,13	48,81	25,18	54,11	41,99	45,99	18,39	50,42	33,15
8	-4,70	15,63	27,08	-10,15	28,31	-5,33	36,94	-32,05	50,36	28,25	27,60	-0,73
9	16,22	8,14	15,19	9,33	16,22	7,76	14,55	9,21	15,02	11,27	15,44	9,14
10	15,94	-78,59	23,64	-55,22	28,49	-42,22	28,46	4,58	22,86	13,38	23,88	-31,61
11	59,25	16,41	56,74	24,13	58,66	75,88	44,78	87,01	51,63	90,11	54,21	58,71
12	14,42	9,99	20,55	10,93	12,63	8,61	33,55	19,90	19,99	9,35	20,23	11,76
1.2 (сер. зн.)	16,74	22,80	32,23	2,89	38,46	10,69	44,24	8,85	44,10	21,14	35,16	13,27
I група	33,97	15,01	30,56	7,37	32,90	17,94	37,60	26,08	39,88	25,95	34,98	18,47
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)												
13	22,82	1,63	12,31	5,87	24,05	5,39	24,20	9,69	23,53	14,19	21,38	7,35
14	32,50	26,71	34,60	11,45	67,74	48,29	21,71	57,70	52,24	51,93	41,76	39,22
15	75,29	8,42	74,26	13,79	66,56	18,74	70,60	52,23	73,25	4,32	71,99	19,50
2.1 (сер. зн.)	25,49	8,44	17,22	7,09	31,12	12,32	24,04	13,22	24,27	15,14	24,43	11,24
16	42,60	3,44	10,24	9,40	8,93	4,27	7,97	3,26	6,81	2,96	15,31	4,66
17	16,44	-2,78	16,44	-11,59	29,30	0,25	4,64	1,99	9,90	1,20	15,34	-2,19
18	10,71	-1,54	8,81	-0,32	23,45	0,46	3,66	2,33	6,38	-0,34	10,60	0,12
19	24,27	0,51	14,51	5,45	9,85	-5,25	17,83	4,26	19,28	6,05	17,15	2,20
20	44,30	8,19	47,93	2,91	42,96	29,77	5,28	4,81	6,36	6,00	29,37	10,34
21	21,44	3,44	21,44	3,46	25,26	3,47	31,63	4,30	11,38	0,41	22,23	3,02
2.2 (сер. зн.)	36,94	2,75	12,26	7,93	11,91	2,92	10,69	3,51	9,97	3,39	16,35	4,10
22	55,30	1,82	79,80	6,46	32,80	0,84	40,34	6,39	39,86	7,56	49,62	4,61
23	24,92	20,63	33,02	12,18	43,24	4,76	43,25	4,76	14,97	15,26	31,88	11,52
24	34,54	1,58	36,25	1,95	39,88	1,55	4,28	21,49	8,80	17,31	24,75	8,78
2.3 (сер. зн.)	36,8	8,28	52,04	7,68	37,74	2,36	38,62	6,98	27,72	11,33	38,58	7,33
II група	25,6	8,39	17,18	7,10	30,97	12,24	23,93	13,14	24,17	15,06	24,37	11,19
За вибіркою	33,55	14,67	29,87	7,36	32,78	17,6	36,91	25,42	38,76	25,17	34,37	18,04

Таблиця Е.6

Чиста рентабельність реалізації товарів та власного інвестиційного капіталу торговельних підприємств вибіркової сукупності за період 2015 – 2019 рр., (%)

Підприємства	2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.		2019 р.		Середнє значення	
	ЧРР	ЧРВК	ЧРР	ЧРВК	ЧРР	ЧРВК	ЧРР	ЧРВК	ЧРР	ЧРВК	ЧРР	ЧРВК
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Група І. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)												
1	12,30	6,60	-9,10	-5,06	2,39	1,20	3,35	3,26	31,46	26,76	8,08	6,55
2	8,61	8,37	-36,8	-36,37	-34,7	-27,29	0,17	0,19	26,89	29,39	-7,19	-5,14
3	35,86	17,19	68,85	24,36	32,99	11,92	40,42	16,80	45,03	85,00	44,63	31,06
4	6,79	21,11	7,88	25,36	8,57	34,18	8,43	27,63	9,33	14,90	8,20	24,63
5	-12,51	-11,87	3,40	4,48	6,86	10,47	1,15	2,70	3,28	10,75	0,44	3,31
6	12,29	13,91	10,53	10,98	31,24	36,93	25,25	38,08	19,88	28,26	19,84	25,63
1.1 (сер. зн.)	11,31	9,51	6,83	5,94	6,38	5,67	10,20	12,38	21,70	31,24	11,28	12,95
7	33,99	33,45	30,99	20,04	18,83	15,63	34,30	27,16	14,94	9,84	26,61	21,23
8	13,16	22,65	-8,46	-20,79	-3,43	-3,95	-26,78	-69,72	23,23	33,24	-0,45	-7,71
9	6,38	13,31	6,88	18,65	10,98	19,65	7,50	14,57	9,18	17,55	8,18	16,75
10	-78,6	49,45	-55,2	39,16	-42,2	21,34	4,58	-5,27	13,38	-32,7	-31,61	14,4
11	16,41	22,96	22,38	34,57	26,09	32,18	10,65	16,31	8,11	9,87	16,73	23,18
12	11,61	51,04	6,90	15,77	23,63	79,98	16,24	29,33	10,17	29,54	13,71	41,13
1.2 (сер. зн.)	18,80	27,00	17,45	26,18	8,27	8,50	6,98	8,78	17,39	16,59	13,78	17,41
І група	12,44	11,15	6,13	5,66	6,55	5,90	9,95	12,10	21,39	29,72	11,29	12,91
Група ІІ. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)												
13	4,47	10,41	3,38	28,92	4,15	32,44	3,69	28,25	3,42	24,93	3,82	43,73
14	2,54	2,46	2,26	1,99	2,47	2,98	4,90	1,70	9,48	1,76	4,33	2,18
15	3,66	25,29	14,1	12,75	18,9	6,26	5,47	15,60	2,59	0,78	8,48	9,18
2.1 (сер. зн.)	3,97	12,78	3,23	9,47	3,97	16,37	3,80	11,40	3,58	13,17	3,71	12,64
16	3,44	81,10	4,49	66,72	3,50	64,1	2,67	60,18	2,42	47,34	3,31	63,89
17	-2,78	-0,67	-11,59	-2,10	0,25	0,44	-1,99	-8,07	0,58	1,14	-3,11	-1,85
18	-1,54	-41,30	-0,32	-8,12	0,46	1,01	-2,33	-7,20	-0,34	-1,38	-0,81	-11,4
19	5,63	29,74	-0,33	-2,10	-5,25	-71,1	3,98	38,55	5,27	36,34	1,86	6,29
20	8,19	9,88	2,39	3,27	24,41	46,34	3,94	6,64	4,92	9,21	8,77	15,07
21	2,42	16,65	2,42	26,01	2,60	18,41	3,23	18,95	0,24	3,21	2,18	16,65
2.2 (сер. зн.)	3,80	33,81	3,16	26,99	2,16	21,33	2,75	29,16	2,81	22,59	2,94	26,77
22	1,18	0,64	5,30	4,53	6,33	7,79	5,24	7,79	0,76	1,03	3,76	4,36
23	21,62	25,07	13,01	23,71	3,91	7,26	3,91	6,56	16,13	51,55	11,71	22,83
24	1,29	10,0	1,59	44,9	1,28	25,76	-21,49	-10,3	17,31	10,96	0,23	34,27
2.3 (сер. зн.)	8,35	10,38	7,47	11,02	4,59	7,89	2,85	3,79	8,04	12,42	6,26	9,10
ІІ група	3,97	12,85	3,23	9,53	3,95	16,38	3,79	11,44	3,57	13,20	3,70	12,68
За вибіркою	12,01	11,18	5,98	5,72	6,40	6,04	9,63	12,08	20,12	29,26	10,83	12,86

Чиста рентабельність капітальних і фінансових інвестицій торговельних підприємств вибіркової сукупності за період 2015 – 2019 рр., (%)

Підприємства	2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.		2019 р.		Середнє значення	
	ЧРКІ	ЧРФІ	ЧРКІ	ЧРФІ	ЧРКІ	ЧРФІ	ЧРКІ	ЧРФІ	ЧРКІ	ЧРФІ	ЧРКІ	ЧРФІ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Група І. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)												
1	8,8	10,4	-6,8	-10,3	1,9	1,9	4,2	2,7	45,1	21,5	10,6	5,2
2	7,0	5,7	-30,4	-13,9	-23,1	-16,7	0,2	0,1	34,8	12,3	-2,3	-2,5
3	15,3	79,4	31,4	88,2	16,4	35,9	27,3	38,2	76,3	71,2	33,3	62,6
4	19,2	11,8	25,8	17,1	34,6	23,1	31,9	18,7	17,4	11,0	25,8	16,3
5	-10,3	-27,0	4,4	3,3	11,8	6,6	4,2	2,7	19,2	5,4	5,8	-1,8
6	40,4	16,5	30,2	13,4	36,2	34,2	42,3	34,7	33,3	25,4	36,5	24,8
1.1 (сер. зн.)	10,0	13,0	7,2	7,0	6,9	6,6	16,5	10,5	41,1	20,2	16,4	11,5
7	50,8	52,5	34,8	29,6	30,6	22,6	62,5	34,8	22,2	12,7	40,2	30,4
8	59,8	25,5	-36,9	-13,7	-8,0	-2,6	-65,5	-77,3	49,7	39,2	-0,2	-25,8
9	21,8	20,0	38,1	24,2	48,0	25,5	43,7	17,2	64,2	19,3	43,1	21,2
10	-15,5	-15,8	-16,7	-14,7	-8,48	-9,7	17,5	15,6	26,5	5,3	0,66	-3,9
11	4,15	21,4	10,7	33,4	14,6	29,9	9,44	15,5	6,83	9,6	9,14	22,0
12	16,6	18,6	56,6	9,1	25,5	29,2	42,9	23,0	20,6	34,9	32,4	23,0
1.2 (сер. зн.)	49,1	33,8	43,4	24,6	16,0	8,3	15,1	11,8	32,2	20,1	31,2	19,7
І група	12,2	15,2	7,0	6,5	7,4	6,8	16,4	10,6	40,5	20,2	16,7	11,8
Група ІІ. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)												
13	60,9	16,2	28,3	9,8	38,9	13,5	40,3	12,7	36,3	10,5	40,9	12,5
14	2,4	5,0	2,1	2,6	4,3	7,8	2,0	4,8	1,9	4,6	2,5	5,0
15	16,3	3,7	60,5	11,3	75,9	9,8	22,8	20,1	1,2	0,9	35,3	9,2
2.1 (сер. зн.)	11,5	11,7	9,9	7,0	21,7	12,8	14,5	11,0	16,5	9,6	14,8	10,4
16	57,6	37,9	20,2	38,6	9,8	26,0	22,3	22,3	54,0	27,9	32,8	30,5
17	-1,1	-1,4	-3,6	-4,3	0,4	0,4	-9,0	-7,3	6,5	1,1	-1,4	-2,3
18	-8,5	-12,2	-1,7	-1,0	1,9	0,4	-12,5	-2,8	-1,5	-0,3	-4,5	-3,2
19	3,9	31,0	-10,9	-2,5	-19,7	-67,3	17,6	36,5	28,5	34,8	3,9	6,5
20	18,2	2,8	58,9	0,9	19,2	21,3	27,6	3,7	44,1	4,9	33,6	6,7
21	21,5	2,5	33,5	3,8	34,6	5,0	32,9	4,3	5,1	0,4	25,5	3,2
2.2 (сер. зн.)	15,2	18,3	12,8	16,3	8,84	10,4	13,2	14,6	15,1	13,0	13,0	14,5
22	16,9	0,4	18,2	1,9	4,8	3,7	8,7	3,5	17,6	0,4	13,2	2,0
23	9,3	32,3	7,4	32,2	23,6	9,5	20,1	8,7	10,4	79,2	14,2	32,4
24	4,5	3,1	4,4	2,0	6,8	1,1	-22,7	-8,5	24,6	8,0	3,5	1,1
2.3 (сер. зн.)	8,3	7,3	9,1	5,1	6,7	3,9	3,9	2,3	11,9	6,5	8,0	5,0
ІІ група	11,6	11,7	10,0	7,1	21,8	12,8	14,6	11,1	16,6	9,6	14,9	10,5
За вибіркою	12,2	15,1	7,1	6,5	7,6	6,9	16,4	10,6	39,8	19,9	16,6	11,8

Додаток Ж

Динаміка показників окупності та оборотності інвестиційного капіталу торговельних підприємств вибіркової сукупності

Таблиця Ж.1

Коефіцієнт оборотності загального та власного інвестиційного капіталу торговельних підприємств вибіркової сукупності за період 2015 – 2019 рр., (коєф.)

Підприємства	2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.		2019 р.		Середнє значення	
	КоЗК	КоВК	КоЗК	КоВК	КоЗК	КоВК	КоЗК	КоВК	КоЗК	КоВК	КоЗК	КоВК
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)												
1	0,39	0,54	0,45	0,56	0,40	0,50	0,49	0,98	0,46	0,85	0,44	0,68
2	0,37	0,97	0,26	0,99	0,28	0,79	0,32	1,09	0,34	1,09	0,31	0,99
3	0,36	0,48	0,34	0,35	0,34	0,36	0,39	0,42	0,82	1,89	0,45	0,70
4	1,07	3,11	1,30	3,22	1,62	3,99	1,40	3,28	0,72	1,60	1,22	3,04
5	0,60	0,95	0,56	1,32	0,62	1,53	1,06	2,35	1,29	3,28	0,82	1,89
6	0,95	1,13	0,88	1,04	0,56	1,18	0,75	1,51	0,72	1,42	0,78	1,26
1.1 (сер. зн.)	0,50	0,84	0,52	0,87	0,53	0,89	0,63	1,21	0,62	1,44	0,56	1,05
7	0,76	0,98	0,52	0,65	0,69	0,83	0,65	0,79	0,54	0,66	0,63	0,78
8	1,36	1,72	1,18	2,46	0,57	1,15	1,79	2,60	0,94	1,43	1,17	1,87
9	1,63	2,09	2,15	2,71	1,52	1,79	1,65	1,94	1,62	1,91	1,71	2,09
10	1,00	-0,63	1,42	-0,71	1,07	-0,51	1,80	-1,15	2,03	-2,44	1,46	-1,09
11	1,24	1,40	1,45	1,54	1,12	1,23	1,44	1,53	1,17	1,22	1,28	1,38
12	1,44	4,40	1,14	2,28	1,11	3,38	0,92	1,81	1,28	2,90	1,18	2,96
1.2 (сер. зн.)	1,07	1,44	0,90	1,50	0,66	1,03	0,95	1,26	0,71	0,95	0,86	1,24
I група	0,54	0,90	0,55	0,92	0,54	0,90	0,65	1,22	0,63	1,39	0,58	1,07
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)												
13	2,86	23,29	2,15	8,56	2,41	7,81	2,62	7,66	2,38	7,29	2,48	10,92
14	0,63	0,97	0,52	0,88	1,12	1,21	0,29	0,35	0,14	0,19	0,54	0,72
15	0,43	6,92	0,28	0,90	0,23	0,33	0,20	0,28	0,20	0,30	0,27	1,75
2.1 (сер. зн.)	1,46	3,22	1,27	2,94	2,03	4,13	1,65	3,00	1,70	3,68	1,62	3,39
16	10,95	23,60	8,58	14,86	7,40	18,30	8,34	22,50	11,49	19,53	9,35	19,76
17	0,22	0,24	0,17	0,18	0,84	1,77	2,03	4,06	1,66	1,98	0,98	1,65
18	3,25	26,83	1,98	25,52	0,75	2,18	1,00	3,09	0,67	4,03	1,53	12,33
19	5,10	5,28	6,28	6,45	9,58	13,53	7,60	9,70	5,89	6,90	6,89	8,37
20	0,34	1,21	0,36	1,37	0,87	1,90	0,94	1,68	0,99	1,87	0,70	1,61
21	0,91	6,87	1,42	10,73	1,69	7,07	1,18	5,87	1,66	13,47	1,37	8,80
2.2 (сер. зн.)	4,30	8,89	4,58	8,55	4,30	9,89	4,77	10,59	4,25	8,03	4,44	9,19
22	0,35	0,54	0,35	0,86	0,58	1,23	0,66	1,48	0,55	1,35	0,50	1,09
23	1,11	1,16	1,71	1,82	1,74	1,86	1,55	1,68	2,79	3,20	1,78	1,94
24	2,38	77,46	1,22	28,23	0,81	20,06	0,38	0,48	0,45	0,63	1,05	25,37
2.3 (сер. зн.)	0,80	1,24	0,65	1,48	0,81	1,72	0,76	1,33	0,77	1,55	0,76	1,46
II група	1,46	3,23	1,28	2,95	2,04	4,14	1,66	3,02	1,70	3,70	1,63	3,41
За вибіркою	0,56	0,93	0,57	0,96	0,56	0,94	0,67	1,25	0,66	1,45	0,60	1,11

Період окупності загального та власного інвестиційного капіталу
торговельних підприємств вибіркової сукупності за період 2015 – 2019 рр., (дні)

Підприємства	2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.		2019 р.		Середнє значення	
	ПоЗК	ПоВК	ПоЗК	ПоВК	ПоЗК	ПоВК	ПоЗК	ПоВК	ПоЗК	ПоВК	ПоЗК	ПоВК
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)												
1	941	680	812	656	922	727	744	374	788	429	841	573
2	998	375	1411	370	1307	464	1138	334	1079	334	1186	376
3	1019	761	1085	1031	1070	1010	927	878	446	193	909	775
4	340	117	280	113	226	92	261	111	507	229	323	132
5	611	385	657	277	590	239	344	155	282	111	497	234
6	383	323	415	350	648	309	484	242	504	257	487	296
1.1 (сер. зн.)	729	434	703	419	690	411	580	301	585	254	657	364
7	480	371	707	564	529	440	560	461	674	554	590	478
8	269	212	310	149	637	316	204	140	387	255	361	214
9	224	175	170	135	240	204	222	188	226	191	216	178
10	366	-580	257	-515	341	-722	203	-317	179	-149	269	-457
11	294	261	252	236	325	296	254	238	313	300	288	266
12	253	83	320	160	329	108	395	202	286	126	317	136
1.2 (сер. зн.)	343	254	405	243	554	355	386	290	513	383	440	305
I група	671	407	663	395	677	406	564	300	580	263	631	354
Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)												
13	128	16	170	43	151	47	139	48	154	50	148	41
14	579	376	703	415	324	302	1247	1050	2549	1966	1081	822
15	854	53	1303	404	1615	1104	1869	1281	1858	1215	1500	811
2.1 (сер. зн.)	251	113	287	124	180	88	221	122	215	99	231	109
16	33	15	43	25	49	20	44	16	32	19	40	19
17	1632	1526	2154	2015	433	206	180	90	220	184	924	804
18	112	14	185	14	484	167	366	118	548	91	339	81
19	72	69	58	57	38	27	48	38	62	53	56	49
20	1082	303	1002	266	419	192	387	217	368	195	652	235
21	402	53	257	34	216	52	310	62	220	27	281	46
2.2 (сер. зн.)	85	41	80	43	85	37	77	34	86	45	82	40
22	1037	672	1055	426	630	297	549	246	667	270	788	382
23	329	315	214	200	210	196	235	218	131	114	224	209
24	153	5	298	13	449	18	955	763	817	576	535	275
2.3 (сер. зн.)	454	293	562	247	450	212	479	275	474	236	484	253
II група	249	113	285	124	179	88	220	121	214	99	230	109
За вибіркою	649	392	643	381	648	387	547	291	553	251	608	340

Додаток И

Вихідна інформація та результати багатфакторного кореляційно-регресійного аналізу взаємозв'язку показників ефективності реальних (У_{ЕРІ}) і фінансових (У_{ЕФІ}) інвестицій та чинників, що на них вплинули в підприємствах торгівлі вибіркової сукупності за період 2015-2019 рр

Таблиця И.1

Результативні та факторні показники ефективності реальних (У_{ЕРІ}) інвестицій в І групі підприємств (середні значення)

Результативний показник, У _{ЕРІ}	Група І. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)						
	Факторні показники, X _n						
Ефективність реальних (капітальних) інвестицій, чиста рентабельність, %	Коефіцієнт власних реальних інвестицій, КВРІ, коеф.	Індекс валової рентабельності загального інвестованого капіталу, ІВРЗІК, %	Тривалість одного обороту запасів, ТобЗ, дні	Середньозважена вартість загального інвестованого капіталу, СЗВЗІК, %	Внутрішня норма рентабельності реальних (капітальних) інвестицій, ВНРІ, %	Коефіцієнт фінансової стійкості інвестицій, КФСІ, коеф.	Період окупності загальних інвестицій, ПокЗІК, роки
У _{ЕРІ} (Ігр)	X9	X5	X18	X7	X8	X10	X15
Коефіцієнти кореляції (R) між У_{ЕРІ}(Ігр) та X_n							
У _{ЕРІ} (Ігр)	0,8142	0,7401	0,6944	0,4963	0,4798	0,4657	-0,4559
10,64	X9	X5	X18	X7	X8	X10	X15
-4,01	1,44	17,50	18,77	15,92	3,57	0,733	2,306
33,34	0,95	14,14	20,87	14,46	-1,39	0,366	3,250
25,79	1,22	26,54	16,56	18,69	20,01	0,834	2,490
5,85	1,05	33,03	143,36	12,31	9,99	0,431	0,884
36,48	1,26	11,42	19,54	13,48	0,82	0,503	1,360
40,16	1,79	28,41	16,13	12,88	14,41	0,693	1,336
45,99	1,95	32,05	55,39	15,62	17,05	0,920	1,618
43,15	1,78	31,06	16,76	24,03	-4,00	0,754	0,992
6,18	2,55	26,40	19,62	12,30	13,81	0,910	0,594
15,13	-3,28	35,54	51,58	33,47	-33,28	0,121	0,738
50,34	43,97	69,21	265,36	38,05	21,37	0,926	0,790
	2,44	22,94	67,07	13,34	15,76	0,421	0,866

Таблиця II.2

Результативні та факторні показники ефективності реальних ($U_{ЕРІ}$) інвестицій в II групі підприємств (середні значення)

Результативний показник, $U_{ЕРІ}$	Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)				
	Факторні показники, X_n				
Ефективність реальних (капітальних) інвестицій, чиста рентабельність, %	Коефіцієнт власних реальних інвестицій, КВРІ, коеф.	Коефіцієнт оборотності загального інвестованого капіталу, $K_{обЗІК}$, коеф.	Коефіцієнт оборотності оборотних активів, $K_{обОА}$, коеф.	Внутрішня норма рентабельності реальних (капітальних) інвестицій, ВНРІ, %	Середньо-зважена вартість загального інвестованого капіталу, СЗВЗІК, %
$U_{ЕРІ}$ (Ігр)	X9	X13	X17	X8	X7
	Коефіцієнти кореляції (R) між $U_{ЕРІ}$ (Ігр) та X_n				
	0,9012	0,5846	0,4474	0,3881	0,3807
$U_{ЕРІ}$ (Ігр)	X9	X13	X17	X8	X7
40,93	1,13	2,484	3,255	9,57	17,88
2,57	1,16	0,542	1,543	1,67	20,29
35,34	0,94	0,265	2,436	11,82	9,15
22,42	408,32	9,35	9,375	30,44	42,19
-1,36	2,25	0,984	1,611	-1,09	12,76
-4,46	1,02	1,529	2,813	-1,57	13,71
12,75	6,73	6,889	8,364	7,52	31,03
57,77	334,84	0,702	0,703	15,1	13,03
25,52	1,56	1,371	1,532	2,85	14,73
34,82	82,54	0,498	0,502	1,96	12,95
62,47	3,01	1,778	2,708	23,89	20,48
19,66	12,17	1,049	1,062	1,12	10,67

Таблиця II.3

Результативні та факторні показники ефективності фінансових ($U_{ЕФІ}$) інвестицій в I групі підприємств (середні значення)

Результативний показник, $U_{ЕФІ}$	Група I. Виробничо-торговельні комплекси та підприємства (непродовольчі товари)					
	Факторні показники, Z_n					
Ефективність фінансових інвестицій, чиста рентабельність, %	Коефіцієнт залежності фінансових інвестицій від позикових джерел, КЗФП, коеф.	Середньо-ринкова норма дохідності фінансових інвестицій (банківський відсоток), СДФІ, %	Коефіцієнт фінансової стійкості інвестицій, КФСІ, коеф.	Середньо-зважений період окупності фінансових інвестицій (дюрація), ПокФІ, дні, роки	Індекс дохідності фінансових інвестицій, ІДФІ, %	Внутрішня ефективна ставка рентабельності фінансових інвестицій, ЕСРФІ, %
$U_{ЕФІ}$ (Ігр)	Z7	Z4	Z8	Z6	Z3	Z5
	Коефіцієнти кореляції (R) між $U_{ЕФІ}$ (Ігр) та Z_n					
	-0,5710	-0,4601	0,4553	-0,3561	0,3544	0,3106

$У_{ЕФІ}$ (Ігр)	Z7	Z4	Z8	Z6	Z3	Z5
5,23	0,327	15,92	0,733	0,853	1,716	6,553
-2,5	0,681	14,46	0,366	0,486	1,844	-5,141
62,59	0,195	18,69	0,834	1,422	2,379	31,055
16,32	0,593	12,31	0,431	1,998	1,372	24,634
-1,97	0,54	13,48	0,503	1,45	1,161	3,306
24,84	0,365	12,88	0,693	1,272	1,705	25,632
30,45	0,191	15,62	0,92	1,114	2,025	21,225
-25,77	0,378	24,03	0,754	2,524	1,464	-7,715
21,24	0,177	12,3	0,91	2,674	1,183	16,746
-67,06	2,62	33,47	0,121	2,864	1,318	14,398
21,98	0,074	38,05	0,926	1,317	2,213	23,176
22,99	0,579	13,34	0,421	1,803	1,265	41,133

Таблиця И.4

Результативні та факторні показники ефективності фінансових ($У_{ЕФІ}$) інвестицій в II групі підприємств (середні значення)

Результативний показник, $У_{ЕФІ}$	Група II. Торговельні мережі та підприємства (продовольчі товари)					
	Факторні показники, Z n					
Ефективність фінансових інвестицій, чиста рентабельність, %	Внутрішня ефективна ставка рентабельності фінансових інвестицій, ЕСРФІ, %	Індекс дохідності фінансових інвестицій, ІДФІ, %	Середньо-зважений період окупності фінансових інвестицій (дюрація), $П_{ОК}$ ФІ, дні, роки	Коефіцієнт залежності фінансових інвестицій від позикових джерел, КЗФІП, коеф.	Середньо-ринкова норма дохідності фінансових інвестицій (банківський відсоток), СДФІ, %	Коефіцієнт фінансової стійкості інвестицій, КФСІ, коеф.
$У_{ЕФІ}$ (Ігр)	Z5	Z3	Z6	Z7	Z4	Z8
	Коефіцієнти кореляції (R) між $У_{ЕФІ}$ (Ігр) та Z n					
	0,8576	0,7584	0,3567	0,1076	-0,0716	0,0161
$У_{ЕФІ}$ (Ігр)	Z5	Z3	Z6	Z7	Z4	Z8
12,53	43,73	70,39	5,435	0,73	17,88	0,353
4,94	2,18	72,5	16,005	0,243	20,29	0,771
120,7	91,88	181,82	6,961	0,521	9,15	0,734
30,52	63,89	153,69	21,303	0,519	42,19	0,481
-2,29	-1,85	19,36	4,708	0,264	12,76	0,93
-3,18	-11,4	28,87	7,54	0,794	13,71	0,206
6,49	6,29	132,56	10,535	0,143	31,03	0,857
6,71	15,07	16,25	1,029	0,581	13,03	0,419
3,21	16,65	33,41	4,342	0,835	14,73	0,191
1,98	4,36	23,15	0,533	0,525	12,95	0,475
32,37	22,83	78,81	11,453	0,075	20,48	0,925
1,11	34,27	33,19	3,083	0,676	10,67	0,324

Таблиця И.7

Результати кореляційно-регресійного аналізу залежностей між факторними та результативними показниками фінансових інвестицій, отримані за допомогою пакету прикладних програм Microsoft Excel

Регрессионная статистика		Фінансові інвестиції (Г група підприємств)									
Множественный R	0,983932391										
R-квадрат	0,968122951										
Нормированный R-квадрат	0,929870492										
Стандартная ошибка	8,529486741										
Наблюдения	12										
Дисперсионный анализ											
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Значимость F</i>						
Регрессия	6	11047,60665	1841,267774	25,30877678	0,001364461						
Остаток	5	363,7607203	72,75214406								
Итого	11	11411,36737									
	<i>Коэффициенты</i>	<i>Стандартная ошибка</i>	<i>t-статистика</i>	<i>P-Значение</i>	<i>Нижние 95%</i>	<i>Верхние 95%</i>	<i>Верхние 95,0%</i>	<i>Нижние 95,0%</i>	<i>Верхние 95,0%</i>		
У-пересечение	-26,44647701	20,72880788	-1,275832029	0,258069359	-79,73157402	26,83861999	-79,73157402	26,83861999	-79,73157402	26,83861999	
Переменная X 1 (Z7)	-26,62418027	10,1603498	-2,620399965	0,047075041	-52,7421909	-0,506169631	-52,7421909	-0,506169631	-52,7421909	-0,506169631	
Переменная X 2 (Z8)	-8,096947137	25,44027868	-0,318272737	0,763142313	-73,49326538	57,29937111	-73,49326538	57,29937111	-73,49326538	57,29937111	
Переменная X 3 (Z5)	0,898464074	0,194338076	4,623201444	0,005718823	0,398902146	1,398026002	0,398902146	1,398026002	0,398902146	1,398026002	
Переменная X 4 (Z3)	34,88677895	13,11140681	2,660796013	0,044841035	1,182834788	68,59072311	1,182834788	68,59072311	1,182834788	68,59072311	
Переменная X 5 (Z6)	4,730736903	6,836728246	0,691959185	0,519774773	-12,84363254	22,30510634	-12,84363254	22,30510634	-12,84363254	22,30510634	
Переменная X 6 (Z4)	-1,281971367	0,457483083	-2,802226827	0,037893938	-2,457969069	-0,105973665	-2,457969069	-0,105973665	-2,457969069	-0,105973665	
ВЫВОД ОСТАТКА					ВЫВОД ВЕРОЯТНОСТИ						
<i>Наблюдение</i>	<i>Предсказанное Y</i>	<i>Остатки</i>	<i>Стандартные остатки</i>	<i>Перцентиль Y</i>							
1	8,292035964	-3,062035964	-0,532474396	4,166666667	-67,06						
2	-4,066977674	1,566977674	0,272490428	12,5	-25,77						
3	55,27346589	7,316534105	1,272312645	20,83333333	-2,5						
4	17,9439694	-1,623969398	-0,282401034	29,16666667	-1,97						
5	-11,84383169	9,873831692	1,717015288	37,5	5,23						
6	30,24160822	-5,401608215	-0,939315574	45,83333333	16,32						
7	35,9803887	-5,530388696	-0,961709925	54,16666667	21,24						
8	-17,333831324	-8,431686756	-1,466232716	62,5	21,98						
9	14,67130273	6,568697266	1,142267154	70,83333333	22,99						
10	-67,62345068	0,563450679	0,09798156	79,16666667	24,84						
11	19,56417579	2,415824212	0,420101054	87,5	30,45						
12	27,2456266	-4,255626598	-0,740034483	95,83333333	62,59						

Результати кореляційно-регресійного аналізу залежностей між факторними та результативними показниками фінансових інвестицій, отримані за допомогою пакету прикладних програм Microsoft Excel

Регрессионная статистика		Фінансові інвестиції (Група підприємств)									
Множественный R	0,967501761										
R-квадрат	0,936059658										
Нормированный R-квадрат	0,88277604										
Стандартная ошибка	11,76649238										
Наблюдения	12										
Дисперсионный анализ											
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Значимость F</i>						
Регрессия	5	12161,12803	2432,225607	17,56749427	0,001593704						
Остаток	6	830,7020576	138,4503429								
Итого	11	12991,83009									
	<i>Коэффициенты</i>	<i>Стандартная ошибка</i>	<i>t-статистика</i>	<i>P-Значение</i>	<i>Нижние 95%</i>	<i>Верхние 95%</i>	<i>Нижние 95,0%</i>	<i>Верхние 95%</i>	<i>Нижние 95,0%</i>	<i>Верхние 95,0%</i>	
Y-пересечение	20,17202469	13,16500681	1,532245671	0,176347904	-12,04158643	52,385636	-12,041586	52,385636	-12,041586	52,385636	
Переменная X 1 (Z5)	0,445646247	0,232370289	1,917828	0,103577587	-0,122943367	1,0142359	-0,1229434	1,0142359	-0,1229434	1,0142359	
Переменная X 2 (Z3)	0,431965352	0,147671702	2,925173527	0,026452613	0,070625716	0,793305	0,0706257	0,793305	0,0706257	0,793305	
Переменная X 3 (Z6)	0,584711786	1,117999101	0,52299844	0,619718559	-2,150933459	3,320357	-2,1509335	3,320357	-2,1509335	3,320357	
Переменная X 4 (Z7)	-13,58416458	17,83383144	-0,761707579	0,475099451	-57,221978	30,053649	-57,221978	30,053649	-57,221978	30,053649	
Переменная X 5 (Z4)	-2,256874145	0,66414099	-3,398185292	0,014528359	-3,881968602	-0,6317797	-3,8819686	-0,6317797	-3,8819686	-0,6317797	
ВЫВОД ОСТАТКА											
	<i>Предсказанное Y</i>	<i>Остатки</i>	<i>Стандартные остатки</i>								
Наблюдение					<i>Перцентиль Y</i>						
1	22,97473491	-10,44473491	-1,201907711		4,166666667						
2	12,72640527	-7,786405272	-0,896005558		12,5						
3	116,0003728	4,699627223	0,540800532		20,83333333						
4	25,22153196	5,298468038	0,609710983		29,16666667						
5	-1,920682105	-0,369317895	-0,042498544		37,5						
6	-9,756347153	6,576347153	0,756760456		45,83333333						
7	14,42306506	-7,933065061	-0,912882151		54,16666667						
8	-2,790450698	9,500450698	1,093246028		62,5						
9	-0,023717887	3,233717887	0,372113845		70,83333333						
10	-3,931514974	5,911514974	0,680256176		79,16666667						
11	23,84642716	8,52357284	0,980833694		87,5						
12	18,32017567	-17,21017567	-1,980427749		95,83333333						

Наукове видання

НЕСТЕРЕНКО Оксана Олександрівна

ЄГОРОВА Олена Миколаївна

БЛИЗНЮК Оксана Павлівна

ІВАНЮТА Оксана Миколаївна

**УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ
В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Монографія

В авторській редакції

Формат 60x84 1/16.. Папір офсетний. Друк цифровий.

Умовн. друк. арк. 13,7.

Тираж 300 прим. Зам. №08-11.

Видавництво та друк

ФОП Іванченко І.С.

пр. Тракторобудівників, 89-а/62, м. Харків, Україна, 61135.

тел.: +38 (050/093) 40-243-50.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців,
виготівників та розповсюджувачів видавничої продукції

ДК № 4388 від 15.08.2012 р.

monograf.com.ua